JAMHUURIYADDA SOMALILAND

REPUBLIC OF SOMALILAND

XAFIISKA GARYAQAANKA GUUD EE QARANKA
SOLICITOR GENERAL OFFICE

FAAFINTA RASMIGA AH
OFFICIAL GAZETTE
ألنّشرة الرّسمية لجمهورية صوماليلاند

Sannadkii 11aad	*Cadad Gaar ah*	*Tariikhda Daabacada 26/03/2022*

XEERKA DAKHLIGA GUUD IYO CASHUURAHA SOMALILAND
XEER LR.72/2016

Email: garyaqaankaguud@gmail.com
Web.www.garyaqaankaguud.com

Sannadka 2022

Lama iibin karo
Not for sale

JAMHUURIYADDA SOMALILAND
XAF. MADAXWEYNE KU-XIGEENKA

REPUBLIC OF SOMALILAND
OFFICE OF THE VICE-PRESIDENT

THE VICE-PRESIDENT

Ref: JSL/MX/WM/XER/04-00263/162016

Date: 16/07/2016

XEER MADAXWEYNE LR: 0659/072016

DHAQAN-GALKA XEERKA DAKHLIGA CASHUURAHA BERIGA SOMALILAND XEER LR. 72/2016

MADAXWEYNE KU-XIGEENKA JAMHUURIYADDA SOMALILAND

Markuu Arkay: Qodobka 91(1) ee Dastuurka Jamhuuriyadda Somaliland.

Markuu Helay: Go'aanka Golaha Wakiilada JSL ee Go'aan Lr. GW/KF-30/697/2016, ee Ansixinta Xeerka Dakhliga JSL,

Markuu Helay: Qodobada 75, 76 iyo 77 (5) ee Dastuurka Jamhuuriyadda Somaliland.

Wuxuu Soo Saaray

Dhaqan-galka Xeerka Dakhliga Cashuuraha Beriga Somaliland ee Xeer Lr. 72/2016.

Allaa Mahad Leh,

Eng. C/raxmaan C/laahi Ismaaciil(saylici)
Madaxweyne ku-xigeenka JSL ahna Ku-simaha Madaxweynaha

OFFICE OF THE VICE PRESIDENT • REPUBLIC OF SOMALILAND

RECEIVED
RL: 14
19/07/2016

Ujeedo:- Go'aanka ansixinta Xeerka Dakhliga JSl

(Xeer Lr.72)

GOLAHA WAKIILADA JSL

Markuu arkay:- Qodobka 14aad, 34aad (3), 53aad, 54aad, 55aad, 74aad, 77aad iyo 78aad ee Dastuurka Jamhuuriyada Somaliland.

Markuu Aqoonsaday:- Waajibaadka Dastuuriga ah ee kasaaran Golaha wakiilada Xeerarka maaliyada iyo dhamaan arimaha la xidhiidha ee ay ka mid tahay in la helo Xeer si loo fuliyo awoda Golaha ee dabagelka iyo ilaalinta hadntida qaranka.

Markuu arkay:- Baahida loo qabo In la diyaariyo Xeer lagu nidaamiyo Dakhliga guud ee dalka, Cashuuraha, ilaha dhaqaalaha iyo fulinta iyo dabagalka miisaaniyada.

Markuu xaqiiqsaday:- In Xeerarkii hore u jirey aaney ka turjumeyn baahida si ku saabsan diyaarinta Dakhliga iyo dhisida hay'addaha Maamula ilaha Dakhliga sida kastamada iyo cashuuraha bariga.

Markuu Ogaaday:- In Dakhligu halbawle u yahay socodsiinta hawlaha qaran una baahantahay in tub haboon loo jeexo Maamulkeeda, diyarinteedaiyo dabagalkeeda.

Markuu tixgaliyay:- Doodihii, aragtiyihii iyo afkaartii qiimaha lahayd ee qaybaha kala duwan ee bulshada sida, Aqoonyahanada, sharciyaqaanada, iyo mudanayaashu ka soo jeediyeen si loo helo xeer Hay'addaha Dakhliga ah oo ku dhisan aqoon lagana wada qayb qaatay doodiisa.

Markuu u codeyay:- ansxinta xeerka Kastamada Xeer **Lr. 2016** ee Kalfadhigii **30^{aad}** fadhigisi **14^{aad}** taariikhduna Aheyd **20/4/2016** oo ay goob joog ahaayeen**(42)** Mudane oo ka mida ah Golaha Wakiilada.

WUXUU

Cod aqlabiyad ah **(36)** oo gacan taag ah ku ogolaaday Xeerka Dakhliga Cashuuraha Beriga Somaliland **Xeer Lr.72,** halka **saddex (3)** mudane ka diideen, laba **(2)** mudanena ka aamuseen, Guddoomiyuhuna muu codayn sida caadada ah.

Allaa Mahad Leh

C/risaaq Siciid Ayaanle
Xoghayaha Guud ee Golaha Wakiilada

GOLAHA WAKIILADA
JAMHUURIYADA SOMALILAND

Baashe Maxamed Faarax
K/s Gudoomiyaha Golaha Wakiilada

JAMHUURIYADA SOMALILAND

GOLAHA WAKIILADU

Markuu arkay: - Qodobka 14aad, 34aad (3), 53aad, 54aad, 55aad, 74aad, 77aad iyo 78aad ee Dastuurka Jamhuuriyada Somaliland.

Markuu Aqoonsaday: - Waajibaadka Dastuuriga ah ee kasaaran Golaha wakiilada Xeerarka maaliyada iyo dhamaan arimaha la xidhiidha ee ay ka mid tahay in la helo Xeer si loo fuliyo awoda Golaha ee dabagelka iyo ilaalinta hadntida qaranka.

Markuu arkay: - Baahida loo qabo in la diyaariyo Xeer lagu nidaamiyo Dakhliga guud ee dalka, Cashuuraha, ilaha dhaqaalaha iyo fulinta iyo dabagalka miisaaniyada.

Markuu xaqiiqsaday: - In Xeerarkii hore u jirey aaney ka turjumeyn baahida si ku saabsan diyaarinta Dakhliga iyo dhisida hay'addaha Maamula ilaha Dakhliga sida kastamada iyo cashuuraha bariga.

Markuu Ogaaday: - In Dakhligu halbawle u yahay socodsiinta hawlaha qaran una baahantahay in tub haboon loo jeexo Maamulkeeda, diyarinteedaiyo dabagalkeeda.

Markuu tixgaliyay: - Doodihii, aragtiyihii iyo afkaartii qiimaha lahayd ee qaybaha kala duwan ee bulshada sida, Aqoonyahanada, sharciyaqaanada, iyo mudanayaashu ka soo jeediyeen si loo helo xeer Hay'addaha Dakhliga ah oo ku dhisan aqoon lagana wada qayb qaatay doodiisa.

Wuxuu Soosaaray

Xeerka Dakhliga Guud iyo Cashuuraha Somaliland
(XEER Lr. 72/2016)

CUTUBKA 1

GOGOL DHIGGA XEERARKA

QAYBTA 1
DHAQANGELINTA IYO FASIRAADA

Qodobka 1[aad]
Magaca Xeerka

Magaca Xeerkan waxa weeye **"Xeerka Dakhliga Guud iyo Cashuuraha Somaliland" Xeer Lr. 72/2016.**

Qodobka 2[aad]
Erey Bixinta Xeerka

Xeerkan haddii aan si kale loo waajihin waxyaabaha soo socda waxaa looga jeedaa: -

"Urur ciyaareed aan macaashdoon ahayn" (Amateur sporting association):- Waxa loo la jeeddaa urur kasta oo ujeedadiisa ugu muhiimsani ama ujeeddadiisa kaliya tahay horumarinta ama maamulida ciyaarah ama ciyaar iyo kuwa xubnahooddu ka kooban yihiin kaliya xubno ciyaareed aan macaash doon ahayn ama kuwo urur ahaan ula bahoobay, xubnahooduna ka kooban yihiin kaliya shakhsiyadd ciyaareed oo aan macaash raadis aheyn.

"Ansaxin" (Approved):- Waxa loola jeeddaa ansixinta uu sameeyay wasiirku si waafaqsan xeernidaamiyaha lagu tilmaamaya Qodobkan 51aad

"Khasaaraha la qiimeeyey" (*Assessed lost*)): - Waxa loola jeeddaa sida uu ugu dhigan yahay Qodobkan 89aad.

"Xaqiijin" (*Assessment*): - Waxaa loola jeedaa: -

I. Hubsiimada dakhliga la cashuurayo, iyo xadiga cashruureed ee Cashuur bixiye ka bixin doono cashuur sanad dakhliyeedka sida ku xusan xeerkan, waxaa ku jira qiimaynta la rumeysan yahay sida ku xusan Qodobkan 137aad
II. Hubsiimada dakhliga kirada, iyo qadarka cashuureed ee uu ka bixinayo shakhsi dakhliyeedkiiba sida uu dhigayo xeerkani.
III. Hubsiimada qiimaha ganaax cashuureed ee u ku bixinayo shakhsigu sida ku xusan xeerkan.
IV. Go'aan kasta oo agaasime, kaas oo xeerkani oo u qalma in lagu sameyo is hortaag iyo rafcaan.

"La jire (*associate*)) " Waxaa loo la jeeddaa : -

(i) Qof kasta oo aan ahayn shaqaale, isla markaasna ku hawl gala tilmaamaha, codsiga, soo jeeddinta, ama rabitaanka shakhsi kale, ha lahaadaan xidhiidh ganacsi ama yay lahaanin iyo haddii ay amaradaasi, codsiyadda, soo jeedinta, rabitaanaddu yihiin qaar lagula xidhiidhey

XAFIISKA GARYAQAANKA GUUD EE QARANKA
FAAFINTA RASMIGA AH

shakhsiga hore ee sare ku xusan, haddaba xaaladdan labadoodaba, waxaa loo qaadan doonaa sidii laba wadajireyaal.

(ii) Iyadoon la soo koobin sida guud ee uu u dhigey qodobka (e)(i), kuwan soo socda waxaa loo qaadan Karaa la jire qof : -

(A) Qaraabo qof, hadiiba agaasimuhu uu ku qanco in labadooduba ay ku hawl galaan si waafaqsan tilmaamaha, codsiyadda, soo jeedimaha, ama rabitaanka qofka kale ;

(B) Wadaage qof, haddiiba uu agaasimuhu ku qanco waxaa in labadooduba ay ku hawl galan si waafaqsan tilmaamaha, codsiyadda, soo jeedimaha, ama Rabitaanka shakhsiga kale ;

(C) Wadaag taas oo qof kastaa uu yahay la wadaage, iyadoo qofkaasi kaligii ama si wadajir ah, iyadoo la dabaqayo qodobkan, ay maamulayaan 50% wax ka badan oo xuuquuqo dakhliya, ama raasamaalka wadaaga.

(D) Amaan hayaha amaano haynta, taas oo qofka ama la jirahiisu iyadoo mar labaad la dabaqayo qodobkan, uu ka faaideysto ama laga yaabo in uu ka faaideysto.

(E) Shirkadd (Company) taas oo qof, kaligii ama uu raacsan yahay la jire ama là -jireyaal iyadoo la dabaqayo qodobkan, uu gacanta ku hayo, si toosa ama si isku badhxan, boqolkiiba konton ama wax ka badan oo awoodda codbixinta ee shirkadda si toos ah ama shirkaddo (Company), wadaag, Amaano hayn isku badhxan.

(F) Haddii uu qofku yahay wadaage, la wadaagaha la wadaaga dhexdeeddiisa, kaas oo kaligii ama uu raacsan yahay wada –jir ahaan, la-jiro iyadoo ladabaqayo qodobkan, in uu gacanta ku hayo boqolkiiba konton ama wax kabadn oo xuquuq dakhliya ama hantidda shirkadda ah.

(G) Haddii qof uu yahay amaano hayaha amaano u haya,qof kasta oo kale oo ka faaideysto ama laga yaabo inuu ka faaideysto doono.

(H) Markuu qofku yahay shirkadd (Company):-

(i) Qofka kaligii ama ay la socdaan la jire ama lajireyaal iyadoo mar labaad la dabaqayo qodobkan, gacanta ku haya boqolkiiba konton ama wax kabadan oo awood
Codeynta ee shirkadda, oo si toosa ama iyagoo kali ama isutag shirkado, wadaag, ama amaano hayn;

(ii) Shirkadd kale taas oo qofka lagu soo sheegay faqradda hoose(i), uu
yahay la jire ama lajireyaal iyadoo marlabaad la dabaqayo qodobkan, uu gacanta ku hayo boqolkiiba konton ama in kabadan oo awood codbixin shirkad kale ah, si toosa ama si kale ugu xidhan shirkado, wadaagyo, ama Amaano hayn;

"Hay'ad"(Authority):- Waxaa loola jeedda hayada Dakhliga Somaliland ee lagu aasaasay Qodobkan 190

"Laan" (Branch):- waxa loola jeeddaa goob uu qof ku ganacsaddo oo ay ku jirto:-

I. Goobku uu qof ku ku wado ganacsiiga kaas oo aan ahayn wakiil guud oo qaab madax banaan iskii ugu fuliya hawl caadiya oo wakiilasho, ganacsi sidaas;

XAFIISKA GARYAQAANKA GUUD EE QARANKA FAAFINTA RASMIGA AH OFFICIAL GAZETTE

	II. Goobta uu qof uu isticmaalo, isticmaalayo, ama uu rakibeyo qaybo mashiino baaxad leh ; ama III. Goobta uu qof ugu kaga hawl galo dhismaha, isku-xidhxidhida iyo rakibaada mashruuc gaadhaya sagaashan cisho ama wax kabadan, waxaa ku jira meesha uu shakhsigu ugu hawlgalo kormeer la xidhiidha mashruucaas.
"Ganacsi" (Bussenes):-	Waxaa ku jira hawlaha ganacsi kasta, xirfad, shaqo, ama sahamin/ socdaal oo leh ujeedo ganacsi, balse aanay ku jirin shaqo.
"Hanti ganacsi (Business asset):-	Waxaa loola jeeddaa hantidda loo isticmaalo ama loo diyaariyey loona hayo si loogu isticmaalo ganacsi;waxaana ku jira hanti kasta oo loo hayo iib ganacsi ama hanti kasta oo shirkadeed ama wadaag.
"Deyn ganacsi" (Business debt):-	Waxaa loola jeedaa:- a) Haddii Deynle ama qaanle:- I. Qaan waajibtay ama mid laga helayo hati ganacsi ama kharash loo isticmaalayo ganacsi;ama II. Qaan waajibtay oo gaadhay wakhtigii lagu bixinayey oo laga helayo hanti ganacsi ama lagu galayo kharash ganacasi;ama III. Qaankasta oo waajibtay oo la xidhiidha wadaag ama shirkad;ama. b) haddii qaamaysane, waajib deyneed oo kasta oo lagu leeyahay qaamaysane taas oo lagu galay ama ka soo jeeda hawlaha ganacsi ee uu leeyahay qaamaysanaha.
("Dakhli Ganacsi" (Business income):-	Wuxuu macnaheeddu yahay sida lagu sheegay Qodobka 69aad
Dakhliga Cashuur Galka ah"(Chargeable income):-	wuxuu leeyahay macnaha sida lagu sheegay Qodobkan 66aad
"Dakhli amaano Cashuur galka ah" oo la xidhiidha sanad dakhliyeedka:-	Macneheeda waxaa loola jeedaa: - a) Dakhliga duuduuban ee Amaano hayn (trust) ee sanadkaas la xisaabiyey waa hddii amaana haye yahay cashuur bixiye dalka deggan oo laga jaray. b) Wadarta xadiga lagu ogolaaday xeerkani in loo jaro kharashaad ama khasaare uu amaano haye galey iyadoo dakhli la raadinayo.
"Agaasime":-	Waxaa loola jeeddaa Agaasimaha guud ee lagu magaacabey gudaha cutubka 5aad ee Xeerkan.
"Shirkad":-	Macnaheedu waa shakhsiyaad isutagey ama aan isutagin, haddii ay yihiin qaar loo maray aasaasidooda ama lagu aqoonsadey si waafaqsan sharciga Somaliland ama meel kale, laakiin kuma jiro shuraakadda amaano hayn ama wadaag.
"Saldhiga qiimaha" (Cost base):-	Waxaa loola jeedaa marka laga hadlayo hanti sida lagu sheegay Qodobkan 102aad
"Maxkamadd" (Court):-	Macnaheedu waa hadba

	Maxkammadda awooda u leh.
"Buundo lacageed" (Currency point):-	waxay u taagan tahay qadarka shilin Somaliland ee lagu sheegay jaantuska kowaad ee xeerkan. (eeg jaantuska kowaad ee Xeerka)
"Saami amaah (Debenture)":-	Waa saami amaah ku dhashay oo ay ku jiraan saamiga amaahdda ku dhashay ee suuqyaalka Ah (Debenture stock), guryo amaah ah (Mortgage), alaabta dhismo amaahaa,(mrotage stock), qaan,hanti qaameysan,ama shay lamidda oo ka marag kacaya qaan, ha ahaato mid damaanad leh ama mid aan damaanad lahayn.
"Qaan bislaatay" (Debt obligation):-	Macnaheedu wuxuu yahay waajibaad bixinta qaan lacageed oo la siinayo qofka lahaa oo ku jirto xisaabaadka taagan ee la bixinayo iyo waajibaadka ka dhashay balanqaadyada, wax iswaydaarsiga iyo damaanad qaadka.
"Ku tiirsane" (Dependant):-	Marka lag hadlayo qofka xidhiidh la leh xubin ka tirsan sanduuqa dhaqaalaha hawlgabka, macnaheedu waa xaaska xubintaas, ilmo kasta, oo uu ku jiro kuwa la korsadey kaas oo ka yar sideed iyo toban jir, ama qaraabo kasta oo kale, taas oo agaasimuhu uu ku qancay ku tiirsanaanta taageeradda xubintaas.
"Hantida qiima dhacaysa' (depreciable asset)":-	Macnaheeddu waa warshad kasta ama makiinad, ama wax kasta oo qalaba,ah, agab, ama sheyo la mida, kuwaas oo gabi ahaanba ama qayb ahaanba la isticmaaley, ama loo diyaariyay inuu dakhli ku soo saaro oo ku jirta wadarta dakhliga oo ay dhici karto inay qiima beesho, gabaw darteed ama dhaqan bax awgeed.
"Dhaqan ka bax" (*Disposal*):-	Waxay leedahay macnaha ku jira Qodobkan 101aad.
"Macaash saami" (*Dividend*):-	Waxaa ku jira: a) Markey shirkadu u soo saarto saamileyaasha warqad muujineysa deyn dulsaar leh ama qiimaha uu joogo saamigu wakhtigaas:- I. Marka ay dhacdo in saamiileyaashu tix-galiyaan,qadarka lamidka ah ama ka badan qiimihii asalka ahaa ama qiimaha uu joogo hadda saamiga amaahda ka dhashay;ama II. Marka ay dhacdo in aanay saamiileyaashu qadarkaasi siinin,qadarka lamidka ah ama kabadan qiimihii asalka ahaa ama qiimaha uu joogo hadda saamiga amaahda ka dhashay,inta ay isdheer yihiin,;ama b) Qaybin kasta ama ka noqosho kasta oo saami iibsi, ama la sameeyey iyadoo lagu jiro xaalad musalaf, si loo helo qiimaha uguyare ee saamiga la gadey, ama laga noqdey, ama u taagan musalaf. c) Xaaladda qayb ahaan la celiyo raasamaalka, gudid kasta oo la sameeyo oo ka baxsan qiimaha saamiyaddii la carbuuntay oo jabey. d) Xaaladda dib loo dhisayo shirkadda, gudid kasta oo lagu sameeyo saamiyadda oo ka baxsan qiimahii la carbuuntay ka hor dib udhiska.

XAFIISKA GARYAQAANKA GUUD EE QARANKA
FAAFINTA RASMIGA AH
OFFICIAL GAZETTE
SOLICITOR ... OFFICE

Qiimaha deyn kasta, ama xadiga qiimaha loo gudey hanti ama adeeg, qiimaha hanta kasta ama adeeg la qabtay, ama xadiga xil daymeed oo uu soo saartay shirkaddu, si ay uga faaideyso, saamiileyaasha shirkadda ama la jire saamiile iilaa heerka ay kale wareejinta nooceedu yahay macaash qaybsi.

"Shaqaale" (employee): - Waxaa loola jeedaa qof kasta oo ku hawlan ama haya shaqo.

"Loo Shaqeeye" (Employer): - Macnaheeddu waa shakhsi kasta oo hawlgaliya ama mashahar siiya shaqaale.

"Shaqo (Employment): - Macnaheeddu waa:

I. Jagadda uu hayo qof shaqo haya ama ku guda jira shaqo uu uhayo qof kale.
II. Agaasinka shirkadeed
III. Jagadda uu hayo ku hela mushahar sugan ama mid aan sugneyn.
IV. Xil haynta ama ku hawlgalidda xilka xafiis kasta oo dawladeed.

"Dakhliga shaqo":- Waxay ay leedahay macnaha ku xusan Qodobkan 70aad

"Urur leh cashuur dhaaf" (Exempt organisation):- Macnaheeddu waa shirkadd kasta, hayadd, ama amaano haye qaanuuni ah.

a) Kaas oo ah:-
   I. Urur ciyaareed aan macaash doon ahayn
   II. Urur diineed, samafal, ama wax barasho dan guud ; ama
   III. Urur ganacsi, shaqaale, ama dalad ururo Loo shaqaaye oo lagu diiwaan galiyay sharciga Somaliland, ama urur ujeeddada loo asaasey tahay si loo dhiiri galiyo beeraha, macdan ,dalxiiska, warshadaynta ,ama ganacsiga iyo warshadaha Somaliland; iyo
b) Mid lagu soo saarey goaan qoraal oo uu soo saarey agaasimaaha markaas xilka haya, taas oo sheegeysa in uu yahay urur laga dhaaafey Cashuurta.
c) Mid aan ahayn mid wareejin karo dakhligiisa, hantidiis a ama rasamaalkiisa si looga faa'iideysto dano shakhsiya.

Dhaqasho (Farming):- Macnaheeddu waa xoolo dhaqid, beer fallid, bustaan/asando, cilmi-beereed ama hawlo kasta oo la mida.

Hay'ad Maaliyadeed (Financial institution):- macnaheeddu waa qof kasta oo ku hawlan ka ganacsiga lacago uu ka gudoomo dadwaynaha ama ka ogolaansho siinta dhigaal lacageed oo lagu bixin doono marka dib loogu baahdo, ka dib muddo cayiman, ama ogeysiis ka dib, ama hawl kasta oo la mida oo iib ama isku badelka warqadaha deynta, shahaadooyinka, balan qaadyadda, ama damaanadaha kale, iyo u isticmaalka dhaqaalahan gabi ahaaanba ama qayb ahaan amaaho, maalgashi, ama hawl-gal kasta oo kale oo uu sharci baneeyey ama hab-dhaqan macaamilka bangiyada ee xisaabaadka (Account) iyo helista ka iman karta ganacsigaas.

Dakhli ilo Shisheeye (Foreign-source income):- Macnaheeddu waa dakhli kasta oo kayimi ilo ka baxsan gudaha Somaliland.

Dakhli duuduuban- (Gross income):- Wuxuu leeyahay macnaha ku xusan Qodobka 68aad

XAFIISKA GARYAQAANKA GUUD EE QARANKA
FAAFINTA RASMIGA AH
OFFICIAL GAZETTE
SOLICITOR GENERAL OFFICE

Faa'iidada duuduuban (gross turnover):-	marka ay tahay cashuur bixiye degan sanad dakhliyeed kasta, macnaheeddu waa: - a) Qadarka ku yaala xisaabta ka la aqoonsan yahay ee cashuur bixiyaha ee ah iibka guud ee laga helay ganacsiga ama hawsha Sanad dakhliyeedkaas, oo ay ku jirto dakhliga guud ee ka soo baxay, iibka badeecada dhaqan ka baxa ahayd, iyadoon laga jarin kharash ama khasaare oo la galey sidii qadarkaas loo heli lahaa; b) haddiiba ay jirto Qadarka ku yaala xisaabta la aqoonsan yahay ee cashuur bixiyaha qadarkaas u soo baxay faaiido ahaan cashuur bixiyaha sanad dakhliyeedkaas taas oo laga helay dhaqan ka baxa hantida ganacsiga, oo aanay ku jirin badeecadda ganacsigu haddii uu ka badan yahay khasaaraha uu galay Cashuur bixiyuhu Sanadkaas ee dhaqan ka baxa hantida.
Qofka lixaadka la (Incapacitated person):-	Macnaheedu waa qof kasta oo deegaan ah oo lagu xaqiijiyay shuruucda Somaliland in uu ku suga yahay xaalad caafimaad daro maskaxeed.
Amaano hayaha qofka lixaadka la (Incapacitated person's trust):-	Macnaheeddu waa AMAANO-HAYN loo asaasay si loogu faa'iideeyo shakhsi aan lixaad lahayn.
dhisme warshadeed (Industrial building):-	macnaheedu waa dhisme kasta oo gabi ahaan ama qayb ahaan loo isticmaalay ama loo diyaariyey si loogu adeegsado:- a) Hawlaha warshadaynta b) Daraasada ama horumarinta sare u qaadaysa hababka cusub ee warshadaynta ; c) Hawl-gal macdan qodid; d) Ganacsi hudheel loogu talo galay; e) Cusbitaal loogu talo galay; f) Goob ganacsi loogu talo galay;
Heshiis caalamiya (International agreement):-	Macnaheeddu waa:- *(a)* Heshiis lala galay dawlad Shisheeye oo qeexaya ka dhaafidda laba jeer cashuurista caalamiga ah iyo ka hortaga cashuur la baxsiga sanadlaha ah; ama *(b)* Heshiis lala galay dawlad Shisheeye oo qeexaya iskaashi laba geesood ah oo lagu maareeynayo fulinta waajibaadka cashuureed.
Dhisme caymiska Nafta (Life insurance building):-	Waxaa loola jeedaa macnaha lagu sheegay Qodobkan 67aad (3)
Hay'addaha la cayimay- (Listed institution):-	Macnaheddu waa hayaddaha lagu cayimay shaxdda labaad ee Xeerkan.
Hayad Wadani ah (Local authority):-	Macnaheeddu waa hayad kasta oo dawladeed oo lagu aasaasay sharciga Somaliland oo leh awood gacan ku haynta kharashka ka soo baxay dakhliga

XAFIISKA GARYAQAANKA GUUD EE QARANKA FAAFINTA RASMIGA AH OFFICIAL GAZETTE SOLICITOR GENERAL OFFICE

	ka soo baxay tacriifad ama cashuuraha uu sharci ku waajibiyay dadka degaan u ah goobta lagu aasaasay hayadaas.
Khidmada maamulka (Management charge):-	Macnaheeddu waa lacaq bixin kasta ee la siiyay qof kasta, oo aan ahayn mushahar shaqo, oo loo bixiyay khidmad maamul si kastaba ha loo xisaabiyee.
Warshadayn-(Manufacturing):-	Macnaheeddu waxa weeye marka uu ku dhaco isbedel gabi ahaan hantida guurtada ah oo ay ku jiraan koranto dhalinta iyo biyo siinta.
Wasiir (Minister):-	Waxaa loola jeedaa Wasiirka haya xilka Wasiirka Wasaarada Maaliyadda.
Macdan qodista "(Mining operations):-	Waxaa ku jira qaab kasta ama hab kasta oo macdan lagaga helayo dhulka ama wax ciida ka mid ah.
Bixinta khayraadka dabiiciga ah-(Natural resource payment):-	Macnaheeddu waa: - (i) Bixinta, oo ay ku jirto abaalgud ama wax la mida oo lagu bixinayo in macdan lagu gurto ama khayraad nool ama aan noolayn lagaga gurto dhulka, (ii) Bixinta, loo xisaabiyay gabi ahaanba ama qayb ahaan oo ku salaysan tirada ama qiimaha macdanta ama khayraadka nool ama ama aan noolayn ee dhulka laga gurtay.
Qiimaha magac u yaalka ah (Nomial Value):-	**Marka la xidhiidhinayo saami ama saami amaah ka dhashay,** Macnahiisu waa qadarka la laga bixiyey saamiga oo naqadda ama qadarka uu hore u taagnaa saamiga amaahda ka dhashay, oo ay ku jirto qiimaha dheeraadka ah ee laga bixiyey saamiga ama saamiga amaahda ka dhashay.
Qof aan deegaan ahayn (Non-Resident person):-	Waxaa loola jeedaa macnaha lagu sheegay Qodobkan 65aad
Wadaag-(Partnership):-	Macnaheeddu waa isutaga shakhsiyaad ganacsi ku hawlan oo macaash wadaag ah.
Bixin-(Payment):-	Waxa ku jira qadar kasta oo la bixiyay ama la bixin doono naqad ahaan ama alaab ahaan, iyo nooc kasta oo leh qofka isku badalasho qiimadeed ama faa,iddo.
Qof-(person):-	Waxaa ku jira qofka caadiya ah, wadaage, Amaano-haye, shirkadd, sanduuq hawl-gab, dawlad, maamulka hoose siyaasada dawladda, iyo hayadaha la cayimay.
Dakhli hantiyeed (Property Income):-	Waxaa loola jeedaa macnaha lagu sheegay Qodobkan 71aad
Cashuur-bixiyaha ku meelgaadh ah (Provisionnel payement):-	Macnaheeddu waa dadka lagu yeelan karo cashuurta ku meel gaadh ah sida ku xusan Qodobkan 139aad.

XAFIISKA GARYAQAANKA GUUD EE QARANKA
FAAFINTA RASMIGA AH
OFFICIAL GAZETTE
SOLICITOR GENERAL OFFICE

ka faa'iideyste mudnaanta leh (*Qualified* beneficiary):-	Macnaheeddu waa shakhsiga lagu sheegay ee AMAANO-HAYN;
ka faaideyste mudan AMAANO-HAYN - (*Qualified beneficiary trust*):-	Macnaheeddu waa:- a) AMAANO-HAYN xidhiidh ahaan uu shakhsiga, aan ahayn ka ku deeqay, uu leeyahay awoodda kaliya ee uu isticmaali karo shakhsigaasi (to vest corpus) ama dakhliga AMAANO-HAYN ee shaksigaas;ama b) AMAANO-HAYN kaas oo ka faideystaha kaliya uu yahay shakhsi ama askhaas dhaxlayaashiisa ama cidda uu magacaabay, Laakiin kuma jirto AMAANO-HAYN taas oo ka faa'ideysteyaashu yahay shakhsi aan Awood la'a.
Qaraabo- (relative):-	Marka lala xidhiidhinayo qof-macnaheeddu waa:- I. ka farcame, ku abtirsade mid ka mid ah awoowyoyaasha qofkaas ayaa loo aqoonsanayaa qaraabe, ama ilmo uu korsaday ee qofkaas, ama lamaanaha is qaba midkood qofkaas, ama II. qaraabada Lamaanaha is qaba midkood ama ee qof kasta ee lagu cayimay faqradda sare ku xusan (i) ee xubintan
Kiro- (Rent):-	Macnaheeddu waa bixin kasta oo ay ku jirto hore-marin ama qiime u dhigma oo loo bixiyay si isticmaalka ama degitaan ama xaqa isticmaalka ama degidda dhul ama dhisme ;
Dakhli kiro (Rental income):-	Markay la xidhiidho sanad dakhliyeed qofka, macnaheeddu waa wadarta isugeynt qadarka kiro ee ka soo gashay qofkaas kiro hanti ma guurto ah oo ku taal Somaliland iyadoo laga goynayo kharashaadka iyo khasaaraha uu ku galay qofka leh hantidaas ;
Xeerarka la laalay (Repealed legislation):-	Macnaheeddu waa Xeerka Cashuuraha Toosan L/No : 89/96, Xeerka Cashuurta Gadida ee L/NO : 84/96, & dhamaan Xeernidaamiyeyaashoodii loo soo saarey.
Shirkad deggan:-	Waxaa loola jeedaa micnaha lagu sheegay Qodobkan 61aad
Qof degan:-	Waxaa loola jeedaa micnaha lagu sheegay Qodobkan 60aad
Wadaage deggan:-	Waxaa loola jeedaa micnaha lagu sheegay Qodobkan 63aad
Shakhsi deggan:-	Macnaheeddu waa ruux degan, shirkadd degan, wadaag degan, amaano haye, degan, maal hawlgab degan, dawladda Somaliland, ama qayb hoosaad siyaasadeed ee dawladda Somaliland.
Sanduuq hawl-gab oo deggan:-	Waxaa loola jeedaa micnaha lagu sheegay Qodobkan 64aad
Cashuur bixiye degan:-	Waxaa loola jeedaa cashuur bixiye dalka deggan
AMAANO-HAYE deggan:-	Waxaa loola jeedaa micnaha lagu sheegay Qodobka 62aad

XAFIISKA GARYAQAANKA GUUD EE QARANKA · FAAFINTA RASMIGA AH · OFFICIAL GAZETTE · SOLICITOR GENERAL OFFICE

Sanduuqa hawl-gabka:-

Macnahiisu waa lacag hawlgab ama sanduuq loo aasaasay in si joogto ah oo lagu ilaaliyo oo loogu daryeelo kaliya midkood ama labaddaba ujeeddooyinkan soo socda:-

I. gunada la siiyo xubnaha sanduuqa markii ay hawlgab noqdaan.
II. gunada la siiyo ku tiirsanayaasha xubnaha sundaaqa haddey dhimasho ku timaado qofka xubin ka ah sanduuqa hawl-gabka ah.

Dakhli (Revenue):-

Macnaheeddu waa cashuuro, takhliifaad, ajuuroyin, ganaaxyo, ama lacago kale oo xeerkani soo rogay ama lagu soo ururiyey, iyo qodobadda gaarka ah ee xeerarka uu dhigey jaantuska todobaad.

***Ammaan/*Abaal Saddo-(Royality):-**

Macnaheeddu waa:-

I. Waa lacag bixin kasta, oo ay ku jirto Abaalmarinama wax u dhigma oo kale, si loogu helo:-

a) Isticmaalka ama xaqa isticmaalka, xuquuqda ikhtiraac kasta, nashqad kasta, calaamad ganacsi, iyo xuquuq dabacadeed, ama qaab kasta, hanaan, qorshe, qaaciddo, ama hab, ama hanti kasta, ama xaq kasta oo dabeecad la mida leh.

b) Isticmaalka, ama xaqa isticmaalka:

II. Sawirkasta oo dhaqdhaqaaq filim leh.
III. Maqal iyo muuqaal kasta, hadday yihiin qaar lagu kaydiyey qaab filim, cajaladeed,cajaladda siidhii,ama noocyo kale si oo lagu xidhi karo tiifiiga ama radiyo warbaahineed;ama
IV. Dhawaq kasta oo loo kaydiyey ama lagu xayeeysiinayo si loogu xidho shayadda aan kor ku soo sheegnay faqradda (I)(b)(ii)

c) Isticmaalka ama xaqa isticmaalka, ama qabashadda ama xaqa helista, wax kasta oo muuqaal ah ama maqal ah, oo la isugu gudbiyo dayax gacmeedka xadhkaha teleefoonka ama xadhkaha isgaadhssinta ee badda hoos mara, miiqyadda danabka xanbaara,am farsamo casriya oo la mida oo loo isticmaalo warbaahinta talefishanka ama raadiyowga.
d) Faafinta, ama bilaabidda si loo faafiyo, wax kasta oo saynis ah farsamo, warshado ama aqoon ganacsi, ama xog;
e) Isticmaalka ama xaqa isticmaalka hanti kasta oo lataaban karo oo guurto ah;
f) Sameynta ama in la bilaabo sameynta, iyo gacan siinta arrimaha ku xusan faqradda i) A) Illaa E) ee qodobkan.
g) Gabi ahaana ama qayb ahaan wixii ka dhasha arimaha xaga sare lagu soo sheegay ee ku xusan faqradda hoose (i)(A) illaa (F); ama (ii) Faaido kasta oo laga helo tuurista xuquuq kasta ama hanti kasta lagu sheegay faqradda (i) ee Qodobkan.

Wareejiye (Settlor):-

Macnaheeddu waa qof kasta oo kala wareejiyey hanti ama u badalay ama u rogay wax faaido leh, iyadoo wax faaido ah ugu jirin ama ay faaidada ku jirtaa ay tahay mid ka hooseysa qiimaha suuqa ee Hantidaas la wareejiyay ama

XAFIISKA GARYAQAANKA GUUD EE QARANKA
FAAFINTA RASMIGA AH
OFFICIAL GAZETTE

	faadidaas la badalay malintii la wareejiyay ama la badelay,hantidaas la wareejiyey ama faadidaas la badalay maalintii la wareejiyey ama la badelay;
Wareejiye AMAANO-HAYN (Settlor trust):-	Macnaheeddu waa AMAANO-HAYN lagu aaminaay dhamaantii ama qayb kamida waxa uu leeyahay wareejiyuhuu:- (i) Awood uu ka noqda ama uu badelo AMAANO-HAYN si uu u heli lahaa manaafacaadka rasamaalka ama wixii dakhliya Amaano-haynta. (ii) Dib u celinta dulsaarka raasamaalkii Amaano-haynta ama dakhligii soo galay.
Deganaansho muddo gaaban:-	Macnaheeddu waa ruuxa degan,oo aan ahayn muwaadin Somaliland u dhashay . balse jooga Somaliland muddo ama mudooyin aan ka badnayn laba sanno.
Sanad dakhliyeedka la badeshay:-	Waxaa loola jeedaa Micnaha lagu sheegay Qodobkan 90aad
Cashuur:-	Macnaheeddu waa cashuur kasta oo lagu soo ragoy xeerkani
tab/Xeelad Cashuur ka dhuumasho:-	Waxaa ku jirta macaamilo kasta oo ujeedadeedu tahay ka dhuumasho ama hoos udhigid cashuur waajibaadtay.
Loo-shaqeeye cashuurta laga dhaafay:-	Macnaheeddu waa loo- shaqeeye dakhligiisa laga dhaafay Cashuurta.
Cashuur bixiye:-	Macnaheeddu waa qof kasta oo hela qadar cashuur-galka ah si Xeerkan waafaqsan waxaa ku jiraan kuwan:- I. Qofkasta oo gala khasaare la qiimeeyey Sanad dakhliyeedka; ama II. Ujeeddo kasta oo waajibinaysa Xisaab celin, qof kastaa uu sharcigu farayo keenista Xisaabcelin.
Heshiis gacansiin farsamo:-	Macnaheeddu waa heshiis balanqaad oo ka dhexeeya Dawladda Somaliland iyo dawalad shisheeye ama hayaddaha lagu cayimay bixinta heshiish lagu gacansiinayo farsamo-ahaan Somaliland.
Badeecad ganacsi:-	*W*axaa ku jira wax kasta oo la soo saaray, la warshadeeyey, la soo iibsaday, ama haddii kale la warshadayn doono, la iibin doono, la bedelan doono , alaabta kale ee u diyaarsan in la quuto.
Sanad dakhliyeedka ku meel-gaadhk ah:-	Waxaa loola jeedaa macnaha lagu sheegay Qodobka 90aad
AMAANO- (Trust):-	Waxaa loola jeedaa hab kasta oo loo diyaariyay hatida amoono-ahaan oo loogu dhiibay amaano-haye.
Amaano-haye:-	Waxa Ku Jira:-

XAFIISKA GARYAQAANKA GUUD EE QARANKA FAAFINTA RASMIGA AH OFFICIAL GAZETTE SOLICITOR GENERAL OFFICE

	I. Qof kasta oo la magacaabo ama ku yimaadda heshiish dhinacyada wada gaadheen, dardaaran, amar Ama caday maxkamadeed,ama hawlgalin Xeer. II. Fulliye, maamule, barbaariye (tutor), ama hor jooge. III. Xaraashe musalaf ama maamul garsoor. IV. Qof kasta oo leh maamulka ama illaalinta hantidda amaano loo hayo. V. Qof kasta oo ku sifoobay daacadnimo amaano hayn. VI. Qof kasta oo haya masuuliyad gaar ah ama mid rasmi ah, uu ku hayo, ku agaasimo, ku illaaliyo, ama ku maareeyo hanti kasta oo uu leeyahay qof sharci ahaan naafo ah. VII. Qof kasta oo maamula hantida ay leedahay hayad samafal gaar ah ama mid la mid ah.
Lahaansho qarsoon:-	Arrin la xidhiidha shaqsi aan ahayn qof caadi ah, macnaheeddu waa dulsaar loo hayo ama lagu leeyahay, shaqsigaas si toos aha ama si dadban oo uga jirta shirkaddo, wadaagyo, ama qof AMAAN u hayo ama mid shaqsi / qof aanu dhamaanteed wada lahayn.
Wakiil Cashuur-haye:-	Waxaa loola jeedaa qofka loo xilsaaray qabshada/haynta cashuureed si waafaqsan Xeerkan.
Sanad Dakhliyeed:-	Waxaa loola jeedaa muddo dhan laba iyo toban bilood ah oo ku dhamaanaysa 31december, oo ay ku jirto sanad dakhliyeed la badeshay iyo sanad dakhliyeedka Ku meel gaadhka ah.

Qodobka 3aad
Ujeedooyinka Xeerka

1. In Hay'adda Dakhliga Somaliland noqoto mid u madax banana shaqadeeda
2. In La Tayeeyo Qaabka Dakhli Uruurinta Iyo Cashuuraha Bariga.
3. In Xeerkan Si Siman Loogu Fuliyo Dhamaan cid kasta oo cashuuri ku waajibtey ha noqdo muwaadin ama ajaanib kuu doono.
4. In Si Cad Muwaadiniinta Loogu Shaaciyo Habka Dakhli Uruurinta Cashuuraha.
5. In Muwaadiniintu Xaq U Lahaadaan Helista Xogta Dhabta Ah Ee Cashuuraha Dakhliga Soo Xerooday.
6. In La Kobciyo Dakhliga Dawlada.
7. In La Fududeeyo Qaabka Dakhli Uruurinta Cashuuraha Barriga.

Qodobka 4aad
Saldhiga Sharci ee Cashuuraha

1. Qof kastaa waxaa ku waajib ah inuu bixiyo cashuurta qofkaasi lagu leeyahay.
2. Qofna lama waydiin karo inuu bixiyo cashuur aan lagu jideyn xeerkan iyo Xeerarka kale ee Cashuuraha.

Qodobka 5aad

Shakhsiyaadka Xeerka lagu sheegay

Dadka hoos ku xusan waxa lagu dhaqayaa xeerkan:

a) Qofka caadiya iyo kan qaanuuniga ah oo loo aqoonsaday cashuur bixiyeyaal si waafaqsan xeerkan
b) Dhamaan shaqsiyaadka loo aqoonsady wakiilo cashuureed sida waafaqsan xeerkan
c) Xafiisyada cashuuraha, Wakiillada iyo shaqaalahooda oo ay ku jiraan shaqaalaha hayada dakhliga Somaaliland.
d) Xafiisyada Kastamada, Wakiillada iyo shaqaalahooda waa marka xilka cashuur ururintu iyo tacriifada sida xeerkani qabo ay saaran tahay Agaasimaha Katamada,.
e) Wasaaradda Maaliyadda, Wakiiladda Maaliyadda Marka xilka cashuur qabashada iyo ururinteeduba iyo haynteeduba loo xil saaray Wakiillada Maaliyadda
f) Wakiillada kale iyo saraakiisha u xil saaran cashuur ururinta, qabashada ama hirgalinta,
g) Xubnaha Maxkamadda Gaarka ee Cashuuraha iyo
h) shaqsi kasta oo kale kaas oo xaquuqdiisa iyo awoodiisa uu qeexay xeerkani.

Qodobka 6aad

Shaqsiyaadka Cashuur-dhaafka leh

1) Dawladda jamhuuriyadda Somaliland, ha'ayadaha dawladda, iyo samafalada ama ururada aan macaash doonka ahayn, kuwaas oo la ansixiyay lagana diiwaan galiyay hayada Dakhliga Somaliland waxa loo tixgelin doonaa shaqsiyaadka leh Cashuur-dhaaf, waxa laga dhaafi doonaa cashuurta ilaa xadka uu xeerkani lagu qeexay.
2) Dawladaha Shisheeye, wakiiladda diblomaasiyiinta Shisheeye, saraakiisha qunsuladda Shisheeye, ururadda caalamiga ah iyo saraakiisha ururadda caalamiga kuwaas oo laga dhaafay cashuurta si waafaqsan heshiisyadda caalamiga ah, waxa laga dhaafay in la cashuuro illaa iyo xadka ay sheegayaan heshiisyadaasi iyo inta ay cashuur-dhaaf uu siiyey xeerkani;

QAYBTA 2

URURINTA IYO SOO CELINTA CASHUURTA

Qodobka 7aad

Wakhtiga ay waajib noqoneyso in cashuurta la bixiyo

(1) sida uu dhigayo xeerkani, cashuurta laga qaadayo qiimayn kasta waa in la bixiyaa-

(a) Xaalada cashuur bixineed oo loo raacayo Qodobkan 137aad, marka la gaadho wakhtiga ay tahay in la Keeno xisaab celinta dakhliga ay ku saabsan tahay qiimayntu.

(b) Xaalad kale oo kast, (30) soddon maalmood guddahood oo ka billabmaya taariikhda ogeysiiska qiimaynta.

(2) sida ku cad faqradda 3aad ee Qodobkani, Haddii uu cashuur bixiyahu uu soo gudbiyay qoraal uu ku diidan yahay qiimaynta cashuureed, inta laga gaadhayo go'aan kama danbaysta ah waxa uu sii bixinayaa boqolkiiba soddon (30%) ka mid ah qiimayntaas cashuureed ee uu ka cabanayo, ama qaybta cashuurta aanay doodi ka taagnayn, hadba kii badan labadaas.

(3) Agaasimahu wuxuu ka dhimi karaa ama aqbali karaa inuu qabto qadar ka yar kii looga baahnaa inuu bixiyo sida ku xusan farqada 2aad ee Qodobkani, waa haddii ay diidmadu qiimaynta leedahay sababo garawshiiyo leh oo macquula .

(4) Marka cashuur bixiyahu arji qoraal ah oo ku sababeeyo arimo dhab ah usoo qoro agaasimaha, waxa loo ogolaan karaa in cashuurta lagu bixiyo si qayb qayb ah -(installment) oo isleeg ama qadaro kale duduwan ah sida uu agaasimahu hadba go'aansado isagoo ku salaynaya hadba duruufta arinkaas sida tahay.

(5) Marka laysla ogolaado in cashuurta lagu bixiyo si qayb-qayb ah (hafto ah) (installments) haddii ay dhacdo in laga baaqsado in la bixiyo haftooyinkaas waqtigeedii, waxay noqonayaa hadhaaga ku taagan ayaa gabi ahaantiisba si degdega loo bixinayaa mar keliyah

(6) Ogolaanshaha xusan farqada 5aad ee qodobkani, ka dhaafi mayso ganaaxyada ka dhasha dib u dhaca bixinta cashuurta ee haftada ahayd sida ku xusan Qodobka 16aad ee bixin la'aanta hadhaaga cashuurta bisil.

Qodobka 8aad
Cashuur qaan ahaan u waajibtay

1. Cashuur, marka ay noqoto mid bisil oo ay tahay in la bixiyo waa qaan ay leedahay dawladda Somaliland ay waajib tahay in la bixiyo, waa in lagu bixiyaa hadba goobta iyo habka uu tilmaamay agaasimuhu
2. Cashuurta aan la bixin marka ay taagan tahay bixinteedu sarkaalka masuulka ka ah ayaa kaga dacwoon kara Maxkamadda awooda u leh horteeda isagoo metalaya magaca agaasinka si loo soo xereeyo Cashuurtaas, isagoo raacaya tilmaamaha Garyaqaanka guud qaranka.
3. Dacwad kasta oo ku saabsan qodobkani, waxa looga baahan yahay agaasimaha caddayn saxeexan oo uu ku sheegayo magaca iyo cinwaanka shakhsiga qaameysan iyo qadarka laga doonayo shakhsigaas taas oo u noqon doonta marag muujin ku filan qadarka cashuurta lagu leeyahay ee ay tahay in uu bixiyo shakhsigaasi.

Qodobka 9aad
Caddaynta Cashuur la'aanta

Haddaan Warqadda Cashuur la'aanta aanu wadanin cashuurbixiyuhu ee uu ku caddaynayo inaan cashuur lagu lahayn:-

A. Waaxda Socdaalku waa inaanay u ogolaanin cashuur bixiyaha aan degaanka ahayn inuu dalka ka baxo.
B. Hayadaha dawladda iyo kuwa aan dawliga ahaynba waa inaanay qaansheeg u fasixin cashuur bixiye aan wadan cadayntaas
C. Nootaayooyinku hanti ma kala wareejin karaan.
D. Shati ganacsi lama bixin karo lamana cusboonaysin karo.
E. Tartan qandaraas lagama qayb gali karo

Qodobka 10aad
Cashuur ka soo celinta shaqi uu cashuur bixiyuhu lacag ku yeeshay

(1) Marka uu cashuur bixiyahu uu ku guul dareysto in uu bixiyo cashuurt dakhliyeedka taariikhda ay taagan tahay bixinteeddu isla markaana cashuurta ay tahay in la bixiyo aan lagu muransaneyn agaasimahu ogaysiis qoran wuu kaga codsan karaa shaqsi kasta -

a) Cidda uu ku leeyahay ama u haysa lacagta cashuur bixiyaha;
b) Cida lacag ka haysa ama cida cashuur bixiyaha laga yaabo in muddo ka dib u hayn doonto lacag, ama xisaab u haysa cashuur bixiyaha;
c) U haysa ama uu kaga tagayo lacag ku jirta xisaab ugu jirta shakhsi kale si uu uga bixiyo lacag Cashuur bixiyaha, ama
d) Kahaysto awood shaqsi kale inuu cashuur bixiyaha lacag siiyo,
e) In uu lacagtaas u dhiibo agaasimaha taariikhda lagu sheegay ogeysiiska, illaa iyo qadarka cashuureed ee taagan.

XAFIISKA GARYAQAANKA GUUD EE QARANKA
FAAFINTA RASMIGA AH
OFFICIAL GAZETTE

(2) Taariikhda lagu cayimay ogaysiiska ku xusan qodobkan (1) Waa in aanay noqon wakhti ka horeeya taariikhda lacagta bixinteeddu ay noqotay mid ku taagan cashuur bixiyaha, ama lagaga sii hayo magaca cashuur bixiyaha;

(3) Isla marka ogeysiiskaas la gaadhsiiyey si waafaqsan farqadan (1), agaasimaha waxaa waajib ah in uu ugeeyo nuqul ogeysiiska ah cashuur bixiyaha,

(4) Marka shakhsi loo geeyey ogeysiiska si waafaqsan faqradda (1), hadii uu fulin kari waayo ama hogaansami waayo sida ogeysiiska loogu sheegay sababo la xidhiidha iyadoo aanay jirin cid uu lacag ku leeyahay , ama uu u haysa cashuurbixiyaha, shakhsigaasi waxa ku waajib ah, sida uga dhakhsaha badan ee suurto gal ah markasta oo ka horaysa wakhtiga lacag bixinta lagu sheegay ogeysiiska,waa in uu ku soo wargeliyaa agaasiamaha isagoo sheegaya sababaha keenay in uu hogaansami kari waayo amarkaas;

(5) Marka loo keenay agaasimaha wargelinta si waafaqsan farqada (4), agaasimahu waxa u banaana tahay, ogeysiis qoran inuu- (a)in uu aqbali karaa ogeysiiska iyo in uu tirtiro ama wax ka bedelo ogeysiiskii uu ku bixiyay sida ku xusan farqada (1); ama (b) uu Diido ogeysiiska;

(6) Haddii shaqsiga ku qanci waayey goaanka agaasimaha eek u xusan faqradda (5) wuxuu kaga gudbi karaa goaankaas iskuna hortaagi karaa oo kaliya habka diidmada iyo racfaanka qaybtan:

(7) Shakhsiga sameynaya bixinta si waafaqsan ogaysiiska lagu sheegay farqadan **(1)** waxa loo Qaadanayaa shaqsi ku matalayay awood bixiyaha cashuurbixiyaha iyo dhamaan ashkhaasta kale ee ay khuseyso ee halkan waxay damaanad qaad ugu noqonaysaa bixintaas dhamaan dacwadaha madaniga ah iyo ciqaabta iy dhamaan hababka kale ee sharciga ah ee aan ka hor imanayn qodobada sharci kasta oo jira, qandaraas, ama heshiiis.

(8) Qadarkasta oo taagan sida ku xusan qodobkan waxa loo qaadanayaa ujeedo kasta oo xeerkan lagu sheegay in ay tahay cashuur taagan.

Qodobka 11[aad]
Waajib ku ururin Cashuur

1) Agaasimahu wuxuu ku soo qaadi karaa cashuur kasta oo laga baaqsaday bixinteedda hab khasab ku ururin ah oo uu kaga qaadanayo hantidda guurtada ah ee shaqsi cashuurt bixin waayay cashurtii ku waajibtay ee lagu xusay qodobkan looguna yeedhay (shakhsi Cashuuri ku waajibtay); isagoo isticmaalaya amar qoraal oo uu ugu sheegayo qofka in hantidiisa sharciga la waafajinayo, goobta ay hantidaasi taal, iyo qaanta cashuureed ee hawlgalkani la xidhiidho, iyadoo loo baahan karo sarkaal police in uu goob jog ahaado marka la fulinayo Cashuur si khasab loo qaadayo .

2) Ujeedooyinka oo ah Waajib khasab ku ururinta ee ku xusan farqadan 1aad, agaasimuhu wuxuu, wakhti kasta, gali karaa guri kasta ama dhismo kasta oo lagu sheegay amarka lagu ogaaladay talaabooyinka sharciga khasab ku ururinta Cashuurta.

3) Hantidda lagu fulinayo qaabka khasabka ah ee ku xusan qodobkan oo ay ka reeban tahay badeecadaha baabi'ikara/xumaankara waxa lagu hayn doonaa toban mudo (10) cisho ah oo lagu hayn doono goobta dhismaha amarka khasabka ah lagu fuliyay ama meel kasta oo ay Agaasimaha la noqoto inay ku haboon tahay kharashkana waxa bixinaya qofka cashuurta lagu leeyahay

4) Haddii qofka cashuurta lagu leeyahay bixin waaayo cashuurta lagu leeyahay, iyo kharashka hantida khasab ku fulinta ah waxa uu:-

(a) Haddii alaabtu tahay alaab xumaanaysa, inta lagu gudda jiro muddada waa in agaasimuhu tixgalin macquul ah siiyo isagoo eegaya xaaladda alaabta, ama

XAFIISKA GARYAQAANKA GUUD EE QARANKA FAAFINTA RASMIGA AH OFFICIAL GAZETTE SOLICITOR ... OFFICE

(b) Xaalad kasta oo kale, toban cisho ka dib marka khasab ku fulinta alaabta lagu soo rogay, hantida amarka khasabta loo hayay waxa lagu iibin karaa xaraash loo bandhigayo naado dadweynaha ama qaab kale ee agaasimahu uu tilmaamo.

(5) Lacagta ka soo baxada xaraashka lagu sheeagay faqradda (4) waxaa laga jari doonaa khidmada xaraashaha ama iibiyaha oo ay la socoto khabashkii qaadidda iyo haynta hantida la xaraashay, ka dibna waxa laga jarayaa cashuurtii lagu lahaa, intaas ka dib haddii ay dhacdo in ay wax ka soo hadhaan waxa la siin doonaa shaqsigii lahaa hantida.

(6) Farqadani ka ka hor joogsan mayso agaasimaha in uu hore ugu sii socdo xaraashka lagu xusay farqada (4) ee ku taxaluqa hadhaaga lagu yeesho haddii lacagta ka soo baxday aanay ku filayn in ay wada daboosho Cashuurtii lagu lahaa iyo kharashaadkii lagu galay intii la waday amarka khasab ku fulinta.

(7) Dhamaan kharashaadkii uu galay agaasimahu ee la xidhiidha khasab ku fulintan waxa uu agaasimuhu ka soo ceshan karaa qofka cashuurta lagu leeyay, waxana la dabaqayaa si waafaqsan xeerkan ee khuseeya ururinta iyo dib usoo cesashada kharashaadka khasab ku fulintu waxa uu la mid yahay si lamid ah khasabku ururinta cashuurta ee Xeerkani.

(8) Wasiirku ka dib marka uu helo ansixinta mashruuc sharci ee Golaha Wakiillada ka soo baxay, waxuu mudo saddex bilood gudahood ah ku soo saarayaa Xeer-nidaamiyaha qeexaya habka xaraashka hantida ee lagu sheegay qodobkani.

Qodobka 12aad

Ka soo celinta cashuurta Wakiilada dadka aan dalka daganeyn

1) Agaasimuhu waxa uu ogaysiis qoraal ah kaga dalban karaa, shaqsi kasta oo gacanta ku haya hanti, oo ay ku jirto lacag, uu iska leeyahay cashuur bixiye aan deegaan ahayni, oo ay ahayd ka bixiyo cashuurta isaga oo metalaya shaqsi aan deegaan ahayn ilaa iyo qiimaha suuqa ee hantidaas, laakiin aan ka badnayn qadarka cashuur ahaan lagu leeyahay

2) Kabtanka diyaarad kasta ama markab kasta oo u leeyahay ama uu soo kiraystay (chartered) shaqsi aan deganayn dalka waxa loo qaadanayaa inuu leeyahay Markabkaas ama Diyaaradaas marka loo eego ujeedooyinka qodobkan.

3) Xadiga Cashuureed ee ay tahay in laga bixiyo dakhliga duuduuban ee uu leeyahay wadaag e aan degaan ahayni sida ku xusan Qodobkan 116 aad in lagu qiimeeyo magaca Wadaaga haas ama wadaag kasta oo deegaan ah oo ku jira Wadaagaas iyadoo lagu soo ceshanayo hantida wadaaga aan degaan hayn ama wadaagaha deggan dalka naf ahaantiisa.ee la wadaaga ka aan degaanka ahayn.

4) Xadiga Cashuureed ee ay tahay in laga bixiyo dakhliga duuduuban ee uu leeyahay wadaag e aan degaan ahayni haddii uu faaiido ku helayo hawlgalka shaqo ee k u xusan ee Qodobka 121 iyo 122 aad waa in lagu soo qiimeeyay magaca AMAANO-HAYE, iyadoo lagaga ceshanayo hantida uu amaanada u hayo ama amaano hayaha Shakhsi ahaan.

5) Qofka samaynaya lacag bixin waafaqsan ogaysiiska ku sheegan farqadaha 1aad, 3aad iyo 4aad waxa loo qaadanayaa inuu ku metalayo awoodsiinta cashuur bixiye iyo dhamaan shakhsiyaadka ay khusayso iyadoo halkan uga noqonaysaa damaanad in uu bixiyo bixinta dacwad kasta oo madani ah ama ciqaab, iyo dhamaan hababka kale ee sharciga ah ama hababka kale ee aan caadiga ahayn waa haddii aanay ka hor imanaynin qodobo ka soo hor jeeda xeerkasta oo qoran ama qandaraas ama heshiis.

6) Qadarka ay tahay in la bixiyo sida xusan qodobkan waxaa loo qaadanayaa sida xeerkani u jideeyay in ay tahay cashuur ay taagan tahay bixinteedu.

XAFIISKA GARYAQAANKA GUUD EE QARANKA
FAAFINTA RASMIGA AH
OFFICIAL GAZETTE
SOLICITOR GENERAL OFFICE

Qodobka 13aad
Waajibaadka Gudoomaha

1) Gudoomuhu waa inuu qoraal ahaan ku ogaysiiyaa Agaasimaha 14-cisho gudahood in loo magacaabay gudoome ama uu yahay gacan ku hayaha hanti taala Somaliland

2) Agaasimuhu wuxuu qoraal ahaan ku ogaysiinayaa gudoome (receiver) qadar kasta oo ay ula ku haboon in cashuur laga bixiyo ama laga bixin doono ama noqon doonta mid uu ka bixiyo shaqsiga hantidiisa uu gacanta ku hayo gudoomuhu.

3) Gudoomumhu ma kala qaybin karo hanti kasta oo Somaliland taala oo uu u hayo jagadiisa ka Gudoome ahaan ilaa inta uu qoraal ogolaansho ah ka helayo agaasimaha.

4) Gudoome waa:-

(a) Waa inuu ka saaraa dakhliga iibka hantida qadarka agaasimuhu ku cayimay Farqada (2) ama qadar ka yar siday ugu xigto ee uu ogolaaday agaasimuhu iyo

(b) Wuxuu masuul ka yahay ilaa qadar loo dhigayo cashuurta qofka hantida leh iyo

(c) Inuu bixin karo dayn kasta oo ka mudan cashuurta lagu sheegay ee ku xusan qodobkani ee aan ka hor imanaynin farqadkasta ka mid ah qodobkani.

(5) Gudoome isagaa Qof ahaan masuul ka ah ilaa inta qadar loo baahan yahay ee dhinaca loo saarayo ee ku xusan farqadan (4) ee ah cahuurta ku xusan farqadan (2) waa haddii, ilaa xad gudoomuhu ku guul daraysto ku dhaqanka looga baahanyahay sida uu dhigayo qodobkan

6) Qodobkan, gudoomaha Waxa ku jira qof kasta oo si la xidhiidha hanti Somaliland Taala ah.

(a) Xaraashe shirkadeed
(b) Gudoomaha ay maxkamdi magacawday ama maxkamad kasta.
(c) Amaana haye cid musalaftay
(d) Gacan ku haye rahan
(e) Dhaxal qaybiye dhul la dhaxlayo
(f) Qofkasta oo kale oo fulinaya ganacsi shaqsi lixaad la')

Qodobka 14aad
Damaanada Hantida ee Cashuur aan la bixin

1) Marka shaqsi leh dhulka ama dhismaha ku yaala gudaha Somaliland uu ku guul daraysto inuu bixiyo cashuurtii ku waajibtay, agaasimuhu wuxuu qoraal ahaan ogaysiin karaa, isagoo ku war galinaya qofkaas in dhulkaas iyo dhismahaasi yihiin damaanad ahaan looga Rahmanayo Cashuurtii lagu sheegay Ogaysiiska qiimaynta.

2) Hadii qof loo geeyay ogaysiiska si waafaqsan qodobkan uu ku guul daraysto inuu bixiyo gabi ahaanba qadarka ama xadiga lagu cayimay ogaysiiska mudo 30-cisho gudahood ah,oo ka bilaabmaysa maalintii loo keenay ogaysiiska ku yaala farqadan 1aad, agaasimuhu wuxuu diiwaan galin ku xaqiijinayaa si lacag la'aan ah ama uu xisaabinayaa dhulkaas ama dhismahaas iyo halka diiwaan galintaas ay tahay mid Rahmad hore ka taalay ama lagu dalacay, si damaanad ahaan xadigii cashuureed ee la gudi waayay ama la bixin waayay.

3) Marka la Gudoomay Gabi ahaanba qadar cashuureed rahan ahaanta looga qaaday sida xusan Farqadan 2aad, Agaasimuhu, waxa uu si lacag la'aan ah u tirtirayaa rahan ama wixii ajuuro ah.

XAFIISKA GARYAQAANKA GUUD EE QARANKA
FAAFINTA RASMIGA AH
SOLICITOR ... OFFICE
OFFICIAL GAZETTE

Qodobka 15aad

Qaanta Cashuureed ee Gubatay

1) Qaanta gubatay ee lagaga lahaa cashuurta, ciqaabaha iyo ganaaxyada cashuur bixinta lala daahay waxa tiraya agaasimaha haddii ay xaaladani yimaadaan :-

(a) Dhamaadka mudadii sharci ahaan loo qabtay ururinta cashuurtaas

(b) In Si kama danbays ah loo joojiyo sharciga waajibinaya cashuurta iyadoo la cuskanayo sababo lagu sheegay xeerkan ama xeerarka kale ee cashuuraha ee ka soo fulay golaha sharci dejinta.

2) Xaalad kasta oo kale, Agaasimuhu wuu ku tiri karo qaanta cashuureed si waafaqsan habka lagu sheegay Xeer-nidaamiyaha Xeerka.

QAYBTA 3
DANBIYADA IYO CIQAABAHA

Qodobka 16aad

Ganaaxyada lacageed ee bixin la'aanta cashuurta wakhtigeeda

1. Qofka ku guul daraysta-
(a) Inuu bixiyo cashuur kasta oo ay ku jirto cashuurta la qadimay ;

(b) Inuu bixiyo Cashuur kasta oo Ciqaabeed ; ama

(c) In Agaasinka lagu bixiyo cashuur kasta oo qof laga jaray ama waajibku ku ahayd in uu qof kale ka sii hayo taariikh ama ka hor markay bislaatay in la bixiyo cashuurtaas waxaana lagu mudan doonaa bixin La'aanta Cashuurta ganaax lacageed oo ah 2% oo ku dhacaya qadarka guud ee Cashuurta la bixin waayay bil walba laga bilaabo maalinta ay ahayd in la bixiyo ilaa inta laga bixinayo

2. Ganaaxa lacageed ee Cashuurta la bixin waayay waqtigeedii ee qofku bixiyay sida ku xusan farqadan 1aad, waa loo celin doonaa qofkaas, ilaa hadka cashuurtaas la ganaaxay la ogaaday in aanay ahayn mid gaadhay xiligii lagu mutaysanay ganaaxa lacageed ama la bixinayay.

3. Marka sabab macquul ah lagu muujiyo qoraal ahaan oo uu qofka mutaystay inuu bixiyo Dulsaarka, wasiirku wuu ka dul qaadi doonaa, isagoo raacaya talada agaasimaha, gabi ahaanba ama qayb, dul-saar kasta oo la saaray iyadoo la raacayo qodobkan

4. Dul-saarka lagaceed ee ka dhashay la daahida bixinta cashuurta ee la xidhiidha ku guul-daraysiga u hogaansanaanta qodobka 148aad 4. Waa mid uu shakhsi ahaan u qaadi doono wakiilka cashuur ka jaraha iyadoo qaybna aan dib loogu celin doonin qofka Gudoomay bixinta, taas oo cashuur ay ahayd in laga jaro iyadoo la raacayo qodobkan 10- cutubka 2aad ee xeerkan, kaas oo ka shaqaynaya cashuurta la jarayo.
5. Tilmaamaha xeerkan ee la xidhiidha ururinta iyo soo celinta cashuurta ee lagu dabaqay ganaaxa ka dhashay cashuurta la daahay si waafaqsan qodobkan waxay imanayaa ganaaxu haddii cashuurtaas bislaatay.

Qodobka 17aad

Keenid la'aanta Xisaab Celinta wakhtigeedii

1. Qofka ku guul daraysta inuu keeno xisaab celin ama dukumenti kale shan iyo toban casho gudahood oo xeerkan looga baahan yahay waxaa lagu xukumayaa dambi wuxuuna mudan yahay in la ganaaxo dambi fudud oo an ka badnayn 15 (currency points).
2. Hadii qof lagu xukumay dambiga ku xusan farqada (1) uu ku guuldaraysto inuu xisaab celin keeno ama dukomenti dambigu la xidhiidho wakhtiga maxkamaddu cayintay gudaheeda, qofku wuxuu galayaa dambi wuxuuna mutaysanayaa dambi fudud oo aan ka badnay 20 (currency points).

Qodobka 18[aad]

Ku guul daraysiga in loo Hogaansamo tilmaamaha cashuur soo celinta

1. Qof kasta oo ku guul daraysta inuu u hogaansamo –

(a)Ogaysiis kasta oo la soo saaray si waafaqsan qodobkan 10aad;
(b) Shuruudaha ku yaala qodobkan 13aad wuxuu galay danbi, wuxuuna ku mutaysanayaa in lagu xukumo ganaax aan ka badnayn 25 (currency points),

2. Marka qofka lagu xukumay danbi ku yaala farqada (1) (a), Maxkamadu waa in ay amartaa qofka la xukumay inuu agaasinka ku bixiyo qadarkii uu ku guul daraystay oo ay dheer tahay ganaaxa lagu soo rogay.
3. Qofka ku war galiya agaasimaha qoraal ahaan isagoo raacaya qodobkan 10aad, (4) waxa loo tix-galinayaa inuu raacay ogaysiis kasta oo loo geeyay qofkaas si waafaqsan qodobkan 10aad (1) ilaa uu agaasimuhu u geeyo qofkaa ogaysiis si waafaqsan qodobkan 10aad (5) kaas oo nasakhaya ama burinaya ogaysiiskii loo geeyay ee waafaqsanaa qodobkan 10aad (1) ama uu diidayo ogaysiiska qofka si waafaqsan qodobkan 10aad (4).

Qodobka 19[aad]

Ku guul daraysiga in la hanto xog haboon

Qofka ku guul daraysta inuu hanto Xog Haboon si waafaqsan xeerkan, wuxuu gelayaa denbi oo uu ku mutaysan karo xukun-

a) Marka Ku guul daraysigu uu ahaa badheedh, ganaax aan ka yarayn 15 buundo Lacageed ama xadhig aan mudadiisu ka yarayn hal sano; ama
b) Xaalad kasta oo kale ganaax aan ka yarayn 25 buundo Lacageed

Qodobka 20[aad]

Isticmaalid La'aanta Namabarka Tix-raaca Cashuureed

Qofka isagoo og ama taxadir daro u isticmaala number tix-raac cashuureed oo been ah, oo Ay ka mid tahay lambar aqoonsi cashuur bixiye kale lagu xisaab celiyay ama dukumenti ku qoran ama loo isticmaalo ujeedooyinka xeerkan, wuxuu galayaa dambi wuxuuna mudanayaa xukun ganaax oo aan ka yarayn 20(currency point) ama xadhig mudadiisu aanu ka badnayn hal sano ama labadoodaba

Qodobka 21[aad]

Samaynta Cadaymo beer abuur ama marni habaabin ah

1. Qofka isagoo: -
   a. Sameeya qoraal been ah ama marin habaabin oo khuseeya shay gaar ah, kuna hagaajiya Sarkaal ka tirsan masuuliyiinta Dakhliga ee Somaliland; ama
   b. Wax ka reeba qoraal u sameeyay sarkaal ka tirsan masuuliyiinta dakhliga Somaliland, waxay laaantii cadayntu ku noqonayso mid ku marin habawsan xaalad gaar ah, wuxuu ku galayaa dambi wuxuuna ku mutaysanayaa xadhig.
   (i) Haddii cadaynta ama wax ka tagidaas la sameeyo iyadoo la ogyahay ama aan laga taxadirin, waa in la saaraa ganaax aan ka yarayn 25 buundo lacageed ama xadhig mudadiisu aanay ka yarayn hal sano, ama labadaba; ama

(ii) Xaalad kasta oo kale, Ganaax aan ka badnayn 25 curency point.

2. Qofka la eedeeyay difaac bay u tahay inuu cadeeyo inuu Isagu aanu ogayn iyo in aanu awoodeen inuu si macquul ah u saadaaliyo in qoraalka lagu eedaynayaa uu ahaa mid been ah ama marin habaabin.
3. Tixraaca qodobkan ee cadaynta loo sameeyay sarkaalka maamulka Dakhliga Somaliland wuxuu tixraac u yahay cadaynta loo qoray sarkaalkaas oo lagu matalayo hawl fulinta shaqadiisa ama shaqadeeda sida xeerkani dhigayo waxana ka mida cadaynta la sameeyay:-

XAFIISKA GARYAQAANKA GUUD EE QARANKA
FAAFINTA RASMIGA AH
OFFICIAL GAZETTE
SOLICITOR GENERAL OFFICE

a. Codsi ahaan, Shahaado, Baaq, cadayn,, wargalin, xisaab celin, diidmo,ama Dukumanti kale oo la sameeyay, la diyaariyay, la bixiyay, la buuxiyay ama la qaybiyay si xeerkan waafaqsan.
b. Warbixin kasta oo ay waajib ahayd dhiibisteedu si xeerkan waafaqsan
c. Dukuman loo dhiibay sarkaal ka tirsan masuuliyiinta dakhliga Somaliland oo aan ahayn kuwa ku sheegan xeerkan.
d. Jawaab Su'aal uu waydiiyay qofka sarkaal ka tirsan masuuliyiinta dakhliga Somaliland ama
e. qof kale oo ogaa ama si macquul ah u saadaalin karayay in qoraalku uu ahaa mid wax u kordhinaysay sarkaalka masuuliyiinta dakhliga Somaliland.

Qodobka 22aad
Hor istaagid Sarkaal ka Tirsan Masuuliyiinta

Qofka hor istaaga sarkaal masuuliyiinta dakhliga Somaliland inuu guto waajibaadkiisa ku sheegan xeerkan wuxuu galay danbi waxaanu mutaysanayaa ganaax aan ka badnayn 25 curency point.

Qodobka 23aad
Caawinta ama Gacansiinta

Qofkasta oo caawiya ama gacan siiya qof kale si uu danbi u galo, iyadoo la raacayo xeerkan ama kala taliya, ama ku qalqaaliya qof kale inuu danbigaa galo, wuxuu galayaa danbi waxaanu ku mudanayaa in la saaro ganaax aan ka badnayn 25 buundo lacageed ama xadhig mudadiisu aanay ka badnayn hal sano, ama labadaba.

Qodobka 24aad
Danbiyada Ka Dhashay Ama Xidhiidhka La Leh Saraakiil Iyo Dadka Loo adeegsado in fuliyo tusmooyinka xeerkan ganaaxiisa

1. Sarkaal Kasta oo ka tirsan masuuliyiinta cashuuraha Somaliland ama qof kasta oo loo adeegsado inuu fuliyo tusmooyinka xeerkan oo:-
   (a) si toos ah ama si dadban u waydiista, ama uga qaata kharash ama abaal marin waxay doontaba ha ahaatee oo la xidhiidha hawl kasta oo uu leeyahay sarkaalku, ha ahaato lacag ama wax kale, balan qaad ama damaanad bixinta lacagtaasa ama abaal marinta oo an ahayn kuwa sarkaalku xaqqa u leeyay inuu helo.
   (b) La gala ama hadal laaan la gaadha heshiis uu ku samaynayo ama uu ku hor istaagayo in la qabto, ama la ogolaado, la qariyo ama la ismoogaysiiyo fal kasta, ama shay kasta, taas oo dakhliga cashuuraha lagu musuqmaasuqayo, ama laga yaabo in lagu musuqo, taas oo ka soo horjeeda qodobada xeerkan ama inuu sarkaalku uu si hufan u fuliyo waajibkiisa.

Wuxuu galay danbi, waxaanu mutaysanayaa in la saaro ganaax aan ka yarayn 25 buundo Lacageed ama xadhig aanay mudadiisu ka yarayn 3-bilood.

2. Qof kasta oo:-

   (a) Si dadban ama si toos ah u siiya, ama ugu bandhiga bixin, ama abaal gud sarkaal waxay doonto ha noqotee, haday tahay xatooyo xoolo dadwayne ama ha noqoto balan qaad kasta ama damaanad qaad bixintaa aynu soo sheegnay ama abaal gudkaa, taas oo aan ahayn tii uu sarkaalku sharci ahaan xaqa ugu lahaa inuu helo; ama

   (b) Waydiisasho ama gelid heshiis oo lala galo sarkaal kasta si loogu qal qaaliyo sarkaalka inuu sameeyo ama uu ka laabto gacmaha, ogolaado, qariyo ama indhaha ka qarsado, fal kasta, ama wax kasta taas oo dakhli cashuureed lagu musuqayo ama ka soo hor jeeda qodobada xeerkan ama inuu si haboon sarkaalku u fuliyo waajibkiisa; Wuxuu galay danbi waxaanu mutaysanayaa in la saaro ganaax aan ka yarayn 45 buundo lacageed ama xadhig 3-bilood ah.

XAFIISKA GARYAQAANKA GUUD EE QARANKA
FAAFINTA RASMIGA AH
OFFICIAL GAZETTE
SOLICITOR GENERAL OFFICE

3. Iyadoo la raacayo farqada 1aad, sarkaalka ama qofka ka shaqaynaya fulinta xeerkan ee gala falalka lagu sheegay farqadan 1aad (a) ama (b), kaas oo si mutadawacnimo ah ugu keena warbixin la xidhiidha falkaas Agaasimaha waa in:-

(a) Wuxuu ahaan doonaa mid laga la laabtay eeda; iyo

(b) Wuxuuna gudoomi doonaa 20% ganaaxii la saaray qofka lagu xukumay iyadoo la fulinayo farqadan 1aad.

4. Sida ku xusan farqada 2aad, qofka galay danbiga lagu sheegay farqdan 2aad (a) ama (b) kaas oo iskii uga warbixiya Agaasimaha fal la xidhiidha arintaas, waa in

(a) Lagala noqdaa dacwadda lagu eedeeyay,

(b) Wuxuu mutaysanayaa cashuur ilaa inta ay isku af-garteen sarkaalka danbigu la xidhiidhay

5. Sarkaalka lagu xukumay danbiga farqada 1aad ku xusan, waxa loo raacinayaa ciqaab lagu soo rogayo iyadoo la raacayo qodobkan, waxaanu mutaysanayaa inuu bixiyo faraqa u dhaxeeya cashuurta taagan iyo cashuurta ay ahayd inuu bixiyo qofkaas ku shegan faqrada (4) (b) iyadoo qadarka Xadiga taagan ee qodobkan loo qaadan doonaa cashuur lagu leeyahay sarkaalka, iyadoo la dabaqayo Qodobka 8aad.

Qodobka 25aad
Dambiyada Shirkadaha

1. Marka dambiga ay gasho shirkadi qof kasta oo markaas la galay danbiga –

(a) Ha ahaado Sarkaal Magacaaban, Agaasime, Maareeye Guud, Xog-haye, ama sarkaal la mid ah oo kale oo Shirkadaah, ama

(b) Ku Simayay ama ku shaqaynayay awood la mid ah isagoon waxba u dhimin qaanta shirkadda, loo arko inuu dambi galay

2. Farqada 1aad laguma dabaqi karo haddii: -

(a) Marka danbiga la galay iyada oo aan loo qastiyin (si badheedh ah loo samayn) ama aan la ogayn iyo;

(b) Qofku uu sameeyay wax kasta oo awoodiisa ah sidii uu uga hor tagi lahaa inuu danbigaasi dhaco ama la galo, aanu taas sameeyay isagoo og, asalka shaqadiisa iyo xaaladaha oo dhan.

Qodobka 26aad
Saraakiisha Maxkmada horteeda ku matali kara/hadli kara Magaca Agaasimaha

Iyadoo aan laga tageyn hadii sharci kale tilmaamayo, sarkaal kasta oo sifo sharci ah oo qoran uu agaasimuhu ugu ogolaaday inuu maxkamada horteeda kaga hadlo magaca Agaasimaha dacwad kasta oo uu agaasimuhu qayb ka yahay, xeer-ilaaliyaha guudna tilmaanteeda leeyahay oo sarkaalku samaynayo eedayn kasta oo danbi oo waafaqsan xeerkan iyo ujeedooyinkiisa, wuxuu yeelanayaa dhamaan awoodaha xeer ilaaliye dawli ah oo la magacaabay iyadoo la raacayo shuruucda Somaliland.

Qodobka 27aad
Israacsiinta Dambiyada

1. Hadii uu qof galo danbi lagu sheegay xeerkan oo aan ahayn, danbiyadda lagu sheegay Qodobkan 24aad, Agaasimuhu ka hor inta aanu bilaabin fadhiga maxkamadu wuu isu huwin karaa dambiyada, isagoo amraya qofka inuu bixiyo qadar lacageed oo uu u cayimay agaasimuhu oo aan ka badnayn qadarka ganaaxa lagu faray dambiga.

2. Agaasimuhu wuu karaa inuu isu huwiyo danbi lagu sheegay qodobkan, hadii qofka ay khusaysaa uu qoraal ahaan ku qirto in qofkaasi galay danbigaas.
3. Hadii uu agaasimuhu isu huwiyo danbiga ku sheegan qodobkan, amarka ku xusan Farqada 1): -

(a) Wuxuu noqon doonaa qoraal kaas oo muujinaya danbiga la galay, lacagta la bixiyay xadigeeda iyo wakhtiga la bixiyay, iyadoo lagu xidhi doono warqada codsiga ee lagu sheegay qodobkan Farqadiisa 2aad.

(b) Waxana loo gayn doonaa qofkii galay danbiga.

(c) Waa kama danbays, kamana furna Rafcaan;

(d) Waxa fulinteedu ay la mid tahay, qaraar ka soo baxay maxkamadd kasta oo sheegaya bixinta Qadarka lagu sheegay amarka.

4. Hadii Agaasimuhu isu huwiyo danbi lagu sheegay qodobkan, qofka ay khusayso laguma qaadi karo danbigaa ama cashuurtaa ciqaabta ah.

Qodobka 28[aad]
Goobta Dacwada lagu qaadayo

1. Qof kasta oo lagu eedeeyay inuu galay danbiga ku sheegan xeerkan talaabo sharci ah ayaa laga qaadayaa ama kiisbaa lagu qaadayaa, iyadoo lagu ciqaabi doono goob kasta oo Somaliland ah oo qofku ugu xidhan yahay danbigaas, haddii dambiga lagu galay meeshaas iyada ah, iyo dambiga oo ay ujeeddu noqoto mid ay ka dhalanayso dacwad oogista, dacwad qaadista ama ciqaabta dambiga waxa loo qaadanayaa in lagu galay meeshaas.
2. Farqada (1) maaha mid ka mancinaysa eedeynta, dacwada oogista iyo ciqaabta qofka meel kasta in lagu oogi karo, la isku dayi karo taas, laguna ciqaabi marin karo oo aan ahayn qodobkan.

Qodobka 29[aad]
Cashuur la saaray oo la bixinayo iyada oo ay jirto dacwad oogis

Qadarka Cashuur kastaa ama ganaaxa lacageed lagu mutaystay bixinta cashuurta ka daahday ee lagu bixinayo xeerkan laguma yarayn karo oo kaliya xukunka ama ciqaabta qofka ay tahay inuu ku bixiyo dambiga sida uu dhigayo qodobkani ama dambiyada la israaciyay ee Qodobka 27aad.

QAYBTA 4
GANAAXA CASHUURTA
Qodobka 30[aad]
Ganaaxa Cashuureed Hadii Xisaab Celin la keeni waayo

Qofka ku guul daraysta inuu xisaab celin keeno wakhtigii xeerkani mudeeyay gudaheeda wuxuu mutaysanayaa inuu bixiyo Cashuur Ciqaabeed ah, laba (2%)boqolkiiba cashuurta la bixinayo ee sanadkaas ku waajibaysa ee laga doonayay ama hal buundo lacageed bishiiba, hadba tii badan ee muddada xisaab celintu taagan tahay.

Qodobka 31[aad]
Ganaax la xidhiidha kaydinta Qoraalada

Qofka si badheedh ah ugu guul daraysta inuu hanto qoraal sanadeedyo kaydsan, si waafaqsan sida qodobkan looga baahan yahay, wuxuu mutaysanayaa inuu bixiyo cashuur ciqaabeed leg ama ku laban laabmaysa qadarka cashuureed ee qofkaasi ay ahayd inuu bixiyo sanadkaas.

XAFIISKA GARYAQAANKA GUUD EE QARANKA
FAAFINTA RASMIGA AH
OFFICIAL GAZETTE
SOLICITOR GENERAL OFFICE

Qodobka 32^aad
Ganaax la Xidhiidha Qoraalo Beer Abuur ah ama Marin Habaabin ah

1. Haddii uu qof si kas ah ama taxadir daro ah:-

   (a) Uu u sameeyo qoraal been abuur ah ama marin habaabin ah nuxur ahaan una geeyo

2. Qodobkan 21aad Farqadiisa 3aad ayaa lagu dhaqayaa marka la ogaado in qof sameeyay qoraal been ah una geeyay saraakiisha masuuliyiinta cashuuraha Somaliland.

Qodobka 33^aad
Hoos u Dhigid Ganaaxa Cashuurta la qadimo ee Qiyaasta ah

1. Cashuur Qadime kasta oo qiyaasta laga qaadayo dakhligiisa dib loogu noqday ama la qiyaasay sanad dakhliyeedka sida ku cad qodobkan 140 haddii ay ka yar tahay boqolkiiba 90% (sagaashan) dakhliga dhabta ah ee la cashuurayo ee lagu qiimeeyay sanadkaas, wuxuu mutaysanayaa ganaax cashuureed oo la mid ah 20% (boqolkiiba labaatan) oo ah farqiga u dhexeeya cashuurti qiyaasta ahay ee cashuur bixiyaha iyo 90% cashuurta dhabta ah ee saran dakhli sanadeedkaas.
2. Cashuur-Qadime kaas oo qiyaasta ama qiyaasta dib loogu noqday ee iibka Guud (gross turn over) ee sanad dakhliyeedkaasi sida ku cad Qodobkan 140 uu ka yar yahay boqolkiiba sagaashan 90% iibka guud ee sanadkaasi wuxuu mutaysanayaa ganaax cashuureed oo la mid ah 20 (boqolkiiba labaatan), ee faraqa u dhexeeya cashuurtii la xisaabiyay ee la xidhiidhay qiimaynta cashuur bixiyahaas, sidii dib laysula eegay, ee iibka guud iyo cashuurta dakhliga dhabta ah ee qiimeynta cashuur bixiyaha ee sanad dakhliyeedka.
3. Qodobkan laguma dabaqi karo cashuur bixiye ku jira hawlo ganacsiga oo xagg beeraha ah.

Qodobka 34^aad
Soo Celinta Ganaax

1. Qaanta ganaaxa waxaa loo xisaabinayaa si gaar ah, iyadoo loo eegayo qodob kasta oo ay khusayso.
2. Iyadoo loo eegayo Farqada (3), soo rogista cashuur ganaax waxay la socotaa ajuuro bixin lala daahay oo lagu saaray qodobka 16aad iyo ciqaab kasta oo lagu saaray xukun.
3. Ganaax Cashuureed laguma soo rogi karo qofna, iyadoo la marayo Qodobka (31) ama (32) hadii uu qofka lagu xukumay denbi ku sheegan Qodobka 19aad ama 21aad, mid walba goonidiisa fal ama ka baaqasho isku mida..
4. Hadii ganaaxa Cashuureed ee ku xusan Qodobada 31aad iyo 32aad la bixiyay, isla markaana Agaasimuhu soo saaro eed ama oogo dacwada midkasta goonidiisa ugu xusan Qodobada 19aad ama 21aad, oo la xidhiidha denbi ama waajib gudasho la'aan isku mid ah, Agaasimuhu waa inuu celiyo qadarka cashuur ciqaabeed ee uu bixiyay iyo cashuur ciqaabeeda aanay ahay inuu bixiyo ilaa lala noqdo eeda.
5. Cashuur ciqaabeeyada uu qiimeeyay Agaasimuhu ee ku xusan ama ku jirta Qodobada 30aad, 31aad, 32aad iyo 33aad waxa loo qaadanayaa dhamaantood qiimayn ahaan, sida xeerkani sheegayo.
6. Marka sababo caqli gal ah uu qoraal ahaan ugu soo gudbiyo wasiirka qofka mutaystay inuu bixiyo cashuur ciqaabeed, wasiirku isagoo la tashanaya agaasimaha wuxuu la noqon doonaa gabi ahaanba ama qayb ahaan ka mid ah cashuur ciqaabeedii ay ahayd in la bixiyo.

XAFIISKA GARYAQAANKA GUUD EE QARANKA
FAAFINTA RASMIGA AH
OFFICIAL GAZETTE
SOLICITOR GENERAL OFFICE

QAYBTA 5
MAAMULKA
Qodobka 35aad
Tirsiga Aqoonsiga Cashuur Bixiyaha

1. Iyadoo looga jeedo aqoonsiga cashuur bixiyayaasha, agaasimuhu wuxuu soo saari karaa, tiro (No) lagu ogaan doono tirsiga aqoonsiga lagu astayn doono cashuur bixiye kasta.
2. Agaasimuhu wuu ka dalbi karaa cashuur bixiye kasta hadii uu u baahdo inuu tuso tirsiga aqoonsiga cashuureed xisaab celin kasta, la ogaysiinayo ama qoraal kale loo isticmaalayo oo ujeedada xeerkan ah.

Qodobka 36aad
Igmasho

Agaasimuhu wuu u igman karaa sarkaal kasta oo ka tirsan masuuliyiinta cashuuraha Somaliland, Hawl kasta, awood kasta ama fulin shaqo oo uu leeyahay ama dusha ka saaran agaasimaha si waafaqsan xeerkan oo an ka ahayn awoodda isku ururinta dambiyada ee ku xusan qodobka 27aad iyo awooda igmashada ku tilmaaman qodobkan.

Qodobka 37aad
Dhowrsanaanta Xogaha Xisaab Celinta Cashuuraha

1. Xisaab celinta cashuur bixiyaha iyo xogta ay xanbaarsan taha iyo warbixin kasta oo laga helay cashuur bixiyaha ama ku saabsan cashuur bixiyaha inta lagu guda jiro cashuur qaadista baadhitaanku socdo, daba galka lagu hayo ama xoog ku fulintu socoto waa qarsoodi Sarkaal, wakiil ama shaqaale ka tirsan maamulk dakhliga cashuuraha Somaaliland looma ogola inay bixiyaan xog sired oo lagu gudoomay heer dawli ah.
2. Warbixin khusaysa cashuur bixiye waa la bandhigi karaa, marka la helo raali ahaanshaha cashuur bixiyaha oo qoraal ah. Iyadoon la helin ogolaanshaha cashuur bixiyaha oo qoraal ah, sarkaal, wakiil, ama hawl wadeenada, hayadda cashuuraha ee Somaliland (ama masuul hore, wakiil ama hawl wadeen) way shaacin karaan ama u soo bandhigi karaan oo kaliy xogta dhawrsoon:-
   a) Wakiilo kale ama shaqaalaha ee masuuliyiinta cashuuraha iyadoo lagu gudajiro ujeedaduna tahay inay fuliyaan waajibkoodi shaqo ee rasmiga ahaa.
   b) Wakaaladaha sharci fulinta, iyadoo ujeedadu tahay in lagu oogo ku xadgudub cashuureed qof galay ama denbiyo.
   c) Maxkamadda, dacwadaha lagu saarayo cashuur bixiyaha qaanta cashuureed ee lagu leeyahay, masuuliyad ku xadgudub cashuureed ama dambiyo ama arin dambi culus ah.
   d) Masuuliyiinta cashuuraha ee wadan Shisheeye oo si waafaqsan heshiisyada caalamiga ah.
   e) Masuuliyiinta maaliyada ee jamhuuriyada Somaliland ee ay muhiim tahayinay maamulaan miisaaniyada.
   f) Masuuliyiinta goobaha cashuur qaadista (Kastamaddu) iyagoo ujeedadoodu tahay inay ku maamulaan Kastamadda xeerkan, iyo sidoo kale masuuliyiinta xaqa u leh inay u maamulaan cashuuraha sida xeerkani dhigayo, iyadoo loo dan leeyahay nidaaminta cashuurta.
3. Cidii hesha warbixinta lagu sheegay Farqada (2) Waa in ay ilaalisaa sirta khusays warbixintaas, marka laga reebo ugu yaraan wixii daruuri noqda si loo gaadho, ujeeddada la ogol yahay in la bandhigo.
4. Marka laga reebo warbixinaha la helay ee qodobkan xaaladaha reeban ee (2), qofka hela warbixin ay bandhigideeda lagu nidaamiyay qodobkan, ma bandhigi karo warbixintaas, waa inuu dukumantiga warbixintaas xambaarsan u celiyaa Agaasimaha.
5. Qof kasta oo bandhiga warbixin dhawrsoon isagoo jabinaya qodobkan, waa danbiile galay Denbi, iyadoo hadii la xukumo uu mutaysan doono ganaax gaadhsiisan 50 buundo lacageed iyo xadhig ay muddadiisu dhan tahay 1-sanno ama labaddaba.

XAFIISKA GARYAQAANKA GUUD EE QARANKA FAAFINTA RASMIGA AH OFFICIAL GAZETTE SOLICITOR GENERAL OFFICE

Qodobka 38[aad]
Xisaabaadka iyo Keydinta Qoraalada

1. Agaasimuhu hadaanu qaab ka duwan u ogolaan, cashuur bixiyuhu waa in uu ku Lahaadaa Somaliland gudaheeda, Qasnadaha qoraalada (records) taas oo loga baahanayo inuu ku fasiro xogta xisaab celinta uu ka bixinayo ama dokumenti kasta oo kale oo la keenayo sida waafaqsan xeerkan ama lagu heli karo xaqiiqada saxda ah ee cashuurta cashuur bixiyuhu bixinayo.
2. Agaasimuhu ma ogolaan karo, cabasho kasta oo wax ka dhimis ku salaysan, hadii cashuur bixiyuhu awoodi waayo cudur daar la'aan inuu keeno xaashi lacag qabasho ama kayd qoraal ee wax isdhaafsiga ama inuu ka keeno cadayn la xidhiidha xaaladaha kor u qaadaya damaca wax dhimista.
3. Qasnada qoraalada ama cadaymaha lagu sheegay qodobkan waa in ay ku ekaadaan 5-sano gudahood, ka dib dhamaadka sanadka dakhliga ee xasuus qoraalku ama cadayntu la xidhiidho.

Qodobka 39[aad]
Galaangal u yeelashada Diiwaanada, Xasuus Kaydinta iyo Kombiyuutarada

1. Si loo fuliyo qodobada xeerkan Agaasimaha, ama Sarkaal kastaa oo Agaasimuhu awood qoraal siiyay : -
   a) Waxa ay xaq u leeyihiin wakhti kasta iyagoon wax ogaysiis ah bixin inay galaangal buuxa oo madax banana u yeelan karaan Dhisme, Goob, Diiwaano, xusuus dhawro iyo Kaambuyuutar.
   b) Inay samaysan karaan minguurin ama nuqulo diiwaano kasta, xusuus dhawro iyo xog ku jirta Kayd kaambuyuutar oo galaangal loo yeeshay si waafaqsan faqradan xarafka (a) ee Qodobkan.
   c) Way qabsan karaan buug ama dhigaal kasta oo la noqda agaasimaha ama sarkaalka uu agaasimuhu u ogolaaday, inuu cadaymo nuxur ahaan muhiim u ah ogaanshaha cashuurta uu mutaystay qofku, dul-saarka, ganaaxa ama ciqaabta ku cad ee lagu sheegay xeerkan.
   d) Wuu haysan karaa buug, qoraal ama dhigaal kasta, mudo ama wakhti kasta ee ay lagama maarmaanka tahay in lagu ogaado ama lagu cadayn karo, qaanta cashuuree ee qof lagu leeyahay, ama dacwad kasta oo lagu sheegay xeerkan ;
   e) Marka nuqul daabacan ama cajalad Kaambuyuutar ay ku kaydsan tahay Xogtu, la diido in la bixiyo, way u bannaan tahay inuu gacanta ku dhigo iyo inuu Kaambuyuutarkaa la wareego ilaa inta ay lagama maarmaanka tahay in laga sawirto ama lagala bixi karo wixii Macluumaad ah ee looga baahnaa.
2. Sarkaalna kuma kici karo awoodaha lagu sheegay farqada 1aad, hadaanu ogolaansho qoraal ah ka haysan Agaasimaha, isla markaana aanu salkaal ku tusin ogolaanshaha cida ku sugan dhismaha ama goobta lagu fulinayo hawshaas.
3. Cida ku jirta dhismaha ama goobta awooda lagu fulinayo, si waafaqsan farqada 1aad, waa in ay bixisaa agabka lagama maarmaanka ah iyo gacan siinta si loo gaadho isla markaana uu si hufan ugu guto waajibkiisa.
4. Qofka buugaagtiisa, qoraalkiisa iyo kaambuyuutarkiisi lala wareegay ee gacanta lagaga dhigay si waafaqsan farqada 1aad, wuu iska hubin karaa isagoo ka samaysanaya nuqulo sawir ah, ama tixraac inta lagu jiro saacadaha caadiga ah ee xafiisku ku jiro baadhitaanka, sida uu agaasimuhu gooyo.
5. Dhamaan dhigaaladda, buugaagta, kaambuyuutaradda lala wareegay ee gacanta lagu hayo si waafaqsan farqada 1aad, waxa waajib ah inuu saxeexo agaasimuhu ama sarkaalka uu u ogolaaday hawshaasi, iyadoo agaasimuhu u soo celin doono cidii lahayd.
6. Hadii dhigaalada, buugaagta iyo kaambuyuutada lagu sheegay farqada 1aad ay lumaan ama la burburiyo inta uu gacanta ku hayo agaasimuhu waxa ku waajib ah inuu u mag-dhabo cashuur bixiyaha khasaaraha wixii luma ama burbura.
7. Qodobkani wuxuu leedahay saamayn ka soo hor jeeda isku maamulka sharciga ee la xidhiidha, tix-gelinta ama danta guud ee la xidhiidha soo saarista ama sidii loo heli lahaa dokomanti ama dhigaal.
8. Marka la eego Qodobkan (Ku Jire) la xidhiidha dhisme ama goob macnaheedu waa mulkiilaha, maamulaha ama qof kasta oo kale oo masuul ka ah dhismahaa ama goobtaa.

XAFIISKA GARYAQAANKA GUUD EE QARANKA
FAAFINTA RASMIGA AH
OFFICIAL GAZETTE

Qodobka 40aad
Ogaysiiska soo Gudbinta Xogta ama cadaynta

1. Agaasimuhu qoraal ahaan wuu ka dalban karaa qof kasta, ama dayn cashuureed ha lagu lahaado ama yaan lagu lahaanbe:-
   a) Inuu soo bandhigo, inta lagu gudo jiro mudada lagu sheegay ogaysiiska, warbixin kasta oo lagaga dalbaday Ogaysiiska; ama
   b) Inuu ka soo qayb galo goobta iyo goorta lagu sheegay ogaysiiska ujeedadiisu tahay in uu dhaariyo agaasimuhu ama sarkaalka uu igmaday, arin khusaysa xaalado cashuureed ee qofkaa ama qof kasta oo kale iyo ujeedooyin uu agaasimuhu ama sarkaalka uu igmaday ay uga baahdaan qofkaas, Ee khuseysa si ay u baadhaan inuu soo saaro buug, dhigaal ama kaambuyuutar, lagu kaydiyay xogo kuwaas oo gacanta qofkaas ku jira.
2. Hadii ogaysiisku waajibinayo soo saarista buugaag, dhigaalo ama xogo lagu kaydiyay kaambuyuutar, loo qeexay si caqli gal ah oo la hubo.
3. Ogaysiiska lagu soo saaray qodobkan waa in loo geeyaa, ama iyadoo la raacayo tilmaamaha agaasimaha, nuqul saxeexan, gacanta looga dhiiba qofka uu ku socdo, ama loo dhigo goobtii ganacsi ee ugu danbaysay qofkaas caadiyan ama lagu yaqaanay, iyo shahaaddada adeega ee uu saxeexay qofkaas loo geynayo ogaysiisku, waxay cadayn u tahay ama u noqonaysaa xaqiiqada lagu soo sheegay halkan.
4. Hadii ogaysiiska aan loo gayn shakhsi ahaan qofkii uu ku socday ama khuseeyay, gayntaasi waa in uu markhaati ka noqdaa xubin ka tirsan, Guddida dagmada dawlada hoose.
5. Qodobkani waxay saamayn aan la jaan qaadi karayn ku leedahay, isku maamul kasta oo sharci oo la xidhiidha dhawrsanaan ama danta guud, ee la xidhiidha soo saarista ama helista dhigaal.

Qodobka 41aad
Buugaagta iyo Xusuus Kaydinta aan ahayn luuqada Somaliga

Hadii wax bug ah, xusuus qoraalo ama xog kayd kaambuyuutar eek u xusan Qodobada 38, 39, ama 40 lagu kaydiyay macluumaad aan ahayn luqada Soomaliga agaasimuhu qoraal ahaan wuu ka dalban karaa qofka gacanta ku haya, buugta dhigaalka, ama xogta kambuuyuutarka ku kaydsan inuu bixiyo kharashka loo Turjumayo Soomaalii iyadoo la kaashanayo turjubaan uu agaasimuhu ansixiyay.

QAYBTA 6
QAABABKA IYO OGAYSIISYADA

Qodobka 42aad
Qaababka iyo Ogaysisyada Xaqiiqada Dokumentiga

1. Foomamka, ogaysiisyada, xisaab celinta, cadaymaha, shaxda iyo dukumtiga kale ee lagu waajibiyay xeerkan, waxay noqon karaan qaab agaasimuhu u gartay maamul wanaagga xeerkan ku soo saarista dokumentigaas daabacaadda rasmiga ee dawladda Soomaaliland maaha mid loo baahan yahay.
2. Agaasimuhu waa in uu ka dhigaa, dukumantiyada lagu sheegay farqada 1aad kuwa dadweynuhu ka heli karaan xafiiska cashuuraha iyo goobaha kale, qaab fariimeed oo email ah, oo ah hadba sida agaasimuhu go'aamiyo.
3. Ogaysiiska ama qoraalada kale ee la bixiyay, la gaadhsiiyay ama uu siiyay agaasimahu si xeerkan waafaqsan, waa xaqiiqo ku filan, hadii magaca ama xilka agaasimaha ama sarkaalka loo idmaday ku daabacanyahay, ku shaabadaysan yahay ama ku qoran yahay ogaysiiska ama dokumentiga.

XAFIISKA GARYAQAANKA GUUD EE QARANKA
FAAFINTA RASMIGA AH
OFFICIAL GAZETTE
SOLICITOR GENERAL OFFICE

Qodobka 43aad
Gaadhsiinta Ogaysiisyada iyo Dukumantiyada kale

Hadii aan si kale loogu sheegin xeerkan, ogaysiis ama dhukumanti uu waajibiyay ama uu amray xeerkani in la gaadhsiiyo:-

a) Qofka ah Ruux deegaan ah ee aan wakiil ahayn, waxa loo tix-galin karaa, inay ku filan tahay gaadhsiintu: -
   I. Si shakhsi ah in loo gaadhsiiyo qofka.
   II. Ama loo dhigay qofkaas halkii ugu danbaysay ee lagu yaqaanay, xafiis, ama meel goob ganacsi ah oo ku taal Somaliland iyada oo gaadhsiintaa ay goob joog u ahaan doonaan xubin gudida degmada dawlada hoose ee ama
   III. Ama loogu diri doono nidaamka boosta, ee xafiiska, ama goobta ganacsi/shaqo, ama halkii caadi ahaan qofkaas markii ugu danbaysay ciwaan ama meel laga helo u ahayd Somaliland gudaheeda; ama
b) Qof kasta oo kale waa loo qaadan karaa in si haboon loo gaadhsiiyay hadii: -
   I. Shakhsi ahaan loo gaadhsiiyay sarkaalka uu magacawday qofkaasi
   II. La dhigay xafiiska diiwaan gashan ee qofka ama ciwaankiisa si loo gaadhsiiyo ogaysiisyada xeerkan ku sheegan; ama
   III. loogu diro hanaanka boosta ee xafiiskaasi ama goobta ganacsi ee qofkaasi oo ku taal gudaha Somaliland.

Qodobka 44aad
Dukumentiga lagu shaqeeyo (practice notice)

Si loo helo maamul aan isbebedel lahayn oo hirgaliya xeerkan iyo ku dhaqankiisa iyo in hogaamin lagu siiyo cashuur bixiyaha iyo saraakiisha masuuliyiinta cashuuraha ee Somaliland, agaasimuhu wuxuu soo saari karaa hagayaal ogeysiis si Agaasimuhu ku fulinayo ujeedada Xeerka.

Qodobka 45aad
Xukuno Gaar ah

1. Ka dib markuu codsi qoraal ah cashuur bixiyuhu agaasimaha kaga dalbado, wuu u soo saarayaa cashuur bixiyaha, xukun gaar ah, oo ku salaysan halka uu agaasimuhu ka taagan yahay marka cashuur ay noqoto dhaqan galinta ama dabaqaada xeerkan, ee la xidhiidha dalabka macaamilaadka ama bixiyuhu ku sugan yahay.
2. Hadii uu cashuur bixiyuhu uu sameeyay u bandhigis buuxda oo run ah, noociyada dabiiciga ah ee macaamilaadka la xidhiidha xukunkan iyo macaamilka lagu sameeyay dhamaan waxyaabaha kala duwan ee la xidhiidha codsiga cashuur bixiyaha, xukunku waa inuu lagu dhaqaa, agaasimaha iyadoo loo eegayo codsiyada, macaamilaadka inay jireen wakhtiga xukunka la soo saaray.
3. Hadii aanay is waafaqsanayn dokumentiga shaqada iyo xukunada gaarka ahi, waxaa muhiimada la siin doonaa, qodobada ku tilmaaman xukunka gaarka ah.

QAYBTA 7
CASHUUR KA DAYNIYO CASHUUR KA DHUUMASHO

Qodobka 46aad
Cashuur ka dayn

1. Hadii uu agaasimuhu uu u arko in qayb ama gabi ahaanba cashuurtii uu xeerkani ku waajibiyay aanu cashuur bixiye si haboon isaga gudi karayn, sababahan awgood:-
   a) Tix-galinta duruufo qalafsan ama
   b) Suurta galnimo la'aanta, marxalado adag ama ka soo xeraynta cashuurta oo kharash badani ku baxay Agaasimuhu wuxuu kiiska cashuur bixiyahaas u wareejinayaa wasiirka.

XAFIISKA GARYAQAANKA GUUD EE QARANKA
FAAFINTA RASMIGA AH
OFFICIAL GAZETTE

2. Hadii uu wasiirku ku qanco xaalada cashuur bixiyaha, isla markaana garawsado in aanu cashuur bixiyuhu isaga gudi karayn xaalada cashuureed ee ku waajibtay, wasiirku wuu ka dhaafi karaa qayb ama badh ka mid ah, amaba gabi ahaan cashuurta ku waajibtay.

Qodobka 47aad
Macaamilaadka dhexmarta Wada-jirayaasha

1. Macaamilaad kasta oo dhex mara cashuur bixiyayaal, kuwaas oo ah wada jirayaal ama leh xidhiidh shaqo, agaasimuhu wuu u qaybin karaa ama u kala astaynayaa, ama u kala soocayaa, dakhli, hoos u dhacyo, ama qaamaha lagu leeyahay oo ay lagama maarmaan noqotay inay muuqato dakhliga cashuurtu ku waajibtay ee cashuur bixiyaha, taas oo cashuur bixiyuhu ka kasbaday macaamiil dhow.
2. Agaasimuhu wuu dheeli tiri karaa dakhliga ka imanaya arimo khuseeya is dhaafsi ama ruqsada hanti la taaban karo ee dhex marta wada jirayaal.
3. Marka la samaynayo dheeli tirka lagu sheegay xeer hoosaadyada 1aad ama 2aad agaasimuhu waa inu cadyeeyaa isha dakhli iyo noociyada kharash bixinta ama khasaaraha ee la xidhiidha dakhli ama raasumaal ama si kale ku yimaadda.

Qodobka 48aad
Soo Celinta Dakhli am ka Jaristaaanada

Iyadoo loo jeedo in la cadeeyo waajibaad cashuureed oo ku sheegan xeerkan, agaasimuhu

a) Wuu Ku soo celin karaa dabeecadiisi macaamalaadka ama shay ka mid ah macaamalaadka oo hore heshiis loogu galay iyadoo cashuur ka carar la yahay.
b) Wuu iska diidi karaa macaamil kasta oo aan lahayn saamayn dhaqaale oo mihiim ah.

QAYBTA 8
WAXYALAHA KALA DUWAN
Qodobka 49aad
Qadarka lagu sheegay lacagta Somaliland Shillin

1. Nooca lacageed ee lagu sheegay Xeerkan waa Somaliland Shilling, iyadoo diiwaanada Xisaabta Cashuuraha lagu qorayo Somaliland Shilling hadana way banan tahey in lagu bixiyo Cashuurta lacago kale sida Dollar.
2. Hadii Cashuur lagu bixinayo dollar ahaan lacagta Cashuurta ee lagu leeyahay dollarka lagu dhufanayaa inta sarifka lacagtu suuqa ka marayo maalintaas waxaana sarifka jaangoynaya Bangiga Dhexe.

Qodobka 50aad
Qasnada Dhexe

Hadii aan si kale loogu sheegin sharci, dhamaan dakhliga cashuuraha waa in loo tix-galiyaa dakhliga guud ee jamhuuriyada Somaliland, waana in lagu shubaa qasnada dhexe iyada oo lagu habayn doono xeer siday dawladdu ugu isticmaali lahay ujeedooyinkeeda guud.

Qodobka 51aad

Xeer Nidaamiye

1. Wasiirku wuxuu samaynayaa xeer-nidaamiye si qaab hufan loogu meel mariyo ujeedada xeerkan, waxaanu soo saarayaa xeer nidaamiye heer wasiir ah.
2. Iyadoon waxba loo dhimayn, dhaqan galka Farqada (1), xeer nidaamiyaha loo Sameeyo si waafaqsan farqadaas waxa dhici karta: -
   a) an qodobo daryeelaya ama garab galaya nooc ahaan socodsiinta xeerkan; ama
   b) Sheegaya Ciqaabaha waajib gudasho la'aanta ama tilmaamaya ciqaabta ka dhalan karta jabinta nidaam, taas oo aan ka badnayn 25 Buundo lacageed ama xadhig mudadiisu dhan tahay 6-bilood ama

XAFIISKA GARYAQAANKA GUUD EE QARANKA · FAAFINTA RASMIGA AH · OFFICIAL GAZETTE · SOLICITOR GENERAL OFFICE

labadaba, iyadoo lagu xukumi doono xaaladaha qofka caadaystay, denbiga, ganaax dheeraad ah oo aan ka badnayn 5 Curency Point, maalintiiba inta denbigu socday.

Qodobka 52aad
Wax Ka Badalka Shaxda Iyo Xadiga Lacageed

Wasiirku ka dib marka uu helo ansixinta Baarlamaanka wuxuu si sharci ah wax ka badali karaa;-

a) Qadar kasta oo lacageed oo lagu qeexay, xeerkan ama
b) Jaantuska

Qodobka 53aad
Muddada Kale Guurka

1. Xeerka la nasakhay dabaqaadiisa ama ku dhaqankiisu wuu sii soconayaa, ilaa iyo sanad dakhliyeedka ka horeeya, dhaqan galka xeerkan.
2. Dhamaan balan qaadyadii lagu galay xeerka la nasakhay iyo waxyaabihii ka dhalanayayba waa qaar sii jiraya ilaa wakhtiga xeerkani uu si buuxda u dhaqan galayo, waxaana loogu dhaqmayaa si buuxda.
3. Heshiis kasta oo dhex mara dawlada Somaliland iyo dawlad shisheeye, oo ah in si wada jir ah looga jaro cashuurta, taakulooyinka ee lagu sheegay ama ku astaysan xeerka la nasakhay ama ka badalay, kaas oo dhaqan galkiisu jiri doono xitaa marka uu xeerka badalay dhaqan galka noqdo.
4. Foomamka iyo wixii qoraal lagu isticmaalay xeerka la nasakhay wuu sii socon doonaa isticmaalkoodu si waafaqsan xeerkan, iyo dhamaan tixraacyada qaababkaas iyo dhukumantiyadaasi waxay ahaan doonaan kuwo la jaan qaadaya tusmooyinka ku haboon, xeerka la nasakhay waxaa loo qaadanayaa in lagu xuso tusmooyinka u dhigma ee xeerkan.
5. Tixraacyada lagu samaynayo xeerkan, dakhli sanadeedkii hore waxa ku jira hadii nuxurku waajibiyo, xigashada dakhli sanadeed lagu sheegay, xeerkii la nasakhay.
6. Qodobka 78aad faqradiisa 4aad iyo faqradiisa (B) ee xeerkan ayaa lagu dabaqayaa hantida qiima dhacaysa, ee uu haysto cashuur bixiye inta aan xeerkani dhaqan gal noqon. Xisaabta qiima dhacana waa in laga jaraa qiimaha hantidu ku fadhido.
7. Haddaba qadarka hoos u dhac ee la ogol yahay si waafaqsan Qodobada 80aad iyo 81aad ee la xidhiidha kharashka lagu galay bilaabidda, ama lagu hantiyay hantida la taaban karo ee la helay xeerkan ka hor, way dhaqan galaysaa waana in lagu xisaabiyo loona qaato in qaybahani ay markasta ahaayeen ku lagu dhaqmo ama la dabaqo.
8. Iyadoo la tixraacayo Qodobkan 112aad si loo yareeyo kharashaadkii la galay sanadkii hore, khasaaraha ama deyn gudidd la'aanta waxa ku jira, tixraaca kharashka, khasaaraha, ama deyn guddid la'aanta hoos loogu dhigay xeerka la nasakhay.

Qodobka 54aad
Xeerka La Nasakhay

Shuruucda lagu xusay **Qodobkan 2aad ee Erey bixinta** Xeerk la nasakhey waa Xeerka Cashuuraha Toosan L /No: 89/96, Xeerka Cashuurta Gadida ee L/NO: 84/96, & dhamaan Xeernidaamiyeyaashoodii loo soo saarey.

CUTUBKA 2: CASHUURAHA DAKHLLIGA

QAYBTA 1
WAAJIBINTA CASHUURTA IYO TACRIIFADAHA

Qodobka 55aad
Cashuurta Dakhliga ee la waajibiyay

1. Iyadoo Loo Marayo si xeerkan waafaqsan, cashuurta loo yaqaano cashuurta dakhliga waa in laga qaadaa sanad kasta dakhliga, iyada oo halkan lagu soo rogayo qof kasta oo leh ama haysta dakhli cashuuri ku waajibtay sanad dakhliyeedkaas.

XAFIISKA GARYAQAANKA GUUD EE QARANKA
FAAFINTA RASMIGA AH

2. Iyadoo loo marayo Farqada 4aad iyo 5aad cashuur dakhliyeedka ay tahay inuu cashuur bixiyuhu bixiyo sanad dakhliyeedka, waxa lagu xisaabinayaa iyadoo lagu dabaqayo tacriifooyinka khuseeya cashuurta ee loo gooyay dakhliga la cashuuro ee cashuur bixiyaha sanad dakhliyeedkiisa wixii cashuur ahaan soo baxa waxa laga jarayaa cashuurtii uu sanadkaas qadimay.

3. Hadii cashuur bixiyaha loo ogolaado in ka badan (1), amaah cashuureed, ee sanad dakhliyeedkaas, Deynta, waxa lagu dabaqaya arimahan soo socda : -

(a) Amaah cashuureed Shisheeye oo la ogol yahay, Sida ku xusan Qodobkan 127aad ; ka dibna
(b) Deynta Cashuureed ee la ogol yahay ee ku xusan Qodobkan 139aad faqradeeda 8aad ka dibna
(c) Deynta cashuureed ee la ogol yahay sida ku xusan Qodobka 151aad faqradiisa 5aad.

4. Hadii wadarta dakhliga ee cashuur bixiyaha ee sanadka dakhligu ka kooban yahay gaar ahaan, dakhli shaqaale oo ka yimid loo shaqeeye kaliya oo cashuurtii haya sida uu waajibinayo Qodobka 143, cashuurta dakhliga ee uu bixinayo cashuur bixiyuhu sanad dakhliyeedka waa qadarka la mid ka ah isu gaynta qadarada ee ay waajibka tahay in cashuur ahaan looga hayo dakhligaas sida wafaqsan Qodobka 143aad.

5. Iyadoo loo raacayo Farqada 7aad haddii wadarta dakhliga guud ee cashuur bixiyaha dalka degan ee hawlaha ganaci ee uu ka wadaa sanadkii ka kasbado wax ka yar (50) milyan shilin sanad dakhliyeedka, cashuur dakhliyeedka ku waajibtay cashuur bixiyahas waxa lagu qeexi doonaa si waafaqsan shaxda sadexaad ee xeerkan, hadii aanu cashuur bixiyuhu dooran, isagoo qoraalku soo ogaysiinaya Agaasimaha in lagu dabaqo farqadan 2aad ee qodobkan, iyo : -

(a) Cashuurtu waa inay ahaataa kama danbays laga qaadayo dakhliga ganacsiga cashuur bixiyaha
(b) Malaha ka jaritaano loo ogol yahay, sida ku cad xeerkan kharashaadka iyo khasaaraha la galay si loo soo saaro, dakhli ganacsi,
(c) ma jirto amaah cashuureed oo la ogol yahay sida ku cad xeerkani, waa in loo isticmaalo si loogu yareeyo cashuurta ay waajibka tahay inuu ka bixiyo cashuur bixiyuhu dakhiga ganacsi, ee sanadka hadaanu ku xusanayn shaxda sadexad ee xeerkan.

6. Waa in loo geeyaa agaasimaha wakhtiga ay ku haboon tahay ama munaasibka ku tahay, ee xisaab celinta dakhli sanadeedka ay la xidhiidho ee cashuur bixiyaha

7. Sida ku xusan Farqada 5aad, laguma dabaqi karo cashuur bixiye deggan dalka kaas oo ku hawlan ganacsiga caafimaad, ilko sifayn, farsamayaqaanada dhismaha, Injineerada, Xisaabiyayaasha, Sharciyaqaanada, ama cid kastoo ku hawlan adeeg xirfadeed iyo kuwa adeeg madadaalo, adeeg bulsho ama adeegyada dhismaha.

Qodobka 56aad
Cashuurta lagu soo rogay kirada

1. Iyadoo loo marayo si waafaqsan xeerkan, cashuurbaa la waajibinayaa sanad Dakhliyeedka kasta waxana la saarayaa qof kasta oo leh ama hela dakhli kiro sanad dakhliyeedka.

2. Cashuurta dadku bixinayaan sida waafaqsan qodobkan ee sanad dakhliyeedka waxa lagu xisaabinayaa iyada lagu dabaqayo tacriifada la xidhiidha ee cashuurta dakhliga kirada ee ku goan Qodobka 57 (2) oo la saarayo dakhliga qofku helo sanadkii

3. Cashuurta lagu soo rogay qofka ee waafaqsan qodobkan waa ka gooni cashuurta la soo rogay ee waafaqsan qodobka 55 iyo: -

(a) kirada uu helo shakhsigu waa inaan lagu darin dakhliga guud ee qofka ee la cashuurayo sanad dakhliyeed kasta, si waafaqsan xeerkan.

(b) Kharashaadka iyo khasaaraha uu galo qofku si uu kirada u helo waa in laga jaraa sida waafaqsan xeerkan sanad dakhliyeed kasta, sida lagu xusay oo kaliya qodobka 73 (1) (b).

(c) Cashuurta uu bixinayo qofka degan dalka sida qodobkani qabo lagama jar karo deyn kasta oo cashuureed oo loo ogolaada qofkaas, si xeerkan waafaqsan.

4. Sida Qodobkani tilmaamayo, Sanad dakhliyeed waa mudo 12-bilood ah oo ku dhamaata December 31-keeda

Qodobka 57aad
Tacriifada Cashuurta Dadka kali kalida ah

1) Dakhliga la cashuurayo oo aan ka ahayn ka shaqaalaha ee sanad dakhliyeed qofka tacriifadiisa cashuurtu waa 10% oo cashuurta dakhliga ah (Income tax).

2) Dakhliga kirada ee qofka ee sanad dakhliyeedka tacriifada lagu cashuurayaa waa 10% oo cashuurta dakhliga ah (Income tax).

Qodobka 58aad
Tacriifada Cashuurta Dakhliyeedka Shirkadaha

Dakhliga la cashuurayo ee shirkadaha sanad dakhliyeedka tacriifada cashuurta dakhligu waa 10%.

Qodobka 59aad
Tacriifada Cashuureed ee laga Qaadayo Amaano-hayn iyo Sanduuqa Hawlgabka

1. Iyadoo loo marayo Farqadaha (2) iyo (3) ee Qodobkan tacriifada cashuurta dakhliga ee amaanadu waa 10% dakhliga la cashuurayo ee amaanada sanad dakhliyeedka
2. Hantida amaanada ah ee cashuur bixiye ka dhintay kaas oo ahaa qof degan dalka cashuurbaa ku waajibtay dakhliga amaanada ee cashuurtu ku waajibtay tacriifada cashuurtuna waa 10% dakhliga amaanada oo ah cashuurta dakhliga (Income tax) ee; -

(a) Dakhliga sanadka dhimashadu dhacday (Cashuur bixiyuhu dhintey) iyo

(b) Sanad dakhliyeedka soo socda

3. Amaano hayaha qofka aan awoodda lahayn, amaanadaas waxa ku waajibay cashuur Tacriifadeedu tahay 10% cashuurta dakhliga ee amaanada la cashuurayo sanad dakhliyeedka.

4. Cashuurt dakhliyeedka sanduuqa hawl gabka ee sanad dakhliyeed waxa laga qaadayaa tacriifo cashuureed oo dhan boqolkiiba 10%.

QAYBTA 2
DADKA DALKA DAGAN IYO DADKA AAN DAGANAYN

Qodobka 60aad
Dadka Dalka Degan

(1) Iyadoo loo eegayo Farqadaha (2) iyo (3) qof dalka deggan sanad dakhliyeedka, haddii qofkaasi: -

a) Uu ku leeyahay guri rasmi ah Somaliland
b) Uu ku sugan yahay Somaliland-
   I. Muddo,ama muddooyin ay wadartoodu isku noqonayso 183 maalmood,ama wax ka badan ee muddo kasta oo 12 bilood oo ka bilaabanta ama ku dhamaata inta lagu jiro sanad dakhliyeedka
   II. inta lagu jiro sanad dakhliyeedka iyo labada sanad dakhliyeed kasta ee ka danbeeya midkoodkiiba muddo cel celis ahaan 122 maalmood ah,

XAFIISKA GARYAQAANKA GUUD EE QARANKA • FAAFINTA RASMIGA AH • SOLICITOR OFFICIAL GAZETTE OFFICE

c) Uu yahay shaqaale ama sarkaal dawladda somaliland u badashay qurbaha inta lagu jiray sanad dakhliyeed,

(2) qof kasta oo ah shakhsi degan sida lagu sheegay Farqada (1) sanad dakhliyeedkaas qodobkani u yaqaan "sanad dakhliyeedka lagu jiro", laakiin aan ahayn shakhsi degan dalka sanadka dakhliyeedkii ka horeeyay waxaa loo tixgalinayaa shakhsi degan dalka sanad dakhliyaadkaas lagu jiro muddado ka bilaabanysa oo kaliya markii uu yimid shakhsigaasi Somaliland.

(3) Shakhsiga ah shakhsi degan dalka sanad dakhliyeedka lagu jiro laakiin shakhsi degaan Ah noqon doonin sanad dakhliyeedka ku xiga waxaa loo tixgalinayaa sida qof degan sanad dakhliyeedkaas lagu jiro muddaduna tahay mid ku eg oo kaliya maalinta ugu danbeysa joogist shakhsigaasi.

Qodobka 61aad
Shirkad Degan

Shirkadi waa shirkad degan dalka sanad dakhliyeedka haddii:-

a) ay ku shirkoobeen ama ay ku asaasmeen si waafaqsan shuruucda Somaliland.
b) ay maamulkeeda iyo gacan ku haynteedaba laga fuliyo Somaliland wakhti kasta oo kamida sanad dakhliyeed.
c) Ka wada hawsheeda ugu badan Somaliland inta lagu jiro sanad dakhliyeed.

Qodobka 62aad
Amaano Hayn Degaan ah

Amaano hayn waa amaano hayn degan sanad dakhliyeedkaas haddii:-

a) Amaano haynta lagu aasaasay Somaliland
b) Wakhti kasta oo kamida inta lagu jiro sanad dakhliyeedkaas, amaano hayaha amaano haynta uu yahay shakhsi degan dalka,ama.
c) ay amaano haynta maamulkeeda iyo gacan ku haynteedaba laga fuliyo Somaliland wakhti kasta oo kamida sanad dakhliyeed.

Qodobka 63aad
Iskaashi Ganacsi Degan

Iskaashi Ganacsi waa wadaag degan dalka sanad dakhliyeedkaas haddii wakhti kasta oo ka mida sanadkaas qofka iskaashiga ganacsi ku jiraa uu ahaa qof deggan dalka.

Qodobka 64aad
Dhigaalka Hawlgabka Deegaanka ah

Sanduuq hawlgab ee ka jira dalka gudihiisa sanad dakhliyeedkaas haddii:-

(a) Lagu abaabulay si waafaqsan shuruucda Somaliland,
(b) uu yahay mabda'eeda ugu wayn ee ay ku hawl gashaa uu yahay sidii loo siin lahaa dheef hawlgab ashakhsi degan;dalka ama
(c) ay maamulkeeda iyo gacan ku haynteedaba laga fuliyo Somaliland wakhti kasta oo ka mida sanad dakhliyeed.

Qodobka 65aad
Qof aan Deganeyn Dalka

1. Iyadoo loo eegayo Farqada (2), qofku maaha qof degan dalka sanad dakhliyeedkaas haddii qofkaasi uu yahay qof aan deganayn dalka sanadkaas.
2. Haddii Qodobka 70 (2) ama (3) lagu dabaqayo shaksigu wuxuu noqonayaa mid aan deganeyn inta lagu jiro Muddada qaybta ka ah sanad dakhliyeedka kaas oo uu ahaa qof aan deganeyn dalka.

XAFIISKA GARYAQAANKA GUUD EE QARANKA • FAAFINTA RASMIGA AH • OFFICIAL GAZETTE OFFICE

QAYBTA 3
DAKHLIGA LA CASHUURAYO
Qodobka 66aad
Dakhliga la cashuurayo

Iyadoo la raacayo Qodobka 67aad iyo 68aad dakhli sanadeedka qofka ee ay cashuuri ku waajibtay waa wadarta dakhliga ee qofkaas sanadkiiba oo laga reebay wadarta jaritaanada xeerkani ogol yahay sanadka.

Qodobka 67aad
Dakhliga Cashuurayo ee ka dhasha Ganacsiga Caymiska

1. Dakhliga cashuuri ku waajibtay ee sanad dakhliyeed qof oo ka dhalanaya hawl gal Ganacsi oo caymis xili gaaban ah waxa lagu go'aaminayaa si waafaqsan shaxda afraad ee xeerkan.
2. Haddii qofka Farqada (1) lagu dhaqayo uu ka helo dakhli cashuuri ku waajibtay oo aan ahayn dakhli ka soo baxay hawlgal ganacsi muddo gaaban oo ganacsi caymis ah sanad dakhliyeed, dakhliga la cashuurayo ee lagu xadiday Farqada (1) waxaa lagu darayayaa dakhliga kale iyadoo loo jeedo in la ogaado wadarta dakhliga qofka ee la cashuurayo ee sanad dakhliyeedkaas.
3. Qodobkan : -
   a) Ganacsi caymis waxaa looga jeeddaa ganacsiga ama arrimo xidhiidh la leh balan qaadka mas'uuliyadda caymiska nafta dadka ama in si fiican loo magdhabo khasaaraha caynsan oo ay ka mid tahy in la xambaaro guddidda dhacdooyinka ka imaan kara xaalado cayiman.
   b) Ganacsiga caymiska nolosha-waxa looga jeeddaa marxaladahan soo socda mid kood-

      I. Gudoonka iyo xil qaadidda heshiis caymis ee nafta dadka ah iyo heshiis si haftan loo gudayo ee nafta dadka
      II. Gudoonka iyo xil qaadidda heshiis caymis oo qofka laga cayminayo dhib soo gaadha naftiisa ama dhimasho kaga timaadda shil uu galay ama cudur awgeed inuu u hawl gabo oo heshiis lagu muujinayo soconaya muddo aan ka yarayn shan sano (5) ama wakhti aan xadidnayn ama in aanu ku muujin caymiyuhu muddo aan dhamaanayn intaanay shanta sano dhamaan ka hor laga bilaabo dhaqan galka ama waxa lagu muujinayaa inaanay dhamaad lahayn ka hor mudadaasi intaanay dhamaan, mudadaasi oo xaalado gaar ah oo kaliya lagu cayimay heshiiska ama
      (iii) Gudoonka xil qaadidda heshiis caymis ha lagu dhaqan galiyo heshiis caymis, caddayn maalgalin, cadayn deeqeed ama si kale ha loo dhaqan galiyo, halkaasoo baddelkeeda loo caymiyaha lagu siinayo lacag caymis mar iyo laba jeer, qadar ama qadaro taxana ah oo lasiin doono loo caymiyaha, heshiiskaasi waa inaanu ku dhicin faqrad (i) ama (ii) gudihiisa ee faqradan iyo

   (C) caymiska ganacsiga mudada gaaban'waxa loola jeeddaa ganacsi caymis oo kasta kaas oo aan ahayn ganacsi caymis nafeed..

Qodobka 68aad
Wadarta Dakhliga

1. Iyadoo la raacayo xeerkan, wadarta dakhliga ee sanad dakhliyeedka qofka waa wadarta dakhliyadan:-
   a) Dakhli ganacsi
   b) Dakhli shaqaalanimo ;iyo
   c) Dakhli hantiyeed; oo sanad gudahiisa soo gashay qofkaas, oo aan ahayn dakhliga cashuurta laga dhaafay.
2. Ujeedda Farqada (1):-
   a) Wadarta Dakhliga ee qof degan dalka wuxuu ka kooban yahay dakhliga ka soo galay Dhamaan ilo juquraafi ama degaan
   b) Wadarta Dakhliga ee qof aan deganayn dalka wuxuu ka kooban yahay kaliya dakhliga laga helo ilo gudaha Somaliland ah.

3. Haddii aanu xeerkani si kale u sheegin qaybta 5 ee cutubkan, taas oo ka shaqeynaysa mabadiida xisaabaha cashuurta waxayna xaqiijinaysaa goort la helayo qadarka ujeedada xeerkani.

Qodobka 69[aad]
Dakhli Ganaacsi

(1) Dakhli ganacsi waxa loola jeeddaa dakhli kasta oo qof ka soo gala hawlgal ganacsi Waxayna ka kooban yihiin qadaradan soo socda ha ahaado dakhli hawlgal ama dakhli raasamaal:-

(a) Qadarka dheef kasta sida lagu asteeyay qaybta 6 ee cutubkan taas oo la xidhiidha dheefta laga helo iyo khasaaraha lagu galo wareejinta hanti ama qaan ganacsi oo la guday ha ahaado dakhligaasi mid ka yimid dakhli caadiya oo hawlgal ama xisaab hantiyeed.

(b) Qadar kasta oo uu ku helay qof abaal marin lagu siiyay aqbalaadda xadidaadda lagu soo Roga awooda qofkaas ee uu ganacsi ku wadi lahaa.

(c) Wadarta dakhliga qof ka helay badeeco ganacsi oo uu iibiyay.

(d) Qadar kasta oo ka mida dakhliga ganacsi ee qof ee lagu sheegay qodobkasta oo Kale ee xeerkan ah.

(e) Qiimaha hadyad kasta uu qof ka helo inta lagu jiro ama ay sabab u tahay xidhiidh ganacsi oo hore, mid hadda jira ,ama la rejeynayo

(f) Ajuradda iyo abaalgud qof ka helo dayn ganacsi oo soo xerootay,ama qofka ku hawlan ganacsiga bangi ama lacag amaahin;iyo

(g) Kirada uu helay qof kaasoo ganacsigiisu uu gabi ahaanba ama badanaaba uu Yahay kirayn.

(2) Qadarka ka mida dakhliga ganasi ee ku xusan Farqada (1) (g) wuxuu ahaanayaa sifihiisa kiro marka loo jeedo qodob kasta oo xeerkan ah oo xusaya dakhligaas.

(3) Haddii natiijo ahaan ruqsad kasta oo uu bixiyay ama xal dhexe lala gaadho qofka daynta ku leh cashuur bixiyaha inta lagu guda jiro xaaladda musalafnimada, oo uu cashuur bixiyuhu wax dheefa ka helo tirtirka daynta ganacsi Qodobka 89 (3) ayaa lagu dhaqayaa badelkeeda dheefta ka midka ah dakhliga ganacsi ee cashuur bixiyaha sida ku xusan Farqada (1).

(4) Qodobkan,"Hanti ganacsi" ka mid maaha badeeco ganacsi ama hanti qiima dhacaysa.

Qodobka 70[aad]
Dakhliga Shaqada

1. Qodobankan, dakhliga shaqada waxa loola jeeddaa dakhli kasta oo Shaqaale ka soo gala shaqo waxana ka mida qadarada soo socdaa, ha lahaadaan dakhli ama raasamaal:-
   a) Xuquuq maalmeed, mushahar, lacagta fasaxa loo qaato fasaxa la lacageeyo, lacagta wakhtiga shaqada ee dheeraadka ah, ajuurooyin, lacagta faa'iido wadaag ah, xuquuq shaqo ka tagis, abaal marin, jid mar, madadaalo, isticmaalka biyaha & laydhka, qiimaha nolosha, kirada guryaha kharashka caafimaadka, ama gunooyinka kale.
   b) Qiimaha dheef kasta oo la hibeeyay
   c) Qadarka kasta ama magdhow uu bixiyo loo shaqeeye si loogu magdhabo kharashaad uu galay shaqaale,oo aan ahayn kharashka uu ku galay shaqaale isagoo u adeegaya ujeedooyinka ganacsi ee haboon ee loo shaqeeyaha.
   d) Qadar kasta oo lagu helo xuquuq heshiis shaqo oo wakhtigiisii dhamaaday ha lagu muujiyo ama yaan lagu muujinin heshiiska xuquuda noocaas ah ama lagu helo si kale oo ah qadar u dhigma heshiiska shaqo.

XAFIISKA GARYAQAANKA GUUD EE QARANKA FAAFINTA RASMIGA AH SOLICITOR ... OFFICE OFFICIAL GAZETTE

e) Qadar kasta oo uu bixiyey loo shaqeeye cashuurta laga cafiyey oo si caymis ahaana loogu caymiyo nolosha shaqaale, caymiska oo ah danta shaqaalaha ama mid kasta oo ka mida ku tiirsanehiisa/ku tiirsan shaqaalahaas.
f) Qadar kasta oo lagu helo xaaladda shaqada ama isbedel kasta oo ku yimaadda xaaladiisa ama xaaladeeda shaqo oo heshiiska shaqadu dhigayo.
g) Qadarka ay ku qiimaysan yihiin saamiyadda loo soo saaray shaqaale iyadoo ladabaqayo nidaamka lagu hanto saamiyada shaqaalaha marka lasoo saarayaa haddii ay ka bato bixintooda,haddiiba ay jirtay,oo laga siiyey shaqalaha saamiyada oo ay ku jirto qadar kasta oo la siiyey si loogu hibeeyo xaq ama la dooransiiyo helid saami;
h) Qadarka faaido kasta oo uu ka helayo qof shaqaale ahi wareejinta xaq ama doorashadda in uu guddoomo saami iyadoo la marayo nidaamka saami siinta shaqalaha.

2. Iyadoo ay jirto Farqada (1), Dakhliga shaqo ee shaqaale kuma jiraan-
   a) Kharashka uu ku galay loo shaqeeye dhaqdhaqaaq kasta oo uu kaga baxay ama ku So galay Somaliland isagoo magacaabaya ama shaqo gabagabaynaya, haddii shaqaalaha-

      I. Laga soo shaqaaleeyey ama laga keenay dibada Somaliland;
      II. Ujeedada kaliya ee uu u joogay Somaliland ay ahayd in uu adeego loo shaqeeyaha;
      III. Aanu ahayn muwaadin reer Somaliland ah;

   b) Cawad celin ama celin kasta ee kharashaadka caafimaad ee shaqaalaha;
   c) Haddii Laga reebo marka Farqada (1) (e) la dabaqay, qadar kasta oo lagu Bixiyo ajuuro caymis ee nolosha shaqaalaha iyadoo taasi tahay danta shaqaalaha ama mid kasta oo kamida ku tiirsaneyaashiisa;
   d) Gunno kasta oo loo siiyo, oo aan ka badnayn kharashka dhabta ah amaba laga yaabo in la galo ama gudid kharashaad qofka shaqaalaha ahi ku galo: -
      I. Deganaanta meel la dagayo iyo sahay safar,
      II. Cuntada iyo nafiska inta uu safarka ku jiro, Inta uu ku guda jiro gudashada waajibka shaqo.

   c) Qiimaha cuntada ama cabitaan kasta oo uu loo shaqeeyuhu ku siiyo shaqaalaha goobta shaqada taasoo oo loogu danayayo kaliya shaqala wakhtiga buuxa shaqeeya.
   d) Faaido kasta oo ugu deeqay loo shaqeeyuhu shaqaalaha bil gudaheed,haddii qiimo wadareedka faaiidada uu siiyey loo shaqqeyuhu shaqaalaha bishaas uu ka yar yahay toban kun oo shilin;ama
   e) Qaadhaan kasta ama wax la mida oo uu ku bixiyey loo shaqeeyuhu sanduuqa hawl gabka,taas oo faaido u ah shaqalaha ama cid kasta oo kamida ku tiirsane/ku tiirsanhiisa.

3. Sida qodobkani u jeeddo,qiimo kasta oo faaido waxaa lagu goynayaa si waafaqsan shaxda lixaad ee xeerkan.
4. Haddii qiimaha Farqada (1)(d) lagu dabaqo oo loo shaqeeyuhu bixiyo muddo toban ah ama ka badan qadar ka mida dakhliga shaqada xisaabteedu waxay noqonaysaa sidan soo socota: Ax75 boqolkiiba Marka **A** ay tahay wadarta qadarka uu helay shaqaale taas oo Farqada (1) (d) lagu dabaqay.
5. Iyada oo loo jeedo Farqada (2) Agaasimaha Shirkaddu waa shaqaale wakhti buux kaliya ah, haddii agaasimuhu:-

   (a) Looga baahdo in uu galiyo ugu badnaan ama gabi ahaanba wakhtigiisa ama wakhtigeedda adeega shirkadda maamul ahaan ama farsamo ahaan;

   (b) Aanu lahayn dulsaar ka badan boqolkiiba shan ee mulkiyadda asalka ah ee shirkadda;

6. Iyadoo looga danleeyahay qodobkan,qadar ama faaido lagu helay si la xidhiidha shaqo,haddii ay:-
   (a) Uu bixiyey loo shaqeeye ama cid saddexaad oo uu qorsheeyay loo shaqeeyuhu ama welkiisu ;
   (b) La siiyey shaqaale ama wehelka shaqaalaha;

   (c) Loo siiyey marka loo eego shaqo hore, mid hadda ah ama shaqo laga rajo qabo.

XAFIISKA GA... EE QARANKA FAAFINTA RASMIGA AH OFFICIAL GAZETTE SOLICITOR... OFFICE

7. Qadar lacageed oo ka baxsan dakhliga shaqada ee shaqaalaha sida ku dhigan Farqada (2) ama (4) waana dakhliga shaqaale oo ka reeban.

8. Qodobkan:-

a) "Habka saami qaadashda shaqaalaha" Waxa loola jeeddaa heshiis ama isku duba rid taas oo:-

(i) Shirkad lagu waajib yeelay in ay u soo saarto saamiyo shaqaalaha shirkadda ama shirkad la jirta; ama

(ii) Shirkad lagu waajib yeelay in ay u soo saarto saamiyo amaano-hayaha amaano-haynta iyadoo heshiiska amaano hayntu uu ku waajibinayey amaano hayaha in uu ku wareejiyo saamiyo shaqaalaha shirkadda ama weheliyaha shirkadda iyo

(b) Kharashka dawadda- oo ay ku jirto ajuro kasta ama qadar kasta oo lagu bixiyey caymis caafimaad.

Qodobka 71aad
Dakhliga Hantida

1) Dakhli hanti waxa loola jeeddaa-

   a) Faai'do qaybsi kasta, lacagaha haftada lagu helo, dakhliga khayraadka dabiiciga ah, kirooyinka, sadooyinka (royalties) iyo dakhli kasta oo kale oo qof uu ka helo bixinta, isticmaalka ama ka faaidaysiga hanti qof kale.
   b) Qiimaha hadyad kasta oo ka soo gashay qof si la xidhiidha, bixinta, isticmaalka ama ka faa'ideysiga hantida;
   c) Wadarta digaalo kasta oo loo sameeyay sanduuqa hawl gabka inta lagu guda jiro sanad dakhliyeedka oo uu sameeyay loo shaqeeye cashuurta ka reeban;
   d) Dakhli kasta oo kale oo soo gala qof;

Laakiin kuma jiraan qadar kasta oo ka yimaadda ganacsi, shaqo ama dakhliga cashuurta ka reeban;

2) Qadar ka mida dakhliga hantida ee lagu sheegay Farqada (1) (a) sifeheeday ahaanayaan oo ah Faaiido qaybsi, lacagaha haftada lagu helo, dakhliga khayraadka dabiiciga kirooyinka ama fadhiisin (royalties) ee leh ujeedooyin kasta oo xeerkani u tixraacay dakhli ahaan.

QAYBTA 4
DAKHLI AAN LA CASHUURAYN IYO KA JARITAANADA

Qodobka 72aad
Dakhli aan la cashuuayn

Qadaradan soo socda lama cashuurayo : -

a) Dakhliga hayado diiwaan gashan.
b) Dakhliga urur kasta ama qof ku leh dhowrsanaan si waafaqsan sharciga Somaliland ee dhowrsanaan diblomaasiyiinta ilaa iyo xadka uu dhigey nidaamku iyo amarada lagu soo saaray si waafaqsanaanta.
c) Dakhliga shaqaale ee rasmiga ah ee uu qof ka helay shaqo dawliya oo dawlad shisheeye siisey-
   I. Uu qofku u yahay qof aan deganayn ama uu yahay qof degan kaliya ay sabab u tahay in uu qabto adeegaas.
   II. Dakhligiisana ay waajib tahay in laga bixiyo maalka dawliga ah ee Wadanka.
   III. Dakhligiisuna uu yahay mid ay cashuurayso dawladaasi ;
d) Habeen dhax kasta oo laga bixiyo meel ka baxsan Somaliland ; oo la siiyo qof ka Shaqeeya Somaliland oo ergo shisheeya ah.
e) Dakhliga masuuliyiinta dawladaha hoose.
f) Dakhliga ururada laga reebay,oo aan ahayn-

I. Dakhli hanti, kuma jirto kirada ay helaan ururada laga reebay cashuurta ee la xidhiidha Hantida ma guurtada ah iyadoo kiradaas uu ugu isticmaalayo mulkiiluhu si gaara ah Hawlaha ururkaas ee lagu sheegay qeexitaanka **"ururada laga reebay"**ee Qodobka 2aad; ama
II. Dakhliga ganacsi ee aan la xidhiidhin shaqada aasaaska u ah salka jiritaanka ururka ;

g) deeq kasta oo wax barasho, taas oo agaasimuhu ku qancay in loo sameeyey si niyad san si loogu suuro galiyo ama looga caawiyo cida gudoontay in ay wax ka barato hayad waxbarasho ama cilmi baadhiseed oo la aqoon san yahay.

h) Qadar kasta oo lagu keenay qaab nafaqo ama kharashaad ku yimid amar garsoor ama heshiis furiin oo qoran.

i) Qiimaha hanti kasta oo lagu helay hadyad ahaan, dardaaran, ikhtiraac ama dhaxal oo Aanu ku jirin dakhli ganacsi, shaqaale, ama hanti

j) Faa'id kasta oo raasamaal oo aanuu ku jirin dakhli ganacsi.

k) Dakhli shaqo oo uu qof ka helay ilaa xadka lagu bixiyay heshiis cawimaad Farsamo, ,kaas oo:-
I. Shakhsigu uu yahay midaan deganeyn dalka ama u jooga kaliya si uu u guto waajibka ku dhigan heshiiska, iyo
II. Wasiirka oo qoraal ahaan ku waafaqay heshiiska tusmooyinka cashuurta.

l) Dakhli ilo Shisheeye uu ka helay-
I. Deganaanshaha Somaliland wakhti gaaban.
II. Qofka, kaas oo faqradda (c) ama (k) dhigeyso; ama
III. Xubin qaraabadda soke ee qofka lagu xusay faqradda (i) ama (ii)

m) Hawl gab:-

n) Lacagta marqudha uu siiyo sanduuq hawl-gabku ee degan dalka xubin sanduuqa ka mida ama ku tiirsanaha xubin sanduuqa ka mida.

o) Dakhliga caymiska nafta ee uu bixiyo qofka ku hawla caymiska gaacsiga nafta.

p) Dakhliga shaqaalenimo ee qofka u shaqeeya ciidamada qalabka sida ee Somaliland, ciidamada bileyska Somaliland, ciidamada asluubta Somaliland, oo aan ahayn qof u shaqeysta qaab rayid;

q) Dakhliga dawlada jamhuuriyadda Somaliland iyo dawlada wadan kasta oo kale.

r) Dakhliga bangiga dhexe ee Somaliland.

s) Dakhliga maalgashiga hab wadajir ilaa xadka dakhligu yahay mid loo qaybiyey ka qaybqaateyaasha maalgashiga habka wadajira.

Qodobka 73aad
Kharashaadka Dakhliga ka yimi

1. Iyadoo la raacayo xeerkan, ulla jeeddada ah in la xaqiijiyo dakhliga la cashuurayo ee qofka sanad dakhliyeedka waa in ay jirto qadar laga goynayo: -
   a) Dhamaan kharashaadka iyo khasaaraha uu galay qof inta lagu jiray sanad dakhliyeed, illa inta kharashka ama khasaaraha ay ahaayeen qaar lagu galay soo saaridda dakhligaas oo ka mida wadarta dakhliga.
   b) Sida lagu gooyay Qaybta 5 ee khusaysa faaiidada iyo khasaaraha, khasaaraha lagu galo iibinta hantida ee qof galo inta lagu guda jiro sanad dakhliyeedka, ha ahaato ama yay ahaanin hantidaasi mid ku jirta xisaabaadka dakhliga caadiga ah ama Dakhliga raasamaalka ah.

2. Haddii aanu xeerku si kale u dhigin,lama ogola in la gooyo:-
   a) Kharash kasta ama khasaare uu galy qof illa iyo inta ay yihiin kuwa leh nooc gaara ama arrimaha gudaha qoyska la xidhiidha.
   b) Iyadoo la raacayo Farqada (1),kharash kasta ama khasaare kasta oo leh nooc raasamaal, ama qadarka kasta oo ka mida inta ay joogto hantidaasi.
   c) Kharash kasta ama khasaare kuwaso ku soo noqonaya qaab caymis, heshiis ama magdhaw.
   d) Cashuur dakhli oo lagu bixinayo dawladda Somaliland ama wadan Shisheeye.
   e) Dakhli kasta oo la galiyay sanduuqa Qasnada ama qaab uun loo raasamaaleeyey.
   f) Qiimaha hadyad la siiyey si toosa ama si dadban shakhsi haddii hadyaddu aanay ki jirin wadarta dakhliga; ee qofka

XAFIISKA GARYAQAANKA GUUD EE QARANKA FAAFINTA RASMIGA AH OFFICIAL GAZETTE

g) Guno kasta oo lagu siiyo qofka shaqaalaha ah kharash u celin ama dayn ka bixin la xidhiidha gurayaynta shaqaalaha iyo kharash kasta oo kale oo shaqaalaha lagu siiyo guriyaynta.
h) Ganaax kasta ama ciqaab la mid oo la siiyo dawlad kasta ama qayb hoosaad siyaasadeed ee dawladda, marka la jabiyo sharci kasta ama xeer-hoosaad.
i) Ku deeqid ama bixin la mida oo la siiyey sanduuqa hawl gabka oo uu bixiyey shaqaale,haday faaido u tahay shaqaale ama faaido qof kale.
j) Abaal gud ama bixin la mida oo la siiyey shakhsi ku hawlan ganacsiga caymiska nolosha shakhsiga abaalgudka bixiyey ama nolosha qof kale.
k) Qadarka hawlgab loo siiyey qof kasta; ama
l) Masruuf kasta ama gunno lagu bixiyey si waafawsan amar maxkamadeed ama heshiis furriin oo qoran.

3. Qodobkan, kharash kasta oo leh qaab gaara ama qaab qoys oo uu qof galay,waxaa ku Waxa ka mida:-
   a) Kharashka lagu galay si loo xanaaneeyo qof iyo qoyska qofkaas ama kuwa la degan.
   b) Kharashka shaqo tagidda.
   c) Kharashka dirayska shaqada oo aan ahayn dharka la xidho marka shaqada laga baxo; iyo
   d) Kharashka waxbarashada qofka taasoo wax xidhiidha aan la lahayn meheradda qofka, iyo kharashka waxbarasho ee lagu gaadhayo in lagu helo heer jaamicadeed (degree) ha khuseeyo ama yuu khusaynin meheradda qofka.
4. Haddii aanu xeerkani si kale u dhigin, qaybta 5 taas oo xidhiidh la leh hab xisaabeedka cashuurta, waxa lagu fuliyaa si loo goaamiyo marka kharashka iyo khasaaraha xeerkani ujeeddo la galay.
5. Sida ku jirta Qodobkani, "Hanti ganacsi" ka mid maaha badeecadda ganacsigu ama hantida qiima dhacaysa.

Qodobka 74[aad]

Kharashaadka Cuntada, Cabitaanka iyo Maaweelada

Kharashaadka qofku ku bixiyo cunto, cabitaan iyo maaweelo oo u ku soo saarayo dakhli ka mida wadarta dakhliga guud waxa loo aqoonsanayaa kharash waana la jarayaa, laakiin waa haddii kaliya oo:-

a) Qiimaha cuntada, cabitaanka ama madadaaladda ay ka mid yihiin dakhliga shaqada ee shaqaalaha sida ku xusan Qodobka 70aad (1)(b) ama ka baxsan dakhliga shaqada sida ku xusan Qodobka 70aad (2)(d) ama (e) ama
b) Ganacsiga qofka waxa ka mida bixita cunno, cabitaan ama kharash maweelo iyadoo qofka la siiyey cuntada, cabitaanka iyo kharashka maaweelada ay u tahay kharash ka baxsan inta uu ku shaqeeyo.

Qodobka 75[aad]

Daynta laga quustay

1. Iyadoo la raacayo Farqada (2), qofka waxa loo ogol yahay in laga jaro dakhligiisa oo xisaabta laga saaro daynta soo xeroon wayday ee laga quustay sanad dakhliyeedka.
2. Si loo jaro daynta laga quustay waxa la ogolaan karaa oo kaliya:-
   a) Haddii qadarka daynta ee la sheeganayaa ka mid yahay wadarta dakhliga guud ee qofka sanad dakhliyeed kasta ama
   b) Haddii qadarka daynta ee la sheeganaya la xidhiidho lacag amaahasho inta lagu guda jiro hawlaha caadiga ee ganacsiga ee ay fuliyaan hayadaha maaliyaddu ee lagu soo saarayo dakhli ka mida wadarta guud ee dakhliga.
3. Qodobkan: -
   a) Deyn gubatay, waxa loola jeeddaa-
      I. Dayn la sheeganayo oo qofkuna qaaday talaabo kasta oo ku daba galayo siduu u soo Xerayn lahaa dayntaas taas oo qofku ka dib si macquul ah u rumaystay inaanay suurtoobayn ama aanay dayntu ku soo xeroonayn.
      II. Markay la xidhiidhinayo hay'ad maaliyadeed, deyn marka loo eego ku talagal khasaare oo markay dhab noqoto aanay jirin wax lagu daboolo

b) Dayn la sheeganayo macnaheedu waxa weeyi xaqa loo leeyay in qofkii dib loogasiiyo lacagihii dhigaalka ee la dhigtay hayadaha Maaliyadda, ama dayn maqan la helo, iyo wixii la mida.

Qodobka 76[aad]
Kharashaadka la xidhiidha Lacagaha aan wali la bixin

Iyadoo la raacayo xeerkan, qofka lacagi ku maqan tahay waxa loo ogol yahay in loo jaro xuquuqdiisa markuu gudayo lacagahaas oo ay ka mid tahay khidmadda adeegga, komishanka, qadimaadda iyo ganaaxa dib u dhaca gudidda inta lagu guda jiro sanad dakhliyeedka la xidhiidha xuquuqda lacagaha maqan taasoo qofku u galay inuu ku soo saaro dakhli ka mida wadarta guud ee dakhliga.

Qodobka 77[aad]
Dayactirka iyo Qalabka Fudud ee Raasamaalka

1. Qofka waa loo ogol-yahay in laga jaro kharashka uu ku galay dayactirka hantida uu haysto ama isticmaalayo sanad dakhliyeedka taasoo uu ku soo saarayo dakhli ka mida dakhliga guud.
2. Qofka waa loo ogolyahay in laga jaro kharash uu ku galay inuu ku hanto hanti qiima dhacaysa qiima ka hooseeya (50 currency points).
3. Farqada (2) kaliya waxa lagu dabaqayaa, hantida qiima dhacaysa, haddii hantidu caadi ahaan ay iskeed u shaqaynayso oo aanay kaligeed ka mid ahayn in iswadata.

Qodobka 78[aad]
Qiima Dhaca Hantida

1. Qofka waa loo ogolyahay, in kharash ahaan loo jaro qadarka qiima dhaca ee hantidiisa, qiimo dhacaysa oo aan ahayn hantida ku xusan Qodobka 77aad (2) lagu dabaqay inta lagu guda jiro sanad dakhliyeedka sida waafaqsan qodobkan.
2. Hantidda qiima dhacaysa waxaa loo kala qaybinayaa, afar heer sida ku dhigan qaybta 1aad ee shaxda (5) shanaad ee xeerkan, oo ay la socoto tacriifada qiima dhaca ee ku munaasibka ah derejo kasta sida lagu cayimay qaybtaas.
3. Hantidda qiima dhacaysa ee qofka, waa in la isku leexiyaa hantida isku midka ah, qiima dhaca laga jarayo hantida isku midka ee is raacsan xisaabintooda waxa la raacayaa qaacidadan soo socota; - **AxB.** Haddii: -

   A=Waa qiimaha la dajiyay ee hantida wada socota dhamaadka sanad dakhliyeedka iyo B= Waa tacriifada qiima dhaca ee ku haboon hantida intii israacsanba.

4. Qiimaha dajisan ee hantida israacsan dhamaadka sanad dakhliyeedku waa wadarta; -
   a) Qiimaha dajisan ee hantida israacsan dhamaadka sanad dakhliyeedkii hore marka la jaray ka dib kharashka la aqoonsaday sida waafaqsa Farqada (3) sanadkaas.
   b) Qiimaha ay joogtay Hantidu oo la isku daray israacsanaanta inta lagu jiro sanad Dakhliyeedka oo laga jaray qiimaha hantida israacsan, qiimaha laga helay hantida la iibiyay oo aan ka hoosayni eber ee sanad dakhliyeedka lagu jiro
5. Haddii qadarka lacageed ee laga helay hantida laga iibiyay hantida israacsani inta lagu Jiro sanad dakhliyeedka ay ka badato qiimaha u dajisan hantidaas isracsan dhamaadka san dakhliyeedka iyada oo aan la danaynaynin qadarkaas, dheeraadka waxa lagu darayaa dakhliga ganacsiga qofka ee sanadkaasi.
6. Haddii qiimaha dajisan ee hantida israacsani dhamaadka sanad dakhliyeedka, marka jaritaanada ku xusan Farqada (3) la jaro ay ka yaraato Shan (currency poinyt), waa laga jarayaa qadarka qiimahaas dajisan.
7. Haddii dhamaan hantida nooc ahaanta israacsan la khaarijiyo ka hor intaanu dhama Sanad dakhliyeedku, kharashka qiima dhaca waa la ogol yahay in laga reebo hadhaaga qiimaha diiwaanka ee hantidaas nooc ahaanta israacsan dhamaadka sanadka.

XAFIISKA GARYAQAANKA GUUD EE QARANKA
FAAFINTA RASMIGA AH
OFFICIAL GAZETTE
SOLICITOR GENERAL OFFICE

8. Haddii qofku uu galo, kharashaad aan la goynayn, in ka badan hal sanad oo Dakhliyeed ah, oo ku lug leh, hanti qiima dhacaysa, qodobkan ayaa lagu dabaqayaa, iyado Lo qaadanayo, in karashkaas la galay sanad dakhliyeedyo kala duwan, taas oo la hantiyayo hanti gooni ah oo ka mid inta nooc ahaanta israacsan.
9. Qiimaha ay joogto hantida qiima dhacaysaa waxa lagu daray qiimaha hantida noo ahaanta israacsa sanad dakhliyeedka adeegsiga hantidaas la bilaabay.
10. Marka hantidda qiima dhaaysa qayb ahaan oo kaliya la isticmaalo, sanad dakhliyeed si lo soo saaro dakhli, ka mid wadarta dakhliga, qiima dhaca lagu ogol yaha qodobkan ee la xidhiidha hantidaas si saami quman ayaa loo dhimi doonaa.
11. Iyadoo loo jeedo Farqada 4aad, (b) qiimaha uu joogay gaadiidka dhulku oo aan ahayn gaadiid ganacsi, maaha inuu ka bato qadarka ku dhigan qaybta labaad e shaxda shanada (5aad).
12. Marka gaadiidka dhulka ee lagu sheegay Farqada 4aad (b) uu yahay mid lag Xadiday Farqada 11aad, qofkaas waxaa loo tixgalinayaa inuu haysto labo hantiyood: -
a) Hanti qiima dhacaysa oo ah, gadiid dhul oo qiimaha uu joogay uu la mid yahay Qadark ay dhigayso qaybta 2aad ee shaxda 5aad ee xeerkan; iyo
b) Hanti ganacsi oo aan ahayn mid qiima dhacaysa, oo qiimaha ay joogtay uu la mid yahay, faraqa u dhexeeya kii ay joogtay iyadoo aan loo eegin Farqada 11aad ee qodobkan, oo loo tixraaco "qiimaha dhabta ah ee u joogo" iyo qadarka ku yaala qaybta 2aad ee shaxda 5aad ee xeerkan.
13. Haddii gaadiidka dhulka, ee Farqada 12aad lagu dabaqay la khaarijiyo, qofka, Waxa loo tixgalinayaa inuu khaarijiyay, mid kasta oo ka mid ah hantidaas lagu cayimay Farqadaas, qiimaha uu ka helay hantida uu kkaarijiyay waxa loo kala qaybshay labada qaybood ee hantida, oo ku salaysan saamiga qiimaha ay joogtay mid kastaa, sida lagu tilmaamay Farqadaas ee qiimaha dhabta ah ee hantidaasi joogto.
14. Marka la xisaabinayo qadar kasta oo faa'iido ama khasaare ee ka yimadda hantida la khaarijiyay oo lagu sheegay Farqada 12aad, (b) qiimaha ay joogto hantidu ee ah sida lagu gooyay ee waafaqsan faqradaas, waxa dhimaya qiima dhaca taas oo qofka u ogol: -
a) Ay ahayd qiima dhacaysa oo ah gaadiid dhul.
b) Ay hantidu ahayd hantida kaliya ee ku jirtay hantida nooc ahaan israacsan.
15. Qodobkan, gaadiid ganacsi waxa loola jeedaa: -
a) Gaadiid dhul oo loogu talagalay inuu qaado xamuul (Rar) ka badan tan badhkii, ama waxa ka badan 13-qof oo rakaab ah.
b) Gaadiid loo isticmaalo u kala gooshidda (Transportation) ama gaadhi loo kireeyo Ganacsi ahaan.

Qodobka 79aad
Lacagta la jarayo Bilowga

1. Qofka adeegasada hanti la soo xushay marka ugu horaysa inta lagu guda jiro sanad dakhliyeedka waxa banana in wax loo jaro sanadkaas qadar leeg; -
   a) Haddii hantida loo adeegsanayo meel ka baxsan agagaarka ku qoran qaybta 4aad ee shaxda shanaad ee xeerkan, ay ahayd 75% qiimaha ay joogtay hantidaasi markii la adeegsaday ama.
   b) Xaalad kasta oo kale ay ahayd 50% qiimaha ay hantidu joogtay wakhtigii la galiyay adeega.
2. Qiimaha ay joogto hantidu ee Farqada 1aad lagu dabaqay waxa laga jarayaa qadarka jaritaanka lagu ogolaaday Farqadaas oo looga jeedo Qodobka 78aad (4) (b).
3. Qodobkan:" Shayga ah hantida la xushay" waxa loola jeeda warshad ama mashiino gabi ahaanba loo isticmaalayo in lagu soo saarayo dakhli ka mida dakhliga guud laakiin aanay ku jirin:-
   a) Gaadiidka xamuulka iyo kuwa dad qaadka.
   b) Agabka nooca caadi ahaan loo isticmaalo hawlaha guryaha. ama
   c) Qalabka guryaha iyo xafiisyada, ee rakiban ama aan rakibnayn
4. Qofka adeegsi galiya dhisme cusub, markii ugu horaysay inta lagu jiro sanad dakhliyeed, waxa la ogol yahay in wax loo jaro sanadkaas qadar la mid ah 20% ee qiimaha uu joogay dhismahaasi markii la hawl galay.

XAFIISKA GARYAQAANKA GUUD EE QARANKA FAAFINTA RASMIGA AH OFFICIAL GAZETTE SOLICITOR ... AL OFFICE

5. Qiimaha uu joogo, dhismaha warshada ee Farqada 4aad, lagu dabaqay waxa laga jari karaa qadarka jaritaanka lagu ogolaaday Farqadaas ee ujeedada Qodobka 80aad
6. Haddii uu qof galo, kharash raasamaal isagoo balaadhinaya dhismo warshadeed oo jiray, qodobkan ayaa lagu dabaqayaa, sidii iyadoo kharashkaas lagu galay dhidmaha uu ahaa kharash raasumaal oo la galayay dhisme ka gaar ah kaas.
7. Iyadoo loo eegayo Farqada 4aad iyo 6aad, dhisme warshadeed oo cusub ama Balaadhinta mid hore oo jiray waxa loola jeeda; dhisme uu dhismihiisu bilaabmay, sanad dakhliyeedkasta ee waqtigaas khuseeya.
8. Qodobkan, dhisme warshadeed kuma jiro ama laguma darayo, dhisme ganacsi oo la Ansixiyay.

Qodobka 80[aad]
Dhismayaal Warshadeed

1. Iyadoo la raacayo qodobkan haddii uu qof ku galo, kharash raasumaal sanad dakhliyeed kasta dhisme ah dhisma warshadeed oo dhismahaasna isticmaalayo qofkaasi inta lagu jiro sanad dakhliyeedka si u soo saaro dakhli ka mida wadarta guud ee dakhliga, waxa loo ogolaanayaa qofkaas in la jaro qiima dhaca dhismha ee sanad dakhliyeedka iyada oo lagu xisaabinayo sida waafaqsan formuladan **(A x B x C/ D)**

Haddii – **A**=Tacriifada Qiima dhaca ee dhismahaas ee munaasibka ku ah lagu sar-gooyay qaybta 3aad ee shaxda 5aad ee xeerkan, **B**= kharash raasumaal oo lagu galay dhisme, **C**= tiradda maalmaha sanad dakhliyeedkaa ee la isticmaalayay hantida ama in la isticmaalo diyaarka u ahayd si loogu soo saaro dakhli ka mida wadarta guud ee dakhliga, halka **D**= Tiradda maalmaha sanad dakhliyeed.

2. Iyadoo loo eegayo Farqada 3aad, haddii dhisme warshadeed qayb ahaan u isticmaalo qof inta lagu jiro sanad dakhliyeedka, isagoo u isticmaalaya arrimo la cayimay,qadarka qiime dhaca ee la ogol yahay jaritaankooda si waafaqsan Farqada 1aad, waa in loo jaraa si saami quman.

3. Haddii dhisma warshadeed uu qayb ahaan kaliya isticmaalay qofku inta lagu jiray sanad dakhliyeedka, isagoo u isticmaalayay arrimaha la cayimay, isla markaana kharashka raasumaalka lagu dhisay qaybtaas uu ka mid yahay dhismahaas si loogu isticmaalo arrimo kale taasoo oo aan ka badnayn 10% wadarta kharashka raasumaalka ee lagu galay dhisidda dhismahaasi gabi ahaantii dhismahaasi wuxuu noqon doonaa mid loogu dhaqmaa dhaqmaadkii la cayimay Haddii qof ku galo kharash raasumaal isagoo hagaajinaya dhisme warshadeed sanad dakhliyeedka, waxa lagu dabaqayaa qodobkan waxana laga soo qaadayaa inuu ahaa kharash raasumaal oo sanadkaas lagu galay dhisidda dhisme warshadeed oo gooni ah.

4. Haddii qof ku galo kharash raasumaal isagoo hagaajinaya dhisme warshadeed sanad dakhliyeedka, waxa lagu dabaqayaa qodobkan waxana laga soo qaadayaa inuu ahaa kharash raasumaal oo sanadkaas lagu galay dhisidda dhisme warshadeed oo gooni ah.

5. Haddii dhisme warshadeed uu iibsado qof waxaa loo qaadanayaa inuu qofkaasi galay Kharashkii raasumaal ee kii dhisay galay.

6. Qadarka jaritaan ee lagu ogolaaday qodobkan kama badan karo, xadiga qayb ahaan la dhimayo, waana inuu u dhigmaa kharashaadka la galay dhamaadka sanadkaas.

7. Haddii dhisme warshadeed uu khaarijiyo qofku inta lagu jiro sanad dakhliyeedka, qiimaha asalka ee uu dhismuhu ku fadhiyo sida xeerkani dhigayo waxa laga jarayaa jaritaanada loo ogol yahay qofka ee xeerkani dhigayo ee khuseeya dhismaha.

8. Haddii dhisme warshadeed la iibsado ama la sii iibiyo iyadoo uu la socdo dhulku, qiimaha dhulku wuxuu noqonaya faqiga u dhaxeeya lacagta lagu iibiyay iyo qiimaha dhismaha warshadda sida lagu qeexay Farqada (7).

XAFIISKA GARYAQAANKA GUUD EE QARANKA
FAAFINTA RASMIGA AH
SOLICITOR GENERAL OFFICE
OFFICIAL GAZETTE

9. Haddii Farqada 4aad la dabaqo, qiimaha qofka gudoomay ee khaarijinta dhismaha warshadeed waa in si macquul ah loogu qaybiyaa dhismayaasha warshadeed ee kala goonida ah ee kala cayiman sida uu qorayo Farqadaasi.

10. Qodobkan: -

a) Kharash raasumaal ka mid maaha.
   (i) Kharashka lagu galay si loo helo hanti qiima dhacaysa oo lagu rakibay dhisme warshadeed

   (ii) Ama kharash lagu galay helista xuquuq kasta ama dhul.

b) Isticmaalada tilmaaman, waxa loola jeeda isticmaalka lagu cadeeyay qaybta qeexitaanka dhisme warshadeed ee qodobka 2aad iyo
c) Hdhaaga Kharashka waxaa weeyi kharashka raasumaalka ee lagu galay dhisidda dhisma warshadeed oo laga jaray jaritaanada la ogol yahay oo dhan ee xeerkani dhigayo waa haddii dhismaha loo isticmaalay oo kaliya goor walb isticmaalka tilmaaman ee qoran ilaa intii dhismaha laga dhameeyay.

Qodobka 81[aad]
Qiimaha lagu bilaabay

Qofka gala kharash isagoo bilaabaya ganacsi si uu u soo saaro, dakhli i ka mid wadarta dakhliga guud, ama bilaaba inuu u bandhigo dadweynaha alaab ganacsi oo bilow ah, waa in loo ogolaadaa in laga dhimo qadar la mid ah 25% ee xadiga kharashka sanad dakhliyeedkaas la galay iyo sadexda sanadood ee xiga, sanad dakhliyeedka, kaas oo uu sameeyay qofkaasi.

Qodobka 82[aad]
Qiimaha Hanti aan Muuqan

1. Qofka kharash ku gala helista hanti la taaban karo, oo jiritaankeedu leeyahay faa'iido la hubo, waa loo ogol yahay in wax laga jaro inta lagu jiro dakhli sanadeed kasta, oo hantidaas jirto oo faa'iidna leh, taas oo qofku uu gabi ahaanba isticmaalayo si uu soo saaro dakhli ka mid wadarta dakhliga guud, qadarka la jarayo waxa lagu xisaabinayaa si waafaqsan qacidadan soo socota **A/B** Hadii:-

   A=Waa kharashka la galay
   B=Cimriga hantida oo sanado buuxa ah

2. Haddii hantida la taaban karo uu khaarijiyo qof inta lagu gudo jiro sanad dakhliyeedka, qiimaha hantidaasi joogtay waxa laga dhimayaa jaritaanada loog ogolaaday qofka qodobkan ee la xidhiidha hantida.

Qodobka 83[aad]
Kharashka Cilmi baadhista Sayniska

1. Qofka waa loo ogol yahay in laga jaro kharashaadka uu ku galay cilmi baadhis Saynis inta lagu jiray sanad dakhliyeedka uu hawsha ganacsiga waday, dakhligaas ka imanaya oo ka mida wadarta dakhliga guud.
2. Qodobkan: -
   a) Cilmi baadhis saynis macnaheedu waa hawl gal kasta ee dhinacyada syniska dabiici ama aan dabiici aheyn oo lagu hormarinayo aqoonta dadka.
   b) Kharashka cilmi baadhis saynis ee la xidhiidha qofka hawl ganacsi ahaan u wada, macnaheedu waa kharashka cilmi baadhis saynis oo uu sameeyay qof isagoo uga dan leh Inuu horumariyo ganacsigiisa qofka, waxa ku jira gacan ka gaysi kasta oo uu sameeyay, mac-had cilmi baadhis saynis, oo loo isticmaalay si loo sameeyo cilmi baadhis iyadoo looga dan leeyahay in la horumariyo ganacsi qof, laakiin ka mid maaha
      I. Kharashaadka lagu galay si loo helo hanti qiimo dhici karta ama hanti aan la taaban karin
      II. kharashaadka lagu galay helitaanka dhul ama dhisme.

III. Kharashaadka lagu galay iyadoo loo dan leeyahay, in la hubiyo jiritaanka , goobta, baaxadeeda iyo tayada khayraad dabiici ah

c) Mac-had cilmi baadhis saynis waa urur, Mac-had, kuliyad ama jaamacad sameeya cilmi baadhis synis.

Qodobka 84[aad]
Kharashka Tababarka

1. Loo shaqeeyaha waxa loo ogol yahay in laga jaro Kharashaadka uu ku galay tababarada ama waxbarashada sare ee heerka jaamicadeed inta lagu guda jiro sanad dakhliyeed, wax aan badanayn isugayntooda shan sano ee muwaadinka ama qofka rasmi u deggan dalka JSL oo aan ahayn weheliyaha loo shaqeeyaha, oo loo shaqeeyuhu ku shaqaaleeyay hawsha ganacsi, dakhliga ka imaanaya oo ka mida wadarta guud ee dakhliga.
2. Sida uu dhigayo Qodobkani, degaaanka rasmiga ah macnaheedu waa qof kasta oo Somaliland ku sugnaa muddo ama wakhtiyo isugu gayn gaadhaya 2-sanadood iyo wixii ka badan.

Qodobka 85[aad]
Caawimooyinka Sama-fal

1. Qofka waa loo ogol yahay in wax laga jaro hadyad uu siiyay urur inta lagu jiro, sanad dakhliyeedka oo si waafaqsan qeexitaanka ururada cashuurta ka reeban.
2. Iyadoo loo eegayo Farqada 1aad qiimaha hanti hadyaddu, waa mida yare ee; -
   a) Qiimaha hantida markii hadyadda la bixinayay.
   b) Inta uu ka bixiyay qofku hantidaas hadyadda ah.

3. qadarka jaritaanka ee lagu ogol yahay si waafaqsan Farqada 1aad ee sanad Dakhliyeedkaasi waa in aanu ka badan 5% ee dakhliga cashuurta la saarayo ee qofkaas oo la xisaabiyay ka hor intaan qorshaha lagu darsan qadarka la jarayo ee waafaqsan qodobkan.

Qodobka 86[aad]
Beeraha

1. Kharashaad uu qof ku galay inuu ku helo beeris, waxay ku jira, hantida nooc ahaan israacsan ee qaybta 4aad ee ku xusan Qodobka 78aad ee sanad dakhliyeedka, kaas oo ah sanadka kharashka iyo qiima dhacaba la galay.
2. Iyadoo la raacayo Farqada 3aad qofka ku hawlan ganacsiga, qodaal bustaan ah Somaliland gudaheeda si uu u soo saaro dakhli ka mida wadarta guud ee dakhliga oo ku galay kharash raasumaal
   a) si uu u helo ama u aasaaso qodaal bustaan beereed.
   b) ama uu u dhiso guri cagaaran (Green House).Waxa loo ogol yahay jaritaan, qadarkeedu la mid yahay 20% oo xadiga kharashaadka sanad dakhliyeedkaas oo ahaa qaar lagu galay, lana galiyay 4-sanad dakhliyeed ee soo socda taas oo beerista iyo guriga cagaaranba loo isticmaalayo ganacsi beereed bustaan ahoo qofkaas ku hawlan yahay.
3. Kharashaadka nooca raasamaalka ee lagu galay ku aasaasidda qodaal ah bustaan beereed waxa ka mida kharashka lagu galay banaynta iyo biyo saarista dhulka.
4. Qodobkan:-
   a) **"Qodaal"** waxa looga jeedaa goob shaqo iyo hanti dhismayaal ma guurto ah oo lagama maarmaan u ah habsami u socodka beerta ama sagaro (Beer gacmeed kooban) waraabka abuurka ama qodista, biyaha iyo korontada la galiyay beerta inta weegaarka beertu yahay iyo hawl galadda kale ee daruuriga u ah si loo soo saaro dakhli ka mida wadarta dakhliga guud, laakiin aanay ku jirin:-
      I. guryaha beerta
      II. hantida qiima dhacaysa.
   b) Bustaan beereed waxa ka mida: -
      I. Beerista, shiniyaynta, haramaynta, baaqbaaqa iyo waxyaabaha la midka ah
      II. Beerista iyo baaq baaqa, fangaha (Fungi)

XAFIISKA GARYAQAANKA GUUD EE QARANKA
FAAFINTA RASMIGA AH
OFFICIAL GAZETTE
SOLICITOR GENERAL OFFICE

5. Ku Shiniyaynta iyo haramaynta cimiliiyinka oo aan ahay carada, si dabiicay ah ama hab Aan dabiici ahay.

Qodobka 87aad
Kharashka Macdan Sahminta

Qofka ku hawlan hawl macdan sahamin ah si uu u soo saaro dakhli ka mida wadarta dakhliga guud waxaa loo ogol yahey jaritaan kharash kasta oo nooc raasamaal ah oo lagu galo baadhitaanka helitaanka iyo tijaabinta ama in lagu guulaysto gaadhista kayd macdaneed Somaaliland gudaheeda.

Qodobka 88aad
Qaybinta jaritaanada

1. Dhimista la xidhiidha soo saarista hal nooc oo dakhli waxa si suura gal ah loogu qaybin doonaa noocyada dakhli ee ay la xidhiidhaan.
2. Haddii qofku uu helo, wax ka badan hal nooc dakhli, jaritaanka loogu ogolaaday qodobka 86aad waa in hab tacriifaysan loogu qaybiyaa qayb kasta oo dakhli.

Qodobka 89aad
Soo Xawilaad Khasaare

1. Iyadoo la raacayo qodobkan, haddii sanad dakhliyeed qadarka dakhli ee ka mida wadarta dakhliga guud ee cashuur bixiye, kharashka laga jarayo ee loo ogol yahay uu ka badato, inta dheeraadka ah oo xeerkan ku xuso “khasaaraha la qiimeeyay”, waxa loo xawilayaa iyada laga jarayo dakhliga la cashuurayo ee cashuur bixiyaha ee la go’aamiyo sanad dakhliyeedka xige.
2. Haddii, sanad dakhliyeed isugaynta dakhliga cashuur bixiyahu ka helo beerasho isagoo kali ah ay ka badato kharashaadka cashuur bixiyaha loo ogol yahay in loo jaro oo la xidhiidha soo saarista dakhli, qadarka dheeraadka ah ee xeerkan ku xuso “Khasaare Beereed ee la Qiimeeyay” laga jari mayo dakhli kasta oo kale oo cashuur bixiyuhu leeyahay ee sanad dakhliyeedka, laakiin waxa loo xawilayaa oo laga jarayaa dakhli beereedka la cashuurayo ee cashuur bixiyaha ee la go’aamiyay sanadka xiga.
3. Qadarka Qiimayn khasaare kasta ee cashuur bixiye oo la xawilay si waafaqsan qodobkan waxa dhimaya dheef kasta oo cashuur bixiyaha uga timaadda ruqsad ay siiyeen ama heshiis meel dhexe uu la gaadho kuwa daynta bixiya inta lagu jiro xaalad musalafnimo, haddii qaanta cashuur bixiyaha ee dayn bixiyayaashaas meesha laga saaro ama la dhimo, waxsa shardi in qaamahaasi ay ahaayeen kuwa lagu soo saarayay dakhli ka mida wadarta guud ee dakhliga.
4. Haddii uu cashuur bixiyuhu uu galay in ka badan hal nooc oo khasaare ah, dhimista ku sheegan Farqada 3aad, waxa lagu dabaqayaa tacriifada nooc kasta oo khasaare.
5. Farqada 1aad waxa si gaar ah loogu dabiqi doonaa dakhliga laga helo ilo Somaliland ah iyo dakhliyada ilo Shisheeye
6. Qodobkan: -
   a) Dakhli beereed oo la cashuurayo, waxa loola jeeda wadarta dakhli beereed ee cashuur bixiyaha sanad dakhliyeed oo laga dhimay jaritaano kasta oo lagu ogolaaday xeerkan sanadkaas oo la xidhiidha soo saarista dakhligaas iyo.
   b) Dakhli beereed waxaa looga jeedaa dakhli ganacsi oo laga helay hawl gal beereed oo la sameeyay.

QAYBTA 5
NIDAAMKA XISAABINTA CASHUURAHA
Qodobka 90aad
Sanad Dakhliyeedka la badalay

1. Cashuur bixiyuhu wuxu qoraal ku codsan karaa inuu isticmaalo sanad dakhliyeedka cashuur bixiyahaasi uu ku badashay oo muddadiisu dhan tahay 12-bilood oo aan ahayn sanad dakhliyeedkii caadiga ahaa iyadoo uu Agaasimuhu isagoo raacaya farqada 3aad qoraal ku ogaysiinaya, ansixinta codsigaas.
2. cashuur bixiyaha loo ogolaaday si waafaqsan Farqada 1aa inuu isticmaalo sanad dakhliyeedka loo badalay wuxu ku codsan karaa qoraal ahaan in loo badalo sanad dakhliyeedkii caadiga ahaa inuu

isticmaalo ama sanad dakhliyeed kale oo badal ah iyadoo Agaasimuhu, raacaya Farqada 3aad uu qoraal ku ogaysiinayaa ansixinta codsiga.

3. Agaasimuhu wuu ansixinayaa codsiyada kaliya si waafaqsan Farqada 1aad iyo 2aad haddii uu cashuur bixiyuhu muujiyo baahi qasbaysa, inuu isticmaalo sanad dakhliyeedka badalka ah ama inuu cashuur bixiyuhu badalo sanad dakhliyeed iyadoo ansixin kasta loo raaci doono shuruudaha uu Agaasimuhu ku sababaynayo.
4. Agaasimuhu wuxuu cashuur bixiyaha qoraal ku ogaysiin karaa inuu kala noqday ogolaashihii uu u siiyay isticmaalka sanad dakhliyeedka badalan ee loogu ogolaaday Farqada (1) ama (2).
5. Ogaysiiska uu agaasimuhu gaadhsiiyay si waafaqsan Farqada 1aad wuxu dhaqan galayaa, wakhtiga lagu cayimay ogaysiiska, ogaysiiska waafaqsan Farqada (2) ama (4) wuxuu dhaqan galayaa dhamaadka sanad dakhliyeedka badalan ee cashuur bixiyah ee ogaysiiska la gaadhsiiyay
6. Haddii sanad dakhliyeedka cashuur bixiyaha uu is badalo iyadoo ay sabab u tahay, Farqada1aad, 2aad ama 4aad muddada u dhaxaysa, sanadkii ugu danbeeyay Oo sanad dakhliyeed buuxa ah ee ka horeeyay isbadalka iyo taariikhdii sanad dakhliyeedka la badalay uu bilaabmay waxaa loo tixgalinayaa sanad dakhliyeed ka gaar ah oo lagu magacaabi doono sanad dakhliyeedka kala guur ah.
7. Xeerkan, iyada oo la tixraacayo sanad dakhliyeed caadi oo gaar ah wuxuu ka mid yahay sanad dakhliyeed badelan ama sanad dakhliyeed kala guur ah oo ku xidhan inta lagu jiro sanad dakhliyeed caadi ah.
8. Cashuur bixiyaha ku qanci waayay go'aanka agaasimaha sida waafaqsan Farqada (1), (2) ama (4) wuu is hortaagi karaa oo kaliya go'aanka la diidan yahay racfaan baana laga qaadan karaa falkan.
9. Qodobkan "Sanad dakhliyeedka caadiga" waxa loola jeedaa muddada ku siman 12 bilood oo ku dhamaata 31 Diisamber.

Qodobka 91aad
Habka Xisaabeed

1. Hab xisaabeedka cashuur bixiyuhu waa inuu waafaqaa, Habka Guud ee Xisaabaadka ee la isla ogol yahay.
2. Iyadoo la raacayo Farqada 1aad, haddii aanu Agaasimuhu si kale u farin, xaalad gaar ah awgeed, cashuur bixiyuhu wuxuu ku xisaabtami karaa isagoo ujeedo bixin cashuureed leh hab dayn bixin ama aan ahayn ee naqad qaadasho ah.
3. Cashuur bixiyuhu wuxuu qoraal ahaan ku codsan karaa, in wax laga badalo hab xisaabaadka, iyadoo Agaasimuhuna ogaysiis qoraal ah ku ansixinayo codsigaas lakiin waa haddii lagu qanco oo kaliya in isbadelku lagama maarmaan u yahay si cad u muujinta dakhliga cashuur bixiyaha.
4. Cashuur bixiyaha ku qanci waaya go'aanka qodobkan, wuu is hortaagi karaa oo kaliya go'aanka, la diiday racfaan baana la qadanayaa falkan.
5. Haddii hab xisaabeedka cashuur bixiyaha la badalo, waa in la isku toosiyaa dakhliga, jaritaanada, ama daymaha ama waxyaabihii kale ee sanad dakhliyeedka ee ku xiga isbedelka, si aan waxba looga tagin iyo inaan shayna hal mar wax ka badan la xisaabin.

Qodobka 92aad
Hab Xisaabaad ku salaysan naqadka ee Cashuur Bixiyaha

Waa cashuur bixiyaha hab xisaabaadkiisa uu cashuurta ku bixiyaa yahay habka xisaabeed naqadka ah oo dakhligiisa iyo kharash bixintiisuba naqad yihiin.

Qodobka 93aad
Hab Xisaabaadka Xidhiidhsan ee Urursan ee Cashuur Bixiyaha

1. Waa cashuur bixiyaha ay xisaabtiisa cashuur bixineed ku salaysan tahay xisaab urusan: -
   a) Ka helayo dakhliga u maqan ee uu helayo cashuur bixiyuhu iyo
   b) Galay kharash uu iska bixin karayo cashuur bixiyuhu

XAFIISKA GARYAQAANKA GUUD EE QARANKA • FAAFINTA RASMIGA AH • OFFICIAL GAZETTE • SOLICITOR GENERAL OFFICE

2. Iyadoo la raacayo xeerkan qadarku waa daynta maqan ee u heli doono Cashuur bixiyuhu marka ay u sugnaato inuu gudoomo, xitaa haddii wakhtiga la gudayo xaqa dib loo dhigo ama dayn gudiddu noqoto qayb qaybo.
3. Iyadoo la raacayo xeerkan, qadarka waxa loo tixgalinay lacag uu cashuur bixiyuhu bixin doono marka xaaladaha qaanta lagu go'aaminayo oo dhami dhacaan, markaasna qaantu inta ay tahay lagu xaqiijin karo saxnaan macquul ah laakiin ka hor laguma hawl gali karo dhaqaale ahaan wax la xidhiidh qadarka la gaadhay.
4. Iyadoo loo jeedo Farqada 3aad, gudasho dhaqaale waxay dhacdaysaa: -
   a) Marka laga hadlayo helitaanka adeeg ama hanti wakhtiga adeega ama hantida la bixiyay,
   b) Marka laga hadlayo Isticmaalka hantida, wakhtiga hantida la isticmaalay ama
   c) Xaalad kasta oo kale, wakhtiga cashuur bixiyuhu uu iska wada guday dhamaanba dayntii.

Qodobka 94[aad]
Qadimaadyo Kharash

Haddii jaritaano loo ogolaado in laga jaro kharashaad lagu sii galay adeeg la fidiyay ama dheefo kale oo gaadhaya wax ka bada (13) bilood, jaritaanadaas la ogolaaday waxay saami quman ku noqonayaan sanadaha dakhliga ee la xidhiidha adeegaas ama dheeftaasi.

Qodobka 95[aad]
Xaq Sheegasho

1. Cashuur bixiyaha, hab xisaabeedkiisa cashuur bixintu ku salaysan tahay naqadka waa inay ka mid noqotaa dakhliga guud kuwaas oo ah qadarka la helay ama la sheeganayo in laga jaro, qadarka la bixiyay iyada oo taasi jirto ayaa hadana cashuur bixiyuhu sharci ahaan aanu xaq u lahayn inuu gudoomo lacag ama aanay dusha uga saarnayn inuu bixiyo lacag, wa Haddii cashuur bixiyuhu dalbanayo inu sharci ahaan xaq u leeyahay inuu lacag Dayn ah gudoomo ama sharci ahaan waajib ku tahay inuu bixiy lacag dayn ah.

2. Haddii Farqada 1aad lagu dhaqmayo isu gaynta dakhliga cashuuri ku waajibtay ee Cashuur bixiyah Waxa lagu toosinayaa ama lagu dheeli tirayaa sanad dakhliyeedka ee Cashuur bixiyuhu lacag celinta ku sameeyay lacagta la helay ama ta mar hore laga soo Ceshaday lacag hore loo bixiyay.

3. Cashuur bixiyaha xisaabaadtiis cashuur bixintu ay ku salaysan tahay xisaab urursan waxa ka mida wadarta guud ee dakhliga, qadarka daynta soo xeroon doonta ama dalbashada ka jaritaanada lacagaha la bixin doono iyada oo taasi jirto ayaa hadana cashuur bixiyuhu aanu xaq u lahayn inuu gudoomo qadar lacageed ama dalbado in wax laga jaro lacag uu bixin doono, waa haddii cashuur bixiyuhu dalbanayo in uu sharci ahaan xaq u leeyahay inuu qadarka lacageed gudoomo ama dusha ka saran tahay inuu bixiyo.

4. Haddii Farqada 3aad la dabaqo, xisaabinta dakhliga la cashuurayo ee cashuur bixiyaha waxa lagu toosin doonaa sanad dakhliyeedka ee cahuur bixiyuhu joojiyay xaq sheegashada ah inuu gudoomo qadar lacageed ama joojiyo dalbashada xaqa oo loogu leeyahay inuu lacag bixiyo.

Qodobka 96[aad]
Qandaraasyada Muddada dheer

1. Xaaladaha xisaab urursan ee cashuur bixiyaha, dakhliga iyo jaritaanada la xidhiidha Qandaraasyada muddad dheer waxa loo tixgalin doonaa boqolayda laga dhameeyay Qadraaska sanad dakhliyeedka.
2. Boqolayda la dhamaystiray ee qadaraaska waxaa lagu goynayaa isbar bar dhigga kharashka lagu galay qandaraaska intaanu dhamaan sanad dakhliyeedku iyo qiyaasta inta lagu gali doono Qadaraaskaas ee loo gooyay bilawga qandraraaska.
3. Haddii uu dhamaado qandraaska muddada dheri sanad dakhliyeedka oo la xaqiijiyo in Qandraaskaas lagu khasaaray, agaasimuhu wuxuu fasaxayaa in loo celiyo khasaaraha sanad dakhliyadii ka horeeyay waxana laga jarayaa intii hore loogu daray wadarta dakhliga guud ee muddada qandraaska sida

waafaqsan Farqada (1) ee sanadahaas labilaabmay sanadka kana horeeya sanadka qandraasku dhamaaday.

4. Qodobkan: -
   a) Khasaaraha Sanadka Dhamaadkiisa ee la xidhiidha qandraaska muddada dheer, wuxuu imanayaa marka la helo xaaladahan soo socda
      I. Faaiidada la qiyaasay ee laga heli karo qandraaska marka loo jeedo Farqada (1) uuka bato faaiidada dhabta ah oo ay ka mida khasaare ka yimaadda qandraaska iyo
      II. Farqiga u dhexeya faaiidada qiyaasta ah iyo faaiidada dhabta ah haddii uu ka bato inta lagu daraya dakhliga guud sida ku xusan Farqada (1) ee sanad dakhliyeedka qandaraasku dhamaaday iyo qadarka dheeraadka ah ee ku xusan Farqada (4) (a) (ii) uu yahay qadarka ugu dambeeya ee khasaaraha sanadka.
   b) Qandraaska muddada Dheer waxa loola jeedaa qandraas wax soo saar, wax rakibid, ama dhisme ama wax ka dhaxeeya iyaga, hawlgalka la xidhiidha adeega, oo aan sanad dakhliyeed gudihihi lagu dhamayn Karin hawsha qandraaskaa, Sanadkaas oo ah ka qandraasku bilaabmay. oo aan ahayn qandraas la qiyaasay in lagu dhameeyo lix bilood gudahood (6) ka bilaabmaysa marka hawsha qandraaska la bilaabay,

Qodobka 97[aad]
Xaq Sheegasho

1. Cashuur bixiyaha waxa looga ogol yahay in jaritaan looga sameeyo qiimaha badeecadda ganacsiga la khaarijiyay sanad dakhliyeedka.
2. Qiimaha ay ku fadhido badeecadda ganacsigu ee la khaarijiyay sanad dakhliyeedka waxa lagu xaqiijinayaa iyadoo la isku darayo qiimaha badeecadda la hayo sanadka bilawgiisa qiimaha badeecadda la soo iibsaday sanadka oo laga jaray qiim badeecadda hadhaaga ah sanadka dhamaadkiisa.
3. Qiimaha badeecadda sanad dakhliyeedka bilawgiisa la hayaa waxa weeyi
   a) Qiimaha lagu xidhay badeecadda ganacsiga dhamaadka sanad dakhliyeedkii hore.
   b) Haddii cashuur bixiyuhu ganacsiga bilaabo inta lagu jiro sanad dakhliyeedka, qiimaha suuqa ee ay joogtay badeecadda ganacsigu marka hawsha ganacsiga la bilaabay weeyi qiimuhuu haddi xitaa la soo iibiyay ka hor intaan hawsha la bilaabin
4. Qiimaha badeecadda ee sanadka dhamaadkiisa waxa weeyi hadba tii yar qiimaha ay ku fadhido ama qiimaha suuqa ee ay badeecaddu markaas joogto ee sanad dakhliyeedka dhamaadkiisa.
5. Cashuur bixiyaha hab xisaabeedkiisa uu cashuurta ku bixiyaa tahay habka naqadka wuxuu qiimaha badeecaddu ku fadhido u raacayaa (Habka aasaaska Qiimaha iyo Habka Midaynta Qimaha waa mar kharashkii lagu soo iibiyay oo kaliya iyo mar kharashaadkii ilaa goobta lagu iibinayaa ku jiro. Cashuur bixiyaha hab xisaabaadkiisa uu cashuurta ku bixiyaa tahay hab xisaabaadka urusan wuxuu ku xisaabiayaa qiimaha badeecadda ganacsiga wixii kharash ku baxay ilaa goobta ganacsiga.
6. Haddii shay gaar ah oo badeecadda ganacsiga ka mida la aqoonsan waayo, hab xisaabeedka badeecadaas ganacsigu wuxuu noqonayaa habka ah ta la soo hor iibsadaybaa hor baxaysa ama habka ku qiimaynta isku celceliska, lakiin hadba habka la doorto ee qiimayntu waxa lagu badali karaa oo kaliya ogolaasho qoran oo agaasimuhu bixiyo.
7. Qodobkan
   a) **Habka Midaynta qiimaha:** - waxa loola jeedaa marka la raaco nidaamka guud ee xisaabaadkay ee la isku waafaqsan yahay qiimaha badeecadda ganacsiga inay ka kooban tahay qiimaha alaabta caydhiin, Qiimaha farsamo yaqaanada badeecadda iyo wixii kharashaad ah ee kale
   b) **Habka celceliska Qiimaha:** - waxa loola jeedaa marka la raaco nidaamka guud ee xisaabaadka ee la isla ogol yahay in qiimaynta badeecadda ganacsigu ku salaysan tahay isku celcelis qiimaha badeecada la hayo.
   c) **Qiimaha shaqaalaha tooska ah:** - waxa loola jeedaa Qiimaha farsamo yaqaanada badeecadda soo saara

XAFIISKA GARYAQAANKA GUUD EE QARANKA FAAFINTA RASMIGA AH OFFICIAL GAZETTE OFFICE

d) **Qiimaha tooska ah ee alaabta: -** waxa loola jeedaa Qiimaha badeecadda caydhiin ee badeecadda ganacsiga laga sameeyo.
e) **Qiimaha kor-socodka warshada** costs" waxa loola jeedaa wadarta kharashka wax soo saarka aanay ku jirin kharashka farsamo yaqaanada iyo badeecada caydhiin.
f) **Habka iibka badeecada hore** waxa loola jeedaa marka la raaco nidaamka xisaabaadka guud ee la isla ogol yahay in qiimaynta qiimaha badeecadda ganacsigu inay ku salaysan tahay aragtida ah in badeecadda ganacsi la khaarijiyo hadba tii la soo hor iibsaday.
g) **Habka Qiimaha Asaaska:** waxa loola jeedaa marka la raaco nidaamka guud ee xisaabaadka la isku waafaqsan yahay in qiimaha badeecadda ganacsigu ay tahay isku darka qiimaha badeecadda caydhiin. Kharashka farsamo yaqaanada iyo kharashka jootada aan ahayn ee wax soo saarka iyo
h) **Habka Qiimaha kor-socodka warshada isbadbadalaya** waxa loola jeedaa kharashka wax soo saarka oo si toos ah iskula badala xadiga wax soo saarka.

Qodobka 98[aad]

Faa'iidada iyo Khasaaraha Daynta Lacagaha Shisheeye

1. Faa'iidooyinka daynta lacagta Shisheeye waxay ka mid tahay wadarta dakhliga guud khasaaraha daynta Shisheeyena waxa lagu jarayaa oo kaliya si waafaqsan xeerkan.
2. Faaiidada daynta Shisheeye ee uu cashuur bixiyuhu kasbaday sanad dakhliyeedka wuxuu ka mid yahay dakhliga ganacsiga ee cashuur bixiyaha sanadkaasi
3. Iyada oo la raacayo Farqada (4) iyo (6) khasaaraha daynta Shisheeye ee uu cashuur bixiyuhu galo inta lagu jiro sanad dakhliyeedka waxa loo ogol yahay cashuur bixiyaha in loo jaro sanadkaasi.
4. Jaritaan loogama ogola cashuur bixiyaha khasaaraha daynta Shisheeye ee uu galo cashuur bixiyuhu ilaa uu qoraal ku ogaysiinayo agaasimaha jiritaanka daynta ee keentay khasaaraha marka cashuur bixiyaha laga doonayo inuu xisaab celinta dakhliga keeno ee sanad dakhliyeedkaasi ee daytu timid ama mar kale hadba sida agaasimuhu fasaxo.
5. Farqada (4) lagu dabaqi mayo hayad maaliyadeed,
6. Haddii: -
   a) Cashuur bixiyaha uu ku galo khasaare wax isdhaafsi dayn Shisheeye
   b) Cashuur bixiye ama oof kale ka kasbado faaiido wax isdhaafsi kale ee dayn Shisheeye ah iyo
   c) Midkood: -

   I. wax is dhaafsiga uu keenay khasaaruhu lama galin doono

7. Iyadoo la raacayo Farqada (9), cashuur bixiyuhu wuxuu kasbanayaa faaiido Shisheeye haddii
   a) Cashuur bixiyuhu dayn qabe yahay, qadarka shilimaadka ee daynta Shisheeye ee uu cashuur bixiyuhu galay haddii ay ka badan tahay qadarka shilimaadka loo bahan yahay in lagu gudo daynta
   b) Haddii cashuur bixiyuhu uu daymaysan yahay qadarka shilimaadka ah ee daynta Shisheeye ee uu leeyahay cashuur bixiyuhu ay ka badan tahay qadarka shilimaadka ah/ ee la siiyay cashuur bixiyahasi loogu gudo xaqiisa.
8. Iyada oo la raacayo Farqada (9) cashuur bixiye waxa uu galayaa khasaare dayn lacag Shisheeye haddii: -
   a) Cashuur bixiyuhu, yahay dayn qabe. qadrka shilimaadka ee uu ku galay daynta Shisheeye haddii ay ka yartay qadarka shilimaadka looga baahan yahay inuu daynta ku gudo ama
   b) Cashuur bixiyuhu yahay loo daynsane, qadarka shilimaadka ee daynta Shisheeye loogu daymaysan yahay ay ka badato qadarka Somaliland shillin ee loo siiyay in dayntiisa loogu gudo.
9. Xaqiijinta haddii cashuur bixiye ka kasbaday faaiido daynta Shisheeye iyo inuu khasaare ku galay, xisaabtan baa lala galayaa cashuur bixiyaha iyada oo la raacayo qandraaska difaac ee uu galay ee la xidhiidha daynta.
10. Daynta Shisheeye faaiidaa laga kasbanayaa ama khasaaraa lagu galayaa sanad dakhliyeedka ee daynta lagu qancay.

XAFIISKA GARYAQAANKA GUUD EE QARANKA FAAFINTA RASMIGA AH OFFICIAL GAZETTE

11. Qodobkan : -

a) Daynta Shisheeye waxa loola jeedaa dayn ganacsi oo u badan lacag Shisheeye.

b) QANDARASKA DIFAACA waxa loola jeedaa qandraas cashuur bixiyuhu ku galo isagoo u dan leh inuu meesha ka saaro ama yareeyo khatarta lidiga ku ah natiijada maaliyadda taas oo u keeni karta cashuur bixiyaha qandraas kale oo sarifkeeda lacageed isbad badalaya.

QAYBTA 6
FAA'IDADA IYO KHASAARAHA LA KHAARAJINAAYO

Qodobka 99[aad]
Dabaqaada Qaybta 6aad

Qaybtan waxaa loo isticmaalayaa sargoynta qadarka faaiido ama khasaare kasta oo ka imanaya khaarijinta hantida waa haddii faaiidadu ka mid noqonayso wadarta dakhliga guud ama khasaaraha laga jarayo sida waafaqsan qodobkan.

Qodobka 100[aad]
Faa'iidada iyo Khasaaraha Hanti la Khaarajiyay

1. Qadarka faaiido ee ka imaanaysa hantida la khaarijiyay waa inta dheeraadka ka ah wixii laga helay khaarijintu ee ay dheertahay qiimaha ay ku fadhido hantidaasi marka la khaarijiyay.
2. Qadarka khasaaraha ka imaaanaya khaarijinta hantidu waa inta qiimaha ay ku fadhidaa ka badan tahay wixii lagu khaarijiyay marka hantidaasi la khaarijinayay.

Qodobka 101[aad]
Khaarajin/Bedelaad

1. Cashuur bixiyaha waxa loo aqoonsanayaa inuu hanta khaarijiyay marka hantidaasi
   (a) La iibiyo, la badasho, la celiyo, ama uu qaybiyo cashuur bixiyuhu
   (b) Uu wareejiyo cashuur bixiyuhu si hadyad ahaana
   (c) U baabiiyo ama ka lunto
2. Khaarijinta hantida waxaa ka mida khaarijinta qayb ka nida hantida

3. Haddii agaasimuhu ku qanco in cashuur bixiyuhu
   (a) Hantidii ka badalo habka isticmaal cashuuri ku waajibto una badaklo hab isticmaal aanay cashuuri ku waajibin ama
   (b) Hantidii u hantida u badalo hab isticmaal aanay cashuuri ku waajibin una badalo hab cashuuri ku waajibto. Cashuur bixiyaha waxa loo aqoonsanayaa inuu kharijiyay hantida marka isbedelka loogu sameeyay qadar leeg qiimaha suuqa ee hantida markaasi isla markaabana waxa loo baahanayaa qiimaha ay ku fadhido oo leeg qiimahaas la midka ah
4. Qofka aan hore u daganayn dalka ee noqda qof dalka daggan waxa loo aqoonsanayaa inuu helay dhamaan hantida oo aan ahayn hantida la cashuurayo oo uu leeyahay qofku marka uu dagayay dalka iyagoo markaas ku qiimaysan qiimaha ay ka joogaan suuqa.
5. Qofka marka hore dalka daganaa oo guura waxa loo aqoonsanayaa inuu hantidiisii oo dhan khaarijiyay oo aan ka ahayn kuwa la cashuurayo oo uu qofku iska lahaa markuu guurayay iyagoo ku qiimaysan qiimaha ay markaas ka joogaan suuqa.
6. Haddii Farqada (5) si kale u dabaqin
   (a) Inuu ujeedo mutaqbalka inuu dib u hanto mansabkiisii daganaasha dalka
   (b) Inuu agaasimaha u keeno damaanad ku filan oo uu kaga qancayo qaan cashuureed oo kasta oo si kale uga soo bixi karta si waafaqsan Farqada (5) Agaasimuhu wuxuu qofka qoraal ugaga dayn karaa dabaqaadda Farqada (5)
7. Qodobkan Hantida la cashuurayo waxa loola jeedaa hantida khaarijinteeda ay faaiido ka imaanayso oo ka mid noqonaya wadarta dakhliga guud ama ka imanayo khasaare la jarayo ha ahaado qof daggan dalka ama uu ahaanin.

XAFIISKA GARYAQAANKA GUUD EE QARANKA FAAFINTA RASMIGA AH OFFICIAL GAZETTE OFFICE

Qodobka 102[aad]
Qiimaha uu u fadhiyo

1. Iyada oo la raacayo qodobkan, qodobkani wuxuu aasaasayaa qiimaha ay ku fadhido hantidu oo ujeedada xeerkan ah.
2. Qiimaha ay ugu fadhido hantida u soo iibsaday, u soo saaray, ama u dhisay cashuur bixiyuhu waa qadarka uu ka bixiyay ama galiyay hantidaas, oo ay ku jirto kharashaadka raacsan ee raasumaaliga ah ee la galay si loo helo handidaas, waxana ka mida inta ay ka joogto suuqa marka la hantiyay oo ah wixii laga bixiyay.
3. Iyada oo la raacayo Farqada (4), qiimaha ay ku fadhido hantida lagu hantiyay wax isdhaafsi durugsan ama hore waa qiimaha ay suuqa ka joogto markii la hantiyay.
4. Qiimaha ay ku fadhido hantida lagu hantiyay wax isdhaafsiga lagu fasiray Qodobka 103 (2) waa qadarka la bixiyay ee uu u arko Farqadaasi ee uu helayo qofka hantida iska khaarijinaya.
5. Haddii qayb ka mida hantida la khaarijiyo, qiimaha ay ku fadhido hantidu waxa loo qaybinayaa qaybta la khaarijiyay iyo qaybta hadhay si waafaqsan qiimaha suuqa ee ay kala joogeen markii hantida la hantiyay.
6. Haddii aan si kale xeerkan loogu dhigin,kharashka lagu galo badalaadda ama wanaajinta hantida ee aan waxba laga jarin waxa lagu darayaa qiimaha ay ku fadhido hantidu
7. Haddii hantiyidda hantida ee cashuur bixiyahu ay u taagan tahay kasbashada qadar ka mida wadarta guud ee dakhliga, qiimaha ay ku fadhido hantidu waa qadark ka mida wadarta dakhliga guud oo lagu daray qadar kasta oo cashuur biuxiyuhu ka bixiyay hantida.
8. Haddii helitaanka hantida ay u taagan tahay kasbashada qadar aanay cashuuri ku waajibin, qiimaha ay hantidu ku fadhidaa waa qadarka aanay cashuuri ku waajibin oo lagu daray qadar kasta oo cashuur bixiyuhu ka bixiyo hantida.

Qodobka 103[aad]
Xeerarka Gaarka u ah Lacagaha la gudoomo

1. Lacagaha laga gudoomo hanti khaarijinta waxa ka mida qiimaha suuqa ee maalinta khaarajinta wixii laga helo.
2. Haddii hantida laga iibiyo qofka shirkadda la ah ama mar hore la isdhaafsaday oo aan ka ahay hantida laga dhintay ee loo wareejinayo ammaano haye ama dhaxle, qofka hantida khaarijinaya, waxa lagu xusaya qodobkan "khaarijiye", waxa loo arki doonaa inuu gudoomay lacaag leeg hadba tii badan ee;-

(a) Qiimaha ay ugu fadhido khaarijiyaha marka uu khaarijinayo.
(b) Qiimaha macquulka ah ee ay hantidu suuqa ka joogto marka la khaarijinayo.

3. Haddii laba hantiyood ama ka badan isku mar lawada khaarijinayo oo lacagta mid kasta laga bixiyay aan la cayimin, wadarta lacagta la gudoomay waxa loo qaybinayaa hantida la khaarijiyay iyada oo la raacayo saamigeeda mid kasta ay ku leedahay qiimaha suuqa marka la wareejinayay.
4. Haddii qayb ka mida hantida la khaarijiyo, lacagta la helo waxa loo qaybinayaa qaybta hantida ee la khaarijiyay iyo qaybta hadhay si waafaqsan qiimaheeda suuqa ee ay qayb kasta joogto marka hantida la hantiyay.

Qodobka 104[aad]
Aqoonsi la'aanta Faa'idada iyo Khasaaraha

1. Wax faaiido iyo khasaare ah lagu xisaabtami mayo marka la goaaminayo dakhliga la cashuurayo ee la xidhiidha

(a) Markay hanta isku wareejinayaan qoyska isqabaa
(b) Markay hanti isku wareejinayaan kuwa hore isku qabay oo qayb ka furniinka ama heshiiska in si dhab ah loo kala durko
(c) Iyadoon loo kasin la khaarijiyo hanti oo wixii laga helo dib loo galiyo hanti la nooc ah sanad gudihii laga bilaabo maalintii la khaarijiy hantida
(d) U wareejinta hantida ammaana hayaha ama dhaxlaha marka laga dhinto.

XAFIISKA GARYAQAANKA GUUD EE QARANKA FAAFINTA RASMIGA AH SOLICITOR GENERAL OFFICE OFFICIAL GAZETTE

2. Haddii wax faaiida ah ama khasaare ah aan lagu xisaabtamayn oo ah sida ay ku imaanayso Farqada (1)(a), (b),ama (d),hantida la wareejiyay waxa loo arkayaa inuu helay la wareegahu, ammaana hayahu ama dhaxlahu hanti la sifa ah oo waxa laga bixiyayna leeg yahay qiimaha hantidu wareejiyaha ugu fadhido ama qofka dhintay marka hantida la wareejinayay.
3. Qiimaha ay joogto hantida lagu badalay ee lagu sifeeyay Farqada (c) waxa weeyi qiimaha ay ku fadhido hantida lagu badalay oo lagu daray qadar kasta oo cashuur bixiyuhu ka bixiyay ku badalidda hantida waa haddii ay ka badato qadarka laga helay hantida khaarijinteeda aan loo kasin.

QAYBTA 7
XEERARKA KALA DUWAN OO LAGU GO'AAMINAYO DAKHLIGA LA CASHUURAYO

Qodobka 105[aad]
Dakhli la Wadaago

1. Dakhliga ama jaritaanada la xidhiidha hantida la wadaago waxa loo qaybinayaa wadaagayaasha dantu ugu jirto hantida.
2. Haddii danta wadaagayaashu ku leeyihiin hantida ay wadaagaan aan la kala saari Karin, danta wadaagayaashu ku kala leeyiihiin hantida ay wadaagaan waxay noqonaysaa is leeg.

Qodobka 106[aad]
Qiimeyn

1. Marka loo jeedo xeerkan lana raaco Qodobka 70 (1) (b) qiimaha dheefta ee shay waa qiimaha macquulka ee suuqa maalinta dheefta logu xisaabtamayo ujeeddo cashuureed.
2. Qiimaha macquulka ee suuqa ee dheefta waxa lagu xaqiijinayaa iyada oo aan loo eegin wax xanibaad ah wareejinta ama dhab ahaan aan si kale loogu badali Karin naqad.

Qodobka 107[aad]
Sarifka Lacagaha (Currency Exchange)

1. Dakhliga la cashuurayo ee xeerkan waxa lagu xisaabinayaa shilin Somaaliland.
2. Haddi qadarka lagu xisaabtamay sida xeerkani yahay lacag aan ahay shilin Somaliland, qadarkaas waxa loo rogayaa shilin Somaliland iyada oo lagu sarifayo tacriifada rasmiga ee Banka Dhexe ee Somaaliland oo markaa lagu dabaqayo lacagaha, waa marka qadarka lacageed la helo, kharash ahaan loo galo ama si kale loogu xisaabtamo iyada Ujeedo Cashuureed ay tahay.
3. Iyada oo marka hore ay jirto ogolaasho qoran oo agaasimuhu bixiyay, cashuur bixiyuhu wuxuu isticmaali karaa tacriifo isku celcelis ah inta lagu jiro sanad dakhliyeedka, ama diiwaanadiisa xisaabtu waxay noqon karaan lacag aan ahayn shilin Somaaliland.

Qodobka 108[aad]
Wax Bixinta Dadban iyo Dheefaha

Dakhliga qofka waxaa ka mida: -

a) Wax bixin si toos ah qofka wax u tarta iyo
b) Wax bixin qofka lagula heshiiyo siduu doonayo oo noqon lahayd dakhliga qofka haddii wax bixinta si toos ah loo siiyo qofka.

Qodobka 109[aad]
Maalgalin Kirooyinka

1. Haddii kireeyuhu hanta ka kireeyo kiraystaha iyada oo la raacayo heshiiska kirada, marka loo jeedo xeerkan: -

(a) Kiraystahaa loo aqoonsan doonaa mulkiilaha hantida.
(b) Kireeyahaa loo aqoonsan doonaa inuu dayn u fidiyay kiraystaha markaa soo ajuurada la bixinayo, faaiido wadaagga khidmadaha iyo raasumaalkaba ee la siinayo kireeyaha ay leeg tahay qadar u dhigma kirada uu bixinayo kiraystuhu

2. Wax bixinta aan ka ahayn raasumaalka la soo celinayo waxa loo tixgalinayaa inay yihiin kharashyo la jarayo oo uu galay kiraystuhu iyo dakhli uu kasbaday kireeyuhu.
3. Kirada hantidu waa maalgalin kiro haddii;-
   a) Heshiiska muddada kiradu uu ka badan yahay bolkiiba todobaatan iyo shan (75%) cimriga hantida la kireeyay.
   b) Kiraystuhu uu dooran kara inuu ku iibsado hantida qime go'an marka uu dhamaado heshiiska kiradu.
   c) Hadhaaga qiimaha hantida ee qiyaasta u ah mulkiilaha marka uu dhamaado heshiiska kiradu haddii uu ka yaraado (25%) qiimaha macquulka ah ee ay suuqa ka jootay bilawga heshiiska
4. Iyada oo loo jeedo Farqada (3) heshiiska kiradu waxa ka mida xiliga dheeraadka ah ee kirada ee ah doorashada in la cusboonaysiiyo.

Qodobka 110[aad]

Daladaha u bahoobay sida gaarka ah (Exclusion of doctrine of mutuality)

1. Kambaniga wada hawlaha xubnaha urur dan gaara leh, urur ganacsi, ama daladda shirkadaha caymiska, waxa loola dhaqmayaa marka ay xeerkan noqoto inuu yahay hawlaha ganacsi ee cashuurtu ku waajibtay ka fulinaya.
2. Dakhliga ganacsiga ee shirkadda Farqada (1) lagu dabaqay waxa ka mida ajuurada ka mid noqoshada iyo qaadhaanka ay bixiyaan xubnuhu.
3. Haddi shirkadda ku xusan Farqada (1) ay ugu horaynba adeegeedu yahay inay u fidiso alaab ama adeeg xubnaha, jaritaanada sababta u ah u keenitaanka xubnaha alaabta iyo adeegga waxa laga ogolaan karaa oo kaliya ilaa heer wadarta dakhli laga kasbaday xubnaha, wixii dheeraad ahna waxa loo xawilayaa iyada oo laga jarayo dakhliga sanadka xiga
4. Qodobkan "Xubnaha urur gaar ah' waxa loola jeedaa urur gaar ah ama wax la mida, wixii hantiya oo dhan ee ururku leeyahay ama amaana ah waxa loo hayaa xubnaha ururka.ama wixii la mida.

Qodobka 111[aad]

Helitaanka Magdhowga

Magdhawga la bixinayo ee qof helayo waxay leedahay sifaha wixii la magdhaba yahay.

Qodobka 112[aad]

Dib u helis Kharashaadka (recouped Expenditure)

1. Haddii kharash, khasare, ama dayn laga quustay mar hore dib uu u helo cashuur bixiye, qadarkaa dib loo helay waxa loo aqoonsan doonaa dakhli uu cashuur bixiyuhu kasbaday sanad dakhliyeedkaas la helay waxayna yeelan doontaa sifaha dakhli jaritaano la xidhiidho.
2. Iyada oo loo jeedo Farqada (1) waxbaa laga jari doonaa dib u helidda arrin hore u dhacday taas oo aan waafaqsanayna aasaaska jaritaanada.

QAYBTA 8

DADKA LA QIIMAYNAYO

Qodobka 113[aad]

Cashuurta Dadka Kali kalida ah

1. Dakhliga la cashuurayo ee cashuur bixiy kasta gaar ahaantiisa si gooni ayaa loo go'aaminayaa.
2. Haddii cashuur bixiyeisku dayo inuu qof kale la qaybsado dakhli, agaasimahaa ayaa toosin kara dakhliga la cashuurayo ee cashuur bixiyaha iyo qofka kale si uu meesha uga saaro hoos u dhac kasta oo cashuur bixinta kaga timaadda qaybinta dakhliga.
3. Cahuur bixiye waxa loo qaadanayaa inuu isku dayay inuu qaybiyo dakhliga haddii; -
   a) Cashuur bixiyuhu si toos ah ama dadban ugu wareejiyo ka ganacsiga ku weheliya, ama
   b) Cashuur bixiye ku wareejiyo hanti, ay ka mid tahay lacago, si toos ama aan toos ahayn qofka weheliya arrinta ka imaanaysana ay tahay in weheliyuhu ka helo dakhli hantidaasi. Iyo sababta

XAFIISKA GARYAQAANKA GUUD EE QARANKA · FAAFINTA RASMIGA AH · OFFICIAL GAZETTE

ama sababaha loo wareejinayaana ay tahay in hoos loo dhigo cashuurta laga bixinayo dakhliga wareejiyaha ama la wareegaha.

4. Ka gun gaadhidda haddii cashuur bixiye doonayo inuu qaybiyo dakhli, agaasimahaa ka baaran dagaya qiimaha, haddii uu jiro, ee uu weheliyuhu ka bixiyay wareejinta.

Qodobka 114^aad
Mabaadii'da cashuureed ee Shirkadaha Wadaaga ah

1. Dakhliga iyo khasaaraha ka imaanaya hawsha ay waddo shirkadda wadaaga ahi waxa loo cashuurayaa sida waafaqsan xeerkan.
2. Qoraalka iyo qoraal la'aanta rasmiga ee heshiiska shirkadda wadaaga ah maaha go'aan adag oo xaqiijinaya inuu jiro iyo in kale xidhiidhka ka dhexeeya dadka shirkoobay.
3. Shirkadda wadaaga waxa dusha ka saran inay soo gudbiso xisaab celinta shirkadda sida waafaqsan Qodobka 135, laakiin ma xabaari doonto inay bixiso cashuurta ku waajibaysa dakhligaas.
4. Doorasho kasta, la socodsiin ama cadaymaha loo baahan yahay in la keeno ee la xidhiidha hawlaha shirkadda waxa keenaya shirkadda.
5. Haddii guud ahaan aan si kale loogu baahan, hantida shirkadda waxa loola dhaqmi doonaa inay shirkaddu leedahay ee aanay lahayn dadka shirkada ku ah.

Qodobka 115^aad
Xisaabinta dakhliga ama khasaaraha ee shirkadda wadaaga ah

1. Dakhliga shirkadda wadaaga ee sanad dakhliyeedku waa:-
   a) Wadarta dakhliga ee shirkadda wadaag ee sanadkaas oo loo xisaabiyey sidii iyadoo shirkadda wadaagu tahay cashuur bixiye dalka deggan.
   b) Isu gaynta qadarka la ogol yahay in loo jaro kharash si xeerkan waafaqan iyo khasaaraha ay gashay shirkadda wadaagu markii la soo saarayey dakhligaas oo, aan ahayn goynta lagu ogol yahay Qodobka 89.
2. Khasaaraha shirkadda wadaaga wuxuu dhaca sanad dakhliyeed haddii qadarka ku Xusan Farqada (1) (b) uu ka badan yahay qadarka ku xusan farqada (1) (a) ee sanadkaas, iyo qadarkaas dheer waa qadarka khasaaraha.

4. Haddii shirkadda wadaagu tahay mid aan deganayn dalka sanad dakhliyeedkaas, qodobka 129aad ayaa lagu dhaqayaa xisaabinta dakhliga wadaaga ama khasaaraha wadaaga ee sanadkaas.

Qodobka 116^aad
Cashuuridda kuwa wadaagayaasha ah

1. Wadarta dakhliga guud ee wadaage degan dalka ee sanad dakhliyeedka waxaa ka mida saamiyadd wadaageyaasha ee shirkadda wadaaga sanad dakhliyeedkaas.
2. Wadarta dakhliga guud ee wadaage aan deganayn dalka ee sanad dakhliyeedka waxaa Ka mida saamiyadda wadaageyaasha shirkadda wadaaga ah ee ka yimid illo Somaliland ah.
3. La wadaage degan dalka waa loo ogol yahay in wax laga jaro saamigiisa sanad dakhliyeedka haddii shirkadda wadaaga Khasaare soo gaadho sanadkaas.
4. La wadaagaha aan deganayn dalka waa loo ogol yahay in wax laga jaro sanad dakhliyeedka saamigiisa ee khasaaraha wadaaga, laakiin waxay ku siman tahay oo kaliya hawlgalka keenay khasaarah taasoo dakhliga shirkadda wadaaga ah kor u qaadi lahay haddii dakhligu ka imaan lahaa illo Somaliland ah waa haddii kharaare aan la galin.
5. Dakhliga laga kasbaday, ama kharashka lagu galay shirkadda wadaagga ah sifahooday ahaanayaa ilo dagaan ahaan iyo nooca dakhliga iyo kharashka ama khasaaraha ee ku yimaadda gacmaha la wadaagaha waxa loo arki doonaa in shirkadda si sugan la isugu gudbinayo haddii aanu agaasimuhu si kale u dhigin.
6. Iyadoo la raacayo Farqada (7), saamiga la wadaagaha ee dakhliga wadaaga ama Khasaarahu wuxu la mid yahay boqolkiiba inta uu ku leeyahay dakhliga shirkadda oo ah Sida uu dhigayo heshiiska shirkaddu.

XAFIISKA GARYAQAANKA GUUD EE QARANKA FAAFINTA RASMIGA AH

7. Haddii ku tala galka dakhliga ee heshiiska shirkaddu aanu ka turjumaynin inta wadaagayaashu ka gaystaan hawlaha shirkadda wadaaga saamiga la wadaage ku leeyahay dakhliga iyo khasaaraha shirkadda waa inay leeg tahay boqolayda uu ku leeyahay raasumaalka shirkadda.

Qodobka 117aad
Asaasidda, dib u Hawlgalinta, ama Kale dirid Shirkadda wadaaga

1. Siinta hanti uu leeyahay la wadaage shirkadda wadaaga waxaa loo tix galinayaa sidii hanti uu Lacag kaga iibsaday oo kale la wadaaguhu shirkadda wadaaga oo leeg-
   a) Qiimaha ay ku joogto hantidaasi la wadaagaha wakhtigii uu bixinayay, hantida haddii Shuruudahani la helo-
      I. Hantiddu ay ahayd hanti ganacsi oo la wadaaguhu leeyahay isla ka hor wareejinta lagu wareejiyay shirkadda
      II. La wadaagaha iyo shirkadda wadaaguba ay ahaayeen qaar dalka degan wakhtiga bixinta.hantida.
      III. La wadaaguhu inta uu ku leeyahay rasumalka wadaagga ka dib wareejinta hantidu ay tahay boqolkiiba shan iyo labaatan ama wax ka badan;
      IV. Doorashada loo doortay faqraddan in la dabaqo waxa wada jir u samaynaya Wadaagayaasha.
      V. Danta ugu jirta la wadaaaha shirkadda wadaagga ku wareejinta hantidu waa inay leeg tahay qiimaha ay hantidu markaa ka joogto suuqa marka uu bixiyay ama
   b) Xaalad kasta oo kale,qiimaha suuqa hantidaasi ka jogto wakhtigii la bixiyay.
2. Haddii Farqada (1) (a) la dabaqo,hantiddu waxay ku lahaaneysaa sifaheeda gacanta shirkadda sidii ay ugu lahayd gacanta la wadaagaha.
3. Haddii uu isbadal ku yimaado hawl galinta shirkadda wadaaga ama wadaagu burburo ,wadaagii hore ayaa loo tix galinayaa inuu khaarijiyay hantidii shirkadda oo dhan kuna wareejiyay dib u hawl galinta shirkadda ama wadaagayaasha haddii ay burburto iyada oo lagu iibinayo lacag dhan:-
   a) Qiimaha hantidu ay ku joogtay shirkadii wadaga ee hore,marka isbelka lagu sameeay hawl Galkeeda, waa hadii la helo shuruudahan oo dhan
      I. Shirkadii wadaga ee hore iyo midka dib loo hawl galiyay ay ahaayeen shirkado wadaag ah oo dalka degan Wakhtigii Isbedelku dhacay;
      II. Boqolkiiba shan iyo labaatan ama wax kabadan oo raasamaalka shirkadda wadaaga ah ee dib loo hawl galiyay waa inay laba iyo toban bilood ka hor intaan isbedlka lagu samaynin ay leeyhiin wadaagayaashii shirkaddii hore:-
      III. Doorashada faqraddan in la dabaqo waxaa si wadajir ah u sameyay wadaagayaasha shirkadda wadaaga ee dib loo hawl galiyay
   b) Mar kasta, qiimaha suuqa ee hantidu joogto wakhtiga dib loo hawl galiyay ama La baabiiyay, hadba xaaladdu siday tahay.

4. Haddii Farqada (3) (a) la dabaqo, hantiddu waxay ku ahaanaysaa sifaheedii gacmaha shirkadda dib loo hawl galiyay sida ay sifaheedii ugu ahayd.
5. Doorashaa loo sameeyey si waafaqsan qodobkan xisaab celinta dakhliga ee shirkadda wadaagga sanad dakhliyeedka hantida la siiyay ama dib u hawl galinta shirkadda la sameeyay.

Qodobka 118aad
Qiimaha ay ku fadhido danta la wadaaguhu

1. Danaha la wadaagaha ugu jirta shirkadda wadaaga ah waxa loo aqoonsanayaa hanti ganacsi ujeeddo kasta oo xeerkan ah.
2. Iyadoo la racaayo Farqada (3) iyo (4),qiimaha ay ku joogto la wadaagaha danta ugu jirta shirkadda wadaaggu waa:-
   a) Marka ay dantu tahay hanti la siiyo shirkadda oo ay ku jirto lacagi, qadar kasta oo lacageed oo la bixiyay oo lagu daray-

XAFIISKA GARYAQAANKA GUUD EE QARANKA • FAAFINTA RASMIGA AH • SOLICITOR OFFICE • OFFICIAL GAZETTE

I. Qiimaha ay joogaty hantida uu siiyey la wadaaguhu shirkadda wadaaga,haddii Qodobka 117 (1)(a) lagu dabaqayo;ama

II. Qiimaha suuqa hanti kasta ee uu siiyey la wadaage shirkadda wadaaga, haddii Qodobka 117 (1)(b) lagu dhaqayo,ama

b) Xaalad kasta oo kale ,qiimaha laga bixiyey danta.

3. Qiimah ay joogto danta la wadaaguhu ku leeyahay shirkadda wadaagga ee lagu gooyey si waafaqsan Farqada (2) waxa lagu kordhinayaa qadarka ay tahay saamiga la wadaagaha sanad dakhliyeedka iyo sanad dakhliyeedyadii hore oo ah:-
   (a) Dakhliga shirkadda wadaagga ah iyo
   (b) Dakhliga shirkadda wadaagga ah ee cashuur dhaafka leh sida waafaqsan xeerkan
4. Qiimaha ay ugu fadhido dantu la wadaagha shirkadda wadaagga ee lagu gooyay Farqada (2) waxa laga dhimay, laakiin aan ka hoosaynin eber. Siismada shirkadda iyo inta ay tahay saamiga la wadaagaha sanad dakhliyeedka iyo sanad dakhliyeedyadii ka horeeyay, ee khasaaraha iyo kharashka shirkadda ee aan jaritaanka lahayn marka la xisaabinayo dakhliga la cashuurayo iyo iyada oo aan si haboon loo galin xisaabta raasumaalka.

Qodobka 119[aad]

Mabaadiida cashuurta ee amaano-haynta

1. Iyadoo la raacayo Farqada 5, dakhliga amaano-hayn waxa lagu cashuuraya laba Mid uun amaane-hayaha ama dhaxlayaasha hantida amaano,sida lagu sheega xeerkan.
2. Si gaaraa loo xisaainayaa dakhliga amaano ee cashuurtu ku waajibtay ee amaanooyinka kala gaarka ah iyada oo aan loo eegayn in amaana hayahoodu mid yahay in kale.
3. Dakhliga laga helay , kharashka ama khasaaraha lagu galay amaano hayn sifahooday ahaanayaan oo il dagaan ah iyo nooca dakhliga, kharashks ama khasaaraha ee ku sugan gacanta dhaxlaha.
4. waxaa looga baahan yahay in xisaab celinteeda dakhliga la keeno sida waafaqsan Qodobka 135.
5. Amaanada qofka hore u deganaa ama dhaxlaha amaanada xaqa u leh:-
   a) Looma tix galinayo sidii haayad ka gaara amaano hayaha hore u deganaa ama dhaxlaha xaqa u leh mid walba goonidiisa
   b) Dakhliga amaano-hayntaas waxa cashuurteedda laga qaadayaa amaano hayaha hore u deganaa ama dhaxlaha xaqa u leh , hantida amaanadana waxa loo aqoonsan doonaa inuu leeyahay amaana hayuhu ama dhaxluhu waa haba siday xaaladdu tahay.
6. Amaano-haynta amaanada qofka hawlgabka ah waxa laga cashuurayaa dakhliga amaanada cashuurtu ku waajibtay.
7. Amaano-hayeyaash wada jirkooda iyo kala gooni ahaantoodaba waxa saran qaanta cashuureed ee la xidhiidha dakhliga amaanada cashuurtu ku waajibtay taasoo hantida amaanadu aanay ku filnayn cashuur gudidda.
8. Haddii uu amaano-hayhu ka bixiyey cahuur dakhliga amaano ee cashuuri ku waajibtay sida waafaqsan Qodobada 120 ama 121 oo ah inaan dakhligaas oo ku jira gacanta dhaxlaha mar kale aan la cashuurayn.

Qodobka 120[aad]

Cashuurta amaano-hayaha iyo kafaa'iidaiystayasha

1. Qadar kasta oo uu helay amaano –haye isla markaas ama dheefta mustaqbalka ee dhaxal kala xaqiijiyay, oo aan ahayn ka qofka hawlgabka ah, ee xaqa loo siiyay qadarka noocaas ah waxaa loo tixgalinayaa inuu kasbaday dhaxluhu sida loola jeedo xeerkan.
2. Haddii dhaxluhu helo xaqa loo siiyay qadar kasta ee ku xusan Farqada (1) oo ka imaanaysa hawsha u hayo amaana hayaha sida taxadaka leh loogu dhiibay amaanada ee ku qoran qoraalka rasmiga ee amaano haynta, qadarka noocaas ah waxa loo tixgalin doonaa inuu helay amaana hayuhu isla markaaba dheefta dhaxlaha.
3. Si loogu dabaqo **faqrdda (2)** dhaxlaha sanad dakhliyeedka, amaano-hayta waa in loo wadaa si caqli ah oo taxadar ah ilaa dhamaadka bisha labaad ee sanad dakhliyeedka ka dib.

XAFIISKA GARYAQAANKA GUUD EE QARANKA FAAFINTA RASMIGA AH OFFICIAL GAZETTE

4. Haddii faqradaha (1) ama (2) la dabaqo dhaxlaha waxa loo tixgalinayaa inuu kasbaday qadarka marka qadarka uu helay amaana hayuhu.

Haddii qadar kasta oo lagu dhaqayo faqradda (1) ay ka mid tahay wadarta dakhliga guud ee dhaxlaha sanad dakhliyeedka, dhaxlaha waxa loo ogolaanayaa in wax loo jaro kharashaad ama khasaare uu galo sanadkaas sida waafaqsan xeerkan.

5. Amaanada amaano haye daggan dalka sanad dakhliyeedka waxa dusha ka saran cashuurta dakhliga amaanada cashuurtu ku waajibto ee amaanada sanadkaas.
6. Amaanada amaano-haye aan deganayn dalka sanad dakhliyeedka waxa dusha ka saran qadarka amaanada ee cashuurtu ku waajibtay sanadkaas amaano ee dakhliga amaanadu ka imaanayo il Somaliland ah.
7. Qodobkan waxaa lala akhliyayaa Qodobka 121aad.

Qodobka 121[aad]
Cashuurta Hantida Qofka Dhintay

1. Qadar kasta oo uu ka kasbado amaane hayaha fuliya hantida la dhaxlayo ee qofka geeriyooday, waxa loo tixgalin doonaa inuu helay dhaxlaha hantidaasi marka ay xeerkan noqoto, waana marka ilaa heer uu ku ganco agaasimuhu in qadarkaas la helay isla markaas ama la dheefsado mar dambe oo la xaqiijiyay dhaxle kasta oo qofka geeriyooday ah.
2. Haddii qadar kasta oo faqradda (1) lagu dabaqay ay ka mid tahay wadarta dakhliga guud ee dhaxlaha sanad dakhliyeedka, dhaxlaha waxa loo ogolaanayaa in wax looga jaro sida waafaqsan qodobkan kharash kasta ama khasaare kasta oo uu galo sanadkaas amaano hayuhu si dakhligaas loo soo saaro.
3. Amaano hayaha hantida laga dhaxlayo qofka geeriyooday ee ah amaano haye dalka deggan sanad dakhliyeedka waxa dusha ka saran inta badan dakhliga amaanada hantida la dhaxlayo ee cashuurtu ku waajibtay ee sanadkaas.
4. Amaano hayaha hantida la dhaxlayo ee qofka geeriyooday ee aan deganayn dalka sanad dakhliyeedka waxa dusha ka saran inta badan dakhliga amaanada cashuurtu ku waajibtay ee sanadkaas laga helo ilo Somaliland ah.
5. Amaano hayaha hantida la dhaxlayo ee qofka geeriyooday waxa uu xil ka saran yahay qanta cashuureed ee qofka geeriyooday ee sanad dakhliyeed kasta soo ifbixi kara ka hor sanad dakhliyeedka cashuur bixiyuhu geeriyooday.

Qodobka 122[aad]
Mabaadii'da Cashuureed ee Shirkadaha

1. Shirkadda waxa dusha ka saran cashuur ka gooni ah saamilayda.
2. Iyadoo la raacayo faqradda (3) faaii'do qaybsiga la siiyo shirka taasoo aan cashuur dhaaf lahayn ee ay ka hesho shirkad deggan dalka waa laga daynayaa cashuurta haddii badan codka awoodeed ee shirkadda faa'iido qaybiska aynu bixinay.
3. Faqradda (2) laguma dabaqayo faaiido qaybiska la siiyo hay'ad maaliyadeed sababta oo ah lahaanshaheeda saamiyada lala soo noqon karo ee shirkadda bixinaysa faaiido qaybiska.

Qodobka 123[aad]
Badelaadda gacan ku haynta shirkaddaha

Haddi sanad dakhliyeedka inta lagu jiro, isbedel ka dhaco 50% ah ama ka badan lahaanshaha asalka ee shirkadda, marka loo eego lahaansheeda sanad ka hor, shirkadda looma ogola inay jarto khasaaraha la qiimeeyay sanad dakhliyeedka ama sanadaha ku xiga ilaa shirkaddu, muddo laba sano ah kadib ama ilaa inta khasaaraha la qiimeeyay uu meesha ka baxayo haddi ay taasi dhacdo laba sano gudahood isbelka ka dib : -

(a) Isla hawshii ganacsigu socoto isbedelka ka dib sidii ay u socotay isbedelka ka hor
(b) Aan la galin ganacsi cusub ama maalgalin cusub isbedelka ka dib haddii ujedada ugu muhimsan ee shirkaddu ama dhaxluha leh shirkaddu yahay inuu ka faaiidaysto khasaaraha la qiimeeyay si

hoos loogu dhigo cashuurta laga bixinayo dakhliga ka soo baxaya ganacsiga ama maalgashiga cusub.

Qodobka 124aad
Ku Badalasho

1. Haddii qof dalka dagani oo faqradan lagu xusayo Wareejiye uu wareejiyo hanta ganacsi, ha lagu lahaado qaan ama yaan lagu ; lahaanin oo aan ka, badnayn inta ay ku fadhido hantidu isagoo ku wareejinayaa shirka daggan dalka oo aan ahayn mid cashuur dhaaf leh, oo faqradan lagu xusayo la wareege, iyada oo wareejiyuhu kaga baddalanayo shirkadda saami uu ku helayo 50% ama ka badan oo dan ah marka ay noqoto codka awoodda ee shirkadda la wareegaha ah isla marka wareejintu dhacdo
   a) Wareejinta loo aqoonsan mayo hanti uu khaarijiyay wareejiyuhu waxase loo aqoonsanayaa hanti ganacsi oo uu hantiyay la wareeguhu
   b) Qiimaha ay hantidu ugu fadhido la wareegaha waxay leeg tahay inta ay wareejiyaha ugu fadhido hantidu xiliga wareejintu dhacday iyo
   c) Inta ay ugu fadhido wareejiyaha saamiga uu helay ee uu hantida ku badashay waxay leekaanaysaa qiimaha ay hantidu ugu fadhiday ee uu wareejiyay oo laga jaray wixii qan ah ee u qaatay wareejiyuhu ee la xidhiidhay hantida
2. Haddii qayb ka mida shirkadda daggan dalka dayn loo xaraashayo, faqradan waxa lagu xusayaa Shirkad Dayn Lo Xaraashayo, hantida ganacsigana waxa loo wareejinayaa saamiilaha ah shirkad dalka deggan oo aan cashuur dhaaf lahayn, faqradan waxa lagu xusayaa Shirkadda La Wareegaha ah iyo isla markaa ka hor wareejinta waa in shirkadda la wareegtay ay leedahay 50% ama ka badan danta codka awoodda ee shirkadda daynta loo xaraashayo.
   a) Wareejinta loo aqoonsan mayo hanti uu khaarijiyay shirkadda daynta loo xaraashayaa, laakiin waxa loo aqoonsanayaa hanti ganacsi oo uu hantay shirkadda la wareegaha ahi
   b) Inta ay hantidu ugu fadhido la wareegaha waxay leekaanaysaa inta ay ugu fadhiday shirkadda la xaraashayo xiliga wareejinta hantidu dhacday.
   c) Wareejinta hantidu maaha faaiido qaybsi iyo
   d) Wax khasaare iyo faaiida ah la xisaabin mayo tirtirka saamiyada la wareegaha ee shirkadda la xaraashayo.
3. Haddii shirkad dalka deggan ama shirkaddo dhawr ah oo dalka deggan loo habeeyo iyada oo aan isbedel wayn lagu samaynin mulkiyada asalka ah ama gacan ku haynta shirkadda ama shirkadaha agaasimuhu wuxuu yeeli karaa.
   a) Inuu u ogolaado shirkad kasta oo dalka deggan oo ku lug leh dib u habaynta loo aqoonsado dib u habaynta inaanay muujinayn hanta ganacsi oo la khaarijiyay ama la xaqiiqsado dayn kasta oo ganacsi hadba siday xaaladdu tahay, iyo
   b) In la sugo qiimaha ay ku fadhido hanti ganacsi oo kasta oo la hayo, ama dayn ganacsi oo uu balan qaaday shirkadda dalka deggani dib u habaynta ka dib si loo muujiyo xaqiiqada ah in khaarijin hantiyeed iyo xaqiiqsasho dayneedba loo aqoonsday inay dheceen.

QAYBTA 9
HABKA CASHUURAADKA CAALAMIGA

Qodobka 125aad
Illaha Dakhliga

Dakhlibaa laga kasbanayaa illo Somaliland ah ilaa heer ay ka yihiin

a) In laga kasbado iibin alaabo
   I. Marka ay tahay alaab la farsameeyay, beer ahaan u baxay ama macdan ahaan uu u soo saaray ka iibinayaa, alaabtaas waa la farsameeyay, waa la beerama macdan ahaan baa looga soo saaray Somaaliland.

XAFIISKA GARYAQAANKA GUUD EE QARANKA FAAFINTA RASMIGA AH OFFICIAL GAZETTE SOLICITOR GENERAL OFFICE

II. Marka ay tahay alaabo uu soo iibsaday ka wax iibinayaa, heshiiska iibintuna ka dhacay Somaliland, meel kastaba alaabtaas ha la geeyo

b) Uu ka kasbado qofka dalka daggani hawl ganacsi oo uu wado isagoo leh mulkiyadda ama kiraysashada gaadiid dhul, markab ama diyaarad meel kasta oo gaadiidkaas dhulku, markakaasi ama diyaaradaasi ka shaqayso.

c) Laga kasbado shaqo kasta oo laga qabto ama adeeg laga bixiyo Somaliland gudaheeda.

d) Lagu kasbado shaqo kasta oo la qabto ama adeeg la fidiyo oo ah qandraas lala galo Dawladda Somaaliland, meel kastaba shaqada ha laga qabtee ama adeegyada ha lagu fidiyee.

e) Qof shakhsiya oo dalka deggani ka kasbado shaqo kasta oo la qabto ama adeegyo la fidiyo, sida waddidda gadiidka dhulka, sarkaal ama xubin ka mida cutubka gaadiid kasta oo dhuleed, markab ama dayuurad, meel kasta gaadiidkaas dhulku , markabku ama dayuuraddu ha ka shaqeeyo

f) Kiro laga kasbado hanti ma guurta ah oo ku taal Somaliland

g) Laga kasbado khaarijinta danta ku jirta hantida maguurtada ee ku taal Somaliland ama khaarijinta saamiga shirkadda, hantida oo ka kooban si toos ama dadban oo u badan dan ama dano lagu leeyahay hantida maguurtada.,waa haddii dantu ama saamigu yihiin hanti ganacsi.

h) Laga kasbado khaarijinta hanti maguurta ah, oo aan ahayn alaabo, hantidaas oo heshiiskeeda lagu sameeyay Somaaliland oo ah in la iibiyo hantidaas , meel kasta alaabtaas ha la geeyo.

i) Qadar:-

I. Ka mida dakhliga ganacsiga ee cashuur bixiyaha sida ku xusan Qodobks 78 (5) ee la xidhiidha khaarijinta hantida qiima dhacaysa ee lagaga dhaqmay Somaliland

II. Waxa loo tixgalinayaa dakhli sida ku xusan Qodobka 111, haddii la ogolaado in kharashaadka, khasaaraha ama daynta laga quustay ee la galay la jaro si dakhli looga soo saaro isha dakhli ee Somaaliland ku taalla

j) Abaal Marinada ka soo baxaya isticmaalka, xaqa loo siiyay isticmaalka ee Somaaliland gudaheeda

k) Ogolaashaha xuquuq gaar ah, Naqshad, calaamad ganacsi oo khaas ah, xuquuqda daabacaadda, qaab dhismeed, naqshad midabaysan, khidad, formula, hannan, ama hanti kasta ama xuquuq la nooc ah.

l) Sawir kasta oo fim dhaqaaqaya ah

m) Fiidyaw kasta ama shay maqal ah, filim ha ku duubnaado, cajalad ha ahaado ama wax yaabo kale oo meel dhexaad ah oo loo isticmaalo xidhiidhinta telefishanka ama war baahinta idaacadda

n) Cod kasta oo la duubay waxyaabo la taaban karo oo xayaysiis ah oo ku xidhan shayga ku xusan Farqada hoosaadyada(L)(M) iyo

o) Hanti kasta oo guurta ah oo la taaban karo oo:-

I. Ka imaanaysa soo dajinta ama hawlaha soo dajinta, Aqoonta sayniska,farsamada, warshadaha, ama ganacsiga ama warbixinta loo isticmaalo Somaliland gudaheeda.

II. Ka imaanaysa isticmaalka, ama xuquuqda isticmaalka, ama hanashada ama xuquuqda hanashada,Somaaliland gudaheeda vidiyo kasta waxyaabo maqal ah oo uu gubiyo dayax gacmeedku, kaybalada ama (optic fibre), ama farsamo casri ah oo la mida ah oo loo isticmaalo xidhiidhinta tvga ama war baahinta idaacadda

III. Kasoo baxaysa u samaynta ama u fidinta hawl loogu gargaarayo waxyaabaha ku xusan faqrad hoosaadka (i) iyo (ii)

IV. Ka imanaya gabi ahaan ama qayb ahaan ka hakashada Somaliland gudaheeda waxyaaba la xidhiidha ee ku xusan faqrad hoosaadka (i(, (ii), (iii) ama (iv) ee faqradan

V. Ka imaanaya khaarijinta aqoonta warshadaha ama hantida kale ee aqooneed ee lagu isticmaalo Somaaliland

p) Ajuuro, faaiido wadaag ama khidmado la mid ah oo la xidhiidha daynt gudidda .

I. Dayn guddidda waxa damaanad u ah hanti maguurta ah oo ku taal Somaliland, ama hanti guurta ah oo lagaga dhaqmo Somaliland.

II. Dayn bixiyaha oo ah qof dalka deggan.

III. Amaahashada oo la xidhiidha ganacsi laga wado Somaliland,

q) Faaiido qaybsi ama ajuuro agaasime oo ay bixiso shirkad dalka deggan.

XAFIISKA GARYAQAANKA GUUD EE QARANKA FAAFINTA RASMIGA AH OFFICIAL GAZETTE SOLICITOR GENERAL OFFICE

r) Hawlgab ma lacg hafto ah
   I. Hawlgab ama hafto ay bixiso Dawladda Somaliland ama qof dalka deggan.
   II. Hawlgab ama hafto lagu bixiyo shaqo laga qabtay ama adeeg laga fuliyay Somaliland.
s) Lacag laga bixiyo khayraadka dabiiciga oo ah khayraadka dabiiciga ee laga qaato Somaaliland.
t) Faaiidada laga kasbado dayn lacag Shisheeye ah oo la xidhiidha dayn ganacsi o ka imaanaysa hawsha ganacsi ee laga wado Somaliland.
u) Qaadhaanka lagu bixiyo sanduuqa hawlgabka ee uu sameeyay loo shaqeeye cashuur dhaaf leh oo ah shaqaale ka shaqeeya Somalland
v) Khidmad maarayn oo uu bixiyo qof dalka deggan.
w) Cashuuri kaga waajibto Somaluiland marka la raaco heshiis caalami ah ama
x) Lala xidhiidhiyo hawl kasta oo ka socota Somaliland, oo ay kamid tahay hawl laga fuliyo laan Somaaliland ku taal.

Qodobka 126aad
Dakhliga Shaqada shisheeye

(1) Isha dakhli ee shaqada shishayaee uu kasbado qof dalka deggan wuu ka daysan yahay cashuurta haddii qofkaasi ku bixiyo meel shisheeya ah cashuurta dakhliga oo ah ta ku waajibtay dakhligaas,

(2) Qofka dalka deggan waxa loo tixgalinayaa inuu cashuurta dakhliga ku bixiyay meel shisheeya ah taasoo ah ta ku waajibtay dakhliga isha Shisheeye haddii cashuurta uu jaray loo shaqeeyuhu lagu bixiyo maamulka dakhliga ee dal shisheeye.

Qodobka 127aad
Cashuur celin Shisheeye

(1) Cashuur bixiye degan dalku wuxuu xaq u leeyahay lacag celin,oo qodobkan loogu xusay "cashuur Shisheeye oo la celinayo", ee cashuurta dakhliga Shisheeye ee uu ka bixiyay cashuur bixiye isha dkhli ee Shisheeye oo ka mida wadarta dakhliga guud ee cashuur bixiyaha.

(2) Qadarka cashuurta loo celinayo cashuur bixiyaha ee sanad dakhliyeedka kama badan Karto cashuurta dakhliga ee Somaliland ka bixinayo cahuur bixiyuhu isha dakhli ee Shisheeye Ee sanadkaas.,oo lagu dabaqay xisaabinta dakhliga cashuur bixiyaha ee saafiga isku celceliska tacriifada cashuurta dakhliga ee Somaaliland ee sanadkaas.

3. Xisaabinta cashuurta Shisheeye ee uu leeyahay cashuur bixiyuhu sanad dakhliyeed waxa loo sameynayaa si ka gaara dakhliga ganacsi ee ka soo baxa il Shisheeye iyo dakhliga kale ee uu ka helay cashuur bixiyahu il dakhli Shisheeye inta lagu gudda jiray sanadkaas.
4. Cashuur Dakhli shisheeye oo ay bixisey:-
   a) Shirkad wadaaga waxaa loo tixgalinayaa sidi iyadoo ay bixiyeen wadaageyaashu;
   b) Lagu aamine waxa loo tixgalinayaa sidi iyadoo ay bixiyeen dhaxlayaashu waa haddii dakhliga cashuurta Shisheeye laga bixinayey uu yahay mid ay ku jirto dakhligawadarta guud ee dhaxlaha sida waafaqsan xeerkan.
   c) Dhaxlaha waxa loo tix galinayaa inuu ka bixiyey lagu amaane(trustee) waa haddii dakhliga laga bixyey cashuur Shisheeye loona cashuuray si xeerkan waafaqsan,
5. Ujeeddada qodobkan:-
   a) Celceliska tacriifada cashuurta dakhliga Somaliland ee la xidhiidha sanad dakhliyeedka cashuur bixiyaha ,waxa loola jeeddaa boqoleydda cashuurta dakhli ee Somaliland,ka hor intaan celinta cashuurta Shisheeye,la yeelan ee cashuur bixiyaha sanadka iyo marka ay noqoto cashuur bixiye labadaba leh dakhli il ganacsi oo shisheeye iyo dakhliyo kale oo laga helay ilo Shisheeye, isku celceliska tacriifada cashuurta waxa loo xisaabinayaa si kala soocan ee labada qaybood ee dakhliga;ah.

XAFIISKA GARYAQAANKA GUUD EE QARANKA FAAFINTA RASMIGA AH OFFICIAL GAZETTE SOLICITOR GENERAL OFFICE

b) Cashuurta dakhli Shisheeye" waxa ku jira cashuurta laga hayo ee Shisheeye, laakiin kuma jirto cashuur Shisheeye oo loogu talo galay in kor loogu qaado heerka cashuureed ee dakhliga si lo dhimo hab cahuureedka wadanka uu degan yahay.

c) Isha Dakhli ee Saafiga ah ee Shisheeye waxa loola jeedaa isku darka isha dakhli Shisheeyeee ka mida wadarta dakhliga guud ee cashuur bixiyaha oo laga jaro wixii jaritaano aah eeloo ogolaado cashuur bixiyaha sida waafaqsan qodobka taasoo

I. Si gaara ula xidhiidha kasbashada dakhliga il Shisheeye.

II. Soo jeedinta agaasimaha, waa in si ku tala gal ah loola xidhiidhiyaa dakhliga il Shisheeye.

Qodobka 128aad

Hab Cashuureedka faaidooyinka laamaha

(1) Cashuur baa lagu waajibiyay sanad dakhliyeed kasta waxana la saarayaa shirkadd kasta oo aan deganeyn dalka oo hawl ganacsi ka fulisa Somaliland iyadoo u adeegsanaysa laamaha ganacsiga kuwaas oo soo xereeya dakhligooda ee sanad dakhliyeedka.

(2) Tacriifada cashuurta ku haboon shirkadda aan deganayn waa 10% dakhliga cashuurtu ku waajibtay

(3) Dakhliga laanta ganacsigu soo xerayso sanad dakhliyeedka waxa loo xisaabinayaa si waafaqsan formulada soo socota:-

A + (B – C) – D Haddii-

A= Isu-geynta qiimaha ay ku fadhido hantididu, qaamaha saafiga, ee laanta ganacsiga bilawga sanad dakhliyeedka.

B= faaidada saafiga ee laanta sanad dakhliyeedkaas oo lagu xisaabiyey si waafaqsan mabaadiida la isku raacsan yahay ee xisaabaadka.

C= cashuur bixinta Somaliland ee dakhliga ay ku waajibto ee laanta ganacsiga sanad dakhliyeedkaasi

D= isku gaynta qiimaha ay hantidu ku fadhido, qaamaha saafiga ee laanta ganacsiga dhamaadka sanad dakhliyeedka.

4) Xisaabinta dakhliga laanta ganacsiga ee la xeraynayo, qiimaha ay hantidu ku fadhido sanad dakhliyeedka dhamadkiisa waa qiimaha ay hantidu ku fadhido bilawga sanad dakhliyeedka xiga.

5) Cashuurta lagu saaray si waafaqsan xerkan waxay dheeraad ku tahay cashuur kasta oo lagu saaray xeerkan ee dakhliga cashuurtu ku waajibtay ee laanta sida waafaqsan qodobka 56aad laakiin waa hadii aan si kale logu dhigin ujeedooyinka xeerkan oo dhan si cashuur ahaana oo saran dakhliga la cashuurayo.

Qodobka 129aad

Cashuurta Kharashaadka Caalamiga ah

1) Iyadoo loo eegayo xeerkan, cashuurta waxaa lagu soo rogay, qof kasta oo aan Deganayn dalka, oo ka hela saami faaido, dakhliga faaiido qaybsiga khayraadka la soo saaro, kiro, dakhliga khayraadka, khidmadda maaraynta oo kasoo baxa ilo Somaaliland ah.

2) Tacriifada Cashuureed ee la saarayo lacagaha uu helo qofka aan Somaliland deganayn, waa 10%, ee ka dhasha wadarta saami faaido, royalty, kiro, dakhliga khayraadka dabiiciga, khidmada maaraynta ee uu kasbado qofka aan dalka deganay.

3) Inkasta oo Qodobka 125aad (1) uu sidiisa yahay ayaa hadana faaido qaybsiga uu kasbado qofka aan daganayn dalku loo tixgalinayaa oo kaliya dakhli uu ka kasbaday Somaliland marka ay tahay ujeeddada qodobkan oo ah ilaa heer faaido qaybiska laga bixiyo faaidooyin laga helay Somaaliland.

4) Iyadoo loo jeedo faqrada 3aad, haddii shirkad degan ay faa'iido ka hesho illo gudaha iyo dibadda Somaliland ah, waxaa shirkadaa loo tixgalinayaa inay saamiga faaido ay ka bixisay marka hore faaidooyinka ay ka heshay Somaaliland.

(4) Faqrada 1aad, laguma dabaqayo, qadarka ku baxa hawl galada laan aan deganayn Somaliland, iyadoo qadarkaasi uu yahay mid lagu fuliyay hawlgalada ku xusan Qodobka 68aad.

XAFIISKA GARYAQAANKA GUUD EE QARANKA FAAFINTA RASMIGA AH SOLICITOR OFFICE OFFICIAL GAZETTE

Qodobka 130[aad]

Cashuurta la Saaro Lacagaha ay helaan Madadaalayaal ama ciyaartoy aan dalka deganayn

1) Iyadoo la raacayo xeerkan, cashuurbaa la saarayaa madadaaliye kasta oo aan deganayn, ciyaartooy, fanaaniin, muusishanka, ama koox kasta oo madadaalo oo aan deganayn dalka, ama shakhsiyaad ciyaar yahano ah, oo ka helay dakhli bandhig ay ku qabteen Somaliland.
2) Cashuurta uu bixinayo qofka aan deganayn dalka, si qodobkan waafaqsan waa 10% qadarka guud ee:-
   a) Ajuurada uu ka helay, madadaaliyaha dadku oo aan deganayn dalka, ama dad ciyaar yahano ah; ama Dakhliga laga helay, masrixiyad, muusik, ama koox faneed oo kale oo aanDeganayn dalka, ama ciyaar yahano
3) Cashuurbaa lagu saarayaa qodokan koox kasta iyada oo aan loo eegin in masraxiyadda ay leeyihiin xisaabteeda xubno ka mida kooxda ama kooxda oo dhan.
4) Xubin kasta oo kooxda ka mida si wada jir ah ama kala gooni ah ayay u bixinayaan cashuurta uu qodobkani ku jideeyay iyo iyada oo la raacayo Qodobka 133 (c) wayna bixinayaa cashuurta ku bislaatay intaanay ka tagin Somaaliland.

Qodobka 131[aad]

Cashuurta Lacagaha ay helaan Qandraaslayaasha iyo Xirfadlayaashu aan dalka degenayn

(1) Marka loo eego qodobkan cashuur baa la saarayaa qof kasta oo aan dalka deganayn oo dakhli ka kasbada adeeg qandraas oo Somaaliland ah
(2) Cashuurta uu bixinayo qofka aan dalka deganayn sida qodobkani xusayo waa 10% qadarka guud ee lagu bixinayo qofka aan dalka deganayn oo uu ku qaadanayo adeeg qandraas oo Somaaliland ah.
(3) Faqradda (1) laguma dabaqayo royaltiga ama khidmada maaraynta ee cashuurta lagu saaray Qodobka 129aad.
(4) Qodobkan Adeegga Qandraaska Somaaliland waxa loola jeedaa qadraas, aan ahayn qandraas shaqo oo ah: -
   a) Ujeedada ugu muhimsan ee qandraasku waa fulinta adeegyo oo dakhli ka soo saaraya illo Somaliland ah iyo
   b) Alaab kasta oo lagu baahi tiray waxay xoojinaysaa oo kaliya ujeedada.

Qodobka 132[aad]

Cashuurta kuwa aan deganayn dalka ee fidiya adeegga gaadiidka iyo isgaadhsiinta

(1) Marka loo eego xeerkan waxa cashuur la saarayaa qof kasta oo aan dalka deganayn oo wada hawl ganacsi oo markab wadid, kiraysi gaadiid, ama pilot oo dakhli ka hela rakaab fuushan oo uu qaado, xamuul ama boost laga saaro Somaliland ama wadaha gaadiika dhulka oo dakhli ka hela qaadidda xamuulka ama boost oo laga saaray Somaliland.
(2) Cashuurta uu bixinayo qof aan dalka deganayn sida ku xusan faqradda (1) waa 10% qadarka guud ee uu qofku ka helay qaadidda waxana loo aqoonsanayaa ujeedooyinka xeerkan oo dhan inay tahay cashuur ku waajibtay dakhliga.
(3) Faqradda (1) laguma dabaqayo dakhli kasta oo laga helo qaadidda rakaabka fuushan ama xamuulka iyo boostada la saaray, waa marka ay tahay oo kaliya isku wareejin gaadiid.
(4) Haddii qofka aan dalka deganayn hawsha ganacsi ee uu wadaa tahay fariin gudbin isgaadhsiineed. Oo si nooc walba ah dakhliga cashuurtu ku waajibtay ee uu qofku ka helay fariin gudbintaasi uu ku gudbinayo qalab Somaaliland yaalla, fariinta asalkeedu ha ka timaado Somaaliland ama yay ka imaanine, cashuurta ku waajibtay waa 5% qadarka guud ee laga helay fariin gudbintaas.

Qodobka 133[aad]

Qodobada Guud ee Lagu Saaray Cashuurta

Cashuuraha lagu saaray qofka aan dalka deganayn ee ku xusan qodpba 129aad, 130aad, 131aad iyo 132aad waxay dhamaystir u yihiin dakhliga cashuurta la saaray, iyo.

XAFIISKA GARYAQAANKA GUUD EE QARANKA
FAAFINTA RASMIGA AH
OFFICIAL GAZETTE
SOLICITOR GENERAL OFFICE

a) Inaanu dakhligaas ka mid ahayn wadart dakhliga guud ee qofka aan dalka deganayn ee dakhliga helay.
b) Looma ogola in la jaro wax kharash ah ama khasaare ah oo uu galay qofka aan dalka deganayn ee uu ku helayo dakhli iyo
c) Qaanta qofka aan deganayn dalka waa lagu qancayaa haddii cashuurta uu bixinayo laga Reebo laguna bixiyo agaasinka dakhli ururinta sida waafaqsan qodobka 148aad.

Qodobka 134aad
Heshiisyada Caalamiga ah

(1) Heshiis caalami ihi haddii u dhexmaro Dawladda Somaliland iyo Dawlad Shisheeye ama dawladdo shesheeye wuxuu u shaqayn doonaa sidii iyadoo xeerkani xambaarsan yahay heshiiskaasi caalamiga ah.

(2) Ilaa heer waxyaabaha ku dajisan heshiiska caalamiga ee Somaaliland qaybta ka tahay haddii aanay wada shaqayn Karin waxyaabaha ku dajisan xeerkan, waxa la raacayaa waxyaabaha ku dajisan heshiiska caalamiga oo ka qaalib noqonayaa waxyaabaha ku dajisan xeerkan, marka laga yimaado faqradda (5) ee qodobkan iyo Qodobada 47aad iyo 48aad oo ku tacaluqa cashuur ka fogaasho

(3) Haddii heshiiska caalamigu tilmaamayo in ay jirto in la isku kaalmaysto wax isdhaafsi siman oo xagga ururinta cashuuraadka ah oo markaasna agaasinka dakhli ururintu codsi ka helo dhigiisa dal kale oo heshiiskaas waafaqsan oo ah in cashuur laga soo qaado qof Somaliland deggan qadar cashuur ah oo ku bisil qofkaas marka loo eego xeerka cashuurta dakhliga ee dalkaas, agaasinka dakhli ururintu wuxuu qoraal ku ogaysiinayaa qofkaasi inuu soo bixiyo qadarkaasj cashuureed ee lagu leeyahay isla taariikhda lagu cayimay ogaysiiska si loogu gudbiyo xafiiskii cashuurtaas lahaa ee soo codsaday.

(4) Haddii qofku ku guul daraysto inuu u hogaansamo ogaysiiskaas ku xusan faqradda (3) qadarkaas suaashu ka taagan tahay dibaa loo soo xerayn karaa si loogu gudbiyo maamulkii iska lahaa ee dalka kale, sidii iyadoo cashuurtaasi qofku ku bixinayo xeerkan.

(5) Haddii heshiiska caalamigu tilmaamo in dakhliga laga helay il Somaliland ah ay ka daysan tahay cashuurta Somaliland ama uu mudan yahay in laga dhimo tacriifada cashuurta Somaaliland, faaiidada cashuur dhaafkaas ama dhimistaas uma sugnaanin qofna kaasoo, sida ujeedada heshiisku tahay ah mid deggan, meel kale oo qandraas kula heshiisay waa haddii 50% ama ka badan ee mulkiyada asalka ee qofkaasi uu hayo qof ama dad aan deganayn meeshaas kale ee qandraasatay oo ujeedada heshiiska ah.

QAYBTA 10
HABKA LA XIDHIIDHA CASHUURTA DAKHLIGA

Qodobka 135aad
Galaynta xisaab celinta

1. Marka la raaco qodobkan, cashuur bixiye kasta waa inuu keenaa xisaab celinta dakhligiis ee sanad dakhliyeedka wax aan ka badnayn afar bilood oo ka dambaysa dhamaadka sanadka.
2. Xisaab celinta dakhliguwaxay ahaanaysaa qaabka uu tusmeeyay Agaasinka Dakhligu waxa lagu muujinayaa xogta loo baahan yahay, waxana lagu soo gudbinayaa nidaamka uu tusmeeyay Agaasimuhu.
3. Iyada oo a raacayo faqradda (4) xisaab celinta dakhliga waxa saxiixaya cashuur bixiyaha waxana ka mida cadaynta in xisaab celintu sax tahay oo ay dhamaystiran tahay.
4. Haddii cashuur bixiyuhu sharci ahaan hawlgab yahay, xisaab celinta cashuur bixiyaha waxa saxiixaya iyada oo wadata cadayntii ahayd inay sax tahay oo ay dhamaystiran tahay ,wakiilka shaciga ah ee cashuur bixiyaha.
5. Cashuur bixiyaha wata ganacsi waa inuu soo raaciyaa xisaab celinta dakhliga la soo gudbinayo cadayn muujinaysa dakhliga iyo kharashka hawsha ganacsi iyo cadayn muujinaysa hantida iyo qaanta.

XAFIISKA GARYAQAANKA GUUD EE QARANKA FAAFINTA RASMIGA AH OFFICIAL GAZETTE SOLICITOR GENERAL OFFICE

6. Qofka oo aan ahay shaqaalaha cashuur bixiyaha, isagu oo ajuuru ku shaqaynaya, diyaariya ama gacan ku siiya diyaarinta xisaab celinta dakhliga, ama xisaab xidhka, ama dokumenti kasta oo kale oo lala soo gudbiyo xisaab celinta waa inuu saxiixaa xisaab celinta isagoo cadaynaya inuu hubiyay diiwaanada xisaabta iyo wixii kale ee dokumenti ah ee khuseeya ee uu leeyahay cashuur bixiyuhu, isagoo adegsanaya aqoontiisa qofnimo ee ugu wanaagsan, Xisaab celinta iyo dokumentiguba waa inay si sax ah u muujiyaan xisaabaadka iyo hanaankooda la xidhiidha.
7. Haddii qofku diido inuu saxiixo cadayntaas ku xusan faqradda (6) qofku waa inuu u soo gudbiyaa cashuur bixiyaha cadayn qoran oo sababaynaysa diidmada, cashuur bixiyuhu waa inuu cadayntaas diidmada soo raaciyaa xisaab celinta dakhliga.
8. Haddii inta lagu jiro sanad dakhliyeedka: -
   a) Cashuur-bixiye dhinto
   b) Cashuur-bixiyuhu kaco, albaabada loo laabo hawsha ganacsi ama uu galo xaraash si loo Gudo qaan.
   c) Cashuur-bixiye uu Somaliland ka guuro muddo aan cayinnayn ama Agaasimuhu u si kale u arko in xaaladu ku habboon.
   d) Agaasimuhu wuxuu ogaysiis qoran kaga dalban karaa cashuur bixiyaha ama amaano hayaha hadba xaaladu siday tahay, in la keeno wakhtiga ku cayiman ogaysiiska, xisaab celinta dakhliga cashuur bixiyaha muddo aan ka yarayn (12) bilood.
9. Marka uu cashuur-bixiyuhu ku guul-darraysto inuu keeno xisaab celinta Dakhliga sida uu waajibiyey qodobkani, Agaasimuhu ogeysiis qoran wuu ugu magacaabi karaa qof diyaariya soona gudbiya xisaab celinta, xisaab celintaa la keenayna waxa loo qaadan doonaa, si kasta oo loogu jeedo xeerkan, inay tahay xisaab celintatii qofka markii ugu horaysay looga baahnaa in uu xisaab celin keeno.
10. Haddii Agaasimuhu aanu ku qancin xisaab celinta dakhliga, Agaasimuhu isaga oo qoraal ogeysiis ah kaga dalbaya, qofka soo gudbiyay xisaab celinta inuu soo buuxiyo ama uu soo dhamaystiro xisaab celinta si intan ka faahfaahsan.
11. Haddaanu Agaasimuhu ogaysiis qoran aanu ku codsan,xisaab celin lama soo gubin karaan dadkani sida xeerkani dhigayo sanad dakhliyeedka:-
   a) Qofka aan degganayn dalka haddii Qodobka 55 (4) ama Qodobka 133 (c) labadoodaba lagu dabaqo dakhliyada oo dhan ee uu ka helay illo Somaaliland qofkaasi sanad dakhliyeedka.
   b) Qofka deggan ee lagu dabbaqayo Qodobka 55aad (4) ama (5)
12. Cashuur-bixiyayaha looga baahan yahay inuu keeno xisaab celinta dakhliga sida uu farayo Qodobkani, qoraal buuna kaga codsan karaa agaasimaha in loo kordhiyo wakhtiga la keenayo xisaab celinta.
13. Codsiga lagu sheegay farqadda 12aad, waa in la sameeyo wakhtiga ay taagan tahay Keenidda xisaab celintu.
14. Haddii codsiga loo sameeyey si waafaqsan farqadda 12-aad iyadoo uu Agaasimuhuna ku qancayo inaan cashuur-bixiyuhu awood u lahayn inuu keeno xisaab celintaas wakhtigeeda sababta oo ah, maqnaansho uu Somaliland ka maqan yahay, Xanuun, ama sabab kale oo lagu qanci karo, Agaasimuhu wuxu awood u leeyahay inuu qoraal ahaan ku wargeliyo, inuu u dammaanad-qaado Cashuurbixiyaha muddo-kordhinta wakhtigii lagu keenayay xisaab celinta ilaa muddo aan ka badnayn (90) maalmood.
15. Qofka ay qancin weydo go'aanka ku sheegan farqadda 14aad, waxa kaliya ee u furan inuu go'aanka ku gacan-saydho si waafaqsan habka is-hortaag iyo Racfaan ee Xeerkan ku sheegan.
16. Dammaanadda muddo-kordhinta si waafaqsan qodobkan waxba Kama beddalayso muddada ay bislaatay bixinta cashuurta ku sheegan Qodobka 7aad.

Qodobka 136aad

War celinta xogta Ganacsiga

1. Qof kasta oo Ganacsi ka wada Somaliland, isla markaana ka bixiya kharash Dakhliga ka soo gala il-dhaqaale oo Somaliland ah, ha ahaado dakhli adeeg, oo aan ahayn Dakhli shaqo, Ajuuro, maarayn royaltyl, ama Dakhli kale oo uu cayimay agaasimuhu, waa in warbixin laga keenaa, Qodobkan waxa loogu xusay (keenidda xogta Ganacsi) iyada oo loogu keenayo agaasimaha 60 cisho gudohood, ka dib dhammaadka sannad-dakhliyeedka oo kharashkaas dakhli soo saar la sameeyay.

XAFIISKA GARYAQAANKA GUUD EE QARANKA
FAAFINTA RASMIGA AH
OFFICIAL GAZETTE
SOLICITOR GENERAL OFFICE

2. Ka soo Warbixinta Xogta Ganacsi waa in loo sameeyaa qaabka uu cayimay Agaasimuhu, waana in lagu muujiyaa xogta loo baahan yahay.
3. Iyada oo la raacayo farqadda koobaad (1), laguma dabbaqayo waxa kasta oo dakhli lagu bixiyay oo ay ku waajibto IL cashuur laga reebayo sida waafaqsan Qaybta 11aad ee cutubkan.

Qodobka 137[aad]
Xaqiijin

1. Iyada oo la raacayo Qodobka 138aad, Agaasimuhu wuxuu xaqiijinayaa dakhliga cashuurtu ku waajibtay ee cashuur bixiyaha oo ku salaysan xisaab celinta dakhliga ee cashuur bixiyaha iyo xog kasta oo kale oo sugan iyo cashuurta waajibtay sanad dakhliyeed, in la xaqiijiyo dakhligaas waxay ku siman taha Shan (5) sano gudahood laga bilaabo maalintii xisaab celinta la keenay.
2. Agaasimuhu wuxuu karaa, sida waafaqsan go'aan qaadashadiisa ugu fiican, inuu xaqiijin ku sameeyo dakhliga la cashuurayo ee cashuur bixiyaha iyo cashuurta ku waajibtay sanad Haddi: -
   a) Cashuur bixiyeka baaqsado inuu keeno xisaab celinta sanad dakhliyeedka ama
   b) Agaasimuhu ku qanci waayo xisaab celinta dakhliga sanad dakhliyeedka ee cashuur bixiyuhu soo gudbiyay.
3. Haddii agaasimuhu xaqiijin ku sameeyo sida waafaqsan faqradda (2) (b) agaasimuhu waa inuu raaciya cadayn sababaysan oo ah sababta uu agaasimuhu ugu qanci waayay xisaab celinta.
4. Xaalaaha lagu cayimay Qodobka 135aad (8) baahida loo qabo xisaab celinta dakhliga baddelkeeda agaasimuhu wuxuu karaa, iyadoo la raacayo goaan qaadasha ugu fiican ee agaasimaha, inuu xaqiijin ku sameeyo dakhliga cashuurtu ku waajibtay iyo cashuurta uu bixinayo cashuur bixiyuhu sanad dakhliyeedka.
5. Agaasimuhu wax qiimayn ah kuma samaynayo sanad dakhliyeedka qof kasta oo ku sugan hawlaha Qodobka 135aad (11) oo aan looga baahnayn keenidda xisaab celinta dakhliga ee sanadka
6. Haddii Xaqiijin la sameeyo sida waafaqsan qodobkan, agaasimuhu wuxuu cashuur bixiyaha u gaynayaa ogaysiiska qiimaynta uu ku muujinayo: -
   a) Qadarka dakhliga ee cashuurtu ku waajibtay ee cashuur bixiyaha
   b) Qadarka cashuurta ah ee la bixinayo
   c) Qadarka cashurta ee hore loo bixiyay haddii ay jirto
   d) Wakhtiga, meesha, iyo habka loo marayo diidmada qiimaynta
7. Haddii cashuur bixiye keenay xisaab celintii dakhliga ee sanadka, agaasimaha waxa loo arki doonaa inuu sameeyay xaqiijinta dakhliga la cashuurayo ee cashuur bixiyaha iyo cashuurta uu ka bixinayo dakhligaasi sanadkaas ee ah qadarka mid walba xisaab celintu keeda ku muujisay
8. Haddii faqradda (7) la dabaqo xisaab celinta cashuur bixiyaha waxa loo tixgalin doonaa ogysiis qiimayn ah oo uu gaadhsiiyay cashuur bixiyaha agaasimuhu maalinta xisaab celinta la keenay ama taariikhda dhabta ah ee xisaab celinta la keenay, hadba ta dambaysa.
9. Inkasta oo faqradda (7) sideeda tahay hadana agaasimuhu wuxuu u samayn karaa qiimayn cashuur bixiyaha xaaalad kasta oo agaasimuhu u arko inay tahay lagama maarmaan
10. Haddii agaasimuhu soo dalaco qiimayn sida waafaqsan faqradda (9), wuxuu raacinayaa agaasimuhu cadayn uu ku sababaynayo sababta uu ugu arkay inay tahay lagama maarmaan inuu sameeyo qiimayntaas.
11. Qodobkan waxa lagu dabaqayaa oo kaliya cashuur bixiyayaasha lagu cayimay ogaysiiska ee uu ugu daabacay agaasimuhu Daabacaadda Rasmiga ee Dawladda Somaaliland cashuur bixiy ahaan oo Qodobkan lagu dabaqaayo dakhliyeedka.
12. Marka la raaco Farqada (13) iyo (14), agaasimuhu wuxuu awoodaa (3) saddex sano gudahood ka dib gaadhsiinta ogaysiiska qiimaynta inuu sameeyo qiimayn dheeraad ah oo wax lagaga baddalayo qiimayntii hore loo sameeyay.
13. Haddii baahida qiimaynta dheeraadka ahi ku timaaddo sabab isdaba marin ah, wax dambi culus keenaya ama ulakac oo ka timid cashuur bixiyaha ama qof magaciisa ku hadlaya ama xog cusub oo la helay oo la xidhiidha cashuur la bixinayo sanad dakhliyeed kasta, agaasimuhu wuxuu u samayn karaa qiimayn cusub oo dheeraad ah sanad dakhliyeedkaasi.

XAFIISKA GARYAQAANKA GUUD EE QARANKA FAAFINTA RASMIGA AH OFFICIAL GAZETTE SOLICITOR OFFICE

14. Agaasimuhu uma samayn karo qiimayn dheeraad ah oo uu wax kaga baddalayo qiimayn khusaysa qadar hore loo qiimeeyay sanad dakhliyeedka hawshiisa lagu jiro, oo la xidhiidha qadar hore wax looga badalay ama loo dhimay si waafaqsan amar maxkamadeed, ilaa uu amarkasi ku yqimaaddo wax isdaba marin, xumaan qeexan ama ulakac mooyaane.
15. Qiimaynta dheeraadka ah waxa loo tixgalin doonaa si kastaba qiimayn waafaqsan xeerkan
16. Isla marka si macquul ah loo qaban karo ka dib dhamaadka wakhtiga xisaab celinta lagu keenayo sanad dakhliyeedka ee waafaqsan xeerkan, agaasimuhu waa inuu soo saar liis taxane ahoo ah cashuur bixiyayaasha dakhligooda la qiimeeyay ee la xidhiidha sanadkaasi oo lagu xusayo qodobkan liiska dakhligooda la qiimeeyay waana inuu liiskaasi xambaarsan yahay: -

    a) Magaca iyo meesha loogu hagaagayo ee cashuur bixiyaha.
    b) Qadarka cashuurtu ku waajibtay ee qiimaynta lagu sameeyay iyo
    c) Qadarka cashuurta ee la bixinayo

17. Eedayn kasta, ha ahaato madani ama yay ahaanin, sida xeerkani qabo, dokumentiga u muuqda inuuu yahay mid laga soo minguuriyay liiska qiimaynta ee uu ansixiyay agaasimuhu wuxuu noqonayaa nuqulka dhabta ah ee qoraal galinta liiska khusaysa, waxayna cadyn ku filan u noqonaysaa waxyaabaha lagu dhex muujiyay.
18. Maha Wax ogaysiis qiimayn ah, awood siin, ama dokumenti kale oo u muuqda in la sameeyay, la bixiyay ama lagu fuliyay si waafaqsan xeerkan.
    a) Waa la diidadayaa ama waxa loo arkayaa wax aan ansax ahayn ama wax ka Madhan qaabkii loo doonayay.
    b) Waxa saamaynaya sabab khalad dhacay, cillad ama wax ka tagid oo meesha ku Jirta ;

Haddii ay tahay nuxurka iyo natiijadu mid waafaqsan xeerkan iyo qofka dakhligiisa la qiimeeyay ama la doonayo in dakhligiisa la qiimeeyo amaba dokumentigu saameeyay, waa lagu cayimayaa sida waafaqsan ujeedada guud.

19. Haddii agaasimuhu ku qanco in amarka uu sameeyay ama dokumentiga u bixiyay agaasimuhu uu xambaarsan yahay khalad si qeexan looga arki karo qoraalada Qasnada iyo inuu khalaadkaasi yahy mid aanan ku lug lahayn muran ka dhax jira turjumaadda xeerka ama xaqiiqada arinka, agaasimhu wuxuu awoodaa isagoo ujeedadiisu tahay inuu saxo khaladka, inuu wax ka baddalo amarka ama dokumentiga wakhti kasta oo ka horeeya dhamaadka laba sano laga bilaabo maalint la sameeyay ama la bixiyay amarka ama dukumentiga.

Qodobka 138[aad]
Diidmada iyo Racfaanka

1. Cashuur biyaha aan ku qancin qiimaynta dakhligu diidmuu ka keeni karaa qiimayntaasi Isagoo u soo gudbinaya diidmadaasi agaasimaha kuna keenaaya 30 maalmood gudahood laga bilaabo maalinta ogysiiska qiimaynta loo geeyay.
2. Diidmada qiimayntu waxay ahaanaysaa qoraal wana inay si cad u muujinaysaa waxa lagu sababeeyay.
3. Agaasimuhu wuxuu awoodaa isagoo raacaya codsiga qoran ee cashuur bixiyaha, inuu u dheereeyo wakhtiga lagu keenayo diidmada iyada oo agaasimuhu ku qanacsan yahay in dib u dhaca keenitaanka diidmadu ay sabab u tahay maqnaashihiisa Somaliland uu ka maqan yahay, xanuun awgeed ama sabab kale oo macquul ah
4. Haddii agaasimuhu diido inuu siiyo wakhti kordhin sida waafaqsan faqrada (3), cashuur bixiyuhu wuxuu waydiisan karaa Gudida Dacwadaha ku xusan cutubka 6 ee xeerkan inay dib u eegto go'aanka 45 (afartan iyo shan) maalmood gudahood ka dib ogaysiiska goaanka la soo gaadhsiiy
5. Marka diidmada laga fiirsado ka dib, agaasimuhu wuxuu karaa inuu tixgaliyo diidmada gabi ahaa ama qayb ahaan, sababtaas darteedna wax ka bedel ku sameeyo, qiimaynta ama inuu ku gacan saydho diidmadaas, goaanka agasimahana waxa lagu xusi doonaa inuu yahay goaan diidmo
6. Isla marka ay wax qabasho leedahay ee uu goaanka diidmado dhaco, agaasimuhu wuxuu gaadhsiinayaa cashuur bixiyaha ogaysiiska goaanka.

XAFIISKA GARYAQAANKA GUUD EE QARANKA ◆ FAAFINTA RASMIGA AH ◆ OFFICIAL GAZETTE ◆ SOLICI... OFFICE

7. Haddii goaanka diimada aanu agaasimuhu gaadhin sagaashan (90) maalmood gudahood, ka dib markuu cashuur bixiyuhu diidmada u keenay agaasimaha, cashuur bixiyuhu wuxuu yeeli karaa isagoo agaasimaha qoraal ku ogaysiinaya, inuu u qaato in agaasimuhu goaamiyay diidmada ka dib markuu aqbalay.
8. Haddii cashuur bixiyuhu yeelo sida ku xusan faqradda (7) waxa loo arki doonaa in cashuur bixiyaha la gaadhsiiyay goaanka diidmada maalinta goaankiisa loo geeyay agaasimaha.
9. Cashuur bixiyaha ku qanci waaya goaanka diidmada wuxuu ka codsan karaa Gudida Dacwadaha cashuuraha ee lagu aasaasay si waafaqsan cutubka 6 aadee xeerkan
10. Cashuur bixiyhaha ku qanci waaya goaanka Gudida Dacwadaha cashuuraha wuxuu racfaan u gaysan karaa Maxkamadda Gobolka muddo (30) sodon maalmood gudahood markii loo keenay ka dib go'aanka diidmada.
11. Qofka racfaan u keensada Maxkamadda gobolka, shan maalmood oo maalmaha shaqada ah gudahood wuxuu u keenayaa agaasimaha nuqulka racfaanka
12. Racfaanka Maxkamadda Gobolka loo geeyay sida waafaqsan faqradda (10) waxa loogu gayn karaa oo kaliya arrin suaal sharci ka taagan tahay codsiga racfaankuna waa inuu muujiyaa su'aasha ama su'aalaha xeer ee ka taagan racfaanka.
13. Dhinaca wata dacwadda hor taalla maxkamadda gobolka ee ku qanci waayay goaanka maxkamadda gobolka iyada oo arrintu maxkamadda sare ku egtahay, ayuu ka codsan karaa maxkamadda sare inay dib u eegto goaankaas
14. Diidma kasta oo la diido qiimaynta, racfaan kasta oo laga qaato goaanka diidmada oo loo qaato maxkamadda Goboolka, dib u eegis kasta oo ay ku samayso Gudiga Dacwadaha cashuuruhu goaanka diidmada, ama racfaan kasta oo looga qaato goaanka maxkamadda Gobolka ama Gudiga Dacwadaha cashuuraha oo la xidhiidha goaanka diidmada, waajibku wuxuu saaran yahay cashuur bixiyaha inuu xaqiijiyo ixtimaalka ilaa heerka qiimaynta agaasimuhu ay ka badbadis tahay ama ay khaldan tahay.

Qodobka 139[aad]
Bixinta cashuurta la hore marshey

1. Qofka ka hela ama rajeynaya inuu dakhli helo inta lagu jiro sanad dakhliyeed taas oo aan ahayn ama aan ahaan doonin mid isheeda dakhli aan laga sii qabanin cashuur sida waafaqsan Qodobka 143 ama mid cashuuri ku waajibtay sida waafaqsan farqada (5) wuxuu mudan yahay inuu sii bixiyo cashuur bixin aan rasmi ahayn sida waafaqsan qodobkan.
2. Cashuur bixiyaha sii hor mariya cashuur bixin, oo aan qof kaliya ahayn waa inuu Horumariska cashuur bixineed u ku bixiyaa laba qaybood ka hor ama isla maalinta ugu dambaysa bisha lixaad iyo bisha laba iyo tobnaad ee sanad dakhliyeedka, oo ku lug leh qaanta cashuurta dakhliga ee cashuur bixiyaha ee sanadkaasi.
3. Iyadoo loo jeeddo faqradda (2), qadarka la sii dhiibay ee cashuurta hore-mariska qayb kasta ee sanad dakhliyeedkaas waxa loo xisaabinayaa si waafaqsan qaacidadda: -

(50% x A) – B

Haddii:- **A** = Qiyaasta casuureed ee cashuur bixiyuhu ku bixinayo horumariska cashuureed ee sanad dakhliyeedka, **B** = Waa qadarka cashuur kasta oo la hayo sida waafaqsan xeerkan, ka hor maalinta ay taagan tahay in la bixiyo qaybta cashuurtu, taasoo uu ka bixinayo cashuur qadar kasta oo dakhli oo uu helay cashuur bixiyuhu sanad dakhliyeedka oo ka mid ah wadarta dakhli ee cashuur bixiyaha sanadkaasi..

4. Cashuur bixiyaha shaqsiga ah waxa ku waajib ah in ay cashuurt hore-marin ah ku bixiyo afar qaybood, ka hor ama maalinta ugu dambaysa bisha sadexaad, lixaad, sagaalaad iyo laba iyo tobnaad ee sanad dakhliyeedka oo ku lug leh qaanta cashuur bixiyaha ee cashuurta dakhliga ku waajibaysa sanadkaasi.
5. Iyadoo ujeedadu tahay sida ku xusan faqradda (4), qadarka ah qayb kasta oo horemarin ah ee sanad dakhliyeedka waxaa lagu xisaabin doonaa si waafaqsan qaacidadan- -

XAFIISKA GARYAQAANKA GUUD EE QARANKA FAAFINTA RASMIGA AH OFFICIAL GAZETTE SOLICITOR ... OFFICE

(25% x A) - B

Marka: - **A= Cashuurta la qiimeeyey ee saran dhiibaha cashuur hore maris sanad dakhliyeedkaas, B =** Waa qadarka cashuur kasta oo la sii guddoomay si xeerkan waafaqsan, ka hor muddadii ay bislaanaysay bixinta qaybaha deebaajiga saran qadar kasta oo uu helay sanadkaasi inta lagu jiray sanad dakhliyeed, kaas oo lagu dari doono dakhli duuban ee sanad kaasi

6. Ka dib qoraalka codsiyeedka cashuur bixiyaha, agaasimuhu haddii sabab macquul ah lala yimaado, wuu kordhin karaa wakhtiga ay ahayd in lagu guddo qaybaha cashuurta hore-mariska ah ama aqbali karaa bixinta qaybo isleeg ama kale badan.
7. Qaybaha cashuurta hore -mariska ah,markay bislaatay bixinteeddu,waa qaan u bislaatay dawladda Somaliland, **Agaasimuhu waxa uu Tilmaamaha xeerkan ayuu u raacayaa ururinta iyo soo xaraynta cashuurta aan rasmiga ahayn.**
8. Qayb kasta oo hour-mariska cashuurta ah waa in la galiyaa xisaabta cashuurta Dakhliga la qiimeeyay ee cashuur bixiyaha sanad dakhliyeedka ee qaybaha cashuur bixintu khusayso.
9. Haddii isugeynta qaybaha la galiyey Xisaabtu sida waafarsan farqada(8) ay ka badato Cashuurta Dakhliga Cashuur Bixiyaha ee la qiimeeyey sanadkaasi, dheeraadka waxaa maaraynaya Agaasimaha sida waafaqsan Qodobka 141aad (3)
10. Cashuur bixiyaha wax qadima qaybta cashuurtaas ee uu bixiyey waa loo celinayaa haddii aanu ahayn ka waafqsan faqrada 9aad.
11. Sida uu dhigayo Qodobkani" Cashuur Bixin Odoros ah' macnaheedueedu wuxuu ku yaala Qodobka 140aad.

Qodobka 140aad
Cashuurta Odoroska ah ee la bixinayo

1. Cashuurta Odoroska ah ee la bixanayo ee Cashuur Bixiyaha Cashuurta qadima ee sanad dakhliyeedku waa:-
   a) Marka ay noqoto Cashur Bixiyaha Qodobka 55aad (5) lagu dabakhay qadarka lagu gooyay shaxda sadexaad ee xeerka sanadkaas cashuurta laga bixinayo Dakhliga guud ee Cashuur bixiyaha, cashuurtiisa la odorosay sanadkaas, sida waafaqsan faqrada 2aad.
   b) xaalad kasta oo kale qadarka la xisaabiyay iyadoo lagu xisaabinayo tacriifada cashuurta ee shaqaysa sanadkaas, oo la saarayo qadarka uu odorosay cashuur bixiyuhu inay tahay dakhliga cahuurtu ku waajibtay ee cashuur bixiyaha sanadkaas sida waafaqsan faqradda 3aad
2. Cashuur qadime kasta oo Qodobka 55 (5) lagu dabaqay, waa inuu soo gudbiyaa odoroska wadarta dakhligiisa guud sanad dakhliyeed kasta waana inay la socota odoroska dakhliga sanadka cadaynta wadarta dakhliga guud ee dhabta ah ee cashuur bixiyaha ee sanad dakhliyeedkii ka horeeyay.
3. Cashuur qadime kasta oo aan ahayn midka lagu dabaqayo Qodobka 55 (5) waa inuu soo Gudbiyaa odoroska dakhliga la casuurayo ee uu heli doono cashuur bixiyuhu sanad dakhliyeedka oo ku lug leh cashuurta aan rasmiga ahayn oo uu bixinayo ama laga yaabo inuu bixiyo cashuur bixiyuhu.
4. Odoroska cashuur qadime si waafaqsan, faqrada (2) ama (3), waa inay noqoto qaabka uu u cayimay agaasimuhu iyadoo loo gayn doono agaasinka wakhtiga ay bislaatay in la bixiyo qaybta ugu.
5. Odoroska cashuur qadimaha ee ku xusan faqradda (2) ama (3) dhaqan galkiisu wuxuu ahaanayaa sanad dakhliyeedka oo dhan hadaanu cashuur bixiyuhu u soo gudbinin qadimaadda agaasinka mooyaane, ku noqoshada odoroska waxa lagu xisaabinayaa oo kaliya cashuurta ah ee uu bixinayo cashuur bixiyuhu ka dib maalinta dib ugu noqoshada odoroska loo keeno agaasinka.
6. Hadii uu cashuur bixiyaha cashuurta qadimaa ku guul daraysatay inuu keeno wadarta dakhliga guud ama dakhliga la cashuurayo sida laga doonayo ee ku xusan faqradda (2) ama (3), odoroskaas cashuur bixiyaha ee sanad dakhliyeedka waxay ahaan doontaa taa uu agaasimuhu qiyaasay oo odoros ah.

XAFIISKA GARYAQAANKA GUUD EE QARANKA FAAFINTA RASMIGA AH OFFICIAL GAZETTE SOLICITOR GENERAL OFFICE

Qodobka 141aad
Lacag Celinta

1. Cashuur bixiyuhu wuu ka codsan karaa Agaasimaha Cashuur celin, taas oo la xidhiidha, sanad dakhliyeed kasta, oo qofku cashuuta uu bixiyay tahay mid laga reebay, qaybo cashuur bixineed, ama si kale uu u bixiyay oo ka badan cashuurtii lagu qiimeeay ee ku bislaatay ee ahayd inuu bixiyo, sanadka.
2. Codsi lacag celinta cashuureed ee ku xusan qodobkan qoraal baa loogu gaynayaa agaasimaha Shan sano gudahood laga bilaabo hadba tii dabaysa oqran, shan sano ka dib wakhtiga:-
   a) Maalintii uu Gaadhsiiyay Agaasimuhu ogaysiiska qiimaynta, ee sanad dkhliyeedka codsiga lacag celintu la xidhiidho.
   b) Taariikhda cashuurta la bixiyay.
3. Haddii Agaasimuhu ku qanco in cashuur siyaado ah la bixiyay, waa in uu : -
   a) Wuxuu ka Goynayaa siyaadada cashuur kasta oo ku bislaata cashuur bixiyaha.
   b) Haddii waliba dheeraad sii hadho oo ay dhacdo, wuxuu ku gudayaa qaan kasta oo ku taagan cashuur bixiyaha oo uu ku bixinayo cashuuraad kale oo aan lagu muransanayn ama wuxuu ku bixinayo qadimaad cashuureed inta lagu jiro sanad dakhliyeedka ee cashuur celinta la samaynayo, iyo
   c) loo celiyo inta u hadhay cashuur bixiyaha haday jirto.
4. Haddii Agaasimaha looga baahdo inuu qof u celiyo qadar cashuureed oo dheeraad ah oo ku imaanaysa :-
   a) Codsi lacag celineed oo loo keenay agaasimaha si waafaqsan xeerkan, ama
   b) Goaan Gudida Dacwadaha Cashuurahaama maxkamad caadiya ee ku xusan Qodobka 138aad Agaasimuhu waa inuu celiyaa,ajuurada lacag celinta dambe oo dhan 2% bil kastaba laga bilaabo maalinta qofku codsiga lacag celinta keenay ilaa maalinta ugu dambaysa ee lacagcelinta la samaynayo..
5. Agaasimuhu waa inuu 30-cisho gudahood, go'aanka uu ka gaadhaay codsiga lacag Celinta si waafaqsan faqrada (1) gaadhsiiyaa qofka soo codsaday lacag celinta qoraal, uu ku ogaysiinayo go'aanka.
6. Qofka ku qanci waayay go'aanka lagu sheegay faqrada (4) (a) ee qodobkan waxa kaliya ee uu ku diidi karaa go'aankaas, isagoo raacaya habka ishor taag iyo Abiilka ee ku sheegan Qodobka 138aad.

Qodobka 142aad
Xisaab Celinta Cashuureed ee Kiradda

1. Qofka la saaray cashuur waafaqsan qodobka shanaad, waa inuu keenaa xisaab celinta dakhliga kirada sanad dakhliyeed kasta ugu dambayn bisha afraad ka dib sanad dakhliyeed kaasi.
2. Qodobka 135aad ilaa 141aad ayaa lagu dabaqayaa, wax ka badal kasta oo lagu sameeyo cashuurta lagu soo rogay Qodobka 56aad.
3. Si looga fogaado shaki, Agaasimuhu waxa uu cayimayaa qaabka xisaab celinta dakhliga kirada ee waafaqsan xeerkan

QAYBTA 11
CASHUUR KA REEBID IL DAKHLI

Qodobka 143aad
Cashuurta ay Reebayaan Loo Shaqeeyayaashu

1. Loo shaqeeye kasta waa inuu ka reebaa cashuurta dakhliga kasabka shaqo ee uu siiyo shaqaalihiisa sida uu farayo xeer nidaamiyaha lagu sameeeyay Qodobka 51aad.
2. Waajibaadka loo shaqeeyaha ah inuu cashuurta ka reebo shaqaalihiisa sida waafaqsn faqrada (1) hoos looma dhigayo ama meeshana lagama saarayo sababta oo ah loo shaqeeyuhu xaq buu u leeyahay ama haddii si kale loo dhigo waa waajib saran inuu ka soo jaro oo uu ka reebo qadar cashuur ah lacag kasta oo uu shaqo la qabtay ku bixinayo.

XAFIISKA GARYAQAANKA GUUD EE QARANKA
FAAFINTA RASMIGA AH
OFFICIAL GAZETTE
SOLICITOR GENERAL OFFICE

3. Waajibaadka loo shaqeeyaha inuu cashuur reebo sida waafaqsan faqradda (1) waa la fulinayaa in kasta oo ay jirto in xeer kasta oo kale sheegayo in dakhliga shaqada ee shaqaaluhu aan la dhimayn ama aanay ahayn wax cashuur loo qabsan karo.

QAYBTA 11
CASHUUR KA REEBID IL DAKHLI
Qodobka 144[aad]
Bixinta saami Qaybsiga Faaiidada Ee Saamilayda Daggan Dalka

1. Shirkadda deggan dalka ee siisa saami faaiido qaybsi saamilay deggan dalka waa inay cashuurta ku waajibtay ka reebtaa wadarta la bixinayo kana reeba tacriifada dhan 10% oo wadartaasi.
2. Qodobkan laguma fulinayo haddii dakhliga qofka shakhsiga ahi ka daysan yahay cashuurta marka uu ku jiro gacanta saamiilaha.

Qodobka 145[aad]
Bxinta Kharashka Alaabta Iyo Adeegga

1. Haddii Dawladda Somaaliland, Hayad dawladeed, Dawladda dagaanku, Shirkad kasta oo ay gacanta ku hayso Dawladda Somaaliland ama cid kasta oo loo xil saaray oo uu ogaysiiya Wasiirku, oo qodobkan lagu xusayo wax bixiye oo uu biyo qadar ka badan hal million shillin isagoo ku siinayo qof kasta oo Somaaliland jooga,
   a) Haqab tirka alabbo ama shayyaal nooc kast oo ay ahaadaan.
   b) Haqab tirka nooc kasta oo adeega kharash bixiyuhu waa inuu cashuurta ka reebaa wadarta lacagta la bixinayo laguna reeba tacriifo dhan 6% lana gudoonsiiyaa qofka cashuurta laga reebay xaashida lacag Qabashada guud cahuur ka reebidda qodobkan waxa waajibinaya Qodobka 151aad.
2. Haddii: -
   a) Haqabtirku yahay mid si kala gooni ah loogu keeno alaabo ama adeeg loogu fidiyo oo haqabtir kastabaa yahay hal million oo shilin ama ka yar iyo
   b) Waxaa macquul ahaan lahayd in alaabtaas, ama waxyaabahaas kala goonida loo keeniay ama adeegyadaas loo fidiyay loo samayn lahaa hal haqabtir oo ka badan hal millionshilin.
3. Qodobkan looma raacayo kuwan: -
   a. Haqab-tirka Warshadaha iyo Mishiinada
   b. Haqab-tirka daaweynta dadka iyo xoolaha
   c. Haqab-tirka Alaabta Waxbarashadad
   d. Haqab-tire: -
      I. Ka cashuur dhaafka leh sida waafaqsan xeerkan ama
      II. Ka Agaasimuhu ku qanco inuu si joogto ah ugu hogaansan yahay wajibaadka la saaray haqab-tiraha sida waafaqsan xeerkan.

Qodobka 146[aad]
Bixinta kharashaadka caalamiga ah

1. Qofka kasta oo kharash bixiya noociisu ku xusan yahay Qodobka 129aad ama 130aad waa inuu ka reebaa Cashuurta saran kharashkaas, sida uu xusayo qodobka khuseeya.
2. Xayaysiiye kasta, ama Wakiil, ama qof la mid ah: -
   a) Xuquuq Hawleed ama xuquuq shaqo oo la siiyey qof aan dalka daganayn oo ah Maaweeliye, ama Ciyaartow ama
   b) Qofka masuulka ka ah Ururinta Dakhliga guud ee hawl qabadka Masraxiyada, Muusig, ama kooxo kale oo aan dalka dagaynayn oo madadaaliyaal ah ama Ciyaartow ah, waa inuu ka reebaa cashuurta ku waajibtay Xuquuqda shaqo ama dakhliyadaas.
3. Cid kasta oo Cashuur dhaaf haysataa wuu ka reeban yahay in loo raaco Qodobkan kor ku xusan.

XAFIISKA GARYAQAANKA GUUD EE QARANKA
FAAFINTA RASMIGA AH
OFFICIAL GAZETTE
SOLICITOR GENERAL OFFICE

Qodobka 147aad
Reebitaanka Cashuurtu Waa Dhamaystir

Hadii cashuurta lagu reebo si waafasan Qodobka 144aad ee kharashka lagu bixiyo faaiida qaybiska lama siiyo qof deggan dalka: -

(a) Cashuur reebiddu waa dhamaystir.
(b) Qaan cashuureed oo danbe la saari mayo cashuur bixiyaha oo ku lug leh Dakhliga cashuurtu la xidhiidho.
(c) Dakhliga lagu dari mayo dalh; iyo kale oo cashuur bixiyuhu leeyahay ujeedaduna tahay xaqiijinta Dakhliga la cashuuraуp
(d) Waxba loo jari mayo kharash iyo khasaare loo galay in lagu soo saaro dakhli.
(e) Lacagcelin cashuureed la samayn mayo.

Qodobka 148aad
Bixinta Cashuur ta la Reebay

1. Wakiilka cashuurta reebay waa inuu agaasinka ku xereeyaa cashuurta uu reebay ama uu reebi doono sida qaybtan ku xusan Shan iyo Tobn maalmood 15 gudahood ka dib dhamaadka bisha uu bixiyay kharashka casuurtu ku waajibtay.
2. Tilmaamaha xeerkan ee la xidhiidha ururinta iyo dib u soo xeraynta cashuurta waxa lagu fulinayaa qadar kasta oo waafaqsan qaybtan sidii iyadoo cashuur ah.

Qodobka 149aad
Ku guul Daraysiga in Cashuurta la Reebo

1. Wakiilka cashuurta reeban haddii u ku guul daraysto inuu cashuur reebo sida waafaqsan xeerkan, isaga naf ahaantiisay saran tahay inuu ku bixiyo agaasinka qadarka cashuurta ee aan la reebin, laakiin wakiilka cashuurta reebaa wuxuu xaq u leeyahay inuu dib uga qaato qadarkaas qofka lacagta la siiyay ee cashuurta lagu leeyahay.
2. Tilmaamaha xeerkan ee la xidhiidha ururinta dib u soo xeraynta cashuurta waxa lagu fulinayaa qaanta lagu saaray faqrada (1) sidii iyadoo cashuur ah.

Qodobka 150aad
Keydinta qoraalada wax laga bixiyay iyo Cashuurta Laga Reebo

1. Wakiilka cashuurta reebaa waa inuu hayaa, xafidaa una diyaariyaa kormeer uu ku sameeyo agaasimuhu, kayd xasuuseed oo muujinaya iyada oo ay la xidhiidho sanad dakhliyeed kasta : -
   (a) Bixinta loo sameeyay qaataha
   (b) Bixinta Cashuurta la reebay
2. Qasnadaha xusuuseed ee lagu xusay faqradda (1) waa inuu xafidaa wakiilka cashuurta reebaa muddo dhan (5) Shan sanad oo sanad dakhliyeedyo ah ka dib dhamaadka sanad dakhliyeed uu la xidhiidho qasnadaha xasuustu.
3. Wakiilka reeba cashuurtu waa inuu siiyaa qofka kharashka la siinayo cadayn muujinaysa cashuurta lagu yeeshay oo lagu bayaaminayo lacagaha la siiyay qadarkooda iyo cashuurta laga reebay sanad dakhliyeedka.
4. Qofka lacagaha qaatay waxa looga baahan yahay inuu xisaab celin dakhli keeno ay ku lifaaqan yihiin cadaymo wixii la siiyay sanad dakhliyeedkaasi xisaab celinteeda la keenay.
5. Agaasimuhu wuxuu ka codsan karaa wakiilka cashuurta la reebay inuu u ogolado hantidhawr hubiya kaydkiisa xusuus dhawrka si uu ansixiyo saxnaanta cadaynta cashuurta lagu yeeshay.

Qodobka 151aad
Hab dhaqanka iyo mudnaanta cashuurta la reebo

1. Wakiilka cashuurta reebaa cashuurta uu reebo ee waafaqsan qodobkan:-
   a) Uu amaano u hayo wakiilka cashuurta reebaa oo ay leedahay Dawladda Somaaliland.

XAFIISKA FAAFINTA ... DOWLADDA JAMHUURIYADDA SOMALILAND OFFICIAL GAZETTE

b) Aan waxba loo qabsan Karin marka ay noqoto daynta ama qaanta cashuurta la reebay oo la soo xerayn waayay Iyo marka ay arrintu noqdo in wakiilka cashuurta reeba hantidiisa dayn lagu yeeshay loo xaraasho ama kaco, cashuurta uu reebay ee uu hayay sida xeerkani xusayo qayb ka noqon mayso hantida daynta, ama musalafnimada loo xaraashayo, ama la wareejinayo, agaasinka dakhli ururintuna waa ka leh qaybta ugu horaysa marka hantidaas la qaybinayo.

2. Qadar kasta oo wakiilka cashuurta reeba looga baahan yahay sida xeerkani xusayo inuu ka reebo kharashka uu bixinayo:-
   a) Waa ta ugu horaysa ee la saarayo kharashka.
   b) Cashuur reebiddu way ka mudan tahay jaritaan kasta oo kale oo wakiilka cashuurta reebaa looga baahan yahay inuu sameeyo oo ku imaanaysa amar maxkamadeed ama xeer kasta oo kale.
3. Qadarka cashuurta laga reebay ee ku xusan qaybtan waxa loola dhaqmayaa dakhli uu helay qofka bixinayaa marka cashuurta laga reebayo.
4. Wakiilka cashuurta ku reebay sida ku xusan qaybtan oo qadarkaa uu reebayna u xawila agaasinka dakhliga waxa loola dhaqmayaa inuu bixiyay qadarka uu cashuurta ka reebay oo uu siiyay qofka cashuurta laga reebay ujeedaduna tahay inay meesha ka baxdo sheegasho kasta oo ka timaadda qofkaas kharasha la siinayo.
5. Cashuurta laga reebay kharashka la bixinayo sida ku xusan qaybtan waxa loo qaadan doonaa inuu bixiyay qofka kharashka la siiyay marka laga reebo cashuurta dhamaystirka ah, cashuurta ururiyaa waa inuu ka reebaa cashuurta guud ahaan qofka sanad dakhligiisa lagu qiimeeyay, sababta oo ah waa qayb qiimaynta laga bixiyay.

CUTUBKA 3 CASHUURTA BADEECADAHA IYO TA ADEEGAYADA

QYABTA I
CASHUURTA BADEECADAHA

Qodobka 152[aad]
Cashuurta Lagu waajibiyay Badeecadaha

1. Cashuurtani waxay ku waajibtay:
   a) Badeecad kasta oo cashuurtani ku waajibto, sida ku cad Qodobka 153aad ee uu leeyahay Wershadle diiwaangashani, iyo
   b) Badeecad kasta oo la soo dejiyay cashuurtanina ku waajibtay, sida ku cad Qodabka 154 aad.
2. Tacriifada Cashuurta badeecadaha wershaduhu soo-saaraan waa 5% (boqolkiiba Shan) oo ah qiimaha badeecada cashuur galka ah, marka laga reebo alaab la dhoofinayo, taasi oo tacriifta cashuurtu tahay.
3. Tacriifada cashuurta ku waajibtay badeecadda la soo dejiyey waa 5% oo ku dhacaya qiimaha badeecada la soo dejiyey.
4. Cashuurta la bixinayo ee badeecad kasta oo cashuur galka ah waxa bixinaya Wershadlaha diiwaangashani waxa uu u gudbinayaa bixinteeda Agaasimaha, ama waxa bixinaya soo dejiyaha; hadii aanu soo-dejiyuhu ahayn soo-saare diwaan-gashan, soo dejintana u isicmaalaya in lagu so saaro badeecada uu soo saarayo wershadlaha Diiwaangashan.
5. Cashuurta waajibka ku ah wershadlaha soo-saara badeecadaha cashuur galka ah, waxa ay waajibaysaa Lana bixinayaa marka la keeno ama ay iib-gasho badeecadaha la soo saaray xisaabcelinta badeecadaasna ay mudadeedii taagan tahay.
6. Cashuurta ku waajibtay soo dajiyeha waxay waajibaysaa marka ay timaado goobta *(Marsada)* ay ka soo degtay badeecadaas, isla markaas ururinteedana waxaa laga qaadi doonaa Cashuurta kastamada ee ku xusan xeerka kastamada Soomaaliland, ee dhaqan galka ka ah.
7. Kalmada "dhoofinta badeecadaha" (export of goods) macne ahaan waxay noqonaysaa badeecad kasta oo loo dhoofinayo dalka debadiisa ama loo diyaariyay halka loo dhoofinayo ama lagu isticmaalayo meel ka baxsan gudaha Dalka Somaliland.

XAFIISKA GARYAQAANKA GUUD EE QARANKA FAAFINTA RASMIGA AH OFFICIAL GAZETTE SOLICITOR GENERAL OFFICE

Qodobka 153aad

Badeecadaha Cashuur gal ah

1. Erayga "Badeecadda Cashuur galk ah" *(taxable supply)* waa badeecad kasta (oo aan ahayn kuwa cashuurta laga reebay (exempted) oo ah badeecad uu soo saaray wershadle, kuna farsameeyay gudaha Somaliland loona sameeyay arin xidhiidh la leh ujeedo ganacsi.
2. Erayga "keenida Alaabta "supply of goods" waa: -
   a) Badeecad kasta marka lakala iibsado, lagu doorsady mid kale, ama si kale loo wareejinayo xaqa isticmaalka lahaanshaha badeecadaas ama
   b) Badeecad kasta oo looga faa'iidaysto si gaar ahaaneed, xitaa haddii taasi ay tahay mid lagu kasbaday badeecada cashuurta laga reebay, ama
   c) Badeecad kasta oo deeq ahaan loo siiyay isticmaalkeeda ama xaqa isticmaalka badeecad kasta oo kiraysan, ku jirta heshiis iib iyo kiro isugu jira, ama kirada lacagta.
3. Bixinta adeegyada ee la xidhiidha soo-saarista badeecada waxa ay ka mid noqonaysaa badeecadaas.
4. Iyada oo la raacayo farqada (3), hadii keenistu ka kooban tahay badeecada iyo adeeg, Agaasimaha ayaa go'aamin doona isaga oo ku salaynaya si kasta oo macquula ilaa iyo xadka keenida badeecadaas loo qaadan karo keenida badeecada, hadii ay tahay alaab cashuur gal ahsababaha Qodobkan laguma cashuuri karo sida ku cad Qodobk 165aad.
5. Keenida badeecaddu waxa ay ka dhacdaa goobta uu badeecadda ku wareejiyoama uu ku diyaariyay qofka badeecada keenayaa ama, hadii goobta lagu wareejiyay ama lagu diyaariyay ay ku lug yeelato gaadid (rar), goobtu waa halka rarka badeecaddu ay ka bilaabanto.
6. Keenida la sameeyay iyada oo xidhiidh la leh wadida hawl ganacsi uu leeyahay qof hadii keenistaas uu qayb ka yahay, ama ay tahay mid xidhiidh la leh, hawl qabad kasta oo madax banaan ee qofka, wax kasta oo ay ujeedadu tahay ama natiijada hawshaasi leedahay.
7. Badeecada cashuurta laga dhaafay waxa ka mid ah kuwan soo socda: -
   a) Keenida cuntooyinka dadku isticmaalo (marka laga reebo cuntada la kariyay ee loo adeegsan doono cunno ahaan, ama cuno diyaarsan ahaan), keenida Badeecada guud ahaan loo isticmaalayo wax-barasho ahaan, iyo kuwa hay'adaha caawimada ee uu xaqiijiyay Agaasimuhu marka laga reebo badeecada shakhsi ahaan ay u isticmaalaan xubnaha iyo shaqaalaha hay'adahaasi iyo ururadaasi.
   b) Keenida kombuyuutarada, qaybaha kombuyuutarada iyo barmaamijyadooda.
   c) Keenida badeecada loogu tala galay dad tabaalaysan oo ay aafooyin dabiici ahi saameeyeen ama gurmad bani aadminimo, ilaa iyo xadka uu Wasiirku ku cayimo ogaysiin waqtiga masiibada ama gurmadka;
   d) Keenida alaabta farmasiyada ama qalabka diyaarinta daawooyinka waxa lagu xusi doonaa wareegto uu soo saaray Wasiirku.
   e) Keenida agabka caafimaadka ama qalabka loo isticmaalo ee si gaar ahaan loogu talo galay shakhsiyaadka qaba xanuun ama curyaanimo waxa lagu sheegi doonaa wareegto uu soo saaro Wasiirku.
   f) Keenida Buugaagta qoran (textbooks) ama qalabka kale ee wax lagu barto ee loo qaabeeyay in lagu adeegsado iskuulada ama barmaamijyada dadka waaweyn loogu tala galay, waxaana ay ka mid yihiin kuwa wareegtada lagu cadayn doono.
   g) Iyada oo la raacayo Farqada (8), badeecada uu soo saaro wershadle diwaan gashani, ama qof ku jira ganacsi macdan qodiseed ama dhirayn:
      I. Sida alaabta caydhiin ama walxaha kale ee loo isticmaalo warshadaynta, ama
      II. Qalabka raasamaaka ah; iyo
      III. Keenida badeecada qayb ka ah gudbinta ganacsi wax soo saaraya oo ah arin u dhaxaysa wershadle diwaan gashan oo ku socda wershadle diwaan gashan oo kale.
8. Hadii Wershadlaha diiwaangashani, uu keeno badeecad cashuuri ku waajibtay, iyo mid laga reebayba, keenista alaaba caydhiin ee loo adeegsado warshada ama waxyaabaha kale ee la galiyo, ama alaabta raasamaalka ah waxa cashuurta lagaga dhaafay oo kali ah sida ku cad farqada (7) (f) ilaa iyo xadka alaabada caydhiin ama wax galinta kale, ama alaabta raasamaalka ahi ay isticmaalayaan wax soo saare marka la sameynayo alaab la cashuuri karo.

XAFIISKA ... OFFICIAL GAZETTE SOLICITOR GENERAL OFFICE

9. Qodobkani, hadii aanay nuxurka si kale u sheegin, macnahoodu waa sidan:
   a) Erayga "Isticmaalka Qofka iska leh" waxa uu macnihiisu yahay:
      I. Waa marka alaabta looga faa'iidaysanayo si aan ganacsi ahayn, oo uu kujiro isticmaalka qof ay xidhiidh leeyihiin, ama
      II. Wareejinta uu sameeyo qof wax soo saara oo uu wareejiyo waxa uu soosaaro iyada oo aanu waxba ka dheefayn.
   b) Erayga "badeecad" waxa uu macnaheedu yahay badeecad kasta oo guurto ah lana taaban karo.
   c) Erayga "Wershad" waa farsamaynta wax kasta oo la taaban karo ama warshadayn kasta oo bedasha shaygu waxii uu ahaa ama wax ka bedesha nooceeda, ama qaabkeeda ama muuqaalkeeda, waxana ku jira xidh xidhka alaabooyinka furfuran.
   d) Erayga "Wershadle" waxa uu macnahiisu yahay qof kasta oo soo saarabadeecad.
   e) Erayga "Agabka Raasamaalka ah" "capital goods" qalab kasta warshadeed ama agabka kale (oo ay ku jiraan wixii alaab badal ah balse aysan ku jirin gawaadhidu) ee si gaara iyo si toosaba loogu adeegsado iyo si toos ah loogu adeegsado warshadaynta.

10. Hadii ganacsi la wareejiyay oo laga wareejiyay hal wax soo saare oo diwaan gashan laguna wareejiyay mid kale iyada oo la raacayo Farqada (7) (f), qofka la wareegay waxa loo tixgalin doonaa wax soo saaraha badeecad kasta oo lagu wareejiyay oo uu soo saaray qofka wareejiyay.

Qodobka 154aad

Badeecadaha la soo dejiyo ee cashuur galka ah

1. ("Badeecadaha la soo dejiyo ee ay cashuurtani ku waajibtay" "taxable import" waa dhamaan badeecdaha dalka ka soo gala debada oo dhan, marka laga reebo kuwa cashuurtan laga dhaafay.
2. Badeecdaha soo gala dalka ee cashuurta laga reebay sidoo kale iyana lagu yeelan maayo wax cashuura ah keenistooda hadii ay tahay badeecadaas in la keeno gudaha Somaliland.
3. Eragyga "Badeecadaha Lasoo dajiyo" "import of goods" waa alaab kasta oo la keeno gudaha dalka Somaliland.
4. bixinta adeegyada raacsan soo dajinta ama keenida badeecada waxay ka mid noqon doonaan badeecada la soo dajiyay, taas oo ay ku jiraan kharashka khidmada, cabbaynt, noolka (rarka), caymiska, iyo damaanad qaadyada la bixinayo ama sababta loo soo dejiyay (warranty costs payable on, or by reason of the import).
5. Soo dajinta Badeecadu waxay dhacdaa: -
   a) Badeecadaha ku soo gala dalka iyada oo la raacayo Xeer Tacriifadeed oo wadan shisheeye si dalka Soomaaliland loogu isticmaalo, tariikhda iyo wakhtiga ay soo galaan, ama
   b) Xaalad kasta oo kalana, taariikhda badeecadaas la keenay Dalka Soomaaliland.

Qodobka 155aad

Waqtiga Keenista

1. Wakhtiga ay imaanayso alaabtu wuxuu noqonnayaa hadba kii soo horeeya-
   a) Taariikhda la soo saaro qaansheegta cashuurta alaabtaas, ama
   b) Taariikhda qaansheegta cashuurta alaabtaas loo baahday in la soo bixiyo sida ku cad Qodobka 160aad.
2. Keenida alaabta qaab ah in alaabta uu adeegsado qofka iska lihi waxa ay dhacdaa taariikhda marka ugu horeysa ee badeecadaas loo keenay cida iska lihi gaarkeeda u isticmaasho mid cashuurta laga dhaafay.
3. Keenida alaabta ee lagu keeno heshiis ah iib iyo kiro wada socda ama kiraynta lacagta waxa ay dhacday bilawga taariikhda heshiiska ama kirada.

Qodobka 156aad

Qimmaha Cashuur Galka ah. (Taxaple amount)

1. Marka laga reebo xaaladaha cutubkani si kale u dhigay, xadiga la cashuurayo ee alaabta cashuuri ku waajibtay, wuxuu noqonayaa qiimaha laga baxsho alaabtaasi.

XAFIISKA GARYAQAANKA GUUD EE QARANKA FAAFINTA RASMIGA AH OFFICIAL GAZETTE SOLICITOR ... OFFICE

2. Xadiga cashuuri ku waajibtay ee adeegyada soo socda ee cashuurtu ku waajibtay waa qiimaha iibka saxda ah ee uu suuqa joogo adeegaasi:-
   a) Keenida alaabta cashuuri ku waajibtay ee hoos imanaya heshiis kiro iyo iib is-wata, ama kiraysiga lacagta.
   b) Alaabooyinka sida gaarka ah looga faa'iidaysanayo, iyo
   c) Alaabta ama Adeegyada ay cashuuri ku waajibtay ee dad xigto ah ee bilaash lagu siiyo ama laga qaado wax ka yar qiimaha saxda ah suuqa ka joogo adeegaasi.
3. Marka laga reebo, sida uu dhigayso farqada (2), hadii shayga la cashuurayo aan loogu talo-galin hab ganacsi markaa cashuuri ku waajibi mayso.
4. Isugaynta Qiimaha alaabta la cashuurayo waxa ay noqonasaa sidan soo socota –
   a) *Qiimaha* Iibka, kharashka caymista iyo noolka (*Rarka*) (CIF Somaliland Port) (Cost, Insurance & Fright) ama Qiimaha guud ee enteriga kastamku ku qiimeeyey badeecadaas.
   b) Hadii aan ku jirin kharashaadka Adeegyda yar-yar ee kale ee aan ahayn, Qarashka keenista, Dekeda, iyo Caymiska (CIF somaliland Port) ama Qiimaha kastamku u aqoonsado, qiimaha badeecadaas waa sida uu tilmaamayo Qodobka 153aad (4); iyo
   c) Cashuurta kastamka & takaalifta kasta ee ku waajibaysa alaabtaas la soo dajinayo.
5. Kalmada "Qiime"marka aynu u eegno xidhiidhka ay la leedahay badeecada (supply) Waa isku gaynta Kharashaadka si toosa ama si dadbanba ugu baxay ama loo galayba alaabtaas darteed (qofkas taaba bixiyee), oo ay ku jiraan Cashuuraha Waajiba (duties), Takliifaadka (levies), Ajuurooyinka (fees), iyo Adeegyada (charges) (marka laga yimaado cashuuraha lagu waajibiyay Qaybtani) iyadoo laga jarayo dhamaan Qiimo dhimiskasta loo sameeyo iyo lacagaha ka qaldama ee loo soo celiyaba, kuwaas oo dhamaanba raacinayo xisaabtooda markaas. Qiime kasta oo ah nooc ahaan waxa lagu cayimi doonaa qiimaha saxda ay suuqa ka taagan yihiin, isla waqtigaas.

Qodobka 157aad
Dib u sixid Iibkii hore

1. (Qodobkan waxaa lagu dabaqayaa marka:-
   a) Wax soo saare diwaan gashani ka noqdo iibka alaab cashuuri ku waajibtay,
   b) Nooca adeeg cashuuri ku waajibtay oo uu soo saaray waxa soo saare diiwaan gashani taas oo aad looga duway ama wax looga badalay,
   c) Wax iska badalaan sababihii hore loogu tixgaliyey qiimaha alaabtaas sidaa awgeedna ay is badasho cashuutii ku waajibaysay,
   d) Badeecada (ama qayb ka mid ah) taas oo lagu xukumayo adeeg cashuuri ku waajibtay oo uu sameeyay wax soo saare diwaan gashani alaabtii lagu soo celiyo wax soo saaraha, ama
   e) Uu dhaco khalad xaga xisaabta ah sida lambaro iswaydaartay kaas oo saameyn ku yeesha cashuurtii la bixiyay (tusaale ahaan, meel kaldan oo ay ku dhacdo calaamada jabajabku).
2. Xaaldaha Qodobkani lagu dhaqo cashuurta badeecadana si haboon loogu dalaco marka laga hadlayo keenida alaab uu ku bato cashuurta alaabada ee si rasmi ah uu u xisaab galiyo wax soo saare diwaan gashan ee saameenaya alaabta, qadarka dheeraadka ah waxa loo tixgalin doonaa cashuur badeecadeed oo ku waajiba wax soo saaraha diwaan gashan marka laga hadlayo adeeg cashuuri ku waajibtay oo uu sameeyay wax soo saarahu mudada cashuurta ee dhacdada lagu xusay Farqada (1) ee dhacday, dheeraadkaasina wax soo saaruhu waxa uu ka heli doonaa qofka alaabta iibsaday.
3. Iyada oo loo eegayo farqada (4), xaaladaha Qodobakani ku dabaqmo cashuurta alaabada ee si kama danbaysa uu u xisaab galiyay adeeg bixiye diwaan gashani oo samaynaya alaabtaasi, ay ka badato cashuurta badeecada ee si rasmi ah loogu dalacay marka laga hadlayo adeegaasi, wax soo saaraha diwaan gashan waxa loo ogolaan doonaa dayn ah qadarka dheeraadka ah mudada cashuur bixinta ee arinta/dhacdada lagu xusay farqada (1) ay dhacday.
4. Wax deyn ah looma ogola sida ku cad farqada (3) ilaa uu wax soo saaraha diwaan gashani uu dib u baxsho cashuurta qadarka badeecada ee dheeraadka ah oo uu ka qaado macmiilka helay alaabtaasi, dib u bixintu waxa ay noqon kartaa naqad ahaan ama, hadii macmiilku uu leeyahay qadar ku taagan taas oo cashuurta badeecada ay ahayd in la urursho, oo ah dayn lagu leeyahay cashuurta badeecada oo ah

qadarka ay tahay in la baxsho, marka laga reebo, hadii qaanta ku taagani, lacag bixinta aan loo qaadan in ay dhacdo ilaa iyo inta loo ogolyahay wax soo saare diwaan gashan. Xaq u lahaanta dayrıta loo ogolyahay sida farqada (3) oo loo ogolyahay keliya marka la soo gudbiyo cadayn in wax soo saaruhu uu bixiyay lacag dheeraad ah dib u bixinta wax soo saaruhuna ay dheeraad ku tahay macmiilka.

Qodobka 158[aad]
Diiwaangalinta Warshadlayda (Wax Soo Saarayaasha)

1. Iyada oo la raacayo Qaybtani, qof kasta oo wada ganacsi/hawl kasta warshadeed waxa ku waajib ah in uu isdiwaan-geliyo:-
   a) Sanad kasta dhamaadkiisa mudadaas hadii qofku uu keenay badeecad cashuur galka ah oo qiimaheeda guud gaadhayo ama ka badan yahay Shan million oo Shilings Somaliland ah.
   b) Bilawga sanad kasta oo cusub hadii wershadlaha laga filalyo sababo la garwaaqsan karo in uu samayn karo badeecad qiimaheedu guud gaadhayo ama ka badan yahay Shan (5) million oo Shilin oo Somaliland ah.
2. Marka la go'aansado in ay qofka waajib tahay in uu is diwaan gasho sida ku cad farqada (1), Agaasimuhu waxa uu ku dari karaa alaabada kale ee cashuur galka ah ee uu sameeyay qof kale oo ay xidhiidh leeyihiin.
3. Marka la go'aaminayo in qofka ay waajib ku tahay, in uu is diwaan gasho sida ku cad farqada (1), Agaasimuhu waxa uu isagu dari karaa badeecadaha iyo adeegyada cashuur galka ah ee qofku uu bixiyo, Qofka ku diwaan gashan sabab la xidhiidha Qodobakan waxa loo tix galin doonaa in uu ku diwaan gashan yahy Qodobka 170aad.
4. Qof kasta oo waajib ka saaran yahay in uu is diwaan gasho sida ku cad Farqada (1) waxa uu ka codsan doonaa Agaasimaha in uu is diwaan gasho muddo ku siman 21 maalmood gudahood oo ka bilaabmasa marka sidaasi laga codsado.
5. Qof kasta aan looga baahnayn in uu is diwaan gasho sida ku cad farqada (1) waxa uu ka codsan karaa Agaasimaha in uu is diwaan gasho hadii qofkaasi uu sameeyo ama uu ku talo galo in uu sameeyo badeecada cashuur galka ah isaga oo ku guda jira hawl ganacsi oo wax soo saar, isaga oo ay qabanayaan shuruudaha lagu dajiyay Farqada (7).
6. Agaasimuhu waxa uu diwaan galin doonaa qof kasta oo soo codsaday in la diwaan gasho muddo dhan 21 casho oo ka bilaabmasa marka uu helo codsiga, hadii aanu Agaasimuhu uusan ku qancin in aan qofkaasi looga baahnayn in uu is diwaan gasho.
7. Agaasimahu maaha in uu diwaan gasho qof kasta marka laga hadlayo codsiga diwaan galin qofku iskii u sameeyay (ikhtiyaari) sida ku cad Farqada (5) hadii xaaladaha soo socdaa ay jiraan:-
   a) Qofku hadii uusan goob ganacsi ku lahayn Soomaaliland, ama hadii Agaasimuhu uu rumaysan yahay in qofku:
      I. Uusan lahayn Xisaab Baan;
      II. Aanu lahayn Raad Reeb Haboon;
      III. Aanu soo gudbin doonin si joogto ah oo la isku halayn karo xisaab celinta badeecada cashuurta ku waajibtay.
   b) Markasta la samaynayo codsiga ikhtiyaariga ah, Agaasimuhu hadii uu ku dhawaaqo xayiraad ku meel gaadh ah oo ah diwaan galin ikhtiyaari ah sabab la xidhiidha dhinaca maamulka, oo lagu sharxi doono wareegtooyinka.
8. Diwaan galintu waxa ay dhaqan gali doontaa:-

a) Marka laga hadlayo codsiga sida ku xusan farqada (1), bilawga muddo cashuureedka isla markaas ka danbaysa qofka looga baahan yahay in uu is diwaan galiyo.

b) Marka la samaynayo codsiga sida ku cad Farqada (5), bilawga mudada cashuurtu islamarkaas ka dib waqtiga uu qofku codsaday in la diwaan gasho.

XAFIISKA GARYAQAANKA GUUD EE QARANKA
FAAFINTA RASMIGA AH
OFFICIAL GAZETTE
SOLICITOR GENERAL OFFICE

9. Qof kasta oo ku guul daraysta in uu sameeyo codsi sida ay farayaan farqada (1) waxa loola dhaqmi doonaa mid la diwaan galiyay bilawga muddo cashuureedka ee ka danbaysa waqtiga qofka looga baahday in la diwaan gasho ama sida kale ee kama danbaysa ee uu Agaasimuhu go'aamiyo.

10. Wershadle kasta oo diwaan gashani waxa uu Agaasimaha qoraal ku ogaysiin doonaa is badal kasta oo ku yimaada magaca (oo uu ku jiro magaca ganacsigu), cinwaanka, and goobta ganacsiga ama nooca ganacsiga ee qofka 21 casho gudahood oo ka bilaabmasa marka is badalku dhaco.

11. Wershadlaha diwaan gashani:-

a) Waxa uu qoraal ahaan kaga codsan doonaa Agaasimaha in la tirtiro diwaan-galinta qofka hadii qofkaasi joojiyay in uu sameeyo keenista badeecada cashuur galka ah, ama

b) Waxa uu qoraal ahaan kaga codsan karaa Agaasimaha in la tirtiro diwaan galinta qofka hadii qiimaha badeecada cashuur galka ah ee qofku ee mudadii ugu danbaysay ee ahayd 12ka bilood aysan ka badan qadarka lagu dajiyay farqada (1), codsiga lagu sameeyay sida ku cad farqadani waxa la samayn karaa oo kaliya marka uu dhaco laba sanno (2) oo ka bilaabmasa marka diwaan galintu hirgasho.

12. Iyada oo la raacayo farqada (14), hadii Agaasimuhu ku qanco in wax soo saare diwaan gashani uu si haboon u sameeyo codsi sida ku cad Farqada (11) ay joogsato in looga baahdo in uu diwaan gashanaado, Agaasimuhu waxa uu tirtiri doonaa diwaangalinta qofka taas oo saamayn yeelanasa maalintii ugu danbaysay ee mudada cashuurta ee qofku uu joojiyay in looga baahdo in uu diwaan gashanaado ama taariikhda kale ee uu Agaasimuhu Go'aamiyo

13. Iyada oo loo eegayo Farqada (14) hadii Agaasimuhu ku qanco in Wax Soo Saare diwaan gashani uu joojiyay in uu soo saaro alaabo cashuuri ku waajibtay, Agaasimuhu waxa uu tirtiri doonaa diwaan galinta qofka taas oo saamaynteedu bilaabmayso maalinta ugu danbaysa ee uu qofku joojiyay in uu sameeyo alaab cashuuri ku wajibtay ama taariikhda kale ee uu Agaasimuhu go'aamiyo.

14. Agaasimuhu tirtiri mayo diwaan galinta qofka hadii Agaasimuhu qabo sababo macquula oo uu ku rumaysan karo in, waqti kasta oo ka mid ah (12) ka bilood ee ku soo xiga, in uu qofkaasi samayn doono alaabo cashuuri ku waajibtay oo ka dheeraad ah qadarka lagu cayimay farqada (1).

15. Hadii qofka diwaangalintiisa lagu tirtiro sida ku cad Farqadani:-

a) Qofkasi waxa loo qaadan doonaa in uu sameeyay alaabo cashuuri ku waajibtay oo ah waxii badeecada (oo ay ku jiraan alaabooyinka caydhiin) oo gacanta ay ku hayaan waqtiga diwaan galinta la tirtiro kuwaas oo uu helay qofka ku jira ganacsiga ee cashuurta laga dhaafay.

b) Badeecadaha cashuurtu ku waajibtay waxa loo qaadan doonaa kuwaas oo ah kuwa lagu sameeyay inta aan la tirtirin qofka diwaangashan, iyo

c) Badeecada la cashuuri karaa waxa loo qaadan doonaa kuwo lagu sameeyay qiime la mid ah qiimaha caadiga ah ee suuqa ee badeecadaas.

16. Waajibaadka iyo qaamaha qofka ee Cutubkani (oo ay ku jiraan diwaan galinta soo bandhiga dakhliga cashuurmaya) marka laga hadlayo fal kasta ama ka baaqsi fal kasta oo uu qofku sameeyay waqtigii uu diwaan gashanaa ma saamamayn doonto tirtirida diwaan galinta qofkaas.

Qodobka 159[aad]

Qaan-sheegyada Cashuurta Badeecada (*Goods tax invoice)*, Xaashida qaan-bixinta (*Credit Notes)* iyo Xaashida qaan-qaadashada, *(debit Notes).*

1. Wershadle kasta oo diwaan gashani oo samaynaya badeecad cashuur gal ah waxa uu badeecada siin doonaa cida guudomaysa qaansheegta cashuurta ee badeecadaasi. Qaan sheegtaasi waxa la siin doonaa hadba ka u soo horeaya, ee kala ah sidan:-

a) Waqtiga lacag bixinta ama qayb ka mid ah la bixinayo;

b) Waqtiga Badeecada loo geynayo; ama

c) Waqtiga loo dirayo.

2. Qaansheegta cashuurta badeecadu waxa ay ka koobnaan doontaa faahfaahinta soo socota:-

a) Kalmadaha "qaansheegta cashuurta badeecada" oo meel muuqata ku taala,

XAFIISKA GARYAQAANKA GUUD EE QARANKA FAAFINTA RASMIGA AH OFFICIAL GAZETTE SOLICI... OFFICE

b) Magaca, cinwaanka, iyo aqoonsiga cashuur bixiyaha ee ah wershadlaha diwaan-gashan ee soo saaray badeecadaas,
c) Tirade taxanaha ah ee u gaarka ah iyo taariikhda qaansheegta cashuurta badeecada la soo saaray.
d) Faahfaahinta badeecada loo geeyay (oo ay ku jiraan xadiga ama tirada) iyo taariikhda badeecada loo geeyay, iyo
e) Qiimaha guud ee la bixinayo iyo qiimaha badeecooyinka cashuurta lagu dalacay.

3. Meelaha Qodobka 160 lagu dabakho, wershadlaha diwaan gashani ee samaynaya keenista waxa uu siin doonaa cidda heshay xaashida qaan qaadashada la xidhiidha badeecadaas
4. Cashuur sheegtu waxa ay ka koobnaan doontaa faahfaahintani soo socota:-
   a) Eryada "cashuur sheeg" (debit note) oo ku taala meel muuqata,
   b) Magaca, cinwaanka, iyo lambarka aqoonsiga ee cashuur bixiyaha ee wax soo saaraha diwaan gashan ee samaynaya badeecada,
   c) Lambarka taxanaha ah ee gaarka ah iyo taariikhda cashuur sheegta la soo saaray,
   d) Faahfaahin kooban oo ka hadlasa duruufaha keenaya soo saarista cashuur sheegta, oo ay ku jiraan warbixinta ku filan in loo aqoonsado badeecadaha cashuurgalka ah ee ay cashuur sheegtu khuseyso, iyo
   e) Qiimaha badeecada ee lagu xusay qaansheegta cashuurta badeecada ee alaabooyinkaasi, qadarka saxda ah ee qiimahaasi, faraqa labadani qadar, iyo qadarka cashuur badeecadeed ee la xidhiidha faraqa.
5. Xaaladaha Qodobka 161aad lagu dabakhay, Wershadlaha diwaan gashani ee samaynaya keenista badeecada waxa uu bixin doonaa qofka badeecadaas helay qaan sheegta cashuureed ee la xidhiidha badeecadaas.
6. Qaansheegta cashuureed (credit note) waxa ay ka koobnaan doontaa faahfaahintani soo socota: -
   a) Erayada "Qaansheegta Cashuureed" (credit note) oo ku taala meel muuqata,
   b) Magaca, cinwaanka, iyo lambarka aqoonsiga cashuur bixiyaha ee Wershadleha diwaan gashan ee samayaya badeecadaas,
   c) Lambarta taxanaha ah ee gaarka ah iyo taariikhda ee qaansheegta cashuureed la soo saaray,
   d) Faahfaahinta kooban oo ka hadlaya duruufaha ee khuseeya soo saarida qaansheegta cashuureed, oo ay la socoto warbixin ku filan in lagu aqoonsado badeecadaha cashuuur galka ah ee ay qaansheegta cashuureed la tacaluqdo, iyo
   e) Qiimaha guud badeecadaasi ee lagu xusay qaansheegta cashuureed ee badeecadaas, qiimaha caadiga ah ee suuqa, iyo faraqa u dhexeeya labadaasi xisaabood, iyo qiimaha cashuuta faraqaas ee badeecadaasi khusaysa.

Qodobka 160aad
Xisaabcelinta Badeecada la cashuurayo

Wershadle kasta oo diwaan gashani waxa uu ku keeni doonaa xisaab celinta badeecada la cashuurayo ee cashuur bixinkasta 21 cisho gudahood ka dib dhamaatka mudada, ha taagnaato ama yay taagnaan wax cashuur ahiye, marka laga reebo in aan wax xisaabeed celin cashuureed ah oo dheeraad ah aan loo baahnayn in la sameeyo soo dejinta cashuur bixinta ee qoran ***(Consumption entery form)*** foomka interiga kastamka iyada loola jeedo si waafaqsan Xeerka kastamku, laguna hubinayo in badeecada la cashuuray markii ay soo degtay.

Qodobka 161aad
Qabashada iyo La Wareegida Badeecada

1. Agaasimuhu waxa uu qaban karaa isla markaana iibin karaa badeecad kasta taas oo uu tixgelin doono Agaasimuhu sababaha macquula oo uu ku rumaysan karo in cashuurta badeecada, taas oo ay tahay in la baxinayo marka laga hadlayo badeecada ay cashuuri ku waajibtay ama badeecad la soo dajiyay oo ah badeecada oo aan la bixin ama aan la bixin doonin.

XAFIISKA GARYAQAANKA GUUD EE QARANKA
FAAFINTA RASMIGA AH
OFFICIAL GAZETTE
SOLICIT... OFFICE

2. Agaasimuhu waxa uu qaban doonaa iibina doonaa gaadhi kasta oo loo adeegsaday in la saaro ama la guro badeecada taas oo ay tahay in la qabto sida ku cad Farqada (1) hadii aan lagu muujin in gaadhigaasi loo adeegsaday iyada oo ay ahayd ogolaansho la'aanta ama ogaansho la'aanta qofka milkiilaha gaadhiga ama shakhsiyaadka kale ee si sharci ah gacanta ugu haya ama uga masuulka ah gaadhiga.
3. Qabashada iyo iibka ee cutubkan hoos yimaada waxa loo raacayaa waajibaadka Qodobkan 14aad ku xusan.

Qodobka 162aad
Wada Shaqaynta Maamulka Cashuuraha Gudaha iyo Kastamada

1. Agaasimuhu, marka uu gudanayo masuuliyadihiisa ku xusan xeerka kastamada, waxa uu ururin doonaa waqtiga soo dajinta waxii cashuur badeecadeed ah ee taagan soo dajinta badeecada, iyada oo lagu maamulayo shuruudo la mid ah cashuuraha kastamada.
2. Marka laga reebo xaaladaha ujeedo ka duwani soo if baxdo, qodobada xeerka kastamada ee la xidhiidha soo dajinta, gudbinta, rarista xeeb khuseysa, la bixida badeecada, iyo bixinta iyo ka kabashada tacriifada khaarajiga ah, marka laga soo reebo, wax ka badalka, iyo la qabsiga hadba sida uu Wasiirku uu wareegto ku soo saaro, waxa loo adeegsan doonaa cashuurta badeecada ee laga baxsho soo dajinta badeecada.

QAYBTA 2
CASHUURTA ADEEGYADA
Qodobka 163aad
Qeexitaanka Adeeg Bixiyaha

Qaybtani, ereyga "**adeeg bixiye diwaan gashan**" waxa uu macnaheedu yahay qof kasta kaas oo diwaan gashan ama looga baahanyahay in la diwaan gasho sida ku cad Qaybtani.

Qodobka 164aad
Cashuurta Adeegyada Lagu waajib yeelay

1. Cashuurta (loo yaqaano **"Cashuurta Adeega"**) waxa lagu soo rogayaa cid kasta oo bixinaya adeegyada la cashuur gal ah oo gudaha somalilanad ee uu adeeg bixiye diwaan gashan.
2. Tacriifta cashuurta adeegyadu waa 5% oo ku dhacaya qiimaha cashuur galka ah ee adeegaas la bixiyay.
3. Cashuurta adeega la bixiyayo waxa uu u xisaabinaya agaasimaha, adeeg bixiyaha diwaan gashani ee fulinaya adeegaas.
4. Iyada aan loo eegayn, sida ku xusan Xeer kasta oo kale, cashuurta adeega ee ay tahay in uu bixiyo adeeg bixiye diwaan gashan sida ku xusan farqada (3) adeeg bixiyaha diwaan gashani waxa uu ka qaadayaa qofka adeeg qaataha ah, marka laga reebo adeeg qaataha cashuurtii lagaga dhaafay heshiishyada caalamiga ah iyo heshiisyada ay Somaliland dhinac ka tahay.
5. Cashuurta adeega ee ay tahay in uu bixiyo adeeg bixiye diwaan gashan marka laga hadlayo bixinta adeega cashuuri ku waajibtay oo la sameeyay mudada cashuurta waxa ay waajib tahay cashuur bixinta adeegaas taariikhda xisaab celinta cashuurta la gaadho.

Qodobka 165aad
Adeegyada Cashuur galka ah (taxaple services)

1. Ereyga **"Adeegyada la Cashuur galka ah"** waxa uu macnaheedu yahay adeeg kasta (*oon ahayn adeeg cashuurta laga dhaafay)* oo xidhiidh la leh wadida hawlaha ganacsi ee qof leeyahay, ee kala ah:-
   a) Adeegyada korontada;
   b) Adeegyada Igaadhsiimaha
   c) Ajuurada Adeegyada qaybinta biyaha ;
   d) Cuntada , Jiifka iyo adeegyada la xidhiidha ee ay bixiyaan dadka wada hawlaha albeerkooyinka ama adeeg la mid ah, ama cunada ama sharaabka ay bixiyaan dadka wada hawlaha goobaha laga cunteeyo;
   e) Iibka tigidhada adeegyada gaadiid ee caalamiga ah (hawada, bada, iyo dhulka);

XAFIISKA GARSOORKA GUUD EE QARANKA FAAFINTA RASMIGA AH OFFICIAL GAZETTE

f) Adeegyada uu bixiyo wakiil socdaal ama isu dube ride socdaal, oo ay ku jiraan soo saarida tigidhada, iyo
g) Adeegyada ciyaaraha ama isu duba ridaha ciyaaraha fudud, oo ay ku jiraan soo saarida tigidhadu.

2. Erayga "bixinta adeeg" waxa uu macnaheedu yahay fulinta adeega ee qof kale loo qabto.
3. Keenida badeecad ee ku lamaan bixinta adeeg cashuuri ku waajibtay, iyo cashuur bixinta ku salaysan sababta Qodobkan laguma cashruuri karo sidoo kale sida ku cad Qodobka 152aad.
4. Iyada oo la raacayo Farqada (3), hadii adeeg bixintu ay tahay adeegyo iyo badeecad la cashuuri karo, Agaasimaha ayaa go'aamin doona isaga oo ku salaynaya si macquula ilaa iyo xadka adeegaasi lagu dhaqi doono oo ah bixinta adeeg la cashuuri karo.

Qodobka 166aad
Goobta Adeega *(place of supply)*

1. Iyada oo la raacayo farqada (2), bixinta adeega la cashuuri karo waa adeega ka dhacay goobta ganacsiga ee adeegaasi lagu bixiyay.
2. Bixinta adeegyada isgaadhsiinta iyo korontadu waxa ay ka dhacday goobta adeegyada lagu helay.

Qodobka 167aad
Waqtiga Adeega (time of supply)

1. Bixinta adeega la cashuuri karaa waxa uu dhacayaa sida ay u kala horeeyeen, ee kala ah sidan:-
   a) Taariikhda qiima sheegta adeega cashuur galka ah la soo saaro, ama
   b) Taariidkha qiime sheegta adeega cashuur galka loo baahdo in la soo saaro sida ku cad Qodobka 171aad
2. Hadii adeegyada Cashuur galka ah la bixiyay iyada oo uu jiro heshiis ama sharci ogolaanaya lacag bixin mudaysan, adeegyada waxa loo qaadan doonaa in si isku xig-xigta loogu bixiyay qaybo isku daba xiga oo waqtiga uu heshiisku jiro ah ama sida ay go'aaminyaan sharcigaasi, adeeg bixin kasta oo ku soo xigtaana waxa ay dhici doontaa taariikhda lacag bixintaasi ama bixinta qayb ka mid ah ay taagantahay ama la helo, kolba kii soo horeeya.

Qodobka 168aad
Qiimaha Cashuur galka ah (Taxaple Amount)

1. Marka laga reebo xaladaha si kale loogu xusay Qaybtani, xadiga la cashuuri karo ee bixinta adeeg cashuuri ku waajibtay waxa noqonayaa qiimaha laga bixinayo adeegaasi.
2. Qiimaha cashuur galka ah ee bixinta adeega la cashuuri karo ee ka dhexeeya dad xidhiidh leh oo bilaa lacagta ah ama lacagtu ay ka yartahay qiimaha suuqa caadiga ah ee adeegu waa qiimaha suuq caadiga ah ee bixinta adeegaas.
3. Marka laga reebo sida ku xusan Farqada (2), hadii bixinta adeegyada la cashuuri karo lagu sameeyay iyada oon la rajaynayn wax lacag (qiime) ah in laga bixiyo adeegaasi,
4. Erayga "Qiimaha guud la tixgeliyay" (consideration) marka laga hadlayo bixinta adeegyada waxa uu macnhihiisu yahay wadarta guud ee lacag ahaaana ama hanti kale ee laga bixiyay ama ay tahay in laga bixiyo adeegyaa loo qabto qof kasta, si toos ah ama si aan toos ahayn, oo ay ku jiraan waxii waajiba, takliifaad ah, ajuuro ah, iyo waxyaabaha lagugu dalacayo (oon ahayn cashuurta lagu soo rogay Qaybtan) taas oo la bixiyay ama in la bixiyo ay tahay, ama sabab ah, adeega, oo laga jaray qiime kasta oo laga dhimay ama dib u bixin ah oo la ogolyahay loona xisaabiyay xiliga adeega la bixinayay.
5. Qiime kasta oo ah noocan aha waxa loo qiimeyn doonaa sicirka suuqa ee waqtiga adeega la bixinayay.

Qodobka 169aad
Diwaan Galinta Adeeg Bixiyayaasha

1. Iyada oo la raacayo Qaybtani, qof kasta oo wada ganacsi oo bixinaya adeegyada cashuur galka ah waxa looga baahan yahay in uu is diwaan-gasho:-
   a) Marka ay dhamaato sanad kasta hadii mudadaas uu qofku bixiyay adeega cashuur galka ah uu qiimaha guud gaadhayo ama ka badan yahay Shan Milliom oo Somaliland Shillings ah.

b) Bilawga sanadkasta oo cusub hadii ay jiraan sababo macquula oo lagu filayo bixinta adeegyada cashuur galka ah ee uu sameeyo adeeg bixiyahu waqtigaas uu qiima-hoodu guud gaadhayo ama ka badan yahay Shan millyan oo Shiling Somaliland.

2. Marka go'aan laga gaadhayo in qofka looga baahanyahay in la diwaan gasho sida ku cad Farqada (1), Agaasimuhu waxa uu ku dari doonaa qofka adeegiisa la cashuuri karo ee adeegyada kale la cashuuri karo ee uu sameeyay qof kale kaas oo ah qof xidhiidh la leh.
3. Marka go'aan laga gaadhayo in qofka ay waajib ku tahay in uu diwaan gasho sida ku cad Farqada (1), Agaasimuhu waxa uu ku dari doonaa qofka adeegiisa la cashuuri karo ee adeegyada qofku bixinayo iyo Badeecadkasta oo la cashuurayo oo uu diyaariyay Qofkaas ku diwaan gashan Qodobkan waxa loo tix galin doonaa qof lagu diwaan galiyay sida ku cad Qodobka 158aad.
4. Qof kasta oo looga baahanyahay in la diwaan galiyo sida ku xusan farqada (1) waxa ay ka codsan doonaan Agaasimaha diwaan galinta muddo dhan 21 Casho gudahood oo ah maalinta looga baahday.
5. Agaasimuhu waxa uu diwaan galin doonaa qof kasta oo codsaday in la diwaan gasho muddo dhan 21 cisho gudahood ah ka dib marka uu helo codsiga, hadii aan Agaasimaha aan lagu qancin in qofka aan laga Rabin in la diwaan gasho.
6. Diwaan galintu waxa ay dhaqan gali doontaa bilawga mudada cashuurta ee ka danbaysa waqtiga qofka looga baahdo in la diwaangasho.
7. Qof kasta oo ku guul daraysta in uu sameeyo codsi sida looga baahanyahay Farqada (a) waxa loola dhaqmi doonaa in la diwaan galiyo bilawga mudada cashuurta ee ka danbaysa waqtiga qofku looga baahday in la diwaan gasho ama mudada ka danbaysa ee uu Agaasimuhu go'aamiyo.
8. Adeeg bixiye kasta oo diwaan gashan waxa uu ogaysiin doonaa Agaasimaha qoraal ahaan is badal kasta oo khuseeya magaca (oo ay ku jiraan magaca ganacsiga), ciwaanka, goobta ganacsiga, ama dabciga ganacsiga ee qofka muddo dhan 21 cisho ee is badalku dhacayo.
9. Adeeg bixiyaha diwaan gashan waxa uu qoraal ahaan ku codsan doonaa Agaasimaha in uu tirtiro diwaan galinta qofka hadii qofka ay ka joogsato in looga baahdo sida ku xusan Farqada (1).
10. Iyada oo la raacayo farqada (12), hadii agaasimahu uu ku qanco in adeeg bixiyaha diwaan gashan kaas oo si dhamays tiran u codsada sida ku cad Farqada (9), ay joogsato in looga baahanyahay in la diwaangasho, Agaasimuhu waxa uu tirtiri doonaa diwaan galinta qofka iyada oo saamayn ku leh maalinta ugu danbaysa ee cashuur bixinta ee qofka ay ka joogstay in looga baahdo in la diwaan gasho ama taariikhda kale ee uu Agaasimuhu go'aamiyo.
11. Iyada oo la raacayo Farqada (12), hadii Agaasimuhu ku qanco in adeeg bixiyaha diwaan gashan uu joojiyay in uu bixiyo adeegyada la cashuuri karo, Agaasimuhu waxa uu tirtiri doonaa diwaan galinta qofka iyada oo saamayn ku leh maalintii ugu danbaysay ee waaqtiga cashuur bixinta ee qofka ay ka joogsatay in uu sameeyo adeeg bixino ama taariikhda kale ee Agaasimuhu uu go'aamiyo.
12. Agaasimuhu ma tirtiri doono diwaan galinta adeeg bixiye diwaan gashan hadii Agaasimuhu uu rumasan yahay sababo macquula, waqti kasta oo ka mid ah 12 ka bilood ee ku soo xiga, qofku waxa uu samayn doonaa adeeg bixinaha iyo qadarka dheeraadka ah ee lagu sheegay Farqada (1).
13. Waajibaadka iyo qaamaha ee qofka ku xusan Cutubkan (oo ay ku jiraan samaynta xisaab celinta cashuurta adeegyada) marka laga hadlayo wax kasta oo la qabtay ama laga tegay in la qabto marka qofkii la diwaan galiyay aanay saamayn arintasi tirtiristii diwaan galinta qofka.

Qodobka 170[aad]
Cashuurta Adeega ee dakadaha

1. Cashuur dhan US $ 25.00 ama qadarka u dhigma oo Shiling Soomaaliland ah ayaa lagu soo rogi doonaa rakaabka cirka, dhulka (ee lagu fuliyay gaadiid ganacsi), iyo bada ee ka baxaya Soomaaliland.
2. Cashuurta lagu soo rogay Farqadan waxa masuul ka noqon doona Agaasimaha marka laga gudbayo Kastamada ama marka laga baxayo Soomaaliland waxana ururin doona Wakiilka Dakhliga ee loo Igmaday ee waaxda kastamada.

XAFIISKA GARYAQAANKA GUUD EE QARANKA FAAFINTA RASMIGA AH OFFICIAL GAZETTE SOLICITOR GENERAL OFFICE

Qodobka 171[aad]
Qaansheegta Cashuurta Adeega

1. Qof kasta oo ah cashuur bixiye diwaan gashan oo bixinaya adeegyo la cashuuri karo waxa uu siin doonaa qofka adeeg qaataha ah qaansheegta cashuurta adeega muddo dhan (10) casho oo ah gudashada adeega. Marka laga hadlayo adeegyada taas oo Qodobka 167aad Farqada (2) lagu dhaqo, adeeg bixiyaha waxa uu soo saari doonaa qaansheeg ugu yaraan Shan (5) casho oo ka horeysa taariikhda ay bislaato ama bixinta qayb ka mid ah
2. Marka laga reebo xaaladaha Agaasimuhu si ka duwan amro, qaansheegta cashuur bixiyuhu waxa ay ka koobnaan doontaa faahfaahinta soo socota:-
   a) Erayada "qaansheegta cashuurta adeega" oo ku qoran meel muuqata oo ku haboon,
   b) Magaca, cinwaanka, iyo lambarka diwaangalinta ee adeeg bixiyaha diwaan gashan ee bixinaya adeega.
   c) Tirada taxanaha ah ee qofka iyo taariikhda adeegyada cashuurta la soo saaray;
   d) Faahfaahina adeega la bixiyay iyo taariikhda adeegyada la bixiyay, iyo
   e) Qiimaha guud ee adeega iyo cashuurta adeegaas lagu dalacay.

Qodobka 172[aad]
Xisaab Celinta Cashuurta Adeega

Adeeg bixiye kasta oo diwaan gashan waxa uu keeni doonaa Xisaab celinta cashuurta ee mudo cashuureed kasta 21 cisho gudahood ka dib marka ay dhamaato mudadaasi, ha la gaadho ama yaan la gaadhin waqtiga Cashuurta adeegaas.

QAYBTA 3-
QODOBADA GUUD
Qodobka 173[aad]
Cashuurta Amaaano ahaan loo hayo

1) Wershadle kasta oo diwaan gashan ama adeeg bixiyaha diwaan gashan waxa laga doonayaa sida ku cad Cutubka in uu urursho cashuurta adeegyada iyo badeecada iyo in ay bixiyaan cashuurta dawlada ee la doonayo in ay qabtaan wadarta la ururiyay ee amaano haynta ee Dawlada Somaliland.
2) Qofka laga reebay cashuur bixinta sida ku cad Qodobka 6aad lagama dhaafin waajibka in uu ururiyo ama bixiyo cashuurta sida ku cad Cutubkani.

Qodobka 174[aad]
Cashuur laga soo celiyay Qofka helaya Adeega (Recovery of tax from recipient of a supply)

1. Hadii wershadle diwaan gashan ama adeeg bixiye diwaan gashan uu talaabo khiyaano ah ama is been fariin oo uu sameeyay qofka qaatay adeegu, oo si qaldan uu ula dhaqmay ah sida adeeg cashuurta laga reebay, Agaasimuhu waxa uu ku soo dalici doonaa qofka helay adeegaas qiimaynta oo ah tirade cashuurta la bixinayo oo ay la socoto ganaax lacageed haddii uu jiro dib u dhac bixinta cashuurta marka laga hadlayo adeegaas cashuurta laga bixinayo.
2. Farqada (1) kama hor istaagayso Agaasimaha in laga celiyo cashuurta iyo bixinta ganaaxa dib u dhaca ee qiimaha cashuurta la bixinayo marka laga hadlayo adeega ka yimid qof diwaan gashan ee samaynaya adeega (ee loo yaqaan adeag bixiye) "Supplier"iyo:-
   a) Cashuur kasta oo laga soo ceshay qofka adeega qaatay waa qaan ka soo xareetay dayntii lagu lahaa adeega bixiyaha marka laga hadlayo adeegaas, iyo
   b) Cashuur kasta oo loo ceshay qofka adeeg bixiyaha waa qaan uu ka sii bixiyay dayntii ku lahaa qofka qaatay adeegaas.
3. Adeeg bixiye kasta oo bixiya cashuurta gadida ama ganaaxa dib u dhaca ee lagu xusay Qodobkan waxa u celin doonaa cashuurtaas adeeg qaataha.

XAFIISKA GARYAQAANKA GUUD EE QARANKA FAAFINTA RASMIGA AH OFFICIAL GAZETTE SOLICITOR GENERAL OFFICE

Qodobka 175aad
Danbiyada iyo Ciqaabaha

1. Qof kasta oo ku guul daraysta in uu qabto mid ka mid ah arimahan soo socda: -
   a) In uu codsan waayo isdiwaangelinta sida uu ka waajibiyay cutubkani
   b) In uu ogaysiiyo Agaasimaha wixii isbdel ah ee ku yimaada duruufaha shaqadiisa sida ku xusay Qodobka 158aad ama 169aad,
   c) In uu ogaysiiyo Agaasimaha adeeg bixiyahaasi in ay ka joogsatay shaqadii adeegyad ama badeecadaha cashuur galka ah sida ku xusan Qodobka 158aad ama 169aad.

   Waxa uu galay danbi madani ah waxa uu mutaysanayaa in uu bixiyo ganaax aan ka badnayn Shan (5) buundo lacageed ama Hadii ku guul daraysigu si badheedh ah ama si ula kac ah, ama xilkasnimo daro buuxda, sababtaas awgeed qofkaasi waxa uu mutaysanayaa danbi ciqaab ah marka lay ku cadaatona waxa uu bixinayaa ganaax aan ka badnayn labaatan (20) buundo lacageed ama xadhig mudadiisu aanay ka badnayn shan (5) sanno, ama labadaba.

2. Qof kasta oo ku keeni waaya xisaab celinta looga baahan yahay sida ku xusan Cutubkan waxa loo raacayaa ciqaabaha ku xusan Qodobka 17aad.
3. Hadii wershadle diwaan gashan ama adeeg bixiye diwaan gashan uu galo laba danbi iyo wax ka badan sida ku xusan Qodobkan, Agaasimuhu waxa uu xidhayaa oo xanibayaa (seal) goobta hawsha ganacsigu ka socoto ee la xidhiidha samaynta badeecadaha cashuur galka ah ama bixinta adeegyada cashuur galka ah, waxay xidhnaanaysaa sidaas ugu badnaan 7 maalmood, taas oo ujeedadu tahay baadhitaan qarsoodiya ee xogta kaydsan cashuur bixiyaha, baadhista xisaabtiisa iyo soo saarista talada ku socota cashuur bixiyaha khuseyso lagaga dalbanyo adeecidda waajibaadka Cashuuraha, iyada oo ku salaysan habraaca uu cashuur bixiyuhu isku hortaagi karo sida ku cad Qodobka 176aad.

Qodobka 176aad
Habka Cashuur Bixiyahu u caban karo ama ku Rafcaan Qaadan karo (protest and Appeal)

Hadii cashuur bixiye sameeyo ishortaag ka dhan ah go'aanka Agaasimaha ama go'aan kasta ee kale oo waafaqsan sida ku xusan Cutubkan, cashuur bixiyuhu waxa uu muddo dhan soddon cisho (30) gudahood ka dib marka ay helaan go'aanada Agaasimaha ama go'aansiga u rafcaan qaadashada Maxkamadaha Cashuuraha ee lagu aasaasay sida ku cad Cutubka 6aad ee Xeerkani.

Qodobka 177aad
Go'aansiga Qiimaha Suuqa ee Caadiga ah

1. Cutubkani marka la joogo, qiimaha suuqa ee caadiga ah waa qadarka lacageed ee adeeg/badeecad la mid ahi ka joogto suuqa waqtigaas hadii si madax banaan labada qof oo aan xidhiidh/qaraabo lahayni wax u kala iibsadaan.
2. Hadii qiimaha suuqa caadiga adeeg ama badeecad aan la go'aamin karin sida ku cad Farqada (1) ee Qodobkani, suuqa adeega ama badeecada waa qadarka uu go'aamiyay Agaasimuhu isaga oo loo tixgelinaya dhamaan duruufaha arintaas, ayay noqon doontaa qiimaha suuq ee caadiga ah.
3. Erayga "Adeeg La mid ah" marka laga hadlayo adeeg, waxa uu macnahiisu yahay adeeg la mid ah, ama u dhigma, adeega marka hore la xusay marka loo eego astaan ahaan, tayada, tiro ahaan, farsamo ahaan, qalab- ahaan iyo sumcada ahaan ee ay kala mid tahay arintaas laga hadlay.

Qodobka 178aad
Waqtiga Cashuurta

Ujeedada Qaybtan, marka laga hadlayo waqtiga cashuureed waxa weeye xili bileedka.

XAFIISKA GARYAQAANKA GUUD EE QARANKA
FAAFINTA RASMIGA AH
OFFICIAL GAZETTE
SOLICITOR GENERAL OFFICE

Qodobka 179[aad]
Eray Bixin

Marka Cutubkani la joogo waxa lagu macnaysayaa kelmadahan sidan soo socota: -

a) Erayga "Wershadle diwaan gashan" waxa uu macnahiisu yahay qof kasta oo diwaan-gashan ama laga rabo in uu isdiwaan-galiyo sida ku cad Qodobada Cutubkan.
b) Erayga "Soo Dejiye" waxa uu macnahiisu yahay qof kasta kaas oo, waqtiga la soo dajinayo ah sidan: -

i. mulkiilaha badeecada la soo dajiyay;
ii. Uu qaado khatarta lumida badeecada la soo dejiyo;
iii. wakiilka, ama matalaha qofka soo dajiyaha ah ama mulkiilaha badeecada la soo dajiyay;
iv. Ama Uu dhab ahaan uu yahay mid badeecadaas soo dejiyay
v. Uu yahay mid ka leh dan faa'iido ugu jirto badeecadaasi waqtiga la soo dajinayo, ama
vi. Uu ku hadlayo codka qof kasta oo lagu xusay farqada (i) – (v).

CUTUBKA 4 CASHUURTA XAKAMAYNTA

Qodobka 180[aad]
Dhagaxa iyo Waxyaabaha Laga Sameeyo Asbestos

Cashuurta macdanta oo tacriifaddeedu tahay 10% ku dhacaya qiimaha shayga ayaa laga qaadi doonaa badeecadaha laga sameeyey macdanta ABSESTOS-ka ah, Ciidda ama Dhagxaanta la soo dejiyey ama laga soo saaray Somaliland gudaheeda.

Qodobka 181[aad]
Buuriga iyo Walxaha laga sameeyo Buuriga

Cashuur tacriifaddeedu tahay 50% oo ku dhacaysa qiimaha shayga ayaa laga qaadayaa buuriga iyo badeecad kasta oo buuri ku jiro, marka lagu daro sigaarka caadiga ah iyo sigaarka shurugga ah, buuriga sanka laga qaato iyo ka calaashado, haddii uu yahay mid la soo dejiyey ama mid lagu warshadeeyey Somaliland gudaheeda.

Qodobka 182[aad]
Qalabka Qurxinta iyo Cabitaanka aan lahayn Alkahol

1. Cashuur tacriifteedu tahay 15% oo ku dhacaya qiimaha waxa lagu waajibiyay qalab kasta oo qurxineed ama agabka qurxinta ee la soo dajiyo ama lagu sameeyo Somaliland oo ay ku jiraan cadarada, waxyaabaha suuliga loo isticmaalo, (Toilet preparation) qalabka timaha, qalabka cidiyaha lagu hagaajiyo, iyo cabitaanada aan alkahool lahayn.
2. Iyada aan loo eegayn cashuurta lagu soo rogay farqada (1), badeecada soo socota waa laga reebay cashuurta xakamaynta: -
   a) Saabuunta;
   b) Dawada cadayga;
   c) Waraaqaha loo isticmaalo suuliga; iyo
   d) Dareeraha jeermiska disha; (dis-infectents)

Qodobka 183[aad]
Beedacadaha Faakahaysiga

1. Cahuurta tacriifteedu tahay 10% oo ku dhacaya qiimaha waxa lagu waajibiyay dhamaan alaabta faakahaysiga ee la soo dajiyay ama lagu wershedeeyay Soomaaliland, oo ay ku jiraan:-

XAFIISKA GARYAQAANKA GUUD EE QARANKA
FAAFINTA RASMIGA AH
OFFICIAL GAZETTE

a) Baabuurta faakahaysiga; (luxtury automopile)
b) Dahabka;
c) Dhagxaanta qaaliga ah, iyo
d) Biraha qaaliga ah.

2. ujeedada Cutubkani, ereyga “baabuur faakihaysiga ah” waxa uu macnaheedu yahay baabuur gaarka loo isticmaalo oo awooda mishiinka saarani yahay 4,000 cc ama ka badan ama baabuur leh qiime CIF dhan yahay US$20,000 ama qadarka u dhigma Somaliland Shilin.

Qodobka 184[aad]
Isgaadhsiinta (telecommunication)

Cahuur tacriifteedu tahay 5% oo ku dhacaya qiimaha waxa lagu waajibiyay alaabtan soo socota: -

a) Isugeynta guud ee waqtiga hawada la isticmaalay ee ay iibiyaan shirkadaha isgaadhsiintu ee loo isticmaalo telifoonada gacanta;
b) khidmada laga qaado isticmaalka tilifoonada dhulka ee xadhkaha raaca;
c) khidmada laga qaado tilifoonada debada inaga soo gala.

Qodobka 185[aad]
Bixinta Cashuurta Xakamaynta

1. Marka laga reebo, haddii aan xeer si kale u ogolaan, cashuurta xakamaynta ee la saari doono badeecad kasta oo la xakamaynayo ama la soo dejiyay waxa bixin doona wershadlaha ama soo dejiyaha, cashuurtaasina waxa ay waajibi doontaa lana bixinayaa marka badeecada ka soo baxdo wershadda hadii badeecadaasi tahay mid dalka lagu warshedeeyay ama marka ay soo degto haddii ay tahay badeecad la soo dejiyay.
2. Marka laga hadlayo badeecad la xakamaynayo oo la wershadeeyay, erayga ”ex factory” macnaheedu waxa weeye waqtiga badeecadu ay ka baxdo goobtii rasmiga ah ee lagu warshadeeyay.
3. Marka laga hadlayo badeecada la xakamaynayo oo la soo dajiyay, erayga “la soo dejiyay (Import)” waxa uu macnahiisu yahay marka ay timaado badeecadu goobta laga dejiyay.

Qodobka 186[aad]
Qadarka la Cashuurayo (*Taxable Amount*)

1. Qadarka cashuurta xakamaynta ah ee lagu soo rogay qodobada Cutubkan waxa loo xisaabin doonaa qiimaha badeecada la soo dajiyey, ama qiimaha kharshka warshaydaynta badeecada oo lagu dhuftay tacriifada boqolayda ah.
2. Qiimaha caadiga ee lagaga iibiyay macaamiisha waxa lagu go’aamin doonaa iyada oo lagu salaynayo tilmaantan soo socota:-

   a) qiimaha caadiga ah ee badeecaddu joogto cashuurta xakamaynta ka hor
   b) marka iibiyuhu uu isku qabo dhamaan kharashka ah, khidmado ah, iyo kharashka la xidhiidha wershedaynta ama soo dajinta iyo iibinta badeecada ilaa iyo xadka marka la keeno goobaha rasmiga ah ee la ogolyahay in lagu hayo badeecadda bixinta cashuurta xakamaynta ka hor;
   c) Marka qiimaha caadiga ah uu ku salaysan yahay qiimaha ay joogto badeecadu marka ay soo gaadho goobta ay ka soo degtay sida uu dhigayo Xeerka Tacriifaduhu.
   d) Hadii badeecada la qiimeeynayaa lagu warshadeeyay ama lagu soo dajiyay ay tahay mid leh ikhtiraac xuquuq dhawrsan ama naqshad diwaan gashan ama calaamad ganacsi, qiimaha caadiga ah waxa ku jiri doonaa kharashka isticmaalka xaquuqda ikhtiraacaasi, nashqadaasi ama calaamadaasi ganaci.

3. Erayga “qiimaha cashuurta la bixiyay” ee lagu adeegsaday Qodobkan waxa loo qaadanayaa qiimaha lagu qeexay Xeerka Kastamada

XAFIISKA GARYAQAANKA GUUD EE QARANKA • FAAFINTA RASMIGA AH • OFFICIAL GAZETTE • SOLICITOR GENERAL OFFICE

4. Si loo xaqiijiyo ku dhaqanka waajibaadka uu jideynayo Cutubkani, soo saare kasta oo Somaliland gudaheeda badeecad ku sameeyey, ama soo dejiyo badeecado soo geliyey dalka, waxa uu u gudbin doonaa marka uu Guddoomiyuhu ka dalbado macluumaadka la xidhiidha badeecadaha uu soo dejiyey ama hawlgallada wax soo saarka, qalabka uu isticmaaley, badeecadda uu soo dejiyey ama soo saaray, iyo iibinta iyo sicirrada badeecadda.

Qodobka 187aad
Xisaab Celinta Cashuurta Xakamaynta

1. Qof kasta oo looga baahan yahay in uu bixiyo cashuurta xakamaynta ee ku xusan Cutubkan waxa uu keeni doonaa xisaab celinta cashuurta ee xili cashuureedka kasta mudo dhan 21 cisho gudahood ka dib marka ay dhamaato mudadaasi, ha ahaato ama yay ahaan cashuur xakameed ku bisil mudadaasi, marka laga reebo cashuurta looga baahan yahay cashuurta xakamaynta ee badeecada la soo dajiyay ee gashay foormka alaabta soo dejinta ee (Consumption Entery) ee lagu bixiyay cashuurtii xamaynta goobtii ay ka soo degtaysida uu dhigayo Xeerka Kastamada.
2. Ujeedada Cutubkani, mudo cashuureedka waxa uu macnaheedu yahay mudo cashuureed waa dhamaadka bil-walba.

Qodobka 188aad
Qadarka La Ururiyay ee Amaano Haynta

Wershadle kasta oo diwaan gashan ama adeeg bixiye diwaan gashan ee looga baahanyahay sida ku cad Qaybtani in uu bixiyo cashuurta waxa loo qaadan doonaa in uu qabto qadarka cashuurta ugu ururiyay uguna hayo amaano ahaan Dawlada Soomaaliland.

Qodobka 189aad
Qabashada Alaabta iyo Ishortaaga Qabashada

1. Marka ay dhacdo warshedle ama soo dajiye oo aan bixin cashuurta xakamaynta ee lagu leeyahay, badeecadaasi waa lala wareegi doonaa waxana loo haynayaa iib, Habraaca qabashada iyo iibka badeecada iyada oo ay sababtu tahay bixin la'aanta cashuurta xakamaynta ee lagu xusay Qodobka 161aad ee qabashada iyo la wareegida badeecadaha iyo Habraaca cashuur bixiyahu uu uga cabanayo ama rafcaan uga qaadanayo waxa uu la mid yahay sida ku xusan Qodobka 176aad ee Cutubka 3aad.
2. Agaasimuhu waxa uu qaban karaa iibina karaa badeecad marka uu hayo sababo macquula oo uu ku rumaysto in cashuurta xakamaynta ee ku waajibtay badeecada aan cashuurtii laga bixinin, ama aan la bixin doonin.
3. Agaasimuhu waxa uu qaban doonaa iibina doonaa gaadhi kasta oo lagula dhuuntay badeecad ay ku waajibtay cashuurta xakamaynta waxa ku waajibaysa in loo qabto gaadhigaas sida uu dhigayo Farqada (1) marka laga tago gaadhiga sidaas loo adeegsaday marka cadeeyo mulkiilahiisu aanu ogayn ogolaanshahana aanu bixin ama wakiilkiisu aanu ogayn ogolaanina.
4. Qabashada iyo iibka badeecada waxa loo raaci doonaa Qodobka 14aad ee Xeerkan.

CUTUBKA 5
HAYADA DAKHLIGA SOMALILAND
QAYBTA 1
AASAASIDA, AWOODDAHA, SHAQOOYINKA HAYADA DAKHLIGA SOMALILAND

Qodobka 190aad
Aasaasida Hay'adda Dakhliga Somaliland

1. Waxa halkan lagu aasaasay hay'ad lagu magacaabo Hayada Dakhliga Somaliland.
2. Hay'addu waxay ahaan doontaa hay'ad iskeed u taagan oo leh jiritaan rasmi ah iyo shaanbad/astaan rasmi ah waxana ay lahaan doontaa in ay magaceeda wax ku dacwayso laguna dacweeyo, saida uu dhigayo

XAFIISKA GARYAQAANKA GUUD EE QARANKA FAAFINTA RASMIGA AH OFFICIAL GAZETTE

Xeerkani, waxa ay lacag ka amaahan kartaa, heli kartaa, isticmaali kartaa hantida waxana ay gudan doontaa dhamaan arimaha kale iyada oo ah hay'ad si sharciga waafaqsan.

3. Hay'addu waxay ahaan doontaa wakaalad dawlada ka tirsan oo hoos timaada kormeerka guud ee Wasiirka.
4. Shaanbada xafiiska waxa xaqiijin doona Agaasimaha Guud iyo xoghayaha gudida.
5. Marka uu maqan yahay Agaasimaha Guud, Agaasime kale ayuu isagu u igman karaa socodsiinta hawshaasi oo saxeexi doona qoraalada halkii Agaasimaha Guud, iyo marka xoghayaha gudidu Maqanyahay, sarkaal kale ayaa sii wadi doona hawshii siina saxeexi doona halkiisii.
6. Qoraal kasta oo loo qaadan doono in uu yahay qoraal sharci oo ay soo saartay hayadu oo ay tahay in lagu dhufto shaanbada laguna xaqiijiyo qaabka lagu xusay Farqada (4) ama (5) waxa loo qaadan doonaa in uu yahay qoraal sharci ah waxana loo qaadan doonaa cadayn sugan oon aan u baahan doonin cadayn dheeraad ah.

Qodobka 191[aad]
Shaqooyinka Hayada

Shaqooyinka hayada waxa ka mid ah: -

a) Waxa ay maamuli doonaan hirgalin doonaan shuruucda ama qodobada loo cayimay ee cashuuraha ee lagu dajiyay Shaxda Todobaad ee Xeerkani, iyo in ay qiimeeyaan, ururiyaan, isla markaana xisaabiyaan dhamaan dakhliyada sharcigani waajibiyay
b) Waxa ay Wasiirka kala talin doonaan caqabadaha cashuuraha, maamulka cashuuraha iyo qaababka badalaada siyaasada ee la xidhiidha dhamaan cashuuraha lagu xusay Shaxda Todobaad;
c) Awooda sharci ee boolisku ku badhayaan danbiyada cashuuraha si ku salaysan xeer nidaamiyaha u yaal
d) Waxa ay gudan doonaan hawlaha kale ee la xidhiidha dakhliga ee uu Wasiirku amro.

QAYBTA 2
GUDIDA AGAASINKA IYO SHAQOOYINKOODA
Qodobka 191[aad]
Guddida Agaasinka

1. Madaxwaynaha JSL wuxuu Magacaabaya Guddi agaasimayaal ah oo ah Maamulka Hay'adda Dakhliga, kana kooban xubnahan soo socda:-

a) Gudoomiye, oo lagu magacaabi doono marka uu soo jeediyo Wasiirku;
b) Wakiil oo ka socda Wasaarada Maaliyada;
c) Wakiil oo ka socda Wasaarada Ganacsiga iyo Warshadaha;
d) wakiil oo ka socda ururka warshadlayda Soomaaliland; iyo
e) Agaasimaha Guud ee Hayada.

2. Marka uu helo Soo jeedinta Wasiirka, Madaxwaynuhu waxa uu magacaabi doonaa laba xubnood oo kale kuwaas oon ahayn saraakiil dawladeed oo ahaan doona xubno dheeraad ah oo ka tirsan gudida agaasinka oo lagu soo xushay aqoonta gaarka ah iyo khibrada ay u leeyihiin arimaha cashuuraha, iyada oo ay shardi tahay in shakhsiyaadkaasi la magacaabay aanay hayn shaqo buuxda iyo mid gaaban toona ama dan gaar ahaaneed oo ka hor imaanasa ama is hor taagasa gudashada shaqadooda ka xubin gudi ahaaneed.
3. Gudidu waxa ay ka masuul ahaan doontaa dhamaan daba galka habsami u socodka dakhliga hayada, go'aaminna doonaan siyaasadaha la xidhiidha shaqaalaynta iyo qandaraas bixinta hayada.
4. Wasiirku waxa uu tilmaamo siin karaa la xidhiidha habsami u socodka hawlaha gudida, gudiduna waa in ay tixgeliyaan ku dhaqankeeda.

XAFIISKA GARYAQAANKA GUUD EE QARANKA · FAAFINTA RASMIGA AH · OFFICIAL GAZETTE · SOLICITOR GENERAL OFFICE

Qodobka 193aad
Shuruudaha looga baahan yahay Magacaabista

Xubnaha ka tirsan gudidu, ee aan ahayn xubnaha Wakiillada Wasaaradaha iyo hayadaha, waxa laga dhex magacaabi doonaa shakhsiyaadka u qalma in la magacaabo iyada oo la eegayo aqoonta takhasuskooda iyo khibrada ay u leeyihiin dhanka cashuuraha, ganacsiga, dhaqaalaha, sharciga iyo arimaha kale ee dakhliga ee uu Wasiirku go'aamiyo ama arimo kale oo khuseeya Dakhliga.

Qodobka 194aad
Muddo Xileedka Gudida

Xubin kasta oo aan ahayn xubnaha ka Wakiilka ah Wasaaradaha iyo hayadaha waxa ay:-

a) Hayn doontaa xafiiska mudo xileedka iyo shuruudaha lagu xusay qoraalka magacaabistooda oo ah Sadex sano ah
b) Hadduu ku haboonaado in dib loo magacaabo mar labaad mudo aan ka badnayn saddex (3) sannooo kale.

Qodobka 195aad
hakinta ama ka eryida

Madax-wahayaha Jamhuriyada Somaliland waxa uu ka eryi doonaa ama ka hakin doonaa magacaabista shaqo ee xubinimo:-

a) Xubinta gudan kari wayda hawshii xafiiska ;
b) Cidda la timaada Anshax darro/ dhaqan xumo Hay'adda Dakhliga ;
c) xubintu la caddeeyo in uu musalafay ama kacay;
d) Hadii xubinta lagu xukumay xukun ciqaabeed ciqaabtiisa ay ka badan tahay lix bilood oo xadhig ah;
e) Hadii xubintu, iyada oon fasax hore ka haysan gudoomiyaha ama iyada oon haysan sabab macquula oo uu ku qanco Wasiirku, uu ka maqnaado lix kulan oo gudidu ay lahaayeen sanad maaliyadeed kasta
f) Hadii xubini, arin gaar ah, uu ku guul daraysto in uu ku dhaqmo farqadaha qodobka 4aad ee Shaxda Sideedaad ee Xeerkani oo la xidhiidha sheegashada dan; ama
g) Sababo kale oo ku filan oo lagu qanci karo.

Qodobka 196aad
Shirarka Gudida

1. Shaxda Sideedaad ee Xeerkani waxa lagu dabaqi doonaa shirarka gudida iyo arimaha kale ee lagu xusay Shaxdaasi Wasiirku waxa uu, qoraal sharci ah, wax kaga badali karaa Shaxdaas.
2. Gudididu waxay kulmi doonaan Sadexdii biloodba halmar ugu yaraan.
3. Gudidu waxa ay la shaqayn doontaa qof kasta oo loo baahdo si uu uga qayb galo doodooda, balse qofkaasi ma lahaan doono xaqa codaynta.

QAYBTA 3
AGAASIMAHA GUUD, SARAAKIISHA, IYO SHAQAALAHA

Qodobka 197aad
Agaasimaha Guud

1) Madaxwaynaha ayaa magacaabaya Agaasimaha Guud iyo K/Xigeenka Hay'adda marka uu helo talo soo jeedinta wasiirka iyo gudidda oo ku salaysan shuruudaha lagu xusay qoraalka magacaabista.
2) Agaasimaha Guud waxa uu ahaan doonaa sargaalka fulineed ee ugu sareeya Hayada waxana uu ka masuul ahaan doonaa shaqo maalmeedka hawlgalada hayada, maamulka lacagta, hantida iyo hawlaha

XAFIISKA GARYAQAANKA GUUD EE QARANKA FAAFINTA RASMIGA AH OFFICIAL GAZETTE SOLICITOR ... OFFICE

guud ee hayadda iyo maamulilida qaabka kormeerka iyo fulinta ee saraakiisha kale iyo shaqaalaha Hayadaas.

3) Agaasimaha Guud waxa uu waqtigiisa oo dhamays tiran u huri doonaa waajibaadka xafiiska mana gali karo hawl ganacsi, shaqo, xirfad ama shaqo uu mushahar ka qaato meel kale.
4) M/Waynaha JSL ka dib marka uu la tashado Wasiirka iyo gudida, waxa uu shaqada ka eryi karaa Agaasime Guud markay ku cadaato sidani:-

 a) Marka Agaasimhuhu la yimaado Anshax daro /dhaqan xumo;
 b) marka Agaasimaha Guud uu gudan kari waayo shaqooyinka xafiiskiisa;
 c) Sabab kasta oo kale oo macquula.

Qodobka 198aad
Xoghayaha Gudidda

1) Gudidu waxa ay magacaabi doontaa xoghayaha guddida.
2) Xoghayntu waxa ay ka masuul ahaan doontaa habaynta/diyaarinta hawlaha shirarka gudida, haynta iyo kaydinta xogaha, go,aanada shirarka gudida iyo masuuliyadaha kale ee ay gudidu u dirtaan.

Qodobka 199aad
Saraakiisha kale iyo Shaqaalaha

1) Iyada oo la raacayo Qodobka 198, gudidu waxa ay soo magacabi doonaan saraakiisha heerkoodu yahay maamule ama ka sareeya, iyada oo u raacaya hadba shuruudaha loo dejiyay magacaabistaas.
2) Gudiddu waxa ay ansixin doonaan qodobada iyo shuruudaha dhamaan saraakiisha iyo shaqaalaha looga baahan yahay habsami u socodsiinta shaqooyinka hayada.
3) Gudidu waxa ay masuul ka ahaan doonaan anshax marinta iyo daba-galka saraakiisha iyo shaqaalaha.

Qodobka 200aad
ka Dhaafida Masuuliyada Shakhsi

Qofka shaqaalaha ka ah hayadaas, shakhsi ahaantiisa kama masuul noqon doono garmaqal madani ama ciqaab ah oo la xidhiidha fal kasta ama ka gaabsi fal kasta oo lagu suubiyay niyad samaan la xidhiidha gudashada shaqooyinkiisa ku xusan Xeerkani.

QAYBTA 4
QODOBADA MAALIYADA

Qodobka 201aad
Dakhligu Kordhinaya keydka Dakhliga

Dhamaan dakhliga la ururiyay ama Waajibay in la bixiyo, Maamulku sida ku xusan Xeerkani wuxuu ku shubi doonaa Sanduuqa/Keydka Dhakhliga, marka laga reebo xaaladaha uu Wasiirku hadba waqti uu ku amro Maamulka qoraal ahaan in ay hayaan saamiga dakhli uu ururisay sida Wasiirku go'aamiyo si uu awood ugu siiyo Maamulka si ay u daboolaan kharashkooda iyada aann lagu faro galin, balse wadarta guud ee la ogolaaday ma ahaan doonto sanad maaliyadeedna, kamana badan karto qadarka uu u qoondeeyay Golaha Wakiiladu Hay'ada sanadkaasi waxana loo tuuri doonaa qadarka la qoondeeyay.

Qodobka 202aad
Maalgalinta Maamulka

1) Lacagta lagu maalgalinayo Maamulka waxa ay ka koobnaan doontaa:-

 a) Lacagta uu u qoondeeyo Golaha Wakiilada Maamulka;
 b) Amaahda ama deeqaha ay hesho Maamulku ee uu ansixiyo Wasiirku; iyo

XAFIISKA GARYAQAANKA GUUD EE QARANKA
FAAFINTA RASMIGA AH
OFFICIAL GAZETTE
SOLICITOR GENERAL OFFICE

c) Lacag kasta oo kale taas oo, marka uu ansixiyo Wasiirku, oo uu helo ama la siiyo Maamulka si ay hawlaheeda ugu gudato.

2) Kharashka Maamulka waxa lagu dalici doonaa Sanduuqa/keydka Dakhliga Guud.

Qodobka 203[aad]
Odoroska Dakhli iyo Kharash ee Maamulka

1) Agaasimaha Guud waxa uu muddo aan ka danbayn saddex bilood oo ka horeysa inta aanu dhamaan sanad xisaabeed kastaa, waxa uu diyaarin doonaa una gudbin doona gudida si ay u ansixiyaan, odoroska dakhligooda iyo kharashkooda ee sanadka soo socda waxana uu waqti kasta oo ka horeeya inta uusan dhamaan sanad xisaabeedku waxa uu diyaarin doonaa una gudbin doonaa gudida si ay u ansixiyaan wixii odoros kaabis ah ee sanad maaliyadeedka socda.
2) Wax kharash ah lagama gali karo lacagaha hay'ada hadii aan kharashkaasi aanu ka mid ahayn kharashka ay ansixiyeen gudideu ee hoos imaanaya odoroska sanad maaliyadeedka taas oo tahey in la galo kharashama odoroska kaabista ah ee sanadkaasi.

Qodobka 204[aad]
Xisaabaadka, Baadhis iyo Warbixin Sanadeedka

1) Maamulku waxa uu lahaan doonaa xisaabaadka iyo diwaanada macaamilkooda iyo arimaha waxana uu hubin doonaa in dhamaan lacagaha la helay in si hufan loo xisaab galiyay, dhamaan lacag bixinaha laga bixiyo lacagtooda in si saxa loo sameeyay iyo in si cad loo ogolaaday in ilaalin ku filan la hirgaliyo hantidooda iyo daynta ay gasho Maamulka.
2) Xisaabaaadka sanadlaha ah ee Maamulka waxa baadhi doona Hanti Dhawraha Guud.
3) Agaasimaha Guud waxa uu, saddex biloodka hore ee sanadkasta oo cusub ka dib dhamaadka sanad maaliyadeedkasta, waxa uu gudbin doonaa:-

a) M/waynaha JSL , Wasiirka iyo hayada Xisaabceinta sanadlaha ee la xidhiidha sanadkaas, oo ka kooban:-

I. Warbixinaha maaliyada;
II. Tusmada hawl qabadka iyo warbixin kasta oo kale oo la xidhiidha;
III. Warbixin ku saabsan hawl-galada Hayada; iyo
IV. Warbixinta kale ee ay guddidu, ka hor ama ka dib marka uu dhamaado waxbixin sanadeedka.

b) ee ku socda Hanti-dhawraha Guud : -

I. Xisaabaadka Hay'ada ee sanad xisaabeedka ; iyo
II. Wax bixin sanadeedka lagu xusay farqada (a).

4. Hanta-dhawraha Guud waxa uu baadhi doonaa xisaabaadka muddo laba bilood gudahood ah ka dib marka uu ka helo iyaga waxanu u gudbin doonaa aragtidiisa M/Wayanaha JSL, Wasiirka iyo guddida.
5. Wasiirku waxa uu sababayn doonaa in nuqulada Warbixinta sanad kasta oo ay weheliyaan nuqulka aragtida ah ee Hanti Dhawraha Guud ee la hor geyn doono Golaha Wakiillada muddo laba (2) bilood gudahood ah ama kulanka Golaha Wakiillada ee ku soo xiga ka dib marka uu helay.

Qodobka 205[aad]
Hantidhawrka Gudaha iyo Warbixinada Wakhtiyada ah ee Baadhista

1) Marka lagu daro shaqooyinka kale ee uu u igmaday isaga/iyada guddidu ama Agaasimaha Guud, madaxa waaxda hanta dhawrka gudaha ayaa ka masuul noqon doona baadhista gudaha ee xisaabaadka Maamulka waxanu u gudbin doonaa Agaasimaha Guud warbixin la xidhiidha saddex bilood kasta oo ka mid ah sanad xisaabeedka.

XAFIISKA GARYAQAANKA GUUD EE QARANKA FAAFINTA RASMIGA AH OFFICIAL GAZETTE SOLICITOR GENERAL OFFICE

2) Agaasimaha Guud waxa uu gudbin doonaa warbixin kasta oo lagu xusay farqada (1) oo loo geeyay guddida si ay u darsaan kulankooda soo socda ee gudida ka dib marka uu isagu ama iyadu ay heshay waxa kale oo uu siin doonaa nuqul warbixinta ka mid ah:-

a) Wasiirka; iyo
b) Hanta Dhawraha Guud.

QAYBTA 5
QODOBO KALA DUDUWAN

Qodobka 206aad
Lahaanshaha Hantida iyo Qaamaha iyo Jiritaanka Heshiisyada iyo Dacwadaha Taagan

1) Dhamaan hantida, marka laga reebo hantida uu Wasiirku go'aamiyo taas oo ka hor inta aanu dhaqan galin Xeerkani ay lahayd dawladu oo ay isticmaalayeen waaxaha kastamada, macaashal macaashka iyo cashuuraha bariga marka la dhaqangelinayo qodobada lagu sheegay Shaxda Todobaad ee Xeerkani, taariikhda uu dhaqan galo Xeerkani, iyada oo aan loo baahnayn cadaymo dheeraad ah, waxa uu xilkoodu ku wareegayaa hay'adda haddii ay tahay dayn, qaamo, ajuurooyin, waajibaad iyo amaanada hantida ma-guurtada ah.
2) Marka laga reebo sida lagu soo sheegay Farqada (1) ee la xidhiidha hantida, dhamaan heshiisyada, daymaha, hawl-galada iyo qaamaha Dawlada ee loo aaneeyo waaxda kastamada, macaashal macaashka iyo cashuuraha bariga waxa xilkoodu ku wareegayaa Dawlada waxaana loo fulin doona dawlada ama si ku lid ah.
3) Dhamaan wixii dacwad socotay iyo cabashooyinka taagnaa ee khuseeya dakhliga ee shuruucda lagu dajiyay Shaxda Todobaad ay ku dabaqmaan waa la sii wadi doonaa ama waa lagu sii dhaqmi doonaa ama loo adeegsan doona si ku lid ah hay'ada si la mid ah sidii ay u dhaqan gali lahaayeen hadii aan Xeerkani aan la dajin.

Qodobka 207aad
Dhismaha iyo Wax ka Badalka Shuruucda Kale

1) marka uu dhaqan galo Xeerkani Ka hor iyo ka dib dhamaan tixraacyada Agaasime kastamada, ama Agaasimaha Cashuuraha Bariga ee ku xusan xeer ama qodob kasta lagu sheegay oo xeer kale sida lagu dajiyay Shaxda Todobaad ee Xeerkani waxa loo tafsiiri doonaa iyada oo la tixraacayo Agaasimaha Guud ee Hay'ada.
2) Iyadoo ujeedadu tahey in la waafajiyo xeerkan, Golaha Wakiiladu waxay ansixnayaan oo ay qaraar ku meel marinayaan inay wax ka badalaan xeer kasta ama qoraal sharci marka laga reebo Dastuurka.

Qodobka 208aad
Xeer Nidaamiyeyaasha

Wasiirku ka dib marka uu la tashado hayada , waxa uu soo saari doonaa Xeer- nidaamiyeyaal lagu dhaqan gelin doono Xeerkani

CUTUBKA 6
GUDIDA DACWADAHA CASHUURAHA

QAYBTA 1
AASAASIDA GUDIDA DACWADAHA CASHUURAHA

Qodobka 209aad
Aasaasida Gudida Dacwadaha.

Waxa Xeerkan lagu aasaasayaa **Gudida Dacwadaha Cashuuraha**, waxa ay ka koobnaan doontaa Gudoomiye iyo afar xubnood oo kale oo loo magacaabay si waafaqsan Xeerkan.

XAFIISKA GARYAQAANKA GUUD EE QARANKA FAAFINTA RASMIGA AH OFFICIAL GAZETTE

Qodobka 210aad
Magacaabida Gudoomiyaha Gudida Dacwadaha.

1) Wasirku isago la tashanaya gudomiyaha Guddida Cadaalada waxa uu magacaabi doona gudoomiyaha **Gudida Dacwadaha.**
2) Qofka loo magacaabayo gudoomiyaha **Gudida Dacwadaha Cashuuraha** waa in uu ahaadaa mid buuxiyay shuruudaha heerka looga baahan yahay Garsoore Maxkamada Gobol.

Qodobka 211aad
Magacaabida Xubnaha kale ee Gudida Dacwadaha

Xubnaha kale ee **Gudida Dacwadaha** waxa soo magacaabi doona Wasiirka, iyadoo Xubinaha Gudida **Dacwadaha** ee loo magacaabayo ay noqon doonto shaqaalayntoodu mid aan joogto ahayn.

Qodobka 212aad
Aqoonta Qofka la Magacaabayo

1) Qofka xubinimada Gudida Dacwadaha loo magacaabidoona wuxu noqon doona:-

   a. Qof qiyam akhlaaqeed oo sareeya leh iyo laguna yaqaano hufnaan;
   b. Aanu hore u gelin denbi la xidhiidha dhanka anshaxa.

2) Xubinta ka tirsan **Gudida Dacwadaha** waa in uu aqoon u leeyahay dhanka Cashuuraha, Maaliyada, Xisaabaadka iyo Sharciga.
3) Xubnaha ka tirsan **Gudida Dacwadaha** ma noqon doonaan saraakiil ka tirsan Hay'ada Dakhliga ee Somaliland ama Shaqaale Dawladeed.

Qodobka 213aad
Mudada Xileedka Gudidda

1) Mudo xileedka Gudoomiyuhu waxa uu xilka Xafiiska hayn doonaa mudo dhan 3 sanadood, mar labaadna dib ayaa loogu magacaabi karaa.
2) Iyada oo la raacayo Xeerkan, xubinta ka tirsan **Gudida Dacwadaha** waxa ay xilka hayn doontaa muddo dhan 3 Sanadood, mar labaadna dib ayaa loogu magacaabi karaa.

Qodobka 214aad
Shuruudaha Magacaabista

1) Iyada oo la raacayo Xeerkani, xubinta ka tirsan **Gudida Dacwadaha** waxa ay shaqada ku wadi doontaa qaab waafaqsan qodobada iyo shuruudaha hore loo sheegay, oo ay ku jiraan qodobada iyo shuruudaha la xidhiidha mushaharka iyo gunooyin.
2) Magacaabida garsoore loo magacaabayo gudoomiye saamayn kuma yeelan doonto mudada uu xilka ku hayo garsoore ahaan ama darajadiisa, xilkiisa, mushaharkiisa iyo gunadiisa, ama xuquuqaha kale ama dhawrsanaanta uu leeyayay Garsoore ka tirsan Maxkamadaha caadiga ah mudadaas, Hawsha gudoomiyenimadu waxa loo qaadan doonaa in uu ahaan adeege xafiiska ku hayay garsoore ahaan.

Qodobka 215aad
Dhaarta Xafiiska

Qof kasta oo loo magacaabo xubin ka tirsan tahay **Gudida Dacwadaha**, inta aanu bilaabin shaqada xafiiska, waxa la marin doonaa dhaarta lagu dhaariyo xubnaha garsoorka ee ku qeexan shuruucda Soomaaliland.

XAFIISKA GARYAQAANKA GUUD EE QARANKA FAAFINTA RASMIGA AH OFFICIAL GAZETTE SOLICITOR GENERAL OFFICE

Qodobka 216aad
Shaqo ka fadhiisinta Xubnaha

1) Xubinta ka tirsan **Gudida Dacwadaha** waxa ay qoraal iskaga casili karaan xilka Xafiiska iyada oo u gudbinaya Wasiirka.
2) Xubinta waxa xilka lagaga qaadi karaa/eryi karaa oo kali ah hadii:-

   a. Xubinta oo gudan Kari wayda xilkeeda iyada oo ay sababo la xidhiidha jid ahaan iyo caqli ahaan.
   b. Anshax daro ama akhlaaq xumo;

   c. Hawl gudasho la'aan;

   d. Qofka oon waxba haysan ama kacay/musalafay;

3) Wasiirku waxa uu xilka ka qaadi doonaa xubin ka mid ah **Gudida Dacwadaha** hadii xilka qaadistiisa ka timaado guddi loo saaray ee ku xusan sida ku cad farqada (5) hadii gudidaasina u soo jeediso Wasiirka in xubinta xilka laga qaado iyada oo cuskanaysa qodobada lagu sheegay farqada (3)
4) Hadii uu Wasiirku u arko in xubin ka tirsan **Gudida Dacwadaha** xilka laga qaado, Wasiirku waxa uu magacaabi doonaa guddi ka kooban saddex xubnood oo ah garsoorayaal maxkamadeed oo leh waayo aragnimo sharci ee dhinaca Madaniga iyo ciqaaba, ama waayo aragnimo dhinaca rafcaan ah ama qareenimo ku soo shaqeeyay mudo 10 sanadood oo xidhiidh ah.
5) Guddida lagu magacaabay farqada (5) waxa ay arinta su'aalo ka waydiin doonaan ugana warbixin doonaan Wasiirka iyaga oo natiijada ku soo talo bixinaya in xubinta xilka laga qaado ama loo daayo si waa iyada oo la adeegsanayo Qodobkan.
6) Hadii xilka qaadista xubinta **Gudida Dacwadaha** guddi ku soo talo bixiso in xilka laga qaado, Wasiirku waxa uu shaqo xakin ku samayn doonaa xubintaas.
7) Shaqo Hakinta ku xusan farqada (7) hadii gudidu ay kula taliso Wasiirka in xubinta shaqada laga xakiyo balse aan shaqada laga eryin.

Qodobka 217aad
Sheegida Danta

Hadii xubin ka mid ah, ama ahaan doona, xubin ka tirsan **Gudida Dacwadaha** oo looga baahan yahay fadhiyada xubintaasina ay dan ka leedahay, xidhiidh la leh ama si kalaba, taas oo ka hor imaanasa habsami u gudashada shaqada xubinta, xubintaasi waxa ay dandaasi u sheegi doontaa dhinacyada garmaqalka, marka laga reebo hadii ay ku qancaan dhamaan dhinacyada garmaqalku, xubintu kama qayb qaadan doonto garmaqalka ama ma lahaan doonto wax awood ah oo xidhiidh la leh dib u eegista ay samayso maxkamadu oo xidhiidh la leh go'aanada cashuuraha ee uu garmaqalku khuseeyo.

QAYBTA 2
MAAMULKA GUDIDA DACWADAHA

Qodobka 218aad
Shaanbada Rasmiga ah

1) **Gudida Dacwadaha** waxa ay lahaan doontaa shaanbad rasmi ah taas oo sharci ahaan la sii faafiyay.
2) Shaanbada **Gudida Dacwadaha** waxa lagu dhufan doonaa qoraalada looga baahanyahay hadba sida uu faro gudoomiyuha **Gudigaas Dacwadaha**.

Qodobka 219aad
Habaynta Hawlaha Gudidda

1) Iyada oo la raacayo Xeerkani, gudoomiyaha ayaa ka masuul noqon doona hawl socodsiinta in uu hubiyo in si hufan oo nidaamsan in loo gutay hawlaha **Gudida Dacwadaha**.

XAFIISKA GARYAQAANKA GUUD EE QARANKA FAAFINTA RASMIGA AH OFFICIAL GAZETTE

2) Iyado aan la xadidayn hawl-galinta farqada (1), gudoomiyuhu waxa uu tilmaamo ka bixino doonaa:-

a) Habaynta hawlaha **Gudida Dacwadaha**;

b) Meelaha fadhiyada **Gudida Dacwadaha** ka qabsoomi doonaan;

c) Habraaca **Gudida Dacwadaha** guud ahaan; iyo

d) Habraaca **Gudida Dacwadaha** meelaha gaarka u ah.

3) Waqtiyada iyo goobaha dhagaysiga **Gudida Dacwadaha** waxa go'aamin doona gudoomiyaha iyada oo ay aragtidu tahay in la helo fursad macquula oo rafcaanlayaashu ay ku hor yimaadaan **Gudida Dacwadaha** isla markaana ku haboon kharash ahana yar.

Qodobka 220[aad]
Qaab-dhismeedka Gudida Dacwadaha

1. **Gudida Dacwadaha** fadhiyadoodu Waxa ay ka koobnaan doontaa saddex xubnood:-

2. Marka uu dhagaysigu socdo **Gudida Dacwadaha** horteeda hadii ay **Gudida Dacwadaha** ka koobnaayeen saddex xubnood, waxaa:-

   a. Hadii gudoomiyuhu uu xubin ka yahay **Gudida Dacwadaha** fadhigaas, isaga ayaa gudoomin doonaa; ama
   b. Hadii kale sadexda xubnood ayaa iska dhexdooranaya xubinta gudoominta doonta fadhigaas.

3. Hadii fadhiyada ay ka koobanyihiin saddex xubnood (3), mid ka mid ah xubnahan ay xubinimadiisu ka maqnaato, ka hor fadhiga looga baahanyahay, inta aan arinta fadhigaasi khuseyso aan go'aan laga gaadhin:-

a. waxa la dhamaystiri doonaa dhegaysiga **Gudida Dacwadaha,** Hadii dhinacyada fadhiyadu ay isku raacaan; ama
b. Hadii dhinacyadu ay isku raaci waayaan, fadhiyada dib baa loo dhigi doonaa, ilaa inta xubin kale laga soo buuxin doonta, si dib loogu bilaabo dhegaysiga .

4. Hadii, iyada oo la raacayo farqada (3) (a), **Gudida Dacwadaha** waxa ay ka koobnayd laba (2) xubnood hadiise xubnuhu ay go'aan isku raaci waayaana, gudoomiyaha ayaa magacaabi doonaa xubin kale, si dib loogu bilaabo dhagaysiga fadhiga maxkamadaas.

5. Haddii gar-maqalka ay dib u dhagaysanayso **Gudida Dacwadaha, Gudida Dacwadaha** waxay Uraacayaan, si la mid ah sidii markii hore loo qaaday, oo ay ku jiraan wixii xog ururin ah iyo cadayn kasta oo kale hore la qaaday garmaqalkaasi.

QAYBTA 3

DIB U EEGISTA GUDIDA DACWADAHA GO'AANADA CASHUUREED

Qodobka 221[aad]
Dib u eegista Gudida Dacwadaha ee Go'aanada Cashuureed

1) Qof kasta oo ka cabanaya go'aan ku salaysan Xeerka Cashuuraha oo ay riday Hay'ada Cashuuraha Soomaaliland waxa ay codsi dib u eegis ah u gudbinaysaa Gudida Dacwada cashuuraha.

2) **Gudida Dacwadaha** waxa ay awood u leedahay in ay dib u eegto go'aan kasta oo cashuureed oo si ku haboon looga soo cawday.

3) **Gudida Dacwadaha**, marka ay gudanaso waajibaadkeeda shaqo waxay madax banaan tahay, faragelin iyo tilmaan toona cidna Kama qaadan karto hayada iyo shaqsi toona.

XAFIISKA GARYAQAANKA GUUD EE QARANKA
FAAFINTA RASMIGA AH
OFFICIAL GAZETTE

Qodobka 223^aad
Qadimida qayb ka mid ah cashuurta inta aan go'aan laga gaadhin

1) Cashuur bixiyaha keenay is hortaag ku saabsan cashuurta loo qiimeeyay, inta uu taagan yahay qaraarka Kama danbaysta ah ee diidmadu, waxa uu bixin doonaa 30% ah cashuurta la qiimeeyay ama

2) sida ay dhigayso farqada (1), hadii badeecad tahay mid baaba'I karta ama xumaan karta , badeecadaasi si degdeg ah ayaa loogu sii daynayaa cashuur bixiyaha ka dib marka uu bixiyo qadar cashuur ah ee lagu xusay farqada sare, balse Hay'ada Dakhliga ee Soomaaliland waxa la siin doonaa damaanad u dhiganta qadarka cashuureed ee la soo qiimeeyay.

Qodobka 224^aad
Codsiga Dib u eegista Go'aanka Cashuurta

1) Codsiga ku socda Gudida Dacwadaha ee dib u eegista cashuurta waxa uu ahaan doonaa:-

a. mid ku qoran foomka rasmiga ah ee loogu talo galay;

b. waxa la soo raacinayaa cadayn muujinaysa asbaabta codsiga; iyo

c. Waxa lagu keeni doonaa Gudida Dacwadaha soddon cisho gudahood (30) ka dib marka qofka sameynaya codsigu loo geeyo lana siiyo go'aanka qiimaynta Cashuurta .

2) **Gudida Dacwadaha** waxa ay ka dib marka codsi qoraal ah loo keeno, waxa mudo kordhin loo samayn doonaa waqtiga la keenayo codsiga **Gudida Dacwadaha** si uu dib ugu eego go'aanka cashuurta.

3) codsaduhu waxa uu nuqul arjigiisa ah ugu gudbinayaa hayada Cashuuraha shan (5) cisho gudahood ka dib marka uu keeno codsaduhu qoraalka cabashadiisa **Gudida Dacwadaha.**

4) Hadii codsiga dib u eegista uu la xidhiidho go'aan cashuureed oo ah go'aan is hortaag, codsigaasi waxa hadii **Gudida Dacwadaha** aysan si kale amrin, waxa uu ku koobnaan doontaa asbaabta lagu xusay is hortaaga cashuurta ee uu go'anku khuseeyo.

5) Codsiga ku socda **Gudida Dacwadaha** ee dib u eegista go'aanka cashuurta aan laga qaadan in lagu sameeyay hadii aan cashuur dib loogu celinayni aysan jirin, hadii ay jirto, marka laga hadlayo codsiga ah in la siiyo.

6) Codsiga dib u eegista go'aanka cashuurta waxa lagu samayn doonaa lix bilood gudahood ka dib taariikhda la soo saaray go'aanka cashuurta.

Qodobka 224^aad
Keenida Qoraalada Gudida Dacwadaha

1) Iyada oo loo eegayo Qodobkani, muddo aan ka yarayn sodon cisho gudahood ka dib marka ay hesho hayadau nuqulkii cabashada dib u eegista ee loo gudbiyay Maxkamada hayadu waxa ay ku soo gudbinysaa laba (2) nuqul oo ah sidan:-

a) Ogaysiinta go'aanka Cashuurta;
b) Qoraal sheegaya sababaha go'aanka Cashuurta; iyo
c) Go'aan kasta ama qoraal kast oo uu hayso hayada Cashuuraha oo lloga baahan karo dib u eegista go'aanka ee maxkamada.

2) Hadii **Gudida Dacwadaha** aragtideedu noqoto in uu jiro:

a) Faahfaahinta qoraalo kale; ama

XAFIISKA GARYAQAANKA GUUD EE QARANKA FAAFINTA RASMIGA AH OFFICIAL GAZETTE SOLICITOR GENERAL OFFICE

b) Qoraalada kale ee ay ku jiraan qayb qoraalo ah, oo khuseeya go'aanka dib u eegista ee **Gudida Dacwadaha**. maxkamadu waxa ay u diraysaa hayada qoraal codsi ah, ay ku waydiinayso in ay u soo gudbiso qoraalada kale ay uga u baahan tahay.

3) Qodobkani kuma yeelan doono wax saamayn ah iyada oon loo eegayn sharci kasta oo la xidhiidha mudnaanta ama danta guud ee ku saabsan soo bandhigida qoraalada.

Qodobka 225[aad]
Masuuliyada Cadaynta

Garmaqalka **Gudida Dacwadaha** horteeda ee dib u eegista go'aanka cashuuraha, dacwoodaha ayaa laga rabaa masuuliyada cadaynta ee:-

a. Hadii go'aanka cashuurta uu khuseeyo go'aan uu yahay go'aan is hortaag ah oo khuseeya qiimayn, qiimayntuna ay tahay mid dheeraada; ama
b. Xaalad kasta oo kale, oo go'aanka cashuueed aan lagu samaynin ama loo sameeyo si ka duwan.

Qodobka 226[aad]
Dib u egista Gudida Dacwadaha

1) Marka ay dib-eegis ku samaynayo go'aanka cashuurta, **Gudida Dacwadaha** waxa ay adeegsanaysaa dhamaan awoodaha iyo go'aan-qaadashada waxa ay wada tashi iyo doodka yeelanayaa kushaynta qodobka ay hayadu u cuskatay go;ankeeda Cashuureed, sidaasna waxay ku soo saari doontaa go'aan qoraal ah:-

a) Iyada oo ayidaysa go'aanka ay dib u eegtay
b) Waxay wax ka badelaysa go'aanka ay dib u eegtay, ama
(c) ay ku laalayso go'aanka ay dib u eegtay; oo ah laba midkood

I. samaynaysa go'aan lagu badalayo go'aankii ay dib u laashay; ama

II. ay dib ugu celinayso Hayaddii go;aankii ay dib u laashay, iyadoo raacinaysa tixgelino ama tilmaamo kasta oo maxkamadu u aragto sax

2) **Gudida Dacwadaha** waxa ay bixin doontaa qoraal asbaabta ay ku salaysay go'aankeeda, oo ay ku jiraan wax yaabaha uga soo baxay su'aalaha ay xaqiiqsatay ah iyo tixraaca cadaymaha ama waxyaabaha kale uga soo baxay arintssa.

3) Go'aanka maxkamada ee dib u eegista waxa loo geyn doonaa sida ugu dhakhso badan ee ay ku suurto gasho ka dib marka dhegaysiga dacwada la dhamaystiro, **Gudida Dacwadaha** waxa loo geyn doonaa nuqul go'aankeeda ka mid ah, oo ay ku jiraan asbaabta go'aanka, lagu gaadhay oo ay u kala gudbin doonto dhinacyada .

4) Iyada oo la raacayo farqada (5), go'aanka **Gudida Dacwadaha** waxa uu dhaqan gali doonaa ka dib marka go'aanku soo baxo ama taariikhda kale ee ay ku asteyso **Gudida Dacwadaha** go'aankeeda.

5) hadii Go'aanka cashuurta ee ay maxkamadu yahay mid wax ka badel lagu sameeyey, yahay mid go'aanka cusub oo ay samaysay **Gudida Dacwadaha**, wixii aan ahayn codsiga dib ee lagu badalayo go'aanka cashuurta ee dib loo eegayo, ee dhamaan ahdaafta oon ahayn ujeedo ah in codsi loo sameeyo **Gudida Dacwadaha** dib loogu eegayo ama keenida rafcaan ka dhan ah go'aanka, kaas oo loo qaadan doono in uu yahay go'aan uu soo saaray go'aan qaatuhu iyo, hadii **Gudida Dacwadaha** aysan sidaas si ka duwan amrin, saamayn ku leh iyo taariikhda go'aanka dib u eegista uu saamayn yeeshay.

6) Go'aanka **Gudida Dacwadaha** waxa uu yeelan doona fulin, si la mid ah go,aanada maxkamada garsoorka ee caadiga ah.

XAFIISKA GARYAQAANKA GUUD EE QARANKA
FAAFINTA RASMIGA AH
SOLICITOR GENERAL OFFICE
OFFICIAL GAZETTE

7) Iyada oo la raacayo farqada (9) dhamaan go'aanada **Gudida Dacwadaha** iyo dhamaan cadaymaha ay heshay, oo ay ku jiraan qoraal laga soo minguuriyay warbixinta dhegaysiga dacwada waxa ay noqonayaan qoraal umadeed oo u furnaan doona baadhitaanka dadwaynaha.

8) Iyada oo la raacayo farqada (9), **Gudida Dacwadaha** waxa ay u ogolaan doontaa in la daabaco go'aamadeeda, oo ay ku jiraan asbaabta, oo ah qaabka iyo habka loogu dajin doono warbaahinta dadwaynaha, loona adeegsan doono, iyo daabacaada la ogolaaday ee maxkamada go,aamisay waxa ay cadayn ka noqonayaan dhamaan **Gudida Dacwadaha** Soomaaliland hortooda iyada oo aan loo baahnaan doonin xaqiijin kale.

9) **Gudida Dacwadaha** waxa ay hubin doontaa marka ay sii daynayso, ama ogolaanayso helitaanka macluumaadka sida ku cad farqada (7) ama (8) waxay qaadi doontaa talaabo ay kaga hor tagayso bixinta siro ganacsi ama warbixino kale oo qarsoodi ah.

Qodobka 227aad
Dhagaysiga

Iyada oo la raacayo Xeerka, dhagaysiga **Gudida Dacwadaha** horteeda waxa ay u furnaan doonaan dadwaynaha hadii aan maxkamadda dhinacyada midkood ka codsanin sidaas, ka dibna maxkamada amar ka soo saarto.

Qodobka 228aad
Awoodaha Gudidda Dacwadaha

1) bilawga garmaqal ka **socota Gudida Dacwadaha** horteeda, **Gudida Dacwadaha** waxa ay:-

a. Qaadi doontaa cadayn dhaar ah;
b. Sii wadi doonaa iyada oo dhinac ka maqanyahay kaas oo la siiyay ogaysiin macquula oo ku saabsan garmaqalka; iyo
c. Waxa ay dib u dhigi doontaa dhagaysiga garmaqalka hadba waqti ilaa waqti

2) Marka la dhagaysanayo garmaqal oo **Gudida Dacwadaha** horteeda ah, **Gudida Dacwadaha** waxa ay lahaan doontaa awoodaha Maxkamada Gobolka oo kale si ay ugu yeedho qof si uu hor yimaado:-

a) In uu bixiyo cadayn; ama
b) In uu keeno buugaag, qoraalo ama ashyaa oo uu leeyahay, hayo ama uu gacanta ugu jirta qofka loo

3) Hadii **Gudida Dacwadaha** ay u aragto in aan loo baahnayn gelitaan Kharashyo dheeraad ah ama dib u dhac ama sabab kale oo gaar ah, waxa qaadi doontaa dhaar iyo wax ka waydiimo toos ah waxayna ka dalban doonta shakhsiyaadka ay la yeelatay wax waydiimaha toos ah in ayka bixiyaa jawaabo run ah oo buuxa.

4) **Gudida Dacwadaha** waxa ay lahaan doontaa awood ay ku soo saarto amar ama ku codsato in la baadho markhaati dalka debadiisa jooga.

5) **Gudida Dacwadaha** waxay amar ka soo saari kartaa kharashka dacwada hadba dhinaca lagu yeesho amarkaas waxa uu yeelan doonaa awood fulineed, oo la mid ah go, aanada maxkamadaha Gobolka.

Qodobka 229aad
Hab-Raaca

1. Garmaqal kasta oo ka hor socda **Gudida Dacwadaha**, habraaca **Gudida Dacwadaha** waxa uu yahay, iyada oo la raacayo Xeerkani, mid ku salaysan awooda maxkamada si madax-banaan.

2. Garamaqalka **Gudida Dacwadaha** horteedu waxa loo fulin doona iyada oo la raacayo qaabka ugu fudud nidaam ahaan iyo farsamo ahaan ee suurta galka ah, **Gudida Dacwadaha** uma dabranaan doonto

XAFIISKA GARYAQAANKA GUUD EE QARANKA FAAFINTA RASMIGA AH OFFICIAL GAZETTE SOLICITOR OFFICE

qodobada maragmuujinta balse waxa ay ogsoonaan doontaa arin kasta oo ah qaabka ay u aragto ee ugu haboon.

3. Garmaqalada **Gudida Dacwadaha** waxa loo fulin doonaa iyada oo la raacayo qodobada lagu dhaqmo iyo hab-raaca ay **Gudida Dacwadaha** soo saari doonto, maxkamadu waxa ay tilmaami doontaa qaabka loo raacayo qodobada nidaamka hab-raaca maxkamada kasta leedahay taasoo ay **Gudida Dacwadaha** ku soo saari doonto tilmaamo iyo habayn.

4. **Gudida Dacwadaha** waxa ay yeelan doontaa kaaliye fuliya hawlaha qoraalada xukunada sharciga ah, diyaarinta, amarada, qaraarada ama ama yeedhmooyinka si la mida maxkamadaha Caadiga ah ee Soomaaliland.

Qodobka 230aad
Wakiilnimada (metelaada) Gudida Dacwadahaa Horteeda

Xiliga dhegaysiga dacwad ka hor socota **Gudida Dacwadaha** gaarka ee cashuuraha, dacwoodaha ayaa isa soo hortaagi doona shaqsi ahaan maxkamada horteeda ama cida uu isagu soo wakiishay ee metalaya.

Qodobka 231aad
Fursadda lagu Soo Gudbinayo Cadaymaha

Gudida Dacwadaha waxa ay hubin doontaa in dhinac kasta oo ka mid ah garmaqalka oo maxkamada horteeda la keeno in la siiyo fursad macquula oo uu ku soo bandhigo dacwadiisa, gaar ahaana in ay iska hubiso qoraal kasta oo ay **Gudida Dacwadaha** soo jeediso in ay ka fiirsato marka la gaadhayo go'aanka garmaqalada iyo wixii ka khuseeyana ay ka jawaab celiso.

Qodobka 232aad
Joojinta, laalis/xidhis ama Dib ugu Noqoshada Codsiga

1) Dacwooduhu markasta oo ogaysiin qoraal ah ku xareeyo **Gudida Dacwadaha** uu ugu sheegayo in uu joojiyay ama dib ula noqday dacwadas markaas maxkamadu waxay tuuraysaa/xidhaysaa galdacwadeedkaas iyadoo aan wax dhegaysi ah ama dib u eegis ah aan ku samaynayn doonin

2) Hadii Dacwooduhu ka baaqsado, isaga oo aan lahayn cudur daar macquula, in uu ka soo qaybgal dhagaysiga garmaqalka, **Gudida Dacwadaha** waxa ay laali doontaa ama xidhaysaa codsiga dacwoodaha iyada oo aan dhagaysi iyo dib ugu eegis midna ku samayn.

3) Hadii Dacwooduhu ka baaqsado isaga oo haysta waqti macquula in uu codsigiisa sii wato ama ku dhaqmi waayo tilmaanta **Gudida Dacwadaha** ee la xidhiidha codsiga, maxkamadu waxa ay laalaysaa/xidhaysaa codsiga.

4) Hadii **Gudida Dacwadaha** ay laasho/xidho codsiga, sida ku cad farqada (2) ama (3), dacwooduhu waxa uu, soddon cisho gudahood ka dib marka uu helo ogaysiinta in codsiga la laalay/la xidhay. waxa uu ka codsan doontaa in uu dib ugu soo celiyo **Gudida Dacwadaha** dacwadiisa, **Gudida Dacwadaha**, hadii ay u aragto mid ku haboon in ay sidaasi yeesho, waxa ay dib usoo celin doontaa codsiga, iyadoo bixin doontaa tilmaamaha ay ugu muuqato in ay ku haboon yihiin duruufaas.

Qodobka 233aad
Awooda Gudidda Dacwadaha haddii Dhinacyadu Gaadhaan Heshiis

Hadii, mar xalad kasta oo ay socoto garmaqalku, dhinacyada garmaqalku ay qoraal ahaan ku ogolaadaan qodobada go'aanka **Gudida Dacwadaha** ee garmaqalka ama wax xidhiidh la leh qayb ka midah garmaqalka ama arin ka timid garmaqalka **Gudida Dacwadaha** lagu qanciyo in go'aanka qodobadaasi uu yahay awooda **Gudida Dacwadaha**, **Gudida Dacwadaha** waxa ay:-

XAFIISKA GARYAQAANKA GUUD EE QARANKA FAAFINTA RASMIGA AH OFFICIAL GAZETTE SOLICITOR GENERAL OFFICE

a) Hadii heshiiska la gaadhay go'aan heshiishka intii lagu jiray socodsiinta dacwada Gudida Dacwadaha hortaalay uu khuseeyo qodobada go'aanka maxkamada ee garmaqalka, ayna samayso go'aan waafaqsan qodobadaasi iyada oon la bilaabin dhegaysiga garmaqal ama, hadii dhegaysiga la bilaabay, balse aan la dhamays tirin dhegaysiga garmaqalka; ama

b) Marka heshiiska la gaadhay uu khuseeyo qayb ka mid ah garmaqalka ama arin ka dhalatay garmaqalka arimaha salka u ah Go'aan-qaadashada garmaqalkaas, waxa uu ku salaysnaan doonaa qodobada heshiiskaas iyada oon laysu dhegaysan doonin qaybta ka soo dhex baxday gal-maqalka iyo heshiishkaas.

Qodobka 234aad
Rafcaan Ku socda Maxkamada gobolka go'aanada Gudida Dacwadaha

1) Hadii labada Dhinaca midkood uu helo Xukunka Gudida Dacwadaha horteed yaala, k a dib soddon cisho gudahood oo ka bilaabmaysa marka la ogaysiiyo go'aanka ama mudada kale ee ay cayinto Maxkamada Gobolka gudaheeda waxa uu qoraal rafcaan uu ugu gudbinayaa Maxkamada Gobolka, isaga oo nuqulka rafcaan qabshada siinaya dhinaca kale ee galmagalka ka hor socday Gudida Dacwadaha.

2. Rafcaanka ku socda maxkamada Gobolka waxa uu ku salaysnaan doonaa su'aalo qodobo sharci oo kali ah, arjiga rafcaankana ee loo gudbiyay maxkamada Gobolka waxa lagu xusi doonaa su'aal ama Su'aalo sharci kuwaas oo lagu saleeyay rafcaanka la keenayo.

3. Maxkamada Gobolka waxa ay dhagaysan doontaa go'aansana doontaa rafcaanka waxana ay ka soo saari doontaa xukunka ay u aragto in uu ku haboon yahay sababaha go'aan qaadashadeeda, oo noqon kara xukun ay ku ayidayso ama laalayso Go'aanka Gudiga Dacwdaha ama mid ay dib ugu celinayso **Gudida Dacwadaha** si ay dib ugu eegto.

Qodobka 235aad
Fulinta iyo hirgalinta go'aanda dibo eegista iyo Rafcaanka

1) Hadii codsi dib u eegis go'aan cashuureed loo geeyo **Gudida Dacwadaha** ama rafcaan ka dhan ah go'aan **Gudida Dacwadaha** ee loo geeyay Maxkamada Gobolka, Hayada dib u eegaysa waxay soo saari kartaa xukun lagu dhaqan gelinayo ama dhamastirka go'aanka Dib u eegista ama rafcaanka, ama qayb ka mid ah xukunkaas, taas oo ah sidaas hayadaha dib u eegayay aqbaleen kuna habboon ujeedooyinka saxda ah waxtarkana u leh dacwada iyo go'aanka codsiga ama rafcaanka.

2) Qodobkan " Hayada Dib U Eegaysa" waxa uu macnaheedu yahay:-

a) Marka laga hadlayo dacwadaha dib u eegista waxa looga jeedaa Gudida Dacwadaha, Gudida Dacwadaha, ama

b) Marka laga hadlayo rafcaan waxa looga jeedaa Rafcaanka ku socda Maxkamada Gobolka iyo Maxkamada Sare.

QAYBTA 4

MAAMULKA GUDIDA DACWADAHA

Qodobka 236aad
Maaraynta Arrimaha Maamul ee Gudida Dacwadaha

1. Gudoomiyaha ayaa ka masuul ah maaraynta arimaha **Gudida Dacwadaha**

XAFIISKA GARYAQAANKA GUUD EE QARANKA
FAAFINTA RASMIGA AH
OFFICIAL GAZETTE
SOLICITOR GENERAL OFFICE

2. Marka laga hadlayo maareynta arimaha maamulka ee **Gudida Dacwadaha** , gudoomiyaha waxa oo kaalmaysan doonaa kaaliye ka tirsan **Gudida Dacwadaha** iyo saraakiisha iyo shaqaalaha lagama maarmaanka u ah in ay si hufan u gutaan hawlaha **Gudida Dacwadaha** .

3. Kaaliyayaasha iyo saraakiisha kale iyo shaqaalaha **Gudida Dacwadaha** waxa soo magacaabi doona **Gudida Dacwadaha.**

Qodobka 237[aad]

Kaaliyaha Gudidda Dacwadaha

1. Waxa jiri doona kaaliye **Gudida Dacwadaha** kasta kaas oo gudan doona hawlaha diwaan galinta ee **Gudida Dacwadaha.**

2. Qofka loo magacaabi mayo kaaliye hadii aanu ahayn shaqsi buuxuyay shuurudaha looga baahnaa kaaliye heer Maxkamada Gobolka ka tirsan.

3. Kaaliyuhu waxa uu awood u leeyahay in uu qabto dhamaan hawlaha looga baahan yahay ama ku haboon in uu u qabto isagoo caawinaya gudoomiyaha sida ku cad Qodobka 30aad.

4. Gudoomiyuhu waxa uu siin doonaa kaaliyaha awaamiirta ama tilmaamo khuseya fulinta awoodihiisa/heeda ee ku xusan Qaybtani.

QAYBTA 5

DANBIYADA IYO CIQAABAHA

Qodobka 238[aad]

Ku imaatin La'aanta Yeedhmooyinka (Samanada)

Qof kasta oo loo geeyo yeedhmo oo uu kaaliyuhu soo saaray:-

a) Si uu marag ahaan u hor yimaado **Gudida Dacwadaha** horteeda; ama

b) In uu soo saaro buug, qoraal ama shay, kaas oo isaga oo aan haysan cudur daar macquula, ku guul daraysta in uu ku dhaqmo yeedhmooyinka, waxa uu galay danbi waxana loo raaci doona Xeerka Habka Ciqaabta.

Qodobka 239[aad]

Qofka Ka Jawaabi Waaya Su'aalaha

Qof kasta oo marag ahaan u hor yimaada **Gudida Dacwadaha** horteeda, kaas oo isaga oon lahayn cudur daar macquula diida ama ku guul daraysta in uu ka jawaabo su'aal isaga ama iyada Laga codsaday oo uu ka dalbaday xubinta gudoominasa garmaqalku waxa uu galay danbi waxaana loo raaci doona Xeerka Habka Ciqaabta.

Qodobka 240[aad]

Cadaynta Beenta ah ama Marin Habaabinta ah

Qof kasta oo marka uu marag ahaan u yimaado **Gudida Dacwadaha** horteeda bixiya cadayn ah, aqoontiisa/teeda, been ama marin habaabin waxa uu galay danbi waxana loo raaci doona Xeerka Habka Ciqaabta.

Qodobka 241[aad]

Sharaf Dilka Maxkamada Gaarka ee Cashuuraha

Qof kasta oo:-

a) Xubin ku caaya, wax xidhiidh la leh, gudashada:-

XAFIISKA GARYAQAANKA GUUD EE QARANKA
FAAFINTA RASMIGA AH
OFFICIAL GAZETTE
SOLICITOR GENERAL OFFICE

b) Awoodihiisa iyo shaqooyinkiisa xubinimo;

c) soo dhexgala dhagaysiga **Gudida Dacwadaha**

d) Khalkhal galiya, ama ka qayb gala abuurida khalkhal meel u dhaw ama ah halka ay **Gudida Dacwadaha** fadhido; ama

e) Sameeya fal kasta ama shay kaas oo hadii **Gudida Dacwadaha** ay ahayd raad reeb maxkamadeed sharaf dil ku ah maxkamada, waxa galay danbi waxana loo raaci doona Xeerka Habka Ciqaabta.

QAYBTA 6
QODOBADA MAALIYADA
Qodobka 242[aad]
Lacagta la isticmaalo, Xisaabaadka iyo Baadhida

1. **Gudida Dacwadaha** waxa ay sanadle u soo bandhigi doontaa miisaaniyad ku socota Wasiirka si uu ansixiyo.

2. Lacagta ay **Gudida Dacwadaha** isticmaasho waxa ay ka koobnaan doonaan:-

   a) Lacagta ay u qoondeeyeen Golaha Wakiillada **Gudida Dacwadaha**

   b) Deeqaha ay hesho **Gudida Dacwadaha** ee uu ansixiyo Wasiirku;

   c) Fiiga iyo ganaaxyada ay soo rogto **Gudida Dacwadaha** ee loo heysan doono qoondo caawimeed

   d) Lacag kasta oo kale taas oo, oo u ansixiyo Wasiirku, lagu helo ama lagu suurto galiyo **Gudida Dacwadaha** ujeedo ah in ay gudato shaqooyinkeeda.

3. **Gudida Dacwadaha** waxa ay lahaan doontaa buug xisaabeed oo sax ah, taas oo sanadkiiba hal mar uu baadhi doono Hanti Dhawraha Guud.

QAYBTA 7
WAXYAABO KALA DUDUWAN
Qodobka 243[aad]
Xasaanada in La Dacweeyo.

Wax ficil ah, dacwad ah, eedayn ah ama dacwad kasta oo kale laguma soo oogi doono ama laguma bilaabi doonaa shakhsi ahaan qof ah ama ahaan jiray xubin maxkamada ka mid ah oo xidhiidh la leh fal kasta oo uu sameeyay ama ka gaabsaday in uu sameeyo si niyad sami ah isaga oo gudanaya shaqo kasta oo ku xusan Xeerkani.

Qodobka 244[aad]
Igmashada

1) Gudoomiyuhu waxa uu qoraal uu saxeexay, ugu igmaan karaa xubin dhamaan ama qayb ka mid ah shaqooyinkiisa/keeda ee ku xusan Xeerkani, oon ahayn awooda igmasho lafteeda.

2) Awooda lagu igmaday sida ku cad Qodobkani marka uu fulinayo qofka igmadaha ahi, dhamaan ujeedooyinka Xeerkani, waxa loo qaadan doonaa in uu fuliyay Gudoomiyuhu.

3) Igmasho ayaa la siin doonaa xubin sida ku cad Qodobkani iyada oon loo eegayn in igmasho la siiyay xubin kale, ama igmashooyin la siiyay xubno kale, oo dhaqan gal ku ah Xeerkani.

4) Igmashada ku saabsan Qodobkani kama hortagayso adeegsiga awoodeed ee uu sameeyay gudoomiyuhu.

XAFIISKA GARYAQAANKA GUUD EE QARANKA FAAFINTA RASMIGA AH OFFICIAL GAZETTE SOLICITOR OFFICE

Qodobka 245aad
gaadhsiinta ogaysiisyada iyo Qoraalada Kale

Hababka gaadhsiin ogaysiisyada iyo qoraalada kale ee ku xusan Xeerka Cashuuraha ee loo isticmaalay go'aanka cashuureed ee dib u eegista ku jira ayaa loo adeegsan doonaa iyada oo ay ujeedadu tahay in loo geeyo ogaysiis kasta ama qoraal kasta oo looga baahday ama uu u ogolaaday Xeerkani.

Qodobka 246aad
Xeer Nidaamiye

Wasiirku waxa uu, isaga oo qoraal sharci ah ku soo saaraya, waxa uu samayn doonaa Xeer nidaamiye si hufan loogu hirgasho qodobada iyo ujeedada Xeerkani.

Qodobka 247aad
Ku Meel Gaadh

Xeerkani waxa lagu dhaqi doonaa go'aanda cashuurada ee lagu sameeyay ka hor inta uusan dhaqan galin Xeerkani.

Qodobka 248aad
Afka Somaliga ayaa Asal ah

1. Waxa lagama marmaan ah in turjumaada iyo dabakha duba waafaqsan yihiin si waafaqsan Qodobka 6aad ee Dastuurka qaranka, taas oo afka somaliga ah iyo ta ingiriisiga ahiba ee sharcigani laduba yihiin rasmi

2. haddii wax khilaafa ahi ka dhex yimaado qoraalka ku kala qoran farta soomliga iyo ta ingiriisiga ah waxa la qaadanayaa ta Somaliga.

Qodobka 249aad
Dhaqangalka

Xeerkani wuxuu dhaqan-galayaa Marka Golaha Wakiiladu Ansixiyo, Madaxweynuhu Saxiixo Faafinta Rasmigana lagu soo saaro.

XAFIISKA GARYAQAANKA GUUD EE QARANKA
FAAFINTA RASMIGA AH
OFFICIAL GAZETTE
SOLICITOR GENERAL OFFICE

JAANTUSKA

JAANTUSKA KOOWAAD -

Hal lacagta point (CURRENCY POINT) waxay la mid $100 (BOQOL DOOLAR) ama sarif ahaan inta u dhiganta lacagta Shlin Sl.

JAANTUSKA LABAAD **Hay'adaha la cayimay**
Qodobka: 71aad

Baanka Horumarinta Afrika

Sanduuqa Horumarinta Afrika

Sanduuqa Maalgashiga Yurub

Baanka Horumarinta yurub

Midowga Yurub

Ururka Cunada iyo Beeraha

Baanka Caalamiga ah ee Dib-u-dhiska iyo Horumarinta

Ururka Caalamiga ah ee Duulamaadyada Madaniga ah

Isbahaysiga Horumarinta Caalamiga ah

Hayada Maaliyada Caalamiga ah

Ururka Shaqaalaha Caalamiga ah

Ururka Lacagta ee Aduunka

Midawga Isgaadhsiinta ee Caalamiga ah

Hay'adaha Qaramada Midoobay iyo laamaheeda u gaarka ah

JAANTUSKA SADEEXAAD TACRIIFADA CASHUUR BIXIYAYAASHA GANACSATADA YARYAR

Qodob 54aad farqada (5)

1. Qadarka Cashuurta dakhliga la-bixinayo sida uu dhigayo Qodobka 54aad farqada (5), ee Cashuur-bixiyaha Waa sidan:

Iibka Duuduuban (Gross Turnover)	**Cashuurta (Tax)**
Hadii wadarta iibka duuduuban ee cashuur-bixiyaha yahay ka badan yahay Sh SL 5,000,000 balse aanu ka badnayn Sl Sl 50,000,0000 sanadkiiba	US$1,000 ama sarif ahaan Somaliland-Shilin inta u dhiganta ama 1% iibka duuduuban hadba tii yar

XAFIISKA GARYAQAANKA GUUD EE QARANKA
FAAFINTA RASMIGA AH
OFFICIAL GAZETTE
SOLICITOR GENERAL OFFICE

2. Cashuurta uu bixinayo cashuur bixiyuhu sida ku xusan qodobka 54 (5) . Waxa laga jarayaa

(a) Qaanta Cashuurta kasta ee lagu ogolaaday sida ku xusan qodobka 150 (5) oo ah cashuurta la sii bixiyay ee khusaysa qadar ka mid ah wadarta dakhliga guud ee uu helay cashuur bixiyaha, ama

(b) Qaanta Cashuurta kasta ee lagu ogolaaday sida ku xusan qodobka 138 (8) Cashuurta ku meelgaadh ahaan loo sii bixiyay ee khusaysa qadar ka mida wadarta dakhliga guud ee uu helay cashuur bixiyaha

JAANTUSKA AFRAAD

Dakhliga La Cashuuri Karo ee ka Dhalanaya Caymiska Ganacsiga ee Mudada Gaaban

Qod. 66aad

1. Dakhliga la cashuuri karo ee qofka deegaanka ahi ee sanadkii ee dakhliga ka imanaya caymiska mudada gaaban ee ganacsiga waxa lagu go'aansan doonaa iyada oo la raacayo qaaciidadan soo socota:

A-B

Hadii:

(A) Ay tahay dakhliga guud ee uu helay qof deegaan ahi ee sanad dakhliyeedka ee lagu Wado mudada caymiska mudada gaaban sida lagu go'aamiyay sida ku cad farqada 2aad; iyo

(B). Ay tahay qadarka guud ee in laga jaro la ogolyahay ee sanad dakhliyeedka ee wax soo Saarka dakhliga sida loogu tixraaco **A** sida lagu go'aamiyo farqada 3; iyo

2. Dakhliga guud ee uu helay qof deegaan ah ee sanad dakhliyeed oo lagu fuliyay caymis muddo gaaban ah ee ganacsi oo ah:

   a) qadarka dheeraadka ah ee guud, oo ay ku jiraan qiime dheeraadka dib loo cayminayo, oo Uu ku jiro qofka dakhliga sameeyay sanad dakhliyeedkaasi ee wadida ganacsiga marka Laga hadlayo caymiska khasaare kasta, oon ahayn qiime dheeraadka la soo celiyay ee la caymiyay.

   b) Qadarka dakhli kasta oo kale ee uu dhaliyay qof sanad dakhliyeedkaasi ee lagu wado ee lagu wado ganacsigaasi, oo ay ku jiraan kharash kasta ama guno ah oo ay heleen dib u ceymiyayaashu, dakhli kasta oo laga helo maalgalinta lagu hayo si xidhiidh la leh ganacsigaasi iyo dheef kasta oo laga helay iibka hantida ganacsiga; iyoQadarka kayd kasta oo lagu helay sanadkii hore ee dakhliga sida ku cad farqada 3(d).

3. Ka goynt guud ee la ogolyahay sanad dakhliyeedka ee lagu galay in lagu wado caymiska ganacsiga mudada gaaban oo ah isu-geynta:

   a) Qadarka sheegashooyinka ee la ogolyahay sanad dakhliyeedka ee lagu wado ganacsiga, ka yar qadar kasta oo la helay ama la heli karo iyada oo la raacayo heshiis kasta oo dib u ceymis, damiin, damaanad, ama wax la damiin dhigtay.

   b) Qadarka kharashka wakaaladeed ee la galay sanad dakhliyeedka ee lagu waday ganacsigaasi;

   c) Qadarka kharash iyo khasaaraha ee uu galay qof sanad dakhliyeed gudihii ee lagu galay wadida ganacsi kuwaas oo loo ogolyahay in laga jaro iyada oo la raacayo Xeerkan, oon ahayn kharashka ama khasaaraha lagu xusay farrqada (a) iyo (b); iyo

   d) Qadarka keydka ah ee khatarka aan laga gaashaaman ee loo tixraaci doono ganacsiga oo ah boqolayda ay samaysay shirkadu dhamaadka sanad dakhliyeedka.

XAFIISKA GARYAQAANKA GUUD EE QARANKA
FAAFINTA RASMIGA AH
OFFICIAL GAZETTE
SOLICITOR GENERAL OFFICE

4. Hadii, sanad maaliyadeed dakhliga guud, wax yaabaha laga jarayo ee guud ee loo ogolyahay qof ku xusan farqada (3) uu ka bato dakhliga uu helay qof sida lagu go'aansan karo farqada 2aad, qadarka dheeraadka ah lagama jari doono dakhli kasta oo kale oo uu sameeyay qofku sanad dakhliyeedkaasi, balse waxa lagu wadi doonaa lagana jari doonaa in la go'aasado dakhliga la cashuuri karo ee qofka ee ka dhalanaya wadida caymiska mudada ganacsiga mudada gaaban ee sanad maaliyadeedka soo socda.

5. Dakhliga la cashuuri karaa ee qofka aan deegaan ahayni ee sanad dakhliyeedka kana dhashay wadida ganacsiga caymis oo ah muddo gaaban waxa lagu go'aamin doonaa iyada oo la raacayo qaaciidadan soo socota:

A-B

Marka

A-Waa dakhliga guud ee uu helay qofka sanad dakhliyeedka ee lagu wado caymiska Ganacsiga mudada gaaban sida lagu go'aansaday sida farqada 6aad; iyo

B Waa ka jarida guud ee loo ogolyahay sanad dakhliyeedka ee soo saarida dakhliga ee Lagu xusay A sida lagu go'aamiyay farqada 7aad.

6. Dakhliga guud ee uu helay qof aan deeganayn ee sanad dakhliyeed ee lagu wado caymiska ganacsiga mudada gaaban ee Soomaliland waxa ay tahay:

a) Qadarka qiime dheeraadka guud, oo ay ku jiraan qiime dheeraadka ee dib u caymiska, ee uu helay qof sanad dakhliyeedka ee lagu wado ganacsiga marka laga hadlayo caymiska ee khatar kasta oo Soomaaliland ah, oon ahayn qiime dheeraadka ee loo celiyay qofka la caymiyay.

b) Qadarka ee dakhli kasta oo kale ee uu helay qof sanad dakhliyeedka ee lagu waday ganacsiga Soomaaliland oo ay ku jiraan:

(i) Khidmad kasta ama kharash loo ogolyahay oo lag helay dib u caymiska khataraha ee la ogolyahay Soomaaliland;

(ii) Dakhli kasta oo lagu helay maalgashiga ee Qasnadaee loo tixraaci doono ee Ganacsiga laga waday Soomaaliland; iyo

(iii) Wax kasta oo laga helo iibka hantida ee ganacsiga; iyo

c) Qadarka keyd kasta ee laga jaray sanad dakhliyeedkii hore sida ku cad farqada 7(d).

7. Qadarka guud ee laga jarayo sanad dakhliyeedka ee soo saarida dakhliga ee wadida Caymiska ganacsiga ee mudada gaaban ee Soomaaliland ee uu wado qof aan deegaan ahayn waa isugeynta:

a) Qadarka amaahda ee la ogolaaday sanad dakhliyeedka ee lagu wado hawlaha ganacsigaasi, oo ka yar qadar kasta oo la heli karo ama la helay marka laga hadlayo heshiis kasta oo dib u ceymin ah, damaand ah ama damaanad wax loo dhigay ah.

b) Qadar kasta oo ah kharash ay wakaaladi gashay oo la galay sanad dakhliyeedka oo laguwaday ganacsiyadaasi;

c) Qadarka kharash iyo khasaare ee uu qof galay sanad dakhliyeedkaasi kuwaas oo la ogolaa in la jaro iyada oo la raacayo Xeerkani, oon ahayn kharashaadka ama lagu sheegay farqada (a) iyo (b); iyo

d) Qadarka wax dib loo gashanayo ah ee khasaaraha aan la rajaynayn ee Soomaaliland Oo lootixraaci doono ganacsiyada oo ah boqolayda ay dajisay shirkadu dhamaadka sanad dakhliyeedka

XAFIISKA GARYAQAANKA GUUD EE QARANKA FAAFINTA RASMIGA AH OFFICIAL GAZETTE

8. Hadii, sanad uun dakhliga guud, ka jarida guud ee loo ogolyahay qof sida ku cad farqada7aad ay ka badato dakhliga ka soo xeroonaya qof sida lagu go'aamiyay farqada 6aad, dheeraadkaaasi lagama saari doono dakhli kasta oo kale oo uu sameeyay qof ee dakhli sanadeedka, balse waxa lagu qaabili doonaa lagana jari doonaa marka la go'aaminayo

JAANTUSKA SHANAAD

TACRIIFADA QIMA DHACA GUUD IYO QIIMA DHACA GAADIIDKA HALKA UU GAADHSIIN YAHAY

QODOBADA 77, 78 iyo 79

I.Tcriifada Qiima Dhaca (Declining Balance) ee qiimo-dhaca Hantida

HEER	HANTIDA AY KA MID TAHAY	TACRIFO
1	Kombuterada iyo qalabka xisaabta lagu ururiyo	40%
2	Gaadiidka dhulka, basaska waawayn iyo yaryar oo leh kuraas rakaab ooKa yar 30, xamuul gadiid oo ka yar 7 ton, qalabka dhismaha iyo carro Qaadidda.	35%
3	Basaska waawayn oo leh kuraas rakaab oo badan 30, xamuul gaadiid oo dhan 7-ton ama badan gaadiidka waawayn ee khaaska ah cagafyada iyo is jiidyada qaada containerada, mashiinada lagu isticmaalo beeraha qalabka hawlaha wax soo saarka	3o%
4	Gadiidka xadiidka, wixii qalabah ee dhaqaaqa, marakiibta iyo doonyaha, tagaga marakiibta jiida, dayuuradaha, qalabka waxtarka gaarka u leh dadka, mashiinada iyo qalabka xafiisyada, wixii rakiban qalab kasta oo qiima dhacaya oo aan ka mid ahayn kuwa kale.	20%

Qaybta II. Heerka ugu saraysa ee qiima dhaca gaadiidka

Qadarka looga jeedo qodobka 77 (11) waa sh.sl.60, 000,000

Qaybta III. Taciifada qiimaa dhaca toosan (Strait line depreciation) ee dhismaha Warshadaha.

Tacriifada qiima dhaca loola jeedo qodobka 79 waa 5%

Qaybta IV. Meelaha la cayimay

Meelaha la cayimay ee loola jeedo qodobka 78 Hargaysa

JAANTUSKA LIXAAD- Qiimaynta Gunada

Qodobka. 69(3)

i. Qiimaynta wax-tarka marka laga hadlayo Qodobka 69 (3) ee Xeerkan waxa lagu go'aansan doonaa iyada oo la raacayo jaantuskani.

XAFIISKA GARYAQAANKA GUUD EE QARANKA
FAAFINTA RASMIGA AH
OFFICIAL GAZETTE
SOLICITOR GENERAL OFFICE

2. Marka laga hadlayo jaantuskani, waxtarka uu bixiyay loo shaqeeye ee uu siiyo shaqaale waxa uu macnaheedu yahay waxtarka:

a) Uu bixiyay loo-shaqeeyuhu, ama cid saddexaad oo ku jirta oo hawlo ka dhexeeyaan loo shaqeeye ama la wadaage loo shaqeeyaha;

b) La siiyay qof shaqaale ah ama lawadaagaha qof shaqaale u ah; iyo

c) La siiyo qof shaqaale ah oo hore, hada jooga ama mustaqbalka imaan doona.

3. Hadii loo shaqeeye u u bixiyo waxtar ka kooban isticmaalka, ama helitaanka isticmaalka, gaadhi gabi ahaan ama qayb ahaan iyada oo loo adeegsanayo arimo gaar ah oo qofka shaqaalaha ahi leeyahay, qiimaha waxtarkan waxa loo xisaabin doonaa iyada oo la raacayo qaaciidadan soo socota:

(20%*A*B/C) = D

Iyada oo:

A. waa qiimaha siciral suuqa gaadhiga joogo marka u horaysa ee la siiyay shaqaalaha in ay si gaar ahaaneed u adeegsado qofka shaqaalaha ahi

B. waa tirida maalmaha ee sanad dakhliyeedka ee gaadhigaasi la isticmaalayay ama Uu ahaa mid la heli karo in si gaar ah loo isticmaalo oo ay isticmaalayeen shaqaalahu maalintii oo dhan ama galin maalinta ka mid ah;

C. waa tirada maalmaha ee Sanad dakhliyeedka; iyo

D. bixin kasta oo loo sameeyay qof shaqaale ah waxtar ahaan

4. Hadii waxtarka loo shaqeeyuhu uu siinayo qof shaqaale ah ay ka koobantahay in la siiyo waardiye, dirawal, qof beerta uga shaqeeya ama caawiye kale oo guri, qiimaha waxtarka waxa ay ahaan doontaa isu geynta dakhliga shaqaale ee la siiyay caawiyahaasi guri isaga oo lagu siiyay shaqada uu u hayo qofka shaqaalaha ah, oo hoos loo dhigay bixin kasta oo loo sameeayay qofka shaqaalaha waxtar ahaan.

5. Hadii waxtarka uu bixiyay loo shaqeeye oo uu siiyay qof shaqaale ah oo ka kooban tahay bixinta cuno, nusasaace ama maadadaalo, faa'iidada gunada waxa ay noqon doontaa kharash uu galay loo shaeeyuhu oo lagu bixiyay raashinka, nusasaacaha ama madadaalo, taas oo hoos u dhigtay qiime kasta lagu siiyay qofka shaqaalaha ah cunadiisa, nusasaacahiisa ama maadadaaladiisa.

6. Hadii waxtarka uu bixiyay loo shaqeeye oo uu siiyay qof shaqaale ah ay ka koobantahay bixinta adeegyo marka laga hadlayo goobta shaqaalaha ee deegaankiisa, qiimaha gunadu waxa weeye kharashka qofka loo shaqeeyuhu is ay u bixiyaan adeegyo iyada oo hoos u dhigtay qiime kasta oo qofka shaqaalaha ah kaga baxaysay adeegyadaasi.

7. Hadii gunada uu bixiyay loo shaqeeye ama shaqaale ay ka koobantahay in uu ka dhaafo loo shaqeeyuhu waajib shaqaalaha saarnaa oo ahaa in uu bixiyo ama dib u bixiyo qadar uu leeyahay qof loo shaqeeye ah ama qof kasta oo kale, qiimaha gunadu waxa ay noqon doontaa qadarkaasi laga dhaafay.

8. Hadii waxtarka uu bixiyay loo shaqeeye oo la siiyay qof shaqaale ah ay ka kooban tahay wareejinta ama isticmaalka hanti ama siinta adeegyo kale, qiimaha gunadaasi waxa ay noqon doontaa siciral suuqa ee hantidaasi ama adeegyadaasi waqtiga gunada la siiyay, iyada oo hoos u dhigtay qiime kasta uu ka bixiyay qofka shaqaalaha ah waxtar ahaan.

9. Hadii waxtarka uu bixiyay loo shaqeeye ee uu siiyay qof loo shaqeeye ah oo ay ka koobantahay bixinta hoy ama guri, oon ahayn halka uu Qodobka 69 (1)(a) ama (c) uu ku dabaqmo ay faa'iidadu ka yartahay:

XAFIISKA GARYAQAANKA GUUD EE QARANKA FAAFINTA RASMIGA AH OFFICIAL GAZETTE SOLICITOR GENERAL OFFICE

a) Siciral suuqa kirada ama guriga oo laga jaray lacag kasta oo la bixiyay oo uu sameeyay qofka loo shaqeeyaha ahi ee waxtarkaasi; ama

b) 15% oo ah dakhliga mushaharka, oo ay ku jirto qadarka lagu xusay farqada (a), oo uu bixiyay loo shaqeeyuhu oo uu siiyo shaqaalaha ee sanad dakhliyeedka ee uu hoygaasi ka bixiyay.

10. Qiimaha waxtarka kasta oo uu bixiyay qofka loo shaqeeyaha ahi oo la siiyay qofka shaqaalaha ah taas oon aanay daboolin farqadaha sare ku xusan oo ah siciral suuqa gunadaasi, waqtiga gunadaasi laga jarayo wax kasta oo qofka shaqaalaha ahi uu ka bixiyo gunadaasi.

11. Farqada 10 naad kuma dabaqanto wax waxtar ah oo si cad loogu sheegay Qodobka 69 (1) (a) ama (c) ilaa iyo (h).

JAANTUSKA TODOBAAD-
Xeerarka Cashuuraha ay Ku Maamuli Doonaan Hay'ada Dakhliga Soomaaliland

Qod. 190

1. **Xeerka dakhliga Cashuuraha bariga** (Cashuurta dakhliga , Xeerka Cashuurta Xakamaynta, cashuurta badeecadaha iyo adeegyada)
2. Xeerka kastamada
3. Xeerka Cashuuraha Moorka (Stamp Duty tax)
4. Xeerka wada marista iyo nabadgalyada wada marista
5. Xeerka Cashuurta Diiwaan Galinta
6. Dhamaan Dakhliyada cashuuraha iyo kuwa kale ee aan cashuurta ahayn ee Khasnadda Dawladda lagu cayima.

JAANTUSKA SIDEEDAAD - Kulanada Hayada Dakhliga
Qodobka 195

1. **Kulanada Guddida**

1) Gudidu waxa ay kulmi doonaan ugu yaraan bishii hal mar waxana ay ku kulmi doonaan goobaha ee go'ansadaan guddidu.

2) Gudoomiyaha ayaa gudoomin doona kulan kasta oo ay gudidu leedahay marka uu maqan yahayna xubnaha jooga ayaa u magacaabi doona xubin ka mid ah si uu u gudoomiyo kulankaasi.

3) Gudoomiyaha ama, marka uu maqanyahayna, xubin ay soo magacaabeen gudidu si uu u matalo waxanu xiliyada qaarkood ku baaqi doonaa kulan gaar ah marka ay qoraal codsi ah ay keenaan aqlabiyada xubnahu.

(4)ogaysiinta kulanka gudida waxa lagu bixin doonaa qoraal ahaan xubin kasta ugu yaraan Shan cisho oo ka horeeya maalinta kulanka, balse kulan degdeg ah ayaa lagu baaqi doonaa iyad oo la siinayo ogaysin ka yar shan cisho iyada oo ay soo codsanyaan laba ama in ka badan oo xubnood.

2. Kooramka

Iyadoo loo raacayo sida ku xusan farqada 4 (4) (b) ee shaxdan sideedaad, aqlibiyada xubnaha gudida ayuu ku buuxsami doonaa kooramka kulanka guddida.

3. Go'aanada Guddida

1) Dhamaan su'aalaha la keeno kulanada gudida waxa lagu go'aamin doonaa aqlabiyada xubnaha ee xubnaha jooga, hadii ay dhacdo in codadku is leekaadaana, qofka gudoominaya ayaa lahaan doona codka kala saarida marka loo geeyo codkiisii hore ee caadiga ahaa

XAFIISKA GARYAQAANKA GUUD EE QARANKA FAAFINTA RASMIGA AH OFFICIAL GAZETTE SOLICITOR ... OFFICE

2) Gudidu waxa ay go'aanka ku gaadhi karaan iyada oo uusan qabsoomin wax kulan ahi iyada oo waraaqaha khuseeya ay wareejiyaan xubnuhu iyo iyada oo ay cabiraan rayigooda badi xubnaha oo qoraal ahaan, balse xubin kastaa waxa ay xaq u lahaan doontaa in ay u baahato in go'aanka la keeno arinka go'aankiisa la doonayaana lagu darso kulanka guddida.

4. Sheegida Danta

1) Xubinta ka tirsan guddida kaas oo dan toos ah ama mid aan toos ahayn ku leh arinta la go'aanka laga gaadhayo, ama ay u badan tahay in ay gudidu dib u eegaan, sida ugu dhakhsaha badan kadib marka xaqaa'iqa ina khuseeyaa uu ogaado, waxa uu sheegi doonaa nooca danneed ee kagajira waxanu u sheegi doonaa guddida.

2) Sheegida daneed ee ku xusan farqada (1), waxaa lagu diwaan galin doonaa dood qoraalka kulanka, xubinta ay khuseysaana kama qayb qaadan doonto hadii guddidu aysan si duwan go'aansan oo arintaasi khuseysa:

a) Ma joogi doono marka ay guddidu ka doodaso arintaasi;

b) Kama qayb qaadan doonto go'aanka guddida.

3.Marka go'aan ay gaadhayaan guddidu sida ku xusan farqada (2) oo xidhiidh la leh xubin Dan sheegtay sida sida ku cad farqada (1), xubintaasi danta sheegatay:

a) Ma joogi doonto marka ay guddidu ka doodaso ayna go'aaminaso;; ama

b) Ma saamayn doono xubin kasta oo kale kamana qayb qaadan doono marka ay guddidu go'aanka ka gaadhayaan.

4) Marka uu kooramku buuxsami waayo si kulanka loo sii wado, iyada oo ay sababtu tahay xubintaasi laga saaray kulanka sabab ah dan shakhsiyeed oo ay sheegatay awgeed, xubnaha kale ee joogaa:

a) Kulan kaasi dib ayay u dhigi doonaan darsida arintaasi ilaa iyo kooran, aan xubintaasi ku jirin la helayo; ama

b) Waa ay wadi arintana go'aan ayay ka qaadan sidii oo uu kooram jiray oo kale

1. Dood Qoraalka Kulanada

1) Guddida waxa ay diwaan galin doonaan dood qoraalka kulanadooda waana la hayn doonaa, dood qoraalka kulan kasta waxa xaqiijin doona guddida kulanka ku xiga waxana saxeexi doona gudoomiyaha kulanka.

2) Gudoomiyaha guddida waxa uu nuqul u gudbin doonaa Wasiirka nuqul ka mid ah dood qoraalka kulanka sida ugu dhakhso badan ka dib marka la xaqiijiyo dood qoraalkaasi.

2. Awooda Gaarka ah ee Guddida in ay Habeeyaan Fadhiyadooda

Iyada oo shaxdani la raacayo, guddidu waxa ay maamuli doonaan fadhiyadooda

ALLAA MAHADLEH

C/risaaq Siciid Ayaanle
Xog. Guud ee G/ Wakiillada JSL

Baashe Maxamed Faarax
K/S Gudoomiyaha Golaha Wakiillada JSL

XAFIISKA GARYAQAANKA GUUD EE QARANKA
FAAFINTA RASMIGA AH
OFFICIAL GAZETTE
SOLICITOR GENERAL OFFICE